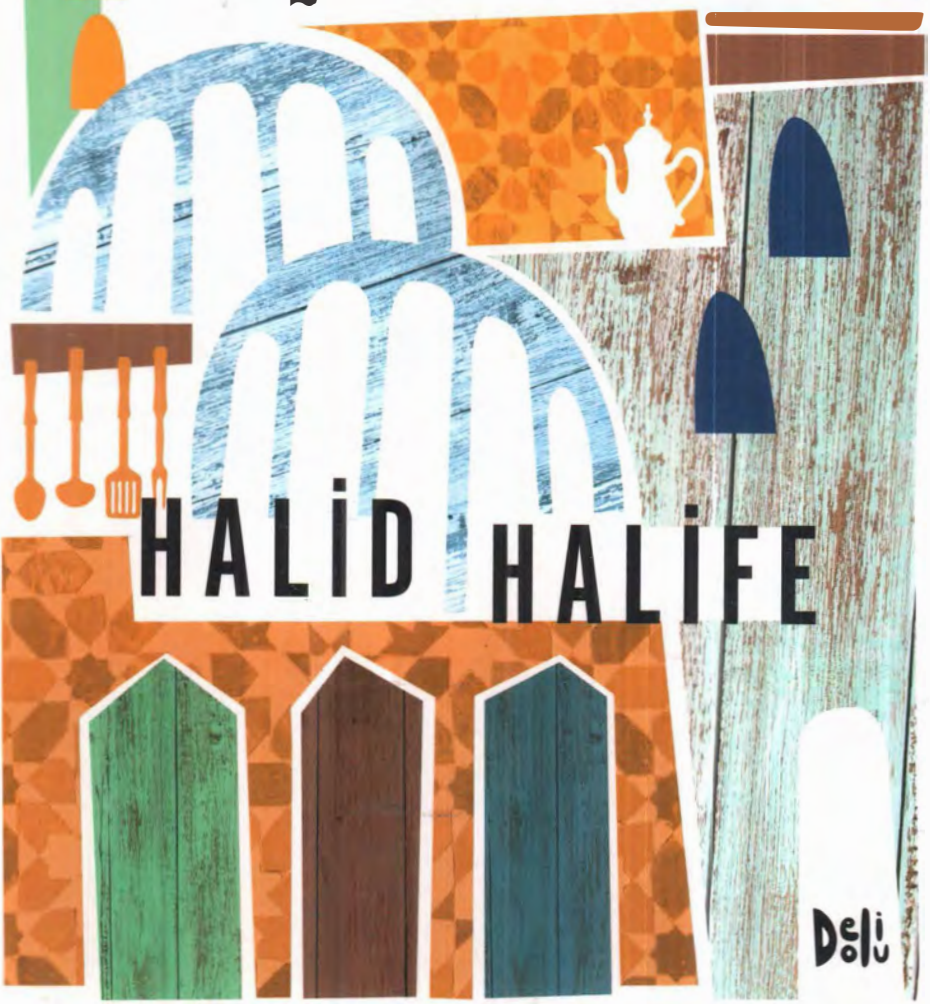
NECİB MAHFUZ KİTAP ÖDÜLÜ, 2013

BU ŞEHRİN MUTFAKLARINDA BIÇAK YOK

HALİD HALİFE

Deli

BU ŞEHRİN MUTFAKLARINDA BIÇAK YOK HALİD HALİFE Deli

Halid Halife

Suriye'nin ünlü çağdaş yazarlarından biri olan Halid Halife 1964 yılında Halep'te doğdu. Hukuk öğreniminin ardından otuz yıl boyunca çeşitli yazın türlerinde eserler kaleme aldı. Yazara 2013 yılında Necib Mahfuz Kitap Ödülü'nü kazandıran ve Türkçede yayımlanan ilk romanı *Bu Şehrin Mutfaklarında Bıçak Yok*, aynı zamanda 2014'te Uluslararası Arap Edebiyatı Ödülü'nde (IPAF) finale kalan yapıtlardan biri oldu. Birçok televizyon dizisinin senaryosunu da kaleme alan yazarın çalışmaları pek çok dile çevrildi. *Dalaverenin Bekçisi* (1993) ve *Çingenenin Defterleri* (2000) romanlarından sonra yayımladığı *Nefrete Övgü* (2006) ile 2008'de Uluslararası Arap Edebiyatı Ödülü'nün finalistleri arasında yer aldı. 2016'da raflarda yerini alan *Ölmek Zor İş* romanından sonra 2019'da okurla buluşan son romanı *Kimse Namazlarını Kılmadı* da dünya çapında üne ulaştı.

Hümeyra Rızvanoğlu Süzen

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı'nda tamamladığı lisans öğreniminin ardından aynı üniversitede yüksek lisans ve doktora yaptı. Bir süre MEB bünyesinde Arapça öğretmenliği yaptıktan sonra Gazi Üniversitesi'nde araştırma görevlisi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Harran Üniversitesi, Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda doktor öğretim üyesi olarak görev yapan Rızvanoğlu Süzen'in çeşitli süreli yayınlarda yer alan öykü çevirileri de bulunmaktadır.

BU ŞEHRİN MUTFAKLARINDA BIÇAK YOK

© 2018, Tudem Yayın Grubu
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

metin hakları © 2013, Halid Halife

İlk baskı 2013 yılında, Mısır'da *Lâ Sekâkîne fî Matâbih Hâzihi'l-Medîne* adıyla Dâr el-Ayn tarafından gerçekleştirilmiştir.

Bu kitabın telif hakları RAYA The Agency for Arabic Literature ile anlaşmalı olarak KALEM Ajans aracılığıyla alınmıştır.

YAZAR: Halid Halife
TÜRKÇELEŞTİREN: Hümeyra Rızvanoğlu Süzen
EDİTÖR: Hilâl Aydın
DÜZELTİ: İlke Aykanat Çam, Ayşegül Utku Günaydın
SON OKUMA: Olcay Mağden Ünal, Sinan Çam
KAPAK TASARIMI: Burak Tuna
GRAFİK UYGULAMA: Aynur Sarıbüyük

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. km Başkent OSB 22. Cadde No:6 Malıköy/Ankara
Tel: 0 312 284 18 14

Birinci Baskı: Eylül 2020 (2000 adet)

ISBN: **978-605-2349-52-6**
Yayınevi sertifika no: **45041**
Matbaa sertifika no: **48083**

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

DELİDOLU, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. AŞ'nin tescilli markasıdır.

delidolu.com.tr

NECİB MAHFUZ KİTAP ÖDÜLÜ, 2013

HALİD HALİFE

BU ŞEHRİN MUTFAKLARINDA BIÇAK YOK

Delü

BİRİNCİ BÖLÜM

Marul Tarlaları

Eve giderken, ansızın öldüğünde annemin henüz altmış beşine bile basmadığını anımsadım. İçten içe bu durumdan memnundum; sürekli nefes alamadığından şikâyet edip durduğu göz önüne alınırsa ölümünün on yıl kadar geciktiğini düşünüyordum. Nizar dayım onun bir öğle vakti artık küf tutmuş yatağından kalkıp meçhul birine uzun bir mektup yazmaya başladığını anlatmıştı. Artık kimse için bir anlamı kalmayan geçmiş hakkında uzun sohbetler ettiği eski bir sevgiliye ya da arkadaşa yazdığını düşünmüştük. Fakat annem ömrünün son yıllarında hep o geçmişte yaşıyordu ve bırakmaya da hiç niyeti yoktu. Cenaze merasimine ve ulusal yasa rağmen, Başkan'ın da her varlık gibi öldüğüne inanmamıştı. Televizyonlar ölen Başkan'ın eski görüntülerini ve konuşmalarını yayınladı. Onun hasletlerini sayan, "Başkan Baba", "Savaşın ve Barışın Lideri", "Arapların Bilgesi", "İlk Matematikçi", "İlk Hâkim", "İlk Mühendis" gibi sonu gelmez unvanlarını zikreden ve erdemlerini büyük bir huşuyla anlatırken gözlerine yaş dolan yüzlerce insanı konuk etti televizyonlar... "İlk Tanrı" diyemedikleri için öyle ağlamaklıydılar ki!

"Güç ve şiddet ölmez," derdi annem, "kurbanların kanı zalimin ölmesine müsaade etmez. Aralık bırakılan ve katili boğana kadar gittikçe daralan bir kapıdır o." Geçmişine ait favori öykülerinden sözcükler seçmişti bunu söylerken. Şık giyinmiş arkadaşlarının kıyafetlerini, umudu anımsatan hoş kokularını coşkuyla tarif eder,

onların henüz dalından koparılmamış, güneşin ışıkları altındaki kar beyazı pamuk topaklarını andıran fotoğraflarını gösterirdi. Geçmişi yüceltip dururken sefil hayatından intikam alırcasına maziden keyifle söz ediyor, eskilerin güneşini tarif ediyor, her yağmur sonrası gelen o eski toprak kokusunu özlüyor, bize her şeyin gerçekten değiştiğini hissettiriyordu. Bizler marulun en taze, kadınların en dişi olduğu o güzel zamanlarda yaşamadığımız için ne kadar da acınasıydık!

Müsveddeleri günlerce masanın üzerinde bırakmıştı; yirmi yıl boyunca Abdülmünim dayıma ait Babunnasr girişindeki kitapçıdan getirdiği özel Çin mürekkebiyle yazılmış, yazıları tozdan görünmeyen diğer mektuplar gibi onları da umursamadık. Dayımı ziyaret etmeyi ve tarçın kokulu çizgili kâğıtlardan istemeyi alışkanlık hâline getirmişti. O da istemesine alışmıştı ama artık onunla "tramvay zamanları" dedikleri o örselenmiş çocukluklarına ve çapraşık ilişkilerine dair anılarını paylaşmıyordu. Ona sessizce beyaz kâğıt destesini verir, parasını iade eder, annemin sabır temennilerini duymazdı. Karanlık köşesine dönüp oturur, yanından ayırmadığı solmuş aile fotoğrafına dalardı. Fotoğrafın tam ortasında oğlu Yahya gülümseyerek duruyordu; saçları zeytinyağıyla taranmış, ışıl ışıldı. Birbirleriyle her zaman uzlaşı içinde olma isteğini anlatırcasına, kardeşleri Hasan ve Hüseyin güçlü ve güven verici bir tavırla kollarını ona dolamıştı.

Abdülmünim dayım artık o fotoğrafta oğlu Yahya'dan başka kimseyi görmüyordu. Onu son kez üniversite hastanesinin morgunda, yüzü yanmış, parmakları olmayan bir ceset olarak görmüştü. Vücudunda kablo izleri ile henüz kapanmamış irinli bıçak yaraları vardı. Onu teşhis etmek için bir kez bakması yetmişti, sonra adli tabip rutin bir iş yapıyormuşçasına demir dolabın kapağını kapatmıştı. Dayımın, oğlunun yüzüne dokunmak için yakarmasını dinlememişti bile. Cenazeyi teslim almak için gereken işlemleri yapmasını, morgun koridorlarında tüfekleri ve tam takım savaş üniformalarıyla

dolaşan altı paraşütçü asker gözetiminde merasimsiz gömülmesini istemişti sakince.

Sabah namazından önce oğulları Hasan, Hüseyin ve bir arkadaşıyla birlikte hastaneye gelmişti. Arkadaşını yaka paça dışarı atmışlardı. Naaşı eski bir Volkswagen cenaze aracına taşımışlar, kendileri de çıkıp tabutun başına çökmüşlerdi. Birbirlerinin gözlerinin içine baka baka sessizce ağlıyorlardı.

Ölüm ağır bir şekilde Halep'in ıssız caddelerine yayılıyordu, dayanılacak gibi değildi. Aile mezarlığına ulaştıklarında askerler, cenaze namazı için tabutu indirmelerini istemişlerdi; imam hazırdı. Abdülmünim dayım delirmiş gibi başını sallayıp kimsenin anlamadığı birkaç kelime homurdanmıştı. Hoca alelacele namazı kıldırıyor, dayım ile iki oğlu da arkasında saf tutuyordu ama askerlerin kirli bir kefene sarılı bir et kütlesi çıkardıkları tabuttan gözlerini hiç ayırmıyorlardı. Askerlerse onun feri gitmiş gözlerine bakmalarına da, insanın kardeşi öldüğünde yapması gerektiği gibi onu bağırlarına basmalarına da müsaade etmemişlerdi. Gözyaşları gözlerinde donup kalmıştı. Sessizce ağlayan ve kimsenin gizemini çözmekle ilgilenmediği anlaşılmaz sözcükler homurdanmaya devam eden babalarına bakmakla yetiniyorlardı.

Annem uzun süren bir komanın ardından uyanıp ayakları sallanan yemek masasında bir sinek gibi sessiz vızıltılar çıkaran Nizar'ın yanına oturmuş, ona "değerli arkadaşım" diye hitap ettiği bir adama yazdığı mektuptan satırlar okuyordu. Her şeyin bittiğini, okyanusları aşan bir geminin güvertesinde tango melodileriyle dans edeceklerine dair verdiği sözün gerçekleşmesini artık beklemediğini söylüyordu. Evvelki mektuplarında kullandığı üstü kapalı lafları bırakmış, sıçan gibi kokan erkeklere güvenilmeyeceğini açıkça yazmıştı. Mektubun sansür memurunun eline geçmesinden korkmadan, son bir cesaret anında artık kendisi için hiçbir şeyin önemi olmadığını, onaylanmanın

umurunda olmadığını ilan etmişti işte. Günah işlemiş bir kadın olduğunu bir an bile düşünmüyor, aksine, güçlü bir şekilde ölüme yürümenin, kendisinden önce ölmüş hayallerine çok yakıştığını söylüyordu. Artık yenilgiden korkmuyordu.

Nizar, annemin ölümünden önceki son aylarda böylesi akşamlar geçirmeye alışmıştı. Tek başına eski, tahta bir sandalyeye oturuyor, ablasının zaman zaman komadan uyanış sayıklamalarını dinliyordu. O ise gerçekten görüyormuşçasına yaşadığı halüsinasyonları Nizar'a anlatıyordu. Sanki başka kimsenin izlemediği tek kişilik bir sinema filmiydi. Ona kardeşim Reşid'i kovalayan gölgelerden bahsediyor, memleketin durumunu soruyor, sessizliğine tekrar dönene kadar şaşırtıcı bir güçle ve açık seçik cümlelerle, hiç durmadan, saatlerce sebze fiyatları hakkında konuşuyor, Meydan Ekbez İstasyonu civarındaki o eski taş evde babamla geçirdiği geceleri anlatıyordu. Herhangi normal bir kadın gibi gülüyor, Elena'ya kahve ikram ettiğini ve ona kayısı reçeli yapmayı öğrettiğini özlemle anımsıyordu. Onları tanımayan birine bu hâlleri normal gelirdi; yaşlılık zamanlarını sohbet edip çekirdek çitleyerek birlikte geçirmeyi seçmiş iki kardeş... Yakalarını bırakmayan geçmiş aile hesaplarını görüyor, mazilerindeki insanları yeniden değerlendiriyor, muhasebesini yapıyor, herkesin ya öldüğünü ya da uzun zaman önce buralardan göçtüğünü fark edince de susup bütün güzelliğine rağmen geçmişin onlara yalnızca felaket getirdiğini düşünüyorlardı.

Annemin son günlerinde Reşid kayıptı. Annem onun yokluğuna artık dayanamıyor, uyanıkken de kendinde değilken de onu sayıklıyordu. Bize onun ölmediğini, döneceğini söylüyordu. Susuyordum; Reşid'in yokluğuyla ilgili masal uyduracak hâlim yoktu. Yeteri kadar halüsinasyon yaşadığına inanıyordum; kayıp kardeşimle ilgili yalan bir hikâyeyle duygularını yıpratmaya gerek yoktu. Reşid annemin boylu boyunca uzanmış huzur içindeki cansız bedenini görmeyeceği için üzgündüm. Kaybolan hayallerimiz için gözyaşı dökemeyecekti.

Taziye salonunun kapısında dururken ilk kez, onun yanımda olup omuzlarımdaki bu yükü benimle paylaşmasını diledim. Nizar dayım bu salonu, bizi insanların baskıcı bakışlarından sakınmak için kiralamıştı; çünkü evimizi bir kez görmeleri bile, bir ailenin hayallerinin nasıl yıkıldığını herkesin anlaması için yeter de artardı.

Nizar dayım, Çatlak Sevsen'i aramamı ve onu zorla da olsa getirmemi istemişti. Aniden ağlamaya başlasa da kararlı bir ses tonuyla konuşuyordu. Tıpkı annemin bize, babamın bizi terk edip Elena denen, kendisinden otuz yaş büyük Amerikalı bir kadınla New York'a gittiğini söylediği zamanki sesine benziyordu. Babamdan hiç haber yoktu. Annem onun ölmediğini ama beklemeye de gerek olmadığını söylemişti. Gözümüzün önünde babama ait eşyaları; İngiliz işi bir çuhayı, içi doldurulmuş üç şahini, bir yığın çizgili gömleği ve eprimiş pantolonlar ile demiryolu memurlarına verilen rozet ve şapkaları ayırdı. Buz gibi bir tavırla babamın mirasını bölüşebileceğimizi söyledikten sonra kapıyı çarpıp çıktı. Ardından kopan feryadını duyduğumuzda, yaklaşan felaketin kokusunu içimize çektik.

Ölümünün ardından annemin ceylan derisiyle kaplı, henüz rengi solmamış albümüne bakmak için yeterince zamanım olduğunu düşündüm. Dokusu hâlâ yumuşacıktı. Sanki evimizde henüz harap olmamış tek şey olmasının kutsallığı vardı üzerinde. Büyük bir huzur hissettim; solgun benzinin, dağlarda tek başına kalmış bir çakal gibi gece boyu bitmeyen inlemelerinin sebebini hiç bilmediğimiz kız kardeşim Suad'ın fotoğraflarını görecektim.

Suad'ın, ölümünden birkaç hafta önceki aralıksız hezeyanları bize geleceğimizi düşündürüyordu. Salonun duvarında asılı duran aile fotoğrafımız görmezden gelmeye çalıştığımız bir can sıkıntısının sebebi olmuş, artık örtbas edilemeyen koca bir yalan hâline gelmişti. Annemin kayısı reçeli yapmayı öğrettiği yaşlı bir arkeologla çekip giden, bizi terk eden bir baba; hezeyanlarının nedenini bilmediğimiz, nefes

alabilmek için zar zor ağzını açabilen, hepimizin sevdiği ama annemin, herkesten gizlenmesi gereken kişisel bir ayıp olarak gördüğü zavallı bir kız kardeş...

On yaşıma yeni giriyordum ve ne ölümü ne de ayıbı biliyordum. Sevsen, her kavga ettiklerinde yaptığı gibi Suad'ı göğsünden tutup sarsmış ancak o hareket etmemişti. Annem şafak sökünceye kadar beklemiş, sonra da onu yün bir battaniyeye sarıp arkadaşı Neriman ve Nizar dayımla birlikte mezarlığa götürmüştü. Akşam da bize ölümün, sonsuza kadar gitmek ve yok olmak olduğuyla ilgili yavan bir açıklama yapıp Suad'ın artık dönmeyeceğini söylemişti. Ama ayıbımızı kendi ellerimizle gömerken neler hissedeceğimizle ilgili hiçbir şey anlatmamıştı.

Neşeli Suad'ın yok olduğuna inanamamıştık. Sevsen'e onu aramamız gerektiğini söyledim; marul tarlalarında saklanıyor olabilirdi, bunu hep yapardı! Ya da az ötedeki tren yolu civarında çivilerden kılıç yapıyor, hayalî yolculara sallıyordu!

Trenler evimizin yanından geçerken düdüklerini acı acı öttürürdü. Suad kapıyı açar, sendeleyerek alelacele koşar, vagonları sayar, neşeyle bize makinistin uçabildiğini anlatırdı. Kanatlarını gördüğüne yemin edebilirdi! İnanarak başımızı sallar, dönemeçte kaybolduktan sonra trenin tarlalar üzerinden uçup göğe yükseldiğini hayal ederdik. Trenin nereye konacağını sorduğumuzda, tam da bu soruyu bekliyormuş gibi büyük bir ciddiyetle trenin ölene kadar uçacağını söylemişti. Sıska bedenini göstererek çocukça bir neşeyle "tıpkı benim gibi" demişti.

Marul tarlalarından geçip mezarlığa ulaştık. Bekçiye Suad'ın yerini sorduğumuzda bize bir toprak yığınını gösterdi. Sevsen öfkeyle toprağı dövdü. Sonunda yorgun düştü. "Ağlama!" dedim, "hem, karanlık çökmeden dönmemiz gerek" Sicim gibi yağan yağmurun altında yürüdük. Hiçbir suçluluk duygusu hissetmeden Reşid'e Suad'ın bizden nefret ettiğini, bir daha da dönmeyeceğini söyleyi-

verdim. Hepsi onun yüzündendi, Reşid onun tahta trenini çaldığı için... Sevsen de beni onaylıyordu işte!

O gece gördüğüm rüyayı kimseye anlatmadım: Suad, kanatsız kuşların taşıdığı upuzun bir trenin makinistiydi. Uzun gagalıydılar ve acı acı ötüyorlardı. Suad'ın saçları bembeyaz, upuzundu. Gülümseyerek önüne bakıyordu, kimsenin görmediği bir melekti.

Sonraları bu rüyamdan Sevsen'e bahsetmiştim. Ona Suad'ın tekrar tekrar gördüğüm o uzun, beyaz saçlı hâlini anlattığımda gülmüştü. Beni tekrar mezarlığa götürdü. Elimizde kır çiçekleriyle, üzerinde hiçbir şey yazmayan mezar taşının önünde duruyorduk. Sevsen'i dinliyordum; abartılı bir ciddiyetle Suad'ın burada gülemediğini, nefes alamadığını, onu solucanların yediğini anlatıyordu. Onun bu uzunca ölüm izahından sonra anladım ki ölüm, sevdiklerimizin yok olmasıydı.

Uzun yıllar sonra onu tesadüfen ucuz Bar Express'te görünce bu uzun izahatlarını hatırlatmıştım. Ona ölümün sonsuz bir yok oluş olmadığını, sadece anıların tamamlanması olduğunu anlatmıştım. Sarhoş başını onaylayarak sallamıştı. Suad'ı görüp görmediğimi sorduğunda her gün gördüğümü söylemiştim ama yalandı. Üzüldü, başını öne eğdi. Ellerimi tutup otuz yılın unutmak için yeterli bir zaman olduğunu söyledi. Birden onun, annemin ölümle ilgili sözlerini aynen tekrarladığını, tıpkı onun gibi ağır ve zoraki el hareketleri yaptığını fark ettim. Sevsen'in anneme benzemeye başlaması beni üzmüştü; az kalsın nefret ettiği bir insana dönüşmenin nasıl bir duygu olduğunu soracaktım.

Reşid beni, Sevsen'in her şeyi unuttuğu konusunda yalan söylediğine ikna etmişti; otuz yıl, sevdiğimiz birini unutmaya yetmezdi. İşte ondan sonra unutmanın, bir yerlerde gizli kalmış küçük ayrıntıları yeniden resmetmek olduğunu anladım. Ama işte bunlar sanrılarımız olduğunu kabul etmediğimiz, bize gerçek gelen ayrıntılardı eninde sonunda.

Son zamanlarda o sakin Kral Faysal Caddesi'nde yürümek bana acı verir olmuştu. Yürürken düşünüyordum... Halep, tıpkı unutmak gibi geçiciydi. Gerçek görüntüsünden geriye kalacak tek şey, ölmemek için her gün tekrar tekrar uyduracağımız bir yalan olacaktı.

Suad'ın ölümü bizi ölümden kaçmayı düşünür hâle getirmişti. Reşid ve ben örtülerimizi almış, Sevsen'in yanına uzanmıştık. O da Suad'ın hortlamasından korkup bize iyice sokulmuştu, çünkü Reşid onun hortlağının her gece kapalı pencerenin etrafında dolandığına emindi. Müzik terimleri ve keman bestelerinin isimlerini kullanarak yaptığı hortlak betimlemelerine iyiden iyiye kendini kaptırmıştı. Üçümüz de karanlığın çöktüğü yerde bizi bekleyen kaçınılmaz bir kaderden kaçıyor gibiydik. Ev sessizliğe gömülüyordu. Sevsen bizi susturuyordu. Susup sıcak bedenine yaklaşıyorduk. O da kendi korkusundan kurtulmak için bizden medet umarcasına bizi kollarının arasına alıyordu.

Yirmi yıl sonra ayaklarımın beni neden son kez onun mezarına getirdiğini bilmiyorum. Mezarına çiçekler serpiştirdim, evimizin bahçesinden kopardığım zeytin dallarını bıraktım. Küçük mezarın yanına oturup saatlerce ağladım. Bir hafta boyunca durmadan ağladıktan sonra gözyaşlarını silip oyuncaklarını paylaşmak için Suad'ın dönmesini bekleyen Reşid'in aksine, onu kaybettiğim için ilk kez ağlıyordum. Ağlamak, beni dayanılmaz kâbuslara dönüşen rüyalarımdan kurtarmıştı. O kâbuslarda Suad çocuk değildi. Sevsen'in arkadaşlarına benzeyen, yüzü kutu kutu ucuz makyaj malzemeleriyle boyanmış olgun bir kadın olarak geliyor ve bana ölülerin yaşlanıp yaşlanmadığını soruyordu.

Suad'ın mezarıyla ilgilenip ilgilenmediğini sormak için mezarlık bekçisine bakındım. Bana mezarlığın şehirdışına taşınacağını, kardeşim Reşid'in gelip Suad'ın kemiklerini usulen bir tutanakla teslim aldığını söylemişti soğukkanlılıkla. Bir toprak yığınının başında ağladığımı düşününce irkildim. Anneme, Suad'ın bizimle aynı evi payla-

şan kalıntılarından bahsettim. Hâlâ onu hatırlıyor olmama şaşırmış ama eski bir utancın geri dönmesi üzerinde fazla durmamıştı. Sadece, tanımadığı bir adama bakar gibi yüzüme bakmakla yetinmişti. Sağ yanağımdaki falçata izlerine, ekşi ekşi ter kokan elbiselerime bakıyordu. Elinden sıkıca tutup güvenli yollara çıkan köşe başlarını ezberlettiği, pos bıyıklı adamların marul yaprakları gibi tazecik çocukları gözetleyerek onlara tenha kiraz bahçelerinde tecavüz ettiklerine dair hikâyeler anlattığı o küçük çocuğun üzerindekilere hiç benzemiyordu.

Annem umutlu gözlerle ufka bakıp gülerek okul şarkıları mırıldanıyordu. Okula girip müdürün odasında oturmuş, kendini saygın bir meslektaş olarak tanıtmıştı. Oradan buradan kırparak babamın Amerika'ya taşındığını, birkaç yıla kalmaz bizi de yanına alacağını anlatırken müdürün süzen bakışları ona her erkeğin arzulayacağı terk edilmiş bir kadın olduğunu hatırlatıyordu.

Soğukkanlılıkla kahvesini içerken içten içe tekrar güç toplamaya çalışıyordu. Kibirli bir edayla yeniden anlatmaya koyuldu; kendisi öğrencilerinin saygısını kazanmış bir öğretmendi. Onlara, iç seslerine kulak vermeyi öğretiyordu. Çok sevgili şehri Halep'e de çocukları için dönmüştü. Çelişkili cümlelerle taşralıları bir övüyor, bir yeriyordu. Müdür, onun sıkıntılarına anlayışla yaklaştıkça o da anlatmaya devam ediyor, gelen askerlerin gözlerinde hiç de güven verici bir bakış bulamadığından bahsediyordu. Gelecek günlerin şalgam acısı gibi olacağı konusunda müdür de onunla hemfikirdi.

Müdür yeni öğrencisiyle, yani benimle, takdir eder bir tavırla tokalaştı. Üzerimdeki yeni üniformadan limon esansı yayılıyordu. Yaka cebimde oyalı bir mendil, tırnaklarım tertemiz kesilmiş, saçım kokulu kınayla taranmıştı. Annemle vedalaşırken, basın özgürlüğünün olmadığı bir yerde yaşamanın zorluğuyla ilgili sözlerini başıyla onaylıyordu. Anneme, akşamları dağıtıma çıkan *Bayrak* gazetesinin geçmiş sayılarını bulmasını, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasını savunan köşe yazılarını okuması gerektiğini hatırlattı.

Okulun uzun koridorundan geçiyorduk, müdür beni sınıfıma götürüyordu. Burayı Fransız bir mühendis yapmış. Aslında yüksek tavanı, geniş odaları, bahar güneşi altında parıldayan Şam gülleriyle dolu çiçek bahçelerine bakan pencereleriyle burası, verem hastaları için bir sanatoryum olarak inşa edilmiş. Ta ki hastalar sıcak bir ikindi vaktinde dondurma gibi eriyene kadar...

Müdür, ilk öğretmenimin kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Her ne söylediyse öğretmen beni güler yüzle, çok hoş karşılamıştı. En ön sıraya, benim gibi ufak bir çocuğun yanına oturtmuştu beni. Çocuğa elimi uzattım, arkadaş olduk. Adı Cabir'di. Arka mahallede bize yakın bir yerde oturuyordu. İlk fırsatta ona kardeşlerimi anlattım. Onu eve davet ettim, oyuncaklarımı paylaştım. Sonsuza dek dost kalmaya ant içtik. Kanlarımızı birleştirmemiz Sevsen'e komik gelmişti. Hemen kaynaşıvermiştik. Çoğu zaman benim odamda vakit geçirirdik. Reşid bize sevdiğimiz şarkıları çalar, biz de sessizce dinlerdik.

Artık annemin tavsiyelerine kulak asmıyordum. Sapık erkeklerden korkmadan toprak yollardan aylak aylak yürüyordum. Cabir'le birlikte mahallenin dar yollarında dolaşıyorduk. Ayn Tell'deki çırçır fabrikası civarında dökülen pamukları topluyor, bakır teller çalıyor, çöplükleri karıştırıp boş şişeler buluyor, sonra da hepsini götürüp pazar günleri kurulan civardaki pazarda az bir paraya satıyorduk. En azından öğleden sonramızı Opera Sineması'nda geçirmeye yetiyordu. Mısır ve Hint melodramlarına bayılırdık; filmin sonunda hep fakir ama yakışıklı âşıklar kazanırdı.

Cabir'in yanındaki sandalyeye kuruluyorum. Soğuğun ve bu gündüz eğlencesinin az sayıdaki müdavimlerinin nefes alış verişlerinin tadını çıkarıyorum. Bir taraftan da taptığım Necla Fethi'nin bütün çekiciliğini ortaya çıkaran kısacık elbiseleriyle salınmasını bekliyorum. "Büyüdüğümde Mısır'a gidip Necla Fethi'yi bulup ona selamını ileteceğim," diyorum Cabir'e. Susmam için dürtüyor, kafamı çevirip bakıyorum, gözyaşlarına boğulduğunu görüyorum. Kötülerin cezasını na-

sıl bulduğunu göstermeden filmi bitiren yönetmene kızıyor. Yürüyerek mahallemize dönerken bir yandan Araks'tan aldığımız ekmek arası falafeli mideye indiriyor, diğer yandan da kafamızda filmi tamamlıyoruz. Bizim filmimizde sevdalı kahramanlarımız aşkın en ihtişamlı hâlini yaşıyorlar. Dükkânlarından içki ve pastırma kokusu yayılan Süleymaniye Caddesi'nden geçerken akşam trenini beklemek için Cabir'i iknaya uğraşıyorum. Bana şöyle bir bakıp gülüyor ve trenlere küfrediyor. Beni tek başıma bırakıyor. Raylara büyük çiviler koyup yedi trenini bekliyorum. Trenin demir tekerleri onları kılıca dönüştürecek; Cabir, amcasının tornacı dükkânında kılıçlara delik açtıracak, sonra biz de onları haydutlar gibi boynumuza asacağız.

Annem boynumdaki kılıçlara bakıyor. Gözüne dilenci gibi görünüyordum. Elbiselerim kir içinde, tırnaklarım uzamış... Sokağın keşmekeşinden ve teni şalgam turşusu gibi kokan adamlardan korumayı planladığı evimizin o seçkinliğini yerle bir edecek kadar yoldan çıktığım gözlerinden okunuyor.

Evdeki sükûnet çok uzun sürmemişti; Yoldaş Fevvaz'ın kardeşlerinin haykırışları, köyden gelirken getirdikleri koyun ve keçilerin sesleri evi dolduruyordu. Daha evdeki odaları bile paylaşmadan tavuklar için koca bir kümes yapmışlardı. Karıları yazın tüm günlerini patlıcan kızartarak geçirirdi. Bir de büyük kardeş olan Yoldaş Fevvaz'a Başkan'ı yüceltme konusunda onun yolundan gittiklerini hatırlatırcasına ayaklarını yere vura vura tepinen çocuklarının sümüklerini silerlerdi. Akşamları, devrimin ateşli gürültüsünün ortasında koro hâlinde Parti marşları söylerlerdi. Söylemekle kalmayıp bir de teybe Başkan'ın konuşmalarını koyar, sesini açar, kalabalıklarla birlikte slogan atarlardı. Onların bu gürültüleri annemi hayal kırıklığına uğratmıştı. Birçok eski arkadaşının artık birer Parti mensubu olduğunu öğrendiğinde ise umutsuzluğu daha da artmıştı. Ajandalarının en tepesine Başkan'dan alıntı bir söz yazarlar, onu yücelten şarkıları ezberlerlerdi. Annem, onların foklara benzemeye başladıklarını

ilk kez fark ediyordu; bir örnek giysiler giyiyor, aynı ucuz kokuları kullanıyorlardı. İçine kapanmıştı. Gösterişçi eski arkadaşlarının çok uzaklarda kalmış şarkılara karışan seslerini tekrar anımsatacak hayalî bir dünya kurmaya başladı. Sıradan bir hayat yaşamanın o kadar da kötü olmadığına kendini ikna etmiş, düşmanlarıyla dost olması gerekmediğine karar vermişti.

Bana üzülerek bakıyordu annem, komşularının çocuklarına benziyordum; elbiselerim kirli, saçım başım darmadağındı. Beni banyonun eşiğine oturtup eski temiz hâlime kavuşturana kadar kendini helak etti, ellerimi pamuk yağıyla ovdu, bu koku bana kapana yakalanmış fare kokusunu çağrıştırıyordu. Bu sırada, Reşid ve Sevsen kitaplarımın sayfalarını büyük bir keyifle yırtıp havaya fırlatıyor, odanın içinde kar taneleri gibi yağdırıyorlardı. Sevsen, romantik bir sevgiliyle kar altında yürüdüğünü, kendisini elinden tutup uzak bir şehirdeki köprülere götürdüğünü ve akşam çökerken öpüştüklerini hayal ediyordu.

Beyaz taştan yapılmış yeni evimizi sevmiştik. Kapısında, harfleri iç içe bir Kuran ayeti işlenmişti. Annem, binayı yapanın bu ayeti taş kemerin üstüne oyma isteğini geri çevirmemişti. Hiçbir şeyi tesadüfe bırakmamıştı; pazardan klasik Fransız tarzında, kullanılmış bir pirinç takım almıştı. Ayaklarını tamir etti, pirinç süslemelerini parlattı ve yatak odalarımıza bölüştürdü. Büyük yatağı kendi odası için saklamıştı. Gece boyunca o yatağın üzerinde bir başına bir oraya bir buraya dönüp duruyordu. Babamdan geriye kalan anılarını anımsıyordu; kendisiyle evlenmesi, sonra terk edip gitmesi... Bu hikâye ona inanılması imkânsız bir melodram filmi gibi geliyordu. Elena'yla Amerika'ya gitmeden önce babamın defalarca bahsini açtığı o kasveti görememişti. Ta ki çocuklarıyla yaşayan terk edilmiş bir kadın olana ve özgürlük namına kalan ne varsa hepsine el koyan bir partiyle paralel bir hayat yaşayana dek...

Parti tüm gazetelerin ruhsatlarını dondurmuş, basımını yasaklamıştı. Parlamentoyu feshetmiş, yeni bir yasayla canların feda olduğu Başkan'a mutlak yetki vermişti. O da devrimden sonra ilk iş olarak Cumhurbaşkanı Nureddin el-Atasi'yi ve arkadaşlarını tutuklatmış, yıllar sonra hapishanede ölmelerine sebep olmuştu. Parti artık sıkıyönetim kanununa uyum sağlamaya başlayan ülkenin idaresini ve istisnai mahkemeleri tek başına elinde tutuyordu. 2000 yılının Haziran'ında vefat eden (ama annemin ölümüne inanmadığı) Başkan, tüm kritik makamları kendisinde toplamıştı; cumhurbaşkanlığından iktidar partisi başkanlığına, başkomutanlıktan Anayasa Mahkemesi Başkanı'nı atama yetkisine, Başbakan'ı belirlemekten parlamentonun dağıtılmasına kadar hepsini...

Babam eve sarhoş döndüğü zamanlar, odadaki eşyaları devirip bizi uyandırıyor, yaşadığımız korkuyu hiç umursamıyordu. Büyük bir saygıyla asılmış aile fotoğrafımıza tükürüp hep aynı mekânda aynı şeyleri yaşamanın anlamını soruyordu. Gırtlağına çöken bir şeylerin kendisini boğduğunu söylüyordu. Tren istasyonuna, Parti'ye ve Parti muhbirlerine öfkeliydi. Annemin getirdiği acı kahveyle bile sakinleşmiyordu. Annem onu bahçeye, açık havaya çıkmaya ikna edip nazikçe parmaklarını ovdu, her şeye öfkesini kusana kadar bekledi. Her zaman yaptığını yapıyordu babam: Kendisini bu terk edilmiş, leş kokan istasyona attığı için Tanrı'ya ve aptal demiryolu görevlilerine sövüyordu. Hayallerini gerçekleştirebilmek için daha iyi bir yerde olmayı hak ettiğini söyleyip duruyordu.

Sabaha karşı, annemin kolları arasına gömülerek susmuştu. Annem onu küçük bir çocuk gibi yatağa yatırmıştı. Kısa süre sonra horlamasını işittiğinde, bu geceki eziyet son bulduğu için rahatlamıştı. Ben, Sevsen ve Reşid de her zamanki gibi gelip Suad'ı tekmelemediği için rahat bir nefes almıştık. Öylesi zamanlarda Suad, başka bir dünyadan gelmiş bir yaratıkmış gibi bakardı ona. Kendisine her yaklaştığında ağlar, koşup başını Sevsen'in şefkatli göğsüne, hepimizi küçük

bir anne gibi kuşatan ve bize hissettirdiği huzuru bir gün bile unutamadığımız göğsüne gömerdi.

Annem, dedemin evinden çeyiz olarak getirdiği eski dikiş makinesinde ucuz kumaştan rengârenk çarşaflar ve yastık kılıfları dikmiş, az bir parayla bize yeni, büyüleyici bir dünya yaratmıştı. Arkadaşı Neriman Siraceddin'le uzun uzun zaman geçirir, birlikte çarşıya gidip elden çıkarılmış eşyalar ararlardı. Annem, her fakir kadın gibi alacağı şey için pazarlık eder, sonra sihirli elleriyle ona yeniden hayat verirdi. Sahiplerinin muhteşem süslemelerini göremediği eski Memlûk şamdanları, üzerine kasvetli bir yılan ve Rönesans tablolarındaki kadınlara benzeyen çıplak bir kadın işlenmiş bir İtalyan komodini, misafir odası için XVI. Louis tarzı bir koltuk takımı almış ve fitilli kumaşla döşemesini yenilemişti. Oturma odası için de Babunnasr'da ihraç fazlası ve kullanılmış eşyalar satan bir yerden rahat bir oturma takımı almıştı. Kolçakları ceviz ağacındandı. Yapan kişi baş harflerini kanepeye kazımıştı. Annem, misafirlerine bunun meşhur bir İtalyan tasarımcı olduğunu iddia ediyordu. Uzun uzun o kanepenin önünde durup yeni renkleriyle nasıl görüneceğini ve uzun kış gecelerinde üzerine uzanmayı hayal ediyordu. Sağanak bir yağmur, hemen yanında şömine, kendisinden başka kimsenin yüzünü tanımadığı, kadınlığının sırlarını işveyle, birer birer açtığı bir adamı baştan çıkaran parfümünün kokusu... Orada, şöminenin yanında, gölgelerin ortasındaki koltuğa uzanmış o kadının muhteşem bir ikona olduğunu, dişiliğine dalan birinin bu lezzeti yeniden yaşamak için koca bir ömre ihtiyaç duyduğunu düşünüyordu.

Annem, yaptıklarıyla başkalarını memnun etmeyi severdi. Düşüncelerinin görmezden gelinmesi veya bir kelimeyle de olsa iltifat görmemesi onu huzursuz ederdi. Övgüyü sevmek, onun hayatında hep var olagelmiş kadim bir duyguydu. Bazı şeyler de vardı ki onlara sahip olmak anneme tarifsiz bir mutluluk verirdi. Meydan Ekbez'i

terk edip sevgili şehri Halep'e dönme gücüne sahip olmak gibi... Burada sessizliği bozmayalım diye parmak uçlarımızda, sessizce yürümemizi söylerdi. Akşamleyin divana uzanır, çayını yudumlayarak hayalperest bir kadın gibi uzaktaki ufka uzun uzun dalardı. Sonra birden yalnızlığını hatırlar, sessizce ağlardı. Gözyaşlarını siler, kalkıp gardırobuna gider, terk edişini asla affetmediği babama dair anılarla kirlenmiş eski geceliklerini bulup çıkarırdı. Son yılları hariç, bizim yanımızda hiç adını anmıyordu babamın. Andığında da kaçıp sadece kendini kurtarmayı seçtiği için ağır küfürler ediyordu.

İnce ruhlu Nizar ona Nahda döneminden adı sanı duyulmamış musikişinasların kasetlerini getiriyordu. Bunları birlikte dinlerken yavaş ve zoraki sohbet ederlerdi. Nizar, annemden soru sormasını bekler, soru gelmeyince de Paris'e seyahat etme isteğini anlatırdı. Kulağına eğilip Montmartre'ta serseri gibi amaçsızca dolaşmakla ilgili kurdukları ortak hayalleri yeniden anlatırdı. Oraya ait ne çok harita ve resim biriktirmişlerdi. Yoksul ressamların yaptığı resimlerden oranın her ayrıntısını, tüm yollarını biliyorlardı; yaşamlarını o mahallelerde geçirdiklerini hayal etmişlerdi.

Annem, ayaklarımızı yere vura vura Parti'yi ve Başkan'ı öven okul şarkıları söylediğimizi fark edince Nizar'dan bize keman çalmayı öğretmesini istemişti. Bir keman aldı ve Nizar derslere başladı. Tertemiz elbiselerimle bambu taburelere oturup notaları tekrar ettiğimiz o manzara annemi heveslendirmişti. O tabloda biz, kendi dünyasında kurduğu örnek aileye en yakın hâldeydik. Hayallerinde geleceğimizin resmini arzu ettiği gibi çizmişti: Meşhur ve güngörmüş doktorlar ya da mühendislerdik, klasik müzik dinliyor, pahalı kravatlar takıyor, lüks ayakkabılar giyiyorduk. Her cuma yemek masasının etrafında toplanıyorduk, o da başköşeye oturup torunlarıyla gurur duyuyordu.

Reşid'den başka kimse müzik derslerinde sebat göstermedi. Beş ay sonunda bazı zor alıştırmaları bile kolaylıkla çalabilmişti. Ben ve

Sevsen derslerden "akşam beş hastalığı" bahanesiyle kaçmıştık. Sevsen, saat ne zaman beşe gelse bütün vücudunun felç olduğunu ve müzik dersi bitmeden geçmeyen bir baş dönmesi yaşadığını anlatıyordu ciddi ciddi. Böylece odasında kalıp Suad'la ilgileniyordu; dil çıkaran adamlar, üzerinde güneşin hiç batmadığı evler, annemin görünce korktuğu koyunlar ve atlar çizerdi Suad için. Meydan Ekbez'in üzerimize sinen kokusu annemin kaçamadığı kâbusuydu; o kaçtıkça, izlerini silmeye çalıştıkça bir yerlerden ona dil çıkarıyordu. Sevsen'in yaptığı resimleri parçalamıştı. O da bize kızıp, Suad'ın merdiven altındaki odasına kapanmış, onunla zaman geçiriyordu. Aslında ölüm kokusundan kaçmaya çalışıyordu. Suad'ın hiç havlamayan, kimseyi ısırmayan bir köpeğe dönüşeceğini anlatıyordu bize. Sevsen'e göre Suad'ın yüzü, ismini bilmediği bir hayvana benzemeye başlamıştı, sincap gibi ya da perişan bir hayvan yavrusu gibi bir şey... Her gece, annemin bir bardak çayda eritip aniden uyandığında Suad'a içirdiği Diazepam hapları yüzünden onun bir daha uyanamayacağı bir uykuya daldığına inanırdık. Daracık odanın tavanına gözlerini dikip çölde kaybolmuş zayıf bir tavşan gibi sesler çıkararak yarı uyuşuk bir hâlde aldığı uyku ilaçları artık etki etmiyordu.

Reşid ne zaman keman alıştırmasına başlasa ben müziğe uygun bir ağırbaşlılıkla odadan kaçıyordum. Bu durum Sevsen'i güldürüyordu. Reşid'in kemanını çalıp elbiselerinin arasına saklıyordu. Sevsen, hayatı çok ciddiye almamanın bize oyun keyfi vereceğine inanırdı. Bir defasında Reşid'in bu aşırı ciddiyetinin onu karmaşık, sır tutamayan, güvenilmez bir insana dönüştüreceğini söylemişti. Onu orada bırakıp çaktırmadan sokağa çıkmak için salonu geçtim; oturma odasının köşesindeki küçük atölyede oturan annemin dikkatini çekmemek için parmak uçlarımda yürüyordum. Atölyesinde suluboyayla manzara resimleri yapıp Menşiye'deki çerçeveciye götürür, karşılığında aldığı az bir parayı da Suad'ı hayatta tutan ilaçlara harcardı.

Kanepe örtüleri kirlenmesin diye annemin eve gelmelerini yasakladığı arkadaşlarımla dışarı çıkardım. Evin o şüpheci sessizliğine ve annemin her şeyi sterilize etme arzusuna lanet ediyordum. Dışarıdaki her şeyin kirli olduğuna dair sonsuz bir şüphe taşıması yüzünden her şeyi; tabak çanağı, çay bardaklarını, koridorları, yatakları, yastıkları, elbiseleri, ayakkabıları, her şeyi dezenfekte etmek istiyordu.

Annem, Neriman'a dert yanıyor, o da anneme katılıyordu: Sokaklarda dolaşmak artık korkutucu bir hâl almıştı. Köylülerin kokusu havayı kaplamış, canım şehirlerinin havasını bozuyordu. "Çoğu Partili arkadaşlar raporlarına bizim irtica kokusu yayan kibirli burjuvalar olduğumuzu yazıyorlar," diye ekledi Neriman. Kanada'ya gideceğini anlatıyordu büyük bir umutsuzlukla. Annem ise Neriman'ı yüreklendirmekten çekiniyor, kaçışın ve korkunun erdemlerini daha fazla sayıp dökmesin diye susuyordu. Her ikisi de bir meçhule doğru yol aldıklarını hissediyorlardı. Hatta annem bunu, Parti'nin darbe yaptığı hafta beni doğurunca hissetmişti. Doğumumun –tam olarak darbeyle aynı güne denk gelmese de– izleri kısa sürede silinecek bir zamanlama hatası olduğunu düşünmüştü; Suriye'deki birçok askerî darbe gibi bu da yakında unutulacaktı.

Hayatının, düzelmesi imkânsız bir yanlışlıklar yığını olduğunu düşünüyordu. Sancısı gelince öylesine tarlaya uzanıp arkadaşlarının yardımıyla doğuran, kör bir bıçakla ya da rastgele bir taşla göbek bağını kesen, sonra da yaklaşan hasat zamanıyla ilgili sohbete devam eden Meydan Ekbez çiftçileri gibi doğurmayacaktı beni. Suad'ın doğumundaki uğursuzluktan sonra köy ebesinin de kendisine dokunmasına izin vermemişti; sakatlık sebebinin o ebe olduğunu söyleyip durmuştu uzun süre.

Doğum yaklaşınca, üzerine sarı çiçekler işlenmiş temiz bir bohça alıp Halep'teki devlet hastanesine gitmişti. Altın bileziklerini satmış, kendisine tek kişilik bir oda ayarlamaları için hemşirelere rüşvet vermiş, tıbbi aletlerin de günde birkaç kez temizlenmesini istemişti.

Hemşireler, tüm bu istekleri yerine getirmeye çalışsalar da birkaç gün sonra annemin rüşvet konusundaki aşırı cömertliğine rağmen isteklerinden bıkmışlardı. Zayıf yüzümü ve küçük elimle onlara doğru uzandığımı gördüklerinde anneme acımışlardı. Bu sırada devrim haberleri gelmiş, Halep'in sokakları boşalmıştı. Baas subayları karargâh, radyo ve televizyon binalarını ele geçirmiş, bir numaralı bildirgeyi yayınlıyordu.

Annem yatağından kalkmış, pencereden tamamen boşalmış caddelere bakıyordu. Bu devrimi ve askerin tekrar yönetime gelmesini, gözlerinde kuru limon kabuğuna yakın bir sarılıkla bakan birkaç günlük bir bebek için yapılmış kötü bir kehanete yormuştu.

Bir numaralı bildirgeden saatler sonra askerler koridorları basmış; kaos hastanenin odalarına yayılmış, ameliyathanelerdeki tıbbi malzemeler kaybolmuş, erzak depoları boşalmış, ortalık harabeye dönmüştü. Çarşı girişinde duran arabalara bağlı katırlar, hastane bahçesindeki çimleri silip süpürmüştü. Annemin sütü kesilmişti. Küçük bebeğine (bana) biraz sıcak süt bulmak için ağrılarına rağmen kalkmış, hemşirelerden süt rica etmişti. Hemşirelerse hâlâ orada kaldığı ve yaşayacağımdan emin olana kadar da gitmeyi düşünmediği için anneme büyük şaşkınlıkla bakıyorlar, onun hakkında fısıldaşıp gülüşüyorlardı. Ertesi gün, hiçbir mazeretini dinlemeden hastaneden ayrılmasını istediler. Artık sayısı artmış olan bohçalarını taşıyıp bütün eşyasını koridora bıraktılar. Sakince çıkması için doğru düzgün zaman bile vermemişlerdi. Sıkıyönetim ilan edilmiş ve Partili yeni müdür, herhangi acil bir duruma karşı hastanenin boşaltılmasını istemişti, öyle dediler.

Annem hezeyan hâlinde birkaç tumturaklı laf edip babamın elini tutmuştu, avuçlarının sıcaklığı kalbine akıyordu. Babama sadece, süsen[1] kokusuyla kabak kokusunu ayırt edemeyen ahmak köylü

1 Türkçeye "Sevsen" olarak çevrilen karakterin ismi, Arapçada (سوسن) güzel kokulu bir süs bitkisi ve aynı zamanda bir kadın adı olan "süsen" anlamına gelmektedir. [E.N.]

subayların emri altında yaşamaktansa ölümü yeğlediğini söylemekle yetinmişti. Babam ise annemin sürekli köylüleri aşağılayan bu konuşmalarını, ilk andan beri devrimi destekleyen ailesine büyük bir ihanet sayıyordu. Sonraki gecelerde artık devrim mi yoksa askerî darbe mi olduğu konusunda didişmeyi bıraktılar, babam karısının o sevdiği kokusuna kavuşmuştu. Hayalci bir kadın; uzun, yumuşacık saçlar, iri, siyah gözler ve o şehirli, aristokrat kız kibrini ele veren yuvarlak, beyaz bir yüz...

"İlk görüşte aşk" diye anlatırdı babam. Demiryolu kuruluşunun geleneksel akşam yemeğinde onu tesadüfen gördüğü o ilk andaki hâlini sevmişti. Elektrik mühendisliğinden mezun olduktan sonra Meydan Ekbez'deki istasyona memur olarak atanmıştı. Eski çalışanlar onuruna verilen bir yemekti ve dedem Celal en-Nablusi de en eskilerdendi. Mösyö Henri Sourdain'in arkadaşıydı ve Suriye demiryolunun yapılış hikâyesini, 1930'ların sonunda Alman demiryolunun geçmesi için Raco dağlarında tüneller açan arkadaşlarının kahramanlıklarına kadar pek çok şeyi anlatabilecek kadar uzun yaşamış birkaç kişiden biriydi.

Davetlilerin resmî üniformalarıyla boy gösterdiği şık bir kutlamaydı. Onlarla gurur duyan aileleri, birbirlerine bakıp nazikçe gülümsüyorlardı. Dedem Celal en-Nablusi, mütevazı ve etkileyici bir sesle eski arkadaşlarından bahsediyordu. Çoğunu rahmetle yâd ediyor, Suriye'deki işgalci Fransız yönetimi tarafından Almanlara çalıştığı gerekçesiyle idam edilmeden önce Halep'e âşık olup Paris'i terk eden ve el-Cedîde Mahallesi'ne yerleşen Mösyö Henri'yi uzun uzun övüyordu. Gözleri birkaç kez dolmuş, Raco dağlarındaki Alman tüneli projesiyle ilgili birkaç hikâye anlatmıştı. Mösyö Henri'yle çektirdiği ve elli yıldır salondaki komodinin üstünde, yerinden bir kez olsun kımıldamadan duran resimle gururlanan ailesi dedemi alkışlıyordu. Dayılarım Nizar ve Abdülmünim, teyzem İbtihal ve en küçükleri olan annem, hararetle alkışlıyordu.

Annem, kelebek gibi çırpınarak dedeme koştu, koluna girip sahneye kadar ona eşlik etti. Bakan, dedemin göğsüne demiryolu kuruluşunun nişanını taktı, yeşil mürekkeple imzalanmış bir belge ve para ödülü takdim etti. Bakan cana yakın ve samimiydi, herkesle ilgilenip aileleriyle tokalaşmaya gayret ediyordu. Davetliler dizilmiş, onunla hatıra fotoğrafı çektiriyorlardı. Bu sırada Züheyr hoşlanarak, taze bir memur edebiyle bulunduğu yerden anneme bakıyordu. Zaten annem de kendisine selam vermek, kendilerini ve ailelerini tanıtmak için kıpırdanıp duran tüm hayranlarının hoşlanan bakışlarını üzerinde toplamıştı. Gökyüzüne doğru yükselen bir güvercin misali bakışları hayranlıkla Züheyr'e yöneliyordu. Cüretkâr gözleri, esmer yüzü ve özenle kıvrılmış bıyıkları onu cezbetmişti. Klasik bir idealist memur görüntüsü vardı ve her şeyiyle insanda güven duygusu uyandırıyordu.

Züheyr, ailesinden uzaklaştığı bir anda okulunun adını sormuştu. Annem, elinin birkaç saniye Züheyr'in elinde kalmasına engel olmamıştı; garip, güçlü bir sıcaklık Züheyr'in avuçlarından kalbine akmıştı. El-Mehâbbe'de öğrenci olduğunu söylerken son derece nazikti. Davetten ayrılmadan önce kendisine mendil sallamak için yakaladığı küçük bir fırsat da annemin gözünden kaçmamıştı.

Züheyr'in yüzünün hayali aklını çelmişti, içini çekti. Ertesi gün onu okulunun önünde bulmayı hiç beklemiyordu. Cemiliye sokaklarında kız arkadaşlarıyla şen şakrak yürürken Züheyr ergenler gibi onu takip ediyordu. Annem de belli etmeden arkasına bakıyor, konuşmak için yalnız kalmasını beklediğini düşünüyordu. Utancından yanakları al al olmuş, kulaklarına kadar kızarmıştı. Hayatında ilk kez hissettiği bu duygunun verdiği hazdan titriyordu. En yakın arkadaşı ve karşı komşusu olan Neriman'ın durumu fark edip –yakışıklı gençler hakkında ne zaman yorum yapsa böyle olurdu– onu paylamasından korkuyordu. İkisinin kaderi, sonsuza dek önce arkadaş ve komşu, sonra da sürekli şikâyet eden iki kadın olmak üzere kesişmiş-

ti; o muhteşem şehirlerinin nasıl harabeye dönüştüğünü, ortalığın nasıl asker ve Parti yandaşlarının kokusuyla kaplandığını kısık sesle ve üstü kapalı sözlerle konuşup dururlardı.

Ertesi gün Züheyr'i bekledi. Yedinci gün de onu bekledi. Sekizinci gün de... Sonraki günlerde de hep bekledi ama o gelmedi. Artık yürürken arkasına bakmıyordu. Neriman'dan nefret etti. Züheyr'i nerede arayacağını bilmiyordu. Yemek masasında otururken dalıp gitti; bir boşluk omurgasında dolaşıyor, dizleri üşüyordu. Davet günü çekilen fotoğraflarda Züheyr'i aradı, babasının çevresinde duran herkesi tek tek inceledi ama ona ait bir fotoğraf bulamadı. Yüzünün hafızasından silinmesinden korkuyordu. Hoşuna giden, vakur bir edayla tokalaşmıştı onunla. O sırada parmaklarının sıcaklığını hissettiğini hatırladı.

Neriman'ı atlatıp tek başına Sûk Telel'e alışverişe gitti. Kalabalığa karışmış, her yerde onun yüzünü arıyordu. Yerel gazetelerde, ona benzeyen şarkıcıların yüzlerini seçiyor, erkeklerin oturduğu kahvehaneleri arsızca kolaçan ediyor, boşluğa bakıp duran müşterilerin yüzlerini inceliyordu. Kahveden çıkıp peşine takılan adamların laf atmasına bile katlanıyordu; kendisini müşteri arayan bir kadın zannetmişlerdi. Aklına gelen her yere baktı. Yağmur bastırdığında artık umudunu kaybetmişti. Eve dönüp Nizar dayımın odasına gitti; Vivaldi'nin keman parçalarını çalışıyordu. Evcil bir kedi gibi yanına sokulup sessizliğe gömüldü. Çalışmasını bitirdiğinde ona, Züheyr'i bulamadığını anlattı. Acısını anlayarak başını salladı Nizar dayım.

Sonra bir kapı sesi ve ardından Abdülmünim'in ayak sesleri geldi. Nizar, kemanını ve notalarını toplayıp çalışmaya devam etmek için mutfağa gitti; odayı da kendisine "tahtakurusu" diyen ve aşağılamak için hiçbir fırsatı kaçırmayan ağabeyine bıraktı.

Nizar ve annem akşamları birlikte dışarı çıkar, Bağdat İstasyonu Caddesi'nde yürüyüp dondurma yer, hiç konuşmadan eve dönerlerdi. Böyle zamanlarda Nizar, annemin unutmakta zorlandığı o

adamı umutsuzca aradığını bilir, gelip geçenlerin yüzüne bakmasına ses etmezdi. 50'li yılların romantik Mısır filmlerindeki aktrisler gibi, önünde hep aynı sayfası açık duran bir kitapla, eli yanağında, mutfak masasında öylece otururken ona romantik parçalar çalardı.

Nizar'ın ipeksi parmakları ve kasvetine katlanamadığı dünya âleminden uzak, savruk bir ruhu vardı. Anneme, ayda yaşayacağını anlatırdı gülerek. Annemin yanına uzanır, sessizce ağlardı. Kimse Nizar'ın neden ağladığını bilmezdi. Annemin iç çamaşırlarını yürütür, aynanın karşısında giyer, sonra aldığı gibi yerine koyardı. Annem ise bunu görmezden gelir, ipek kombinezonlarını ve geceliklerini yeniden katlar, kardeşinin kadın giysilerine olan bu düşkünlüğünden de kimseye bahsetmezdi. İkisi, gizli gizli ve uzun uzun ama özgürce kızlar dünyası hakkında sohbet ederdi. Nizar, yumuşacık ipeğin bedeninde nasıl muhteşem bir his bıraktığını anlatır, annemin file çoraplarına dokunup o hissi özlemle yaşardı. Annem ise onun, ömrünü çaresizce kayıp bir cinsiyetle geçireceğini fark edip biraz üzüntü, biraz da korkuyla ona sarılırdı. Babülferec takımına uyup o loş odalara gitmemesini rica eder, Nizar da başını sallayıp onunla beraber Züheyr'e ait herhangi bir iz aramaya devam ederdi.

İlk karşılaşmalarından dokuz ay sonra annem onu Cemiliye tramvayında gördü. Aceleyle koşup yetişti, tramvayın yanında yürümeye başladı. Ne yolcuların kendisini süzen bakışlarını ne de tramvayı takip eden bir kadının parmaklarına dokunmak için ellerini uzatan adamları umursadı. Züheyr, bir sonraki istasyonda inip ona doğru yürüdü. Faruk Medresesi'nin yanında, yolun ortasında buluştular. Vücudu titriyor, kalbi deli gibi çarpıyordu ama yüzüne bakınca tekrar çekingenliğe büründü. Yakındaki bir kafeteryada karşılıklı oturup konuştular. Kendisini arayıp aramadığını sorduğunda annem cevap vermedi. Züheyr, annemin yüzüne uzun uzun baktıktan sonra üzülerek Anabiyye'deki amcasının kızıyla nişanlandığını, ama aslında

kendisini sevdiğini ve fotoğrafını bir an olsun yanından ayırmadığını anlattı. Cüzdanından fotoğrafını çıkardı; yüklü bir meblağ karşılığında bir fotoğrafçıya gizlice çektirmişti. Annem kendi fotoğrafına uzun uzun baktı, boğulacak gibi hissediyordu. Sesi kısıldı. Zayıf bir sesle, "Kalkalım mı?" diyebildi. Açık havaya çıkıp parkta biraz yürüdüler. Kuytu bir bankta Züheyr annemi öptü. O an her şey, artık sönmeyecek şekilde alev aldı. Aklından, onu her yerde aradığını, Nizar'ın göğsüne başını koyup onun için ağladığını itiraf etmek geçiyordu. Dilsiz bir mumya gibi doğruldu, Züheyr'i orada yalnız bıraktı ve hızla kaçıp uzaklaştı. Konuştuğu tek şey, öğretmen okuluna başladığını söylemek olmuştu; kendisini nerede bulacağını söylemiş olmak içine su serpti. Aşkın tecelli edişini düşündü; anlık bir öpücük, huzurla içine çektiği o kokusu... Sonrasında sırf kendisiyle buluşabilmek için arkadaşından kiraladığı bir eve hiç itiraz etmeden gitti. Züheyr onun mavi, kısa elbisesinin düğmelerini sakince çözdü ve kendini teninin o muhteşem beyazlığına bıraktı. Onu kucağına alıp yatağa taşıdığında artık üzerinde sadece iç çamaşırları vardı. Bekâretini kaybetmek istemediğini söyledi. Uzun uzun, hiç acele etmeden öptü onu. Memelerini öptü, kiraz taneleri gibi belirginleşen meme uçlarını, karnını, ayak parmaklarını okşadı. Elbisesini yerden almak için eğildiğinde akşam olmuştu. Yüzüne, artık kaybetmeyi göze alamayacağı renklerin gölgeleri düşmüştü; Züheyr kulağına, artık onsuz olamayacağını fısıldıyordu.

Her şey sessiz sedasız gerçekleşti. Osmanlı İmparatorluğu zamanında ailesinin sahip olduğunu hayal ettiği ihtişamlı yaşam tarzına düşkün olan İbtihal teyzem, ailesi hâlâ yatak odalarını koyunlarla paylaşan köylü bir adamla evlenmeyi kabul ettiği için anneme çok öfkelenmişti. Neriman, en yakın arkadaşının her köşesinden örümcek sarkan döküntü bir köy evinde, Meydan Ekbez Kürtleriyle ve Türkiye sınırına atılmış sıradan memurlarla yaşayacağına inanamıyordu. Yalnızca Abdülmünim dayım ondan kurtulmaya hevesliydi,

özellikle de Nizar'ı koruduğu o son tartışmadan sonra. Nizar annemi özlüyor, ona uzunca mektuplar yazıp sanki yatakta yanında uzanıyormuş gibi Aziziye'deki mağazalarda cilt yenileyici kremler aradığını, beğendiği yeni kadın parfümü markalarını, yakasını bir türlü bırakmayan acılarını anlatıyordu. Geçen kış kendisini yatağına davet eden bir arkadaşından bahsedeceği sırada yazmayı bırakıyor, sözcükleri siliyordu. Sonra Abdülmünim'in kendisini aşağılamasından ve ailenin namusunu kirleten ibnenin teki olduğunu alenen söylemesinden, üstelik dedemi ya onu öldürmesi ya da hem Allah'ın hem de insanların huzurunda aileden reddetmesi için kışkırttığından dert yanmaya devam ediyordu.

Nizar mektupları yazıyor fakat yollamıyordu. Onları bir kutuya koyuyor, annem onları ziyarete gittiğinde rengârenk bir zarf destesi hâlinde veriyor, annem de mektupları çantasına koyup babam işe gittikten sonra yavaş yavaş okuyordu. Sonra dönüp bir daha okuyor, bu sefer hayallerinin öldüğünü hatırlatan, köpek ulumalarının yükseldiği bu mezbeleliğe atılmış bir kadın olarak sonunun nasıl olacağını düşünüyordu. Babamı Halep'e dönmek için ikna etmeye çalışmıştı fakat babam, tek bir şartı olduğunu ve annemin de bunu kabul ettiğini hatırlatmıştı: Kendisiyle birlikte Anabiyye'ye yakın bu yerde, Meydan Ekbez'de yaşayacaktı. Annem susup pencerenin yanına çekildi. Birkaç ay sonra doğacak olan Suad için elbise dikmeye devam etti.

Annem çocuklarını, çarşafları deterjan kokan, rahibe hemşirelerin parmak uçlarında yürüyüp Fransızca fısıldaştığı temiz bir hastanede dünyaya getirmek istiyordu. St. Louis Hastanesi'nin önünden her geçtiğinde ulu çam ağaçlarının gölgelediği, kırmızı, beyaz ve mor güllerin açtığı bahçeye bakıyor, ustalıkla yontulmuş taş cephesini izliyordu. Burası ona heybetli ve güvenli geliyordu. Kendisini Meydan Ekbez'in bu harabelerine, aileyi birbirine düşüren asıl sebep olarak görüldüğü bu kaba aileye sürükleyen kaderine sitemliydi. Züheyr,

amcasının kızıyla evlenmeyeceğini söylediğinde bu ani kararın aile bağlarını koparacağıyla ilgili uyarılarına aldırmadan yüzükleri ağabeyinin suratına fırlatmıştı. Annem, hiçbir dahli olmayan savaşlarda bedel ödemişti. Adını "yabancı" koydular, bütün aile onunla alakayı kesti. Amcalarımızı hiç görmedik. Babam bizi terk edip Amerika'ya gittikten sonra da artık umursamadık.

Evliliklerinin ikinci yılında babam artık sürekli annemin yanında değildi, onunla ilgilenmiyordu. Annem yalnız kalmıştı. Okuldan dönüyor, köylü kadınlar gibi evin önünde yere oturup ıssız sokaklarda çıplak, yalınayak, terk edilmiş insanları, hayvanları ve çocukları izliyordu. Hiç sevmediği bir yerde yaşamaya nasıl kalkışabildiğini sorguluyor, hesapsız sevgisi yüzünden babamın her şartını kabul ettiğini düşünüyordu. Ailesinin evine kısa ziyaretleri oluyordu olmasına ama onlarda da İbtihal'in zevk alan bakışlarını üzerinde hissediyordu. Sanki uyuz olmuş gibi derhâl banyoya girmesini isterdi. Sertleşmiş ellerine laf dokundurur; kaba, alaycı bir edayla elbisesini göçebe çiftçilerin elbiselerine benzetir, tiksintiyle çocuklarının sümüğünden bahsederdi. İbtihal'in tüm aşağılamalarına sessizce katlanır, sonra da Nizar'la sonu gelmeyen sohbetlere dalardı.

Son yıllarda ailesinin yanına gitme isteği kaybolmuştu. Artık orayı özlemiyordu. Zaten Nizar'dan başka kimse yokluğunun farkında bile değildi. Çok bunalmıştı. Nizar, babalarının hâlâ her sabah uyanıp çizgili üniformasını giyerek istasyona gittiğini, kaldırıma oturup artık hayatta olmayan eski arkadaşlarını beklediğini, göğsündeki nişanı gösterip kural tanımaz tavırlarından dolayı işçileri uyardığını, her şeye burnunu sokarak artık herkesi bunalttığını, ağır ağır giden bir yük treninin tekerlekleri altında kalıp öldüğünde de kimsenin üzülmediğini anlatıyordu.

Nizar'ın acil telgrafla verdiği bu haber annemin eline definden iki gün sonra ulaşmıştı. Dört çocuğuyla bir yük trenine binip yola düştü. Yolda, hayatı bir film şeridi gibi gözünün önünden geçti;

ağlıyordu. Bu uzun hayali düzgün bir sıraya bile koyamamıştı. Sakat Suad annemin kucağında; ben, Sevsen ve Reşid, babamın arkadaşlarının bizim için tedarik ettiği büyük bir tahta koltuğa gömülmüş vaziyetteydik. Annem için zaman da tren de çok yavaş ilerliyordu. Vagonlardan yayılan manda ve işlenmiş deri kokuları midesini bulandırıyordu.

Eve ancak geceleyin girebildik. Her şey çok soğuk ve sıradandı. Dedemin ölümünü gerçek kılan tek şey, fotoğrafına iliştirilmiş siyah bir kurdeleydi. Sanki hiçbir şey olmamış gibiydi. Annem iç çekerek ağlıyor, kopuk kopuk bir şeyler geveliyordu. Yalnızca Nizar dayım şefkatle ona yaklaşıp omzunu sıvazlıyor, onunla birlikte ağlıyordu. Gayet ciddi bir şekilde, üç gün sonra mirası bölüşeceklerini söylüyordu. Abdülmünim, kızların mirastan mahrum olduğuna ve evi kesinkes oğulları Abdülmünim ve Nizar'a bıraktığına dair babasının imzaladığı kâğıdı göstermişti. Nizar, daha kırkı bile çıkmadan evi satıp içindeki eşyaları bölüştürmek isteyen Abdülmünim'e hissesini bırakmamasını istedi annemden. O ise hiç aldırmadı, her şeyi arkasında bıraktı ve hep beraber Meydan Ekbez'e döndük. Babamın gecikmeli başsağlığı dileklerini kabul etti.

Annem o küflü erzak deposunda birkaç ay sessiz sedasız yaşadı. Dayım Abdülmünim birkaç mobilya, battaniye ve mutfak eşyası getirmesine izin vermişti. Yeni evimiz bitene kadar bu küflü bodrum katında yaşadığımız rezilliği düşünmek için epey zamanı oldu.

Meydan Ekbez'deki son günlerde can sıkıntısı annemin hayatına iyiden iyiye yerleşmişti. Hastalıklı bir hayalet gibi ağır ağır yürüyordu. Onu, sükûnetiyle ve temizliğiyle seven köylü komşularının sorularına cevap vermek istemiyordu; bir kez daha hayatına zorla girmeye çalışıyorlardı. Kimseyle çene çalmak istemiyordu. Artık nedenlerini bilmek istemediği bir şekilde kapana kısılmış olan kocasını keder ve endişeyle bekliyordu. Kocası oflaya oflaya istasyondaki işinden dön-

düğünde eskiden sevdiği her şeye; lezzetli yemeklerine, koltukaltının kokusuna, soğan ya da yemek kokmayan şık elbiselerine, kısacası her şeye bir kulp buluyordu. Arkadaşlarıyla kâğıt oynamaya gidiyor, çoğu zaman da onlarda kalıyordu. Tatil günlerinde Elena'yı alıp Afrin Nehri kenarına balık tutmaya gidiyor, nar bahçelerinden ve zeytinliklerden geçerken kahkahalar atıp hatıra fotoğrafı çektiriyorlardı.

Annem civardaki nar bahçesinde babamı Elena'nın elini tutarken gördüğünde hayatını tek başına geçireceğini artık anlamıştı. Kadın onun yüzüne tutkuyla bakarken o da boynunu öpüyordu. Yalnızca üç ay sonra korktuğu başına geldi.

Babamın gitmeden önceki o endişeli yüzünü hatırlıyorum; artık olmayan bir babanın son görüntüsüydü. Gece yatağından kalkıp avluya çıkmış, bir sigara yakmış, düşünüyordu: Bütün bu sefaleti koruyabilmek adına Parti'ye ve Komutan Başkan'a sürekli olarak bağlılığını bildirmek zorunda olan bir memurdu ve tam da bu noktada hayatının tıkandığını hissediyordu. Bunu değiştirmek içinse tek fırsatı Elena idi.

Annem onunla hiç tartışmadı. Zayıf kadınlar gibi arkasından istasyona koşup, gitmesin diye yalvarmadı da. Sabah beş trenine yetişmek için şafak vakti çıkarken yastığının yanına bıraktığı birkaç satır yazıyı okudu; arkadaşlarıyla günler öncesinden vedalaşmıştı. Tapu Sicil Müdürlüğü'ne gidip küçük araziyi annemin üzerine geçirmişti, mihir olarak. Öğle vakti Elena'yla Baron Oteli'nde buluştular. Bustan Gulâb Caddesi'ndeki Agop Restoranı'nda kebap yediler. Üç gün sonra da otobüse binip bir daha dönmemek üzere Şam'a gittiler.

Artık annemi Meydan Ekbez'e bağlayan hiçbir şey kalmamıştı. Abdülmünim dayımdan, kendi evini yaptırana kadar birkaç aylığına evin bodrumunda yaşamamıza müsaade etmesini rica etti.

Paramparça bir kalple kendi dünyasını kurmaya koyuldu annem. Kocasının kararı onu içten içe rahatlatmıştı. Trendeyken yüzünün umutla aydınlandığını gördüm; ona baktığımda her şeyin yoluna

gireceğini hissediyordum. Sevsen coşkuyla başını trenin penceresinden dışarı çıkarıyor, siyah saçları rüzgârda uçuşuyordu. Avucunu açıp yolu ve Afrin'in köylerini yakalamaya çalışıyordu. Bir gün elinde Zenit marka bir Rus kamerası ve yanında kendisine fotoğrafçılığın püf noktalarını öğretmeye çalışan ahmak bir Ermeni fotoğrafçıyla buralara geri dönecekti.

Sevsen garip işleri severdi. Zamanında katır taşakları yiyen ve yemeklerini Hint baharatlarıyla toprak tencerelerde pişiren rahiplerin yaşadığı terk edilmiş bir manastıra benzeyen bir yeri aradığına dair bir hikâye anlatmıştı adama. Ermeni fotoğrafçı da onunla birlikte hayallerini arıyordu. Adamı tahrik edip Afrin Nehri'nin kenarındaki mısır tarlalarına götürmüştü. Kollarını göğe doğru açıp her hâlinin fotoğrafını çektirdi; nehrin kıyısında uzanırken, Kürt bir çiftçinin yularını tuttuğu atın yanında dururken... Gözden kaybolup adam onu yakalayıncaya kadar mısır tarlasında koşuyor, adamın arzularını harekete geçiriyordu. Antik Roma tiyatrosu Nebi Huri'nin basamaklarına geldiklerinde dizlerinin üzerine çöküp cüretkâr bir şekilde kot pantolonunun düğmelerini çözdü, dudaklarını organının üzerinde gezdirdi. Adamı heyecanın doruğuna kadar götürdü ancak asla ağzına almadı.

Birkaç gün sonra adamla beraber Babülferec'deki saat kulesine bakan ucuz bir otele gitti; yine adamı tahrik ediyor, ancak bedenini vermiyordu. Hizmetliler ve güvenlik elemanları Sevsen'i dikizliyorlardı. Sevsen, ardında şehvet çağından fırlamış bir kadının imgesine boşalmak isteyen bastırılmış arzu bulutları bırakıyordu.

Sevsen'in serserilikleri, yeni evi monotonluktan kurtarmıştı. Annem, hayallerine gölge düştüğünü kabul etmiyordu, âdeta yeniden dirilmişti. Hevesle okuluna gidiyordu; ajandası renkli kartonla kaplanmış, elbiseleri şık, öğrencilerinin aklından çıkmayan o ışıl ışıl saçları yapılıydı. Öğrencilerini, çoğu zaman onlara ilham olacak bir şeylere yönlendiren hayalperest ve romantik bir kadındı; bazen Vi-

valdi ve Mozart'ın müziğiyle, bazen de Mireille Mathieu'nün şarkılarıyla ya da bir zamanlar –o uğursuz davette babamla karşılaşmadan önce– hayallerini gerçekleştireceği tek yer olduğuna inandığı Paris'in 60'lardaki resimleriyle... Birbirinden farklı akıbetler üzerinde kafa yorduktan sonra müthiş bir gayretle; terk edilip istasyonda öylece bırakılmış, domino ve kâğıt oynayarak sabahı eden, çoktan geçip gitmiş yolculara küfreden memurları tek tek yoklayıp belki de günlerce gelmeyecek olan trenleri bekleyen bir kadın değil, dört çocuk annesi boşanmış bir kadın olarak yaşamayı akıl etti. Çocukların en büyüğü Suad'dı; doğuştan sakat, gelmeyen bir ölümü bekleyen, zayıf bedenli, boynu yolunmuş tavuğa benzeyen bir genç kızdı. İkinci çocuk bendim; Parti'yle ve Parti icraatlarına paralel bahtsız bir hayat sürüyordum. Sevsen, üç numara, anneme sürekli aşağılayan bir tavırla bakıyordu. Dördüncümüz Reşid ise tarifi zor, hayalperest bir âlemde yaşıyordu.

Suad beni kendine çekiyor, zarif gülüşü beni büyülüyordu. Sevsen'e, onun ölmek istediğini, anneminse buna bizim kadar üzülmeyeceğini söylemiştim. Annem onu; renkli masa örtüleri serilmiş yemek masasında, beyaz tabakların başında ve ısrarla herkesin boynuna takmasını istediği peçetelerle sakince yemeğe oturan bir aile olma hayallerini yok edecek bir utanç olarak görüyordu. Sevsen bu hayali kabir sessizliğine benzetmiş, elindeki tabağı yere atıp annemin taksitle aldığı tek halıyı da mahvetmişti. Viyana Orkestrası'nın çaldığı müzik evin her yanında yankılanırken annem herkese parmak uçlarında yürümesini tembihliyordu. Zaten yoldaş Fevvaz, kendi evine bakan tüm pencereleri yıllar içinde kapatıp bize duvarın üst tarafında tek bir küçük pencere bıraktığından beri ev mezar karanlığına bürünmüştü. Oradan da evde baktıkları koyunların sesi ve gübre kokuları geliyordu. Evdeki her şey iflas etmiş bir aristokrat aileyi çağrıştırıyordu. Sakince anlattığı geçmişe ve gururlu memur babası ile onun arkadaşı Mösyö Henri Sourdain hakkındaki uzak anılarına çevrenin duyduğu

sempati annemi hoşnut ediyordu. Sırayla birbirlerini evlerine davet ettikleri arkadaşlarından Suad'ı gizliyordu. Evimize önceden randevu alarak gelirlerdi; annem geciken kimseyi affetmez, her İngiliz hanımefendisi gibi aptalca gecikme sebeplerinden nefret ederdi.

Misafirleri gelmeden önce bizi bir araya toplar, bayramlık elbiselerimizi çıkarır, bize güzel kokular sürer, nasıl gülümseneceğini öğretirdi: Sakin, dostane ama biraz da soğuk ve kibirli olmalıydı. Misafirleri karşılarken söylemek için birkaç Fransızca kelime de ezberletmişti. Reşid'e özel bir önem atfederdi; kemanını alıp misafir odasına girer, annem de arkadaşlarının şaşkın bakışları önünde ondan klasik müzik parçaları çalmasını isterdi. Misafirler kendisini alkışlarken Reşid reveransını yapıp profesyonel bir müzisyen ciddiyetiyle kalabalığı selamlar ve oradan ayrılırdı. Sonra da gidip annemin misafirlerinden nefret eden Sevsen'den Suad'a bakma nöbetini devralırdı. Sevsen, misafirlere gidip Suad'ı anlatırdı ve oradaki ucuz kolonya kokusundan, zoraki gülümsemelerden sıkıldığını hiç saklamaz, saç tokasına yapılan boş komplimanlara, "Bunu mu övüyorsunuz Allah aşkına?" dercesine bakardı. Kadınlar başlarını sallayınca tutup tokayı çıkarır, annemin nereden geldiğini ve nasıl yapıldığını uzun uzadıya anlattığı İngiliz usulü hazırlanmış çay fincanının içine atıverirdi. Annem, sanki Galler'de doğup büyümüş de, onu geri kalmışlığından sürekli şikâyet ettiği bu yere yanlış yollar savurmuş gibi davranıyordu. Ertesi gün Neriman gelip kekin ne kadar lezzetli, çayın nasıl muhteşem, çocukların nasıl terbiyeli ve temiz olduklarını da ekleyerek arkadaşlarının neler dediğini anlatana kadar rahat edemezdi.

Suad'ın son günlerinde annem onu artık tamamen unutmuştu. Gece boyu küçük ve soğuk odasında çöküp kalmış bir hayvan yavrusu gibiydi. Sevsen artık yanında daha uzun kalıyor, dokunarak ve sarılarak acılarını hafifletmeye çalışıyordu. Ona, Karlar Kraliçesi'nin ağlayan taşlara dönüştürerek cezalandırdığı kötü bir baba ve vur-

dumduymaz bir anneyle ilgili uydurma hikâyeler anlatıyordu. Birlikte plan yapıp onun için elma ve üzüm çalıyorduk. Ona Reşid'in tahta trenini götürüp koro hâlinde neşeli tren sesleri çıkarıyorduk. Gülümsüyordu. Hareket etsin, hatta eskiden bize anlattığı gibi uçsun diye ahşap treni eliyle itiyordu.

Son gecesinde Sevsen yanında kalmıştı. Bedeninin soğuduğu ânı hâlâ hatırlar; önce duvara yaslanmış sonra da kucağına düşmüştü. Bedeni son kez kıpırdamış, ağzından ince bir köpük sızmıştı. Sevsen, öylece can vermesine inanamamıştı. Annemin rahatlığına da inanamamıştı Sevsen; hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu. Mezarlıktan dönüp Suad'dan geriye ne kaldıysa hepsini ateşe vermişti; ilaçlarını, zaten birkaç tane olan elbiselerini, pamuk yatağını, sidik kokan battaniyeyi... Çok geçmeden Sevsen onun suratına ağız dolusu tükürecek, yakasını asla utançtan kurtaramayacağını, ilelebet bu utancın gelip kendisini bulacağını haykıracaktı.

Annem Sevsen'in tükürüğünü şok içinde sildi ve sessizliğe gömüldü. Yıllar sonra hep birlikte fark ettik ki küçük krallığında gezinip sürekli nefes darlığından şikâyet ederek anlayış arayan bir anne görüntüsü aklımızdan hiç çıkmamıştı, hiç unutmamıştık. Sevsen'in yüzüne tükürmesi annemin gözünün önünden yıllarca gitmemişti. Kendini her yönden kuşatan utanç duygusunu ilk kez idrak ediyordu. Kendi durumundaki bir sürü insanın; iş arkadaşlarının, dostlarının, ölümsüz olduğu iddia edilmesine rağmen Başkan'ın fotoğraflarını görmezden gelen sokaktaki insanların da utandığını fark ettiğinde içi rahatlıyordu.

Reşid son yıllarda sessizleşmişti. Kulaklarına pamuk tıkıyor, bu kadar gürültünün nereden geldiğini sorguluyordu. Kemanını alıp Nizar dayımla çalışmaya gidiyordu. Nizar dayım altı müzisyeni bir araya toplamayı başarıp kültür merkezlerinde tanıdık dinleyicilere klasik müzik çalan bir ekip kurmuştu. Aynı grup, geceleri Kasaba

Kabaresi'nde adi şarkıcıların gürültülü müziklerini çalıyor, sarhoş adamlara şarkı söylüyordu. Reşid onları görmüyor, görme yetisini de kaybedebilmiş olmasına seviniyordu.

Kör ve sağır olduğunu hayal ediyor, "Herkes gibi öylesine ücretimi alıp Nizar'a şöyle bir el salladıktan sonra yürüyerek artık katlanamadığım eve dönebilirim," diyordu. Gece, sevdiği şehri böylesine terk edilmiş, sessiz ve karanlık görebildiği tek zaman dilimiydi. Parti'ye ve Başkan'a ebedi bağlılık pankartlarını görmüyor, anılarını yok etmeye çalışıyordu. Hiçbir emeli olmadığını fark ettiğinde ise ruhuna ağır bir kasvet çöküyor, hangi doğruyu aradığını bile bilmiyordu.

Sabaha karşı sessizce eve giriyor, yatağında yarı çıplak yatan Çatlak Sevsen'in odasının kapısını açıyor, uyandırıp onu deliler gibi sevdiğini itiraf edebilmeyi istiyordu. Sonra odasının yolunu tutuyor, kalın perdeleri beni uyandırmamak için sessizce çekiyor, kulaklarına pamuklarını koyup her şeyin, üzerinde tartışmaya bile değmeyecek kadar saçma olduğunu düşünüyordu. Daima kaçan uykusuna sığınıyor, büyük bir pişmanlıkla aynı soruları sorup duruyordu: Beklenmeyen bir ölüm gibi acı veren bu yerde olmasının anlamı neydi?

Sabah ışıkları salondaki sandalyelere vuruyordu. Annem uyanmış, günlük turlarına başlıyordu. Reşid gözlerini yumdu; sesini duymak istemiyordu, zaten zar zor uyuyabilmişti. Dönüp durmaktan vücudunda yaralar çıktığını hissediyordu. Geride bıraktığı yaşamın koca bir yalan olduğunu düşünüyor, annemin arkadaşlarının keman çalışını beğendiği ve şımarık bir köpek gibi kendisine atılan şekerleri yakalayıp odadan çıktığı anları hatırlayıp bundan nefret ediyordu. Sonrasında bana o anları da o müziği de aslında hiç sevmediğini itiraf etmiş, çaldıklarının aslında basit, aptal alıştırma parçaları olduğunu söylemişti. "Zekiler bile bile aptallık yapar ve aptalları buna inandırırlar ki varlıklarını koruyabilsinler," demişti. Gezilerin, törenlerin, düğünlerin, grupların çaldığı müziğin (ki bunların kendi içindeki

uyumunu da kabul edilemez bir tür aptallık olarak görürdü), her şeyi talan eden bir güruh manzarası olduğunu düşünüyordu. Gerek dinî gerekse sanatsal tüm bu aptal düşünceleri ve felsefeleri geçerli kılmak için yapılmış en büyük icadın bu güruh olduğunu söylüyordu.

Uykuya daldığını gördüğümde kapalı gözlerinde bir daha uyanmak istemediğini okumuştum. Ölümünü hayal etmenin tadını çıkarıyordu. Hayatın ayrıntılarını hiç görmeden yahut onlardan etkilenmeden yanlarından öylece geçip gidebilmek konusundaki muhteşem yeteneğini kıskanıyordum. Çeşitli duyguları deneyimleyip sona ulaştığı başka bir hayat yaşamıştı. Hiçbirini tatmadan tüm lezzetlere doymuştu. Sadece bir an, Nizar'la keman atışması yaparlarken gözlerinin keyifle parıldadığını görmüştüm. Kâh bir uyum yakalıyorlar, kâh ayrı telden çalıyorlar, çekişiyorlar, sonra da aynı ağızda çalınan iki kaval gibi yine birlikte söylüyorlardı.

Yalnızlığı, ışıktan korkması ve ölüm isteğiyle ilgili Çatlak Sevsen'e yakınıyordu. Sevsen, bütün ciddiyetiyle kaygılarını dinliyor, yumuşak parmaklarıyla saçlarını okşuyordu. Bir sigara yaktı, Kanada'ya gitmeyi önerdi. Sonra da buralardan gideceğini söyleyip gitmek istediği yerleri saymaya koyuldu. Ardından umutsuzca ekledi: "Herhangi bir yere işte..." Artık Fevvaz kardeşlerin gece boyunca Parti'yi ve Komutan'ı öven şarkılar söyleyen o seslerini duymaya tahammül edemiyordu. Devlet televizyonunda, sanki savaş bildirgesi okur gibi hava durumu sunan haber spikerini görmeye de artık dayanamıyordu. Başkan'la ilgili haberleri öyle bir ciddiyetle sunuyorlardı ki Sevsen, Başkan'ın misafirlerinin önünde uygun adım protokol yürüyüşü yapan bir şeref muhafızı görünce bile gaza gelen halkı doğrudan tehdit ederek gizli bir şiddet yaydıklarını düşünüyordu. Reşid olup bitenleri kiler küfüne benzetiyordu; oluşan küf önce harika bir resim çiziyor, sonra yayılıp havayı kaplıyor, ses tellerini tahrip edip gırtlağı sıkıştırıyordu. Sevsen ise parçalanan o gırtlakların eskisi gibi haykırabilene dek ne çok zaman geçeceğini düşünüyordu.

***

Hiç unutamadığı o tükürükten tam yirmi yıl sonra annem, hâlâ o utancın farklı anlamlarını düşündüğünü fark etti. Tekrarlanıp duran yenilgisini savmaya çalışan mahzun bir kelebek gibi bütün gün evin içinde geziniyordu. Evin duvarları lekeliydi, rutubetten çatlamıştı, boyası dökülüyordu. Evdeki hiçbir şey artık eski hâline benzemez olmuştu; çevresinde artık bir sürü başka ev vardı. Hayalini kurduğu şehrin gürültüsünden uzak o mahalle, civar köylerden göçen çiftçilerin ve fakir ailelerin mekânı hâline gelmişti. Açık rögar kapaklarından bok kokusu yayılıyordu. Kapı önlerinde, domates suyu yapmak için çürük domates toplayan kadınlar oturuyor, ilerideki hayatları hakkında ümitle ve şevkle konuşuyorlardı. Artık oraları marul tarlaları ve kiraz ağaçları çevrelemiyordu. Baharın kokuları annem için hiçbir şey ifade etmiyordu artık. Son pencere de kapatıldıktan sonra ev iyiden iyiye mezara dönüşmüştü. Kimselerin işitmediği klasik müziği hâlâ çalan eski bir plaktan başka evin geçmişine ait hiçbir şey kalmamıştı.

Sevsen öfkeyle çıktı, epeyce de dönmedi. Döndüğünde de neden gittiğine dair bir açıklama bile yapmadı. Çantasını, her dönüşünde gıcırdayan yatağının üzerine boşalttı; bir yandan da yatağın yaylarının paslandığından söz ediyordu. Bense, korkusuzca atıldığı yeni macerasını anlatmasını bekliyordum. Odaya gelip Reşid'in yanına oturdu, İngilizce kitaplarımı karıştırmaya başladı. Sonra kitapları bir kenara atıp bir Marlboro yaktı. Reşid'i uyandırdı, sessizce kahvemizi içtik. Hepimizi kuşatan bu kronik karamsarlıktan kurtulmak için onun çılgınlıklarından medet umuyorduk.

Annem Sevsen'den üniversiteye dönüp Fransızca öğrenimini tamamlamasını rica etmişti. Başıyla reddetmiş, küçük kâğıtlara ev adreslerini yazıp kendisine atan, onu yatak odalarında bekleyen hocalara küfretmişti. Sınav kâğıtlarını çıkarıp Sevsen hangi notu istiyorsa onu yazacaklar, Sevsen de öylece elbiselerini çıkarıp onlarla yatacaktı.

Sonra içi bulanacak, midesi ekşiyecek, gecenin sonunda da sıvışacaktı. Sarhoş kafayla sokaklarda dolaşa dolaşa tek arkadaşı Selma'nın kapısına gidecekti. Hiç konuşmadan içeri girip kapıyı kapatacaklardı. Selma yeni müşteriler hakkında gevezelik edecek, Sevsen de yıkanıp Selma'nın küçük evinin salonundaki divanda derin bir uykuya dalacaktı.

Eski zamanlar gözünde canlanıyordu; etrafındakileri kahkahaya boğan şen şakrak bir öğrenciydi. Arkadaşlarıyla iyi geçinir, hocaları tarafından takdir edilirdi. On birinci sınıfta Fransızca öğretmeni Jean Abdülmesih'e âşık olmuştu. Yazdığı aşk mektuplarında, ondan uzakta nasıl yapayalnız kaldığını anlatmıştı. Onun sayesinde Fransızcayı sevmiş ve edebiyat fakültesine girmişti. Kendisini görmezden gelmesine katlanamıyordu. Adamın evine gitti; adam kapıyı açtığında Sevsen'i gördüğüne hiç şaşırmamış gibiydi. Kendisini salona aldı. Sevsen, onu yine Balzac çevirilerine gömülmüş hâlde bulmuştu. Yanındaki masanın üzerinde küflenmiş soğuk çay bardakları vardı. Tuhaf bir sessizlik içindeki bu evi belli ki uzun zamandır kimse temizlemiyordu. Yolladığı mektuplar masanın üzerinde özenle istiflenmiş, mavi bir kurdeleyle bağlanmıştı. Kahvesini içerken Jean'ın ahşap bir divanda yatan annesini gördü. Kendisini neden istemediğini hiç sormadı. Öğrenciler arasında dolaşan söylentiye inanmıştı; kardeşi Emilie evlenip Kanada'ya gidince yalnız kalan annesinin ölümünü beklemek için dönmüştü Cenevre'den Halep'e.

Onca sene sonra Emilie artık annesiyle bir başına kalmaya dayanamamıştı. Amerika'daki kardeşi George'a ve İsviçre'deki Jean'a birer mektup yazıp artık otuz altı yaşına geldiğini, Boulos Hallâk'la evlenip Kanada'ya gitmek istediğini söylemişti. Mektubun sonunda da, eğer cevap vermezlerse annelerini aç ve susuz bir şekilde ölüme terk edeceğini yazmıştı açıkça.

Jean'ın yıllardır beklediği bastırılmış çığlık gelmişti işte. İsviçre'deki evinden zaten birkaç parça olan eşyasını aldı, Birleşmiş

Milletler'deki tercümanlık görevinden ayrıldı. Ağır aksak yürüyerek eski karısı Colette'in evine gitti. Oğlu Pierre'le çekilmiş fotoğraflarını aldı, onu uzun bir gezintiye çıkardı. Göletleri gezdiler, birlikte dondurma yediler. Onu uğurlamaya hiç kimse gelmemişti. On beş yıl boyunca kimsenin kendisinden haberdar bile olmadan yaşadığı bir şehirden ayrılmanın insanın canını yakabileceğini ilk kez fark ediyordu. Cenevre'den sessiz sedasız ayrılıp Halep'e dönmüştü. Annesinin, meşhur matematik öğretmeni Mary Abdunnur Hanım'ın ölümünü bekliyordu. Annesi, tedrici körlüğün başlamasıyla kısa süreli komalar yaşıyordu. Siyah, şık elbisesini giyip favori adayı Gabriel eş-Şâmî'ye oy vermeye gitmek için her sabah Jean'a seçimlerin ne zaman olacağını soruyordu. Biraz sayıkladıktan sonra, kendisi gibi bir hanımefendiye gevezeliğin yakışmayacağını hatırlayıp yeniden sessizleşiyordu.

Sevsen Jean'a, cesetlerle yaşamayı sevip sevmediğini sormuş, o da evden çıkmadığı için mutlu olduğunu söylemişti nazikçe. Sevsen mektuplarını alıp çıktı. Birinci katın merdivenlerini hızla inip Süleymaniye Mahallesi'nde yürümeye başladı. Jean'ın evine bir daha gitmemeye karar vermişti. Ne onun böyle bir hayat yaşamaya kalkışmasını anlayabiliyor ne de ölümü bekleyen yarı kör annenin yüzünü unutabiliyordu. Eski bir lambanın aydınlattığı çalışma masasından başka bir şeyin görünmediği salona sinmiş pastırma ve Hint baharatlarının kokusunun tütsü dumanıyla bastırıldığı, perdeleri sıkı sıkıya çekilmiş bir evde yaşayan bu adamı anlayamıyordu. Ama ketumluğu ve zarif gülüşü yine de Sevsen'i kendisine esir etmişti.

Jean birçok kez kendisine şantaja kalkışan Partililerle çatışmaktan kaçınmıştı. Onur sahibi çoğu öğretim üyesi ülkeyi terk ettikten sonra Partili Fransızca hocası kalmamıştı. Kalanlar da yapılan bir temizlik operasyonuyla bağlılık göstermedikleri gerekçesiyle uzaklaştırılmışlardı. Böylece okullarda ve üniversitelerde sadece Partililer kalmıştı. Jean'ı ise gözden kaçırmışlardı. Partili öğretim üyeleri arasında unutulup gitmişti. Bazıları, seksen olaylarında kendilerine dağıtılan Ma-

karov marka Rus tabancalarını sınıfa girmeden evvel gömleklerinin altına yerleştirmekle övünüyor, bütün gün bağlılıklarını haykırıyorlardı. Bunlar, yalakalık yöntemlerinde ve güvenlik güçleri subaylarına yakınlık iddiasında oldukça başarılıydılar.

Jean yabancı bir dünyada yaşadığını hissediyordu; sanki hiç var olmamış gibiydi. Emilie mektuplarında, on beş yıldır hiç dönmediği sevgili şehrinin caddelerinde ve evlerinde neler olup bittiğini yazmıştı gerçi. Bir keresinde, günlüklerini kendisiyle paylaştığı uzun bir mektup göndermişti. Mektubun sonunda tehlikede olduğunu, artık orada bir an bile kalmak istemediğini açık seçik ifade etmişti. Jean'ın bu şehre bir kez dönmesi, Emilie'nin yazdıklarını anlamasına yetmişti.

Sevsen'in Jean'a olan aşkı büyük bir merhamete dönüştü. Bir daha ziyaretine gitmemekle ilgili sözünü unuttu. Annemin çok iyi yaptığı, bizim de en sevdiğimiz yemek olan bamyadan sıcak bir kap götürürken buldu kendini. Annesinin vücudunu dezenfekte ederken, kirli çamaşırlarını eski makineye atarken Jean'a yardım ediyordu. Birlikte saatlerce aile albümüne bakıyorlardı. Jean, zarif bir sesle her bir fotoğrafın öyküsünü anlatıyordu. Adayları Mösyö Gabriel eş-Şâmi'nin konuşmalarını yazan babası, felsefe öğretmeni İsa Abdülmesih'i gösteriyordu. İsa 50'li yıllarda Nietzsche'nin çalışmalarını Arapçaya çevirmiş bir adamdı. Ayrıca Hayreddin el-Esedi'[2]nin de yakın arkadaşıydı. Takım elbiseleriyle ve parlak saçlarıyla her fotoğrafta çok şıktı. Beş senedir ahşap, beyaz bir yatakta yatıp ölümünü bekleyen karısı ise elinde parlak deri çantasıyla, omzuna attığı tilki kürküyle ve büyük, diri göğüslerini ortaya çıkaran dekolteli siyah elbisesiyle hemen yanında duruyordu. Başka bir fotoğrafta babası el-Kasr kahvesindeydi;

2 Hayreddin el-Esedi (1900-1971): Meşhur yazar ve Halep'in en önemli tarihçisidir. *Kubbe Şarkıları* isimli bir şiir kitabı ve Halep'in genel tarihini anlatan sekiz ciltlik bir karşılaştırmalı Halep ansiklopedisi bulunmaktadır.

Halep'teki edebiyatçı arkadaşlarıyla birlikte Hayreddin el-Esedi'nin çevresinde toplanmışlardı. Burası İsa Abdülmesih'in, meşhur görsel sanatçı arkadaşı Luey Keyyâli'yle[3] buluşmak için her sabah gittiği yerdi. Oradan yürüyerek döner, yolunu uzatıp Baron Caddesi'ne çıkar ve Ramses Sineması'nın önünde biraz durup yeni gelen filmlerin seanslarını not alırdı. Saat altı seansına iki bilet ayırttıktan sonra Babülferec'e doğru yürür, Telel Caddesi'nden geçip Süleymaniye'ye dönünce Eski Menşiye'deki yerinden de suskunluğundan da kırk yıldır vazgeçmeyen Sudanlı satıcıdan sıcak fıstık alırdı.

İsa Bey öğle yemeklerini yıllarca Mary ve Emilie'yle yedi. Emilie ise kendisini bir kafeye gezmeye götürsün diye nişanlısı Boulus Hallâk'ı bekleyip durdu. Boulus Kanada'ya gittiğinde ondan ayrılmakla ayrılmamak arasında kaldı. Şehirlerin de insanlar gibi öldüğünü söylediği uzun bir mektup yazmıştı kıza: Üzerindeki kuşatmanın bir gün kalkacağına dair hiçbir umudu olmadan yaşamak zorunda bırakıldığı o gettonun kokusuna katlanamıyordu. Artık bir cinayet mahalline dönüşen bu şehrin kirli sokaklarına bir çocuk verecek kadar aptal olmayacağını da ekliyordu. Günbegün büyüyen korkularını uzun uzadıya anlatıyordu mektupta; paraşütçü askerlerden, şeyhlerden, kiliseye gidip gitmediğini sürekli takip eden rahiplerden ve papazlardan korkuyordu. Emilie onun gitmesine engel olamamıştı. Son zamanlarda üzerindeki tuhaf hâli sezmişti aslında; birlikte otururlarken bakışları dalıp gidiyor, yoldan geçen bir paraşütçü gördüğünde irkiliyordu Boulus. Her Allah'ın günü Parti'ye, Başkan'a ve istihbarata bağlılığını kanıtlamaya mecbur olacağı karanlık bir gelecekten korkuyordu.

İsa Abdülmesih kısa bir öğle uykusuna dalmıştı. Akşamüstü karısını koluna takıp aynı tanıdık sokakları arşınlayacaklardı. Ramses Sineması'nda filme gidecekler, oradan da Strand Restoran'a geçip bi-

3 Luey Keyyâli (1934-1978): Halep doğumlu, Suriye'nin önemli ressamlarından biri. İntihar ederek yaşamına son vermiş, Halep'te defnedilmiştir.

rer kadeh şarap eşliğinde akşam yemeklerini yiyeceklerdi. Evlerine dönünce de hep aynı saatte bir araya geldikleri arkadaşlarıyla görüşeceklerdi. Hırslı orta sınıfın bir aile geleneği olmuştu bu durum ve Ramses Sineması kapandığında hepsi, bunun ağır bir şaka olduğu konusunda hemfikirdi. İçlerinden 80'lere kadar yaşayanlar, parktaki banklara oturup ördekleri izlemekle yetindiler. Muhteşem bir ömür yaşadıkları bu güzel şehirlerinde yaşananlara inanamadılar; hepsi de, tarih kitaplarında söylendiği gibi, sonsuza dek mutlu yaşayacaklarını düşünmüşlerdi. Mary şehrin son hâlini görmek istemiyordu. Arkadaşı Hayreddin el-Esedi'ye kızarmış sucuk ve Türk usulü zeytinyağlı patlıcan dolması götürdüğü, divanda yanına oturup kendisine şehrin geçmişiyle ilgili yeni keşiflerini saatlerce anlattığı o günleri hatırlamayı yeğliyordu.

Jean'a göre fotoğraflar, uzun zaman önce donup kalmış eski birer dünya gibiydi. Halep'i tekrar görmeyi istemiyor, tüm bağlarının koptuğunu düşünüyordu. Kirli sokaklara, Partililerin yürüyüşlerine mecburen katılmaya katlanamıyordu. Sefil bir adam gibi başı önde yürüyor, etrafındaki kalabalık bağıra çağıra slogan atarken o yavaşça dudaklarını kıpırdatıyordu. Kalp krizi geçirmeden karşı kaldırıma ulaşamayacağını hissediyordu bazen. Üstü başı toz toprak içinde eve döndüğünde o saygın arkadaşlarının, cızırdayan hoparlörden gelen müzikle nasıl dabke oynadıklarını hatırlayıp utanıyordu. Bazen de yürüyüşten dönünce bitkin oluyordu; duş alıp sert bir kahve yapıyordu kendine. İsviçre'deyken alışık olduğu uyku düzeni tamamen bozulmuştu. İlk kez kaosu yaşıyordu Jean: İlk günlerde, kendisine hoş geldin ziyaretine gelen ve birlikte pahalı restoranlara gittikleri birkaç çocukluk arkadaşına iki zıt dünyanın iç içe geçmesinden yakınmıştı. Onlarsa Jean'ın duyarlılığıyla alay etmişlerdi. Kısa zaman içinde buluşmaları seyrekleşti ve ilişkiler tekrar koptu. O da ağır sorumluluklardan kaçabileceği ilişkilerle yetindi. Bu ilişkileri ise İsviçre'deki son günleri hakkında konuşmaktan, oğlu Pierre'in zekâsını

övmekten kaçınarak ve mümkün olduğunca az konuşarak sürdürüyordu. Kendisini tehlikeye sürükleyen bir kozanın içine girdiğini hissediyordu. En iyisi yeniden Balzac çevirileri yapmaktı. Henüz çevirisi yapılmamış Fransızca eserleri tercüme etmesi için gülünç rakamlar teklif eden yayınevlerine dönüş bile yapmadı, kendi yöntemiyle kaçıp rutine sığınmak istiyordu. Piyasadaki Balzac çevirilerini basit ve ticari buluyordu. Bu yüzden Balzac'ın o muhteşem romanlarına yöneldi. Aslında bu, eski karısı Colette'e sayfalar dolusu mektup yazarak anlattığı yıkımın sessiz bir protestosuydu. O mektupları Fransızca yazmış olmasına rağmen korku içinde ifadeye çağırılmayı beklemişti. Colette mektubunu açılmadan teslim aldığını bildiren bir telgraf yolladığında ancak rahatlayabilmişti. Bir gün aniden ölürse tek vasiyeti, on sekiz yaşına geldiğinde bu mektupları oğlu Pierre'e vermesiydi. Oğluna uzun mektuplar yazmış, acı dolu sözcüklerle ve büyük bir şefkatle kadim şehrinin hâlini anlatmıştı ona. Yüksek çatıları, bahçeleri, oyun sahaları ve ünlü öğretmenlerinin şıklığıyla köklü Fransız okullarına benzeyen o eski, muhteşem okulunu tarif etmişti. Ardından öğretim üyesi arkadaşlarının mecburiyet partisinin mitinglerinde nasıl dabke oynadıklarından bahsetmiş, bundan elli yıl sonra birbirlerinin yüzüne bakabilmek için herkesin unutmuş numarası yapmak zorunda kalacağı o âna şahit olmaktan duyduğu utancı uzun uzadıya anlatmıştı.

Her şey anlamsızdı. Birçok kez intiharı düşündü. Endişelerini hafifletmek için Sartre okudu. Artık bir öğrencisinden arkadaşına dönüşen Sevsen'in ziyaretlerini kabul etti. Kusursuz göğüslerine kaçamak bakışlar atıyor, ancak geceleri gizli saklı şeyler yaparken onu hayal ettiğini itiraf edemiyordu. Her akşamüstü elinde yemek kaplarıyla ve kendisi için yaptığı turşularla içeri girişini bekliyordu. Sevsen de gelip arada bir kendisine 50'li yıllara ve İsa Abdülmesih'le evliliğine dair anılar anlatan anneyi öpüyor, onu elinden tutup yürütüyordu. Bunca yıllık hastalığına rağmen hâlâ salondaki birkaç eşyanın arasın-

dan yolunu bulabildiğini gösterip Sevsen'e muzırca göz kırpıyordu. Önce suskunlaşıyor, sonra da iç çekip yeniden konuşuyordu: Doğru zaman geldiğinde oğlunun düştüğü utanç verici durumu görmemek için kör olmayı seçebilirdi. Birkaç dakika susup tekrar devam etti Mary; İsa Abdülmesih de öyle yapmıştı. İnsanları sıkıyönetim kanunlarıyla, istisnai mahkemelerle susturan askerleri görmemek için ölmeyi seçmişti. Anayasayı değiştirip Baas Partisi'nin devleti ve halkı yöneten tek parti olduğuna açıkça hükmeden 8. maddeyle tüm yönetimlere el koymuşlardı.

Bir yandan birlikte kahve yapıyorlar, bir yandan da Sevsen neşeyle Mary'ye dışarıda her şeyin yolunda olduğunu, duyduklarının tamamının yalan olduğunu anlatıyordu. Kimse mini etek giydikleri için kadınların bacaklarına asit atmıyordu. Yahut komutan rütbeli keçi çobanları Cemiliyye'nin orta yerindeki sabunhaneyi satın alıp Çin malı ürünler satan dükkânlara dönüştürmemişti. Veya subay çocukları genç kızlara saldırıp onları çiftliklerine kaçırmıyor, tecavüz etmiyorlardı. Sevsen öyle ikna ediciydi ki Mary öylece inanıvermişti. Sonra da neşe içinde Sevsen'e 60'lı yılların kafelerini anlatmaya koyulmuştu. Halep'in en büyük yazarlarından biri kendisine âşık olup onun için uzunca bir sürrealist şiir yazmıştı. Adamın dâhi olduğunu söylüyor, şehrin ona hak ettiği değeri vermediğini düşünüyordu; kitaplarını çöpe atmışlardı!

Mary sanki hâlâ konuşabildiğini kanıtlarcasına hiç susmadan konuşuyordu. Jean böylesi zamanları "anne hakkı" olarak görüyordu. Harflerin ağzından çıkışını izliyor, henüz ölmeyeceğine emin oluyordu. Işığın girmesine izin vermeyen kalın perdelerini çektiği pencerenin yanına oturuyor, Sevsen de elinde kahve cezvesiyle gelip dosdoğru Jean'ın gözlerinin içine bakıyordu. Jean ise telaşla gözlerini kaçırıyor, yaptığı çevirilerden bahsetmeye başlıyordu. Sevsen sıkılıp esneyince ikisi de susuyordu. Her şey yavaş yavaş yoluna giriyordu. Eskimiş sandalyelere ve kanepelere çarparak ilerleyen yetmiş

yaşlarında yarı kör bir kadın, kimsenin kendisini çekip çıkaramadığı depresyon nöbetleri geçiriyor, bir türlü gelmeyen ölümü umuyordu. Evin duvarlarının kokusuyla yetiniyordu. Kokuları sınıflara ayırıyor, sonra yeniden eski hatıralarla harmanlayıp bir araya getiriyor, kaybettiği o kına kokusunu arayıp duruyordu. Derin bir nefesle göğsünü doldurup Jean'a, "Bahar geldi mi?" diye soruyordu; günlerin, haftaların, ayların geçmesine aldırmaksızın yılda bir kez sorduğu bir soruydu bu. El yazısıyla yazılmış müsveddelerini hâlâ sakladığı bir Orhan Meyser[4] şiirinden beyitler söyler, bazen de kâğıtları çıkarıp mürekkebine dokunarak ve gülümseyerek okurdu onları.

Jean sessizce annesini izliyordu. Onu elinden tutup lavaboya götürdü, Emilie'nin Kanada'dan özel olarak gönderdiği kokulu sabunla ellerini yıkadı ve tekrar geniş sandalyesine götürüp oturttu. Annesinin önüne yiyecek bir şeyler koydu ve her ikisinin de ölümü düşünmesinden doğan şüpheci bir sessizlik içinde yemeklerini yediler. Biri annesinin ölümünü, diğeri kendininkini düşünüyordu. Mary, ailesinin hayatını mahvettiği için üzgündü. Jean'ın kendisini en yakın huzurevine yerleştirip Cenevre'ye dönmesini ve hayatını yeniden düzene koymasını istiyordu. Jean ise gayet sakin bir ses tonuyla, vücudu lime lime bile olsa burada kalmak istediğini söyledi. Bu utançtan nasibini almak istediğini, Cenevre'de geçirdiği zaman içerisinde yaşamını sorgulama fırsatı bulamadığını anlattı samimiyetle. Orada her şey sıkıcıydı; plastik bir bahçede yaşamaya benziyordu. Mary ona inanmıştı. Jean'ın gözlerindeki yumuşaklık Sevsen'de hiçbir şüpheye yer bırakmamıştı: Jean'ın yaşadığı şey, ölmeden önce mekânın ruhuyla yaptığı bir tür son buluşmaydı.

Güneş battıktan biraz sonra Sevsen, Jean'ı bedeninin hoş kokusuyla baş başa bırakıp gitmişti. Hayatında onunki kadar güçlü bir

4 Orhan Meyser (1914-1965): İlk Arap sürrealistlerdendir. İstanbul'da doğmuş, Halep'te vefat etmiş ve aynı yerde defnedilmiştir. 1948'de yayımlanan şiir kitabı *Sürreal* ile ünlenmiştir.

kokuyu hiç duymamıştı Jean; hiç konuşmadan yeniliveriyordu. Sevsen kendisine hasta bir adammış gibi davranıyor, o da hem lütuf hem kahır olan bu durumu kabul ediyordu. Sınıftayken gözlerine bakmaya çekinirdi Jean, eğer bakarsa konuşamayacağından korkardı. Sınıf kapısının arkasına astığı ceketinin cebine mektuplar atan birçok kız vardı ama o bunlara hiç aldırmazdı. Bir tek Sevsen, o düzgün beden hatlarıyla Jean'ı kuşatabilmişti. Gece yatağına girince gözlerini kapatıyor, Sevsen'i yanında hayal ediyordu. Üst düğmesini hep açık bıraktığı gömleğini çıkarıyor, diri göğüslerini avuçlarında sıkıyordu. Sevsen göğüslerini onun ağzına götürüyor, o da meme uçlarını emiyordu. Daracık kot pantolonunu bir kenara atıp tamamen çıplak kaldığında Jean daha da ileri gidiyordu. Bu görüntüler, Cenevre'deyken geçici aşklar yaşadığı kızlarla işlediği ve hiç kimseyle paylaşmadığı o günah sahneleriyle birbirine karışıyordu.

Sevsen mektupları kestikten sonra büyüyen yalnızlığını ve korkusunu düşündü. Mektuplarında buğulu bir aya benzeyen gözlerine methiyeler dizerdi Sevsen. Necat es-Sağîra'dan, Feyruz'dan, daha başka şarkıcılardan alıntıladığı şarkı sözlerini yazardı. Bir keresinde cesaretini toplayıp özellikle Sevsen için tercüme ettiği bir Paul Éluard şiirini okumuştu ona. İşte o zaman Sevsen, Jean'ın içindeki hayvanın geç de olsa uyandığını anlamış ve sevgili öğretmenine bunu yaptığı için çok üzülmüştü. O muhteşem yaz günü Sevsen, Jean'ı yanağından öpüp sessiz sedasız çıktı evden. Bir daha da ziyaretine gitmemeye karar verdi.

Yaşadığı kaybı bana tatlı bir dille anlatmıştı; kendisine bir şiiri kekeleye kekeleye önce Fransızca, sonra da Arapça okuduğunda yanaklarının nasıl kızardığını, gözlerini arsızca dikip kendisine baktığında bakışlarını nasıl kaçırdığını tarif etmişti. O bakışı çok iyi bilirim: Seçtiği adamın kendisini görmezden gelişini cezalandırmak için kullandığı, insanın kemiğinin içinde iliğini kurutan o bakış. Bazı şeyler iş işten geçtikten sonra gerçekleşiyordu ve "O zaman en iyisi bir kez ve sonsuza dek unutmak," demişti üzülerek.

***

O yaz Sevsen'in içinde tuttuğu her şey patlak verdi; bedeni, ruhu, tutkusu, deliliği, her şeyi. Acizliğimizin üzerine basıp geçen bir kadına dönüşmüştü. Bu ölüm uykusundan uyanıp yeniden marul tarlalarına çıkmamızı istiyordu bizden. Reşid'i göğsünden tutup, "Ölene kadar çalacaksın!" diyerek sarstı. Beni şakayla karışık tekmeleyip evin yanından geçen trenleri görmemize engel olan Yoldaş Fevvaz'ın ahır duvarını yıkmamı söyledi. Sevsen, Suad'ın neşeyle gösterdiği o tren olmuştu. Ama raydan çıkmış, artık dengesini bulamayan, şehirleri, evleri yıkıp geçen bir tren... Annemden artık şikâyet etmeyi kesip biraz da ruhuyla ilgilenmesini istemişti fütursuzca. Vücudundaki yağlardan kurtulmalı, yaşam sevincini yeniden uyandıracak kremler almalıydı. Reşid hayatına anlam katmak için her gün Sevsen'i bekliyor, annemse kıskanarak izliyordu. Bir yandan da nezih bir aile ve her köşesinden müzik sesi yayılan bir ev hayalleri kurmaya devam ediyordu.

Sonraki günlerde Jean, Sevsen'i beklemeye devam etti. Gelmeyince, onu hayatından çıkarmaya yetecek gücü bulabildi. Ancak Sevsen'in hayali uyutmuyordu. Keskin kokusunu ve vücudunun tahrik edici gücünü anımsıyordu. Bedenini uyandırmış, sonra da çekip gitmişti. Uzun bir mektup yazsa belki onu geri döndürebilirdi. İlk kez böylesine, damarlarından fışkıracak kadar büyük bir güç hissettiğini itiraf edecek oldu. Sonra elinde olmadan Sevsen'den sonsuza dek kurtulmaya karar verdi. Ani öfkeleri, sessizliğini koruyan annesini ürkütmüştü. Jean'ın annesi, neredeyse erkek sesi kadar kaba sesinin çınlamasında şehvet saklı olan bu kızın, her konuştuğunda yıllardır süregelen sessizliklerini alıp gittiğini anlamıştı. Aslında kendisi de Sevsen'in dönmesini bekliyordu; koluna girip yürüyecek, elleriyle diktiği bitkilerini sulayacaktı. Gerçi kuruluklarından ve ufalanan yaprakların sesinden bir daha asla yeşermeyeceklerini anlıyordu. Yeniden ve daha çok karanlığa gömülmek istedi. Uzun zamandır ka-

palı duran dolaplardaki naftalin kokusuna ve kanepe kolçaklarının çürümüş tahta kokusuna geri döndü. Bu kokular Mary'yi anılar arşivine götürüyor, hayatta kalmasına yardımcı oluyordu. Mazi, insanın yaşamı için tek neden olunca hep var olan ve tekrarlanıp duran anılar çabucak bitiyor, soluklaşıp kıymetsizleşen uzak görüntülerden ibaret oluyordu. Yine de Mary, görmeyi hiç düşünmediği bu günlerinin intikamını alırcasına huzurla geçmişini anıyordu.

Mary bu kez ölümü planlayarak oturdu yemek masasına. Jean'dan güçlü bir zehir getirip hizmetçinin yaptığı yahniye koymasını istedi ısrarla. Bu hapishanede yaşayamama ihtimaline karşı Jean, annesine yardımcı olsun diye işe almıştı hizmetçiyi. İlk kez bu evden çıkıp gitmeyi, şehrin tüm sokaklarını ve caddelerini dolaşıp Sevsen'i bulmayı düşündü. Annesine, buraya artık tamamen yerleşmek istediği bahanesini uydurup kendisini düşünmemesini, artık değiştiğini ve geçmişin hiçbir şey ifade etmediğini söyledi.

O sabahki toplantıda ilk kez Parti marşını söylemeyi reddetti. Arkadaşları ondaki bu değişimi şaşkınlıkla izlerken o, sessizce ve öylece durdu. Gözlerini bayrağa kilitleyip Me'mûn Medresesi'nde yaşadığı güzel günleri anımsadı: Bayrak gökte dalgalanıyor, öğrenciler aşkla millî marşı söylüyordu. Jean'ı hain ilan eden rapor elbette gecikmedi. Rapora bir de Parti'ye ve Kıymetli Başkan'a hakaret ettiği, öğretmenlerin şehir meydanında gösteri yapıp dabke oynamalarına "ilkellik" dediği eklenmişti. Öğrencileriyle vedalaşmasına bile izin vermediler; görevden alındığı bildirildikten sonra birkaç dakika içinde çantasını alıp okuldan ayrıldı. Hem de neler olabileceğini zerrece umursamadan öğretmenler odasına doğru ağız dolusu tükürerek.

Eve döndüğünde annesiyle konuşup gece gündüz yanında olacağını, ona *Binbir Gece Masalları* okuyacağını söyledi. Mary heveslenmiş olacak ki daha ilk geceden en sevdiği koltuğuna oturup Jean'ı dinlemeye başladı. İlk gecenin masalı bitmeden, susmayı yeğlediğini gösterir bir can sıkıntısıyla, "Ölüm sanki ölüm değilmiş de,

yaşamın başka bir şekliymiş gibi yapmak ne kadar saçma," diye söylenerek oturduğu yerde doğruldu. Ardından birdenbire Sevsen'i sorması Jean'ı şaşırttı. Dili dolaştı, eveleye geveleye evleneceği adamla Dubai'ye gittiğini söyledi. Sonra ikisi de sustu.

Soruşturma süreci elbette kolay olmayacaktı; sabahın erken saatinde askerî istihbarattan bir çavuş kapısına dayanıvermişti. Kendisini külüstür bir arabayla Siryan Şubesi'ne götürdü. Soğuk koridorda yer gösterip oturttu ve beklemesini söyledi. Aklından İsviçre kimliğini kullanmak geçiyordu. Korkmuyordu ama kalbi yine de canını acıtacak kadar sert çarpıyordu. Bütün günü bekleyerek geçirdi. Gece yarısına birkaç dakika kalmıştı ki aynı çavuş yanına gelip ertesi sabah sekizde tekrar gelmesini söyledi. Çıktığında acıkmıştı. Babülferec meydanında mükellef bir kebap menüsü eşliğinde Halep'in arka mahallelerinde yaşanan, hiç tanımadığı bambaşka bir hayatı gördü ömründe ilk kez. Aç kurtlar gibi geceleri fahişe kovalayan sarhoşlarla, ayyaşlarla ve bedevilerle dolu başka bir hayat.

Jean, askerî güvenlik biriminin koridorlarında tam yedi gün geçirdi. Bu yedi gün, Emilie'nin Halep'teki hayat hakkında anlattıklarının, hayal gücünden yoksun bir kız kurusunun hikâyelerinden ibaret olduğunu anlamasını sağlamıştı: Mezbahadaki koyunlar gibi kancalara asılmış siyasi tutuklular hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Cesaret taslayan, yerel gazeteleri açıp Parti'ye ve Başkan'a yazılmış makalelere övgü dolu sözler söylemeyi istemeyen bir adamın şu an yaşadığı korkuyla ilgili en ufak bir fikri yoktu.

Orada, askeriyenin yatağında bir süre oturduktan sonra anladı ki tutuklanmamasının ya da işkence görmemesinin bir nedeni vardı: Mobilyacı olan amcası gizlice gelmiş, birim amirine ve subaylara ceviz ağacından tam üç takım yatak odası vermişti. Arkadaşlarının, Başkan'a hakaret ettiğine dair yazdıkları raporları değerlendiren adamlardı bunlar. Jean, Başkan'ın bilgeliğine inandığını, ayrıca son

konuşmasını çok beğendiğini, hatta konuşmanın bazı paragraflarını ezbere bildiğini yazan bir kâğıda imza attı. Son cümlelerde ise büyük bir edeple, kimsenin bunu inkâr edemeyeceği söyleniyordu. Teyzelerinin, halalarının, amcalarının, dayılarının ve onların eşlerinin, mevcut tüm akrabalarının isimlerinin bulunduğu, kısacası Hıristiyan ailenin eksiksiz şeceresinin çıkarıldığı yığınla kâğıt imzaladı. Bu, şube amiri ve onun sayısız çoluk çocuğu adına çeşitli alım satım işleri ve başka faaliyetler yürüten bir komisyoncu tarafından hemen oracıkta hazırlanmıştı. Adam ziyaret talepleri ve tutuklular hakkındaki bilgilerin sızdırılmasından, devlet mülklerine el koyulup daha sonra bunların para karşılığı satılmasına kadar birçok iş çeviriyordu. Meğer evimizin yanında aslında park olarak ayrılan araziyle ilgili Yoldaş Fevvaz'ın yaptığı da buymuş.

Yedinci gün, artık dosyayı kapatıp Jean'ı eve yollayacakları sırada eşi Colette'in akrabalarını sormuşlar, o da bir şeyler uyduruvermişti. Birim amirinin vatanla ve şerefli bir vatandaş olmakla ilgili çektiği nutku başını sallaya sallaya dinledikten sonra sonunda o kasvetli yerden çıkabilmişti. Jean'a göre o anlar, kendisini bu eski kentte tutan utancın doruk noktasıydı. Jean bu şehri kendisine benzetmeye başlamıştı; duvarlarındaki pankartlarla, sloganlarla, sembollerle ve her köşesine kondurulmuş Komutan Başkan heykelleriyle bu şehrin teslim olduğu utancın aynısını Jean da yaşıyordu ve o da kendini artık bu utancın kollarına bırakmıştı.

İsviçre'deki bankasıyla iletişime geçti, hesabında altmış bin dolar vardı. Yaptığı hesaba göre beş yıl çalışmasa da bu parayla geçinebilecek durumdaydı. Kardeşleri George ve Emilie'yle yazışıp annelerine bakması karşılığında evdeki hisselerini kendisine bırakmaları için anlaşınca miras konusunda da içi rahatladı. Yine de mirastan feragat ettiklerine dair her ikisinin de avukatlarından imzalı birer kâğıt alana dek bir türlü emin olamadı. Satış sözleşmesini kayda geçirdiği mahkemeden çıkarken kendini aptal gibi hissetmişti; evin merkezî

konumuna göre aslında ederi daha fazla olmalıydı. Şehrin dışında sakin bir kır evinin ve eskiden olsa aklının ucundan bile geçmeyecek yeni bir hayatın hayalini kuruyordu.

Bir anlık cesaretle gözünü dikip ülkesinin bayrağına bakmış, Parti sloganları atmayı reddetmişti. Yedi gün boyunca o koridorlarda başına ne geleceğini bilmeden beklerken cesareti korkuyla karışmıştı. Hissettiği utançtan ise bir türlü kurtulamıyordu. Ama yine de ilk kez hem bu şehre hem de hayata dokunabildiğini düşünüyordu. İçinde depremler oluyordu ve o bu depremlerle korkularını yıkıp o cesaret anını yeniden bulmaya çalışıyordu. Sanki Sevsen'e yenilmek yeni bir hayata atılan ilk adım gibiydi.

Telefonla müşterilerine kadın yollayan bir genelev patroniçesi buldu Jean. Nasıl bir kadın istediğini tarif ederken aslında Sevsen'i anlatmasına kendisi de şaşırmadı; göğüslerini, kalçalarını, bacaklarını, karnını anlatıyordu telefondakine. Kapıyı açtığında ise karşısında süklüm püklüm, sarı saçlı bir kız duruyordu. Kız, Jean'ın şık görünüşü ve saray yavrusu evi karşısında afallamıştı. Odasına çekilen yarı kör annesini gördüğünde ise –ki artık yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılamak için odasından çıkıyordu– bunun farklı bir deneyim olacağını anlamıştı ve bir an önce bu deneyime kendini kaptırmak istiyordu.

Jean istediği kızı Fethiye Hanım'a yeni baştan anlattı. Her defasında farklı bir kız geliyor, Jean ise ışığı kapatıp onları görmemeyi tercih ediyordu. Her birinin farklı kişiler olduğunu yalnızca kokularından ayırt ediyordu, ta ki tanıdık bir kokuya denk gelene kadar... Eski öğrencisi, Sevsen'in yakın arkadaşı Selma'ydı bu! Jean âdeta donakaldı. Selma dönüp gitmek istediyse de Jean izin vermedi, bir votka-limon alıp oturmasını istedi. Kız, üniversitedeyken art arda gelen başarısızlıklardan sonra yaşadığı çöküşün hikâyesini anlatıyordu ama o dinlemedi bile. Selma sınıftaki diğer kızlar gibi Jean'ın gözlerine hayran değildi ama yine de bakışları Selma'ya eskisinden farklı gelmişti, sanki başka biri gibi bakıyordu.

Bir süre sonra Jean, Selma'nın daimi müşterisi hâline geldi; Sevsen'i özledikçe onu arıyor, onunla sevişiyordu. Selma ise her defasında Jean'ın yanına uzanıp Sevsen'le ilgili bir şeyler sormasını bekliyordu ama o yalnızca susuyordu. Gitmeden önce ise Jean'a Sevsen'in büyük bir aşka kapıldığını, ancak öldüğünde bu aşktan kurtulabileceğini söyledi. Dubai'deki Habib el-Mavsili'nin yalısında hizmetçi olarak çalışıyordu. Her şeyi ardında bırakıp sevgilisi Münzir'in peşinden gitmişti. Adam ordudan ayrılıp Prens Selman'ın ortağı olan Habib el-Mavsili'nin maiyetine girmişti. Jean, Selma'nın anlattıklarını duymazdan gelip Sevsen'in kendisi için öldüğünü söyledi; 1982 yazında paraşütçülere katıldığından beri o, Jean için artık bir ölüydü.

Başka bir şey söylemeye korktu Jean, ağzını açsa itiraflar bir bir dökülecekti. O yaz günü, Sevsen ortadan kaybolmuşken birdenbire gelip kapısını çalınca nasıl da zayıf hissetmişti kendini! İlk bakışta tanıyamamış, birisi yanlış kapıyı çaldı zannetmişti. Üstündeki paraşütçü kıyafetleriyle, omzundaki küçük sırt çantasıyla işte Sevsen kapıdaydı. Elini uzatıp Jean'la tokalaşmış, davet edilmeyi bile beklemeden içeri girivermişti. Jean hiçbir şey sormadığı hâlde anlatıp durmuştu: Zayıfların dünyasını sevmediğini, Fevvaz kardeşlere ve onların Partici-Başkancı şarkılarına artık dayanamadığını anlatmıştı özetle. Jean ise susmanın başına iş açacağını bile bile susup dinlemişti. Kötülüğü yenmek için güç bulmaya çalışan insanlığı düşünüyordu. Kendini çok zayıf hissetmişti. İyimser olmanın gücüyle ilgili hayatı boyunca inandığı her şey uçup gitmişti. Sevsen'i yanağından öptü, gitmesine izin verdi. Ne kadar iyi biri olduğunu anlatıyordu kız ama o bunları hiç önemsemedi. En kötüsü de Sevsen'in bu yeni hâlinden hoşlanması ve "iyi biri"nin ne demek olduğunu sorgulamasıydı. Herkesin ileride şişman, iyi yetişmiş, gözlüklü, muntazam kıyafetli, çocukları ve evcil hayvanları severken alçak sesle gülen bir adam olması için teşvik ettiği o çocukluk hâlinden nefret ediyordu. Annesinden, babasından, onların favori adayları Gabriel eş-Şâmî'den, Me'mûn

Medresesi'ndeki öğretmenlerinden de nefret ediyordu. Hatta kilisede ilahi söylerken şık elbiseleriyle ve asil ailesiyle gururlanıp kendisini en ön sıraya koyan papazdan da nefret ediyordu.

Jean'ın zihninde görüntüler birbirine karışmıştı. Bunları ancak nadiren yaşadığı cesaret anlarında zihninden atabiliyordu. Mesela, kendisine fakir bir müşteri gibi davranmasını istediği bir fahişenin yanına ilk kez yattığında ya da hayatı boyunca ailesinde kimsenin asla ağzına almadığı en ahlaksız küfürleri ettiğinde. Kendini, ailenin geçmişini ve bu sessiz evi azat ettiğini hissetti. Dışarıda kadın-erkek herkes birbirine küfürler edip silah çekerken, çocuklar okul yolunda birbirlerine su fırlatırken keşke annesine, dışarıda harika bir yaşam olduğunu anlatabilseydi.

Selma olup biteni anlatınca Sevsen güldü. Jean'ın yeni hâlini sevmişti, hiç de acımamıştı ona; tehlikenin bu adama yakıştığını düşünüyordu. Jean'a Dubai'deki adresini ulaştırdı ama beklediği mektuplar hiç gelmedi. Bu adamın hayatına böyle güçlü bir şekilde girişini tuhaf buluyordu. Hayretler içinde Jean'la olan anılarını sıralıyordu zihninde; onu her hatırladığında kendi eski hâlini, o ilk aşk masumiyetini de hatırlıyordu. Bir anlığına da olsa kendi öyküsünü yazabileceğine inandığı için kendine kızıyordu. Şaşkındı; hikâyeyi asıl yazan şeyin Jean'daki bu sessizlik olduğunu kabul edemiyordu. Kendisi, Selma ve Jean... Geçmişi ve bugünü bir ip yumağı gibi birbirine karışmış, kaderleri iç içe geçmiş üç kişiydiler. Sevsen artık buna ikna olmuştu ve geleceklerinin de aynı olacağından korkuyordu.

Sevsen, can sıkıntısıyla Habib el-Mavsili'nin yalısının etrafında dolaşıyor, hemen yanındaki denizi izliyordu. Yalının kapısında duran arabalardan işadamları, isimlerini önceden duyduğu şık giyimli Körfez prensleri, onlara eşlik eden göz alıcı kadınlar, silah tüccarları, Arap film yıldızları, meşhur dansözler, dünyaca ünlü mankenler, şarkıcılar ve golfçüler iniyordu. Sevsen bunları karşılıyor, tecrübeli

bir hostes gülümsemesiyle arabaların kapılarını açıyor, araçları park alanına götürüyor, sabaha karşı sarhoş bir hâlde dışarı çıkmalarını bekliyordu. Kendisinin yalıya girmesine izin verilmediği için, bu ayarsız partilerin ayrıntılarını aşçı kadından dinlemekle yetiniyordu. Bu Şamlı kadın, yirmi senedir burada çalışır, yoğurtlu dolmadan zeytinyağlı fasulyeye kadar Habib el-Mavsili'nin en sevdiği yemekleri yapardı. Habib el-Mavsili eğer tek başınaysa, bu kadın onun özel sofrasını hazırlar, büyük ziyafetleri hazırlama işlerini diğer aşçılar üstlenirdi. Aşçı kadın, Sevsen'e Suriye'ye dönmesini tembihledi; burada olduğu sürece yalının kapısından adımını dahi atamayacak, hep hizmetçi olarak kalacaktı.

Aslında, kendisini bir hanımefendiden bir hizmetçiye dönüştüren Münzir'e içten içe kızıyordu. Nöbeti bittiğinde, tüm zamanlarını tırnaklarını törpüleyerek ve Cebel Lübnan'daki köylerini özleyerek geçiren iki arkadaşıyla paylaştığı küçük dairedeki odasına dönüyordu. Telefonunu yatağın yanına koyup, yalı sahibinin başyaveri olan Münzir'in aramasını ve kendisini Montana Bar'da bir şeyler içmeye davet etmesini bekliyordu. Geçenlerde Münzir, Sevsen'i yalının bitişiğindeki dairesine götürmüştü ve bütün geceyi birlikte geçirmişlerdi. Sonra da Sevsen'i hiç dinlemeden cılız bir sığır gibi horlamaya başlamış, kızı aşkının hezeyanıyla baş başa bırakmıştı. Ona bu hayattaki tek umudu olduğunu, o olmadan yaşayamayacağını söylediğinde bir garip bakmıştı Sevsen'e. Kendini yokluyordu Münzir; üç yıldır sevgili kalabilmelerindeki sır neydi? Kendisi gibi bir adamın üç yıl boyunca aynı kadınla olabilmesi için kadının yataktaki şehveti yetmezdi. Sevsen'in kendisine farklı duygular yaşattığını kabul ediyordu tabii; gittiğinde ya parmaklarının arasında ya da çarşafta kalan kokusu onu Sevsen'e bağlı tutuyor, masum gülüşünü ve hiç de yapmacık olmayan coşkusunu hatırlatıyordu.

80'lerin başlarında Halep'telerken sabahları Ramses Otel'e gider, kapıdaki güvenlik görevlisini atlatıp Münzir'in odasına girer, usulca

yanına, yatağına sokulurdu Sevsen. Oynaşıp burnunun ucunu gıdıklar, sonra da film artistleri gibi, "Kapa gözlerini," derdi. Adam gözlerini kapatınca da ihtirasla dudaklarını, boynunu öperdi. Göğsünü açtıktan sonra iç çamaşırını indirip organını ve ayak parmaklarını öper, Münzir'de karşı konulmaz bir şehvet uyandırırdı. Gömleğini çıkarır, kıyafetlerini odanın her yanına deli gibi fırlatır, Münzir'i bileklerinden bağlayıp at biner gibi üstüne çıkar, adam güçsüz düşünce de oda servisini arayıp kahvaltıyı odaya getirmelerini söylerdi. Gece olunca birlikte dışarı çıkarlardı. Sevsen, kale bekçisinden kapıları açmasını isterdi. Koca kalenin içinde yalnız ikisi gezinirler, bir dediğini iki etmeyen muhafızına açtırdığı karanlık kalede bir Hamdani prensesi edasıyla dolaşırdı Sevsen. Birlikte surların üzerine çıkıp ölüm kokusunun bürüdüğü Halep'i izlerlerdi; caddelerinde, kadınların yüzlerinde, akşamüstü evlerine dönen erkeklerin gözlerinde hep aynı korku vardı. Oradan, surların üzerinden uzaktaki bir yeri gösterip, "Orada, ayın yanında," diyerek Münzir'e bizim evi göstermeye uğraşırdı. Kaledeki en yüksek noktaya çıkıp Münzir'le orada uzun uzun öpüşmek isterdi. Ruhunun ağırlığını kabuğunun altına saklamış zavallı bir kaplumbağadan bir kartala dönüştüğünü hissediyordu Sevsen, hem de gardırobun kapağına işlenmiş o kartallara hiç benzemiyordu.

Tuhaf istekleri Münzir'i şaşırtıyordu. Mecburen Halep'te kaldığı bu kısa sürede Sevsen'in hayatındaki varlığıyla korkuları hafifliyor, huzur buluyordu.

Dubai'de ilişkileri artık sıkıcı bir hâl almaya başlamıştı. Sevsen, Münzir'e uzun bir mektup yazıp, artık yaklaşan ayrılığı beklemeye başladığından şikâyet ediyordu. Bunu dile getirdiğinde Münzir, tek kelime etmemiş, yabancı bir adam gibi ceketini alıp çıkmıştı. Hizmetçiye, "Sevsen çıkınca kapıyı kilitle!" dediğini duymuştu. Yattığı yerde bir sigara yakıp düşündü: Adam, birkaç dakika önce seviştiği kadının ardından kapıların kilitlenmesi için bağıra bağıra emir ve-

rebiliyordu. Demek ki onun için bir anlamı yoktu. En iyi ihtimalle, barda tekrar karşılaştığında bir içki ısmarlanabilecek geçici bir kadındı onun için. Ona asla dönmemeye karar verdi Sevsen. Çantasını alıp Münzir'in evinden çıktı. Odasına dönünce kendisini yatağa atıp tembelliğin tadını çıkara çıkara yarım kalan uykusuna devam etti. Perdeleri açtığında karanlık ağır ağır çöküyor, Sevsen'e yalnızlığını iyiden iyiye hissettiriyordu.

Sevsen pencereden dışarıyı izliyordu. Uyandığında ayrılık kararını unutmuştu bile. Banyoya girip uzun uzun duşun altında öylece durdu. Bedeninden akıp giden sıcak suya rağmen hâlâ gergindi. Tıpkı bir uyurgezer gibi çıkıp Münzir'e gitti ama içeri alınmadı. Münzir'e bir not bırakıp Montana Bar'a gitti. Portekizli barmen Sevsen'in siparişini zaten biliyordu: votka-limon. Herkes Sevsen'i yalnız bırakmıştı. Beşinci kadehten sonra yalıya geri döndü ama ancak etrafını dolaşabildi; artık yalıya yaklaşmasına da izin verilmiyordu.

Münzir, ailesinin köyden kargo gönderir gibi gönderdiği bir kızla evlendikten sonra Sevsen onu bir daha hiç görmedi. Münzir, kızı Dubai havaalanında karşılamış, Habib el-Mavsili'nin Hyatt Regency'de kendi misafirleri için ayırttığı suite götürmüştü. Kızın bekâretini almıştı almasına ama onun köylü aptallığından ilk gördüğü anda tiksinmişti. Bir yandan Sevsen'i unutmaya çalışıyordu; dokuzuncu sınıftaki açık tenli, sıkı vücutlu ve yemyeşil gözlü hâliyle aklında kalan bu kızla evlenip düzenli bir aile hayatı kurmadan önce yine de Sevsen'le son kez buluştular. Sevsen kızın fotoğrafını görünce Münzir'e sadece acıdı; Münzir kızın niteliklerini sayarken Sevsen ne bağırıp çağırdı ne de başını göğsüne yaslayıp hüngür hüngür ağladı. Yalnızca sakince detayları boş vermesini istedi. Münzir, Dubai'den gidip kendisini unutmasını istediğinde şaşırdı Sevsen. Yataktan çıkıp iki boş viski kadehi getirdi; birlikte geçirecekleri bu son gece için Münzir'in getirdiği viskiden doldurdu. Sessizce içkisini içti. Hayatından sonsuza dek çıkıp gitmesini gerçekten isteyip istemediğini

sordu. Sustu Münzir, sadece Sevsen'i sıkıca göğsüne bastırdı. Öptü ama soğuktu. Saatine baktı, 10'u geçmişti. Yabancı biri gibi, yataktan kalkıp alelacele giyindi ve çıktı. Sevsen, Münzir'in giderken kendisine sarılmadığını fark etti. Gece boyunca yanında kalacağını, sakin sakin konuşmak için yeterince zaman olacağını düşünmüştü ama odada yapayalnız buluverdi kendini. Diğer odalardan arkadaşlarının sesleri geliyordu. Evden çıkıp Montana Bar'daki taburesine döndü. Alman bir turist kendisine eşlik etmesini rica edince içmeye adamın ısmarladığı viskilerle devam etti. Adama Lübnanlı olduğunu söyleyip yaptığı bir hata yüzünden diğer hizmetçi kızların kendisini affetmediklerini anlatınca geceyi Alman turistin otel odasında geçirdi. İki yüz dolar karşılığında adama bedenini verdi. Ertesi gün de adamı alenen koluna takıp zengin turistlerin ve Arap artistlerin müdavimi olduğu bir restoranda birlikte öğle yemeği yediler. Bitkin hâlde odasına döndüğünde Dubai'den bir an önce nasıl çekip gidebileceğini düşündü. Artık hiçbir şey hissetmiyordu. Ertesi gün çantasını alıp yalının önüne dikildi. Habib el-Mavsili'yle görüşebilmek için bekçiye yalvardı ama başaramadı. İçeri girmesine izin vermedikleri gibi bir de sekreter, "Defol buradan sürtük!" diye bağırmıştı. Dairesine döndü ama burada da arkadaşları, "Kusura bakma," deyince Sevsen, her şeyin bittiğini anlamıştı.

Ertesi geceyi Dubai havaalanında Paris uçuşunu bekleyerek geçirdi. Vardığında bitkindi. Hesabından biraz para çekti. Barbès'te, elli franka birkaç kişiyle birlikte kalabileceği bir odada, bir yatak ve kahvaltı veren ucuz bir otel buldu. Kendini bir ceset gibi yatağa atıp güç toplamaya çalıştı. Üç gün sonra nihayet, paraşütçülük eğitiminden arkadaşı Süheyr ed-Demirdaş'ın adresini bulabildi. Bu kız, paraşütçü ekip komutanının nüfuz kaybettiğini gördüğü an hiç beklememiş, Paris'te müzik okumak için burs istemişti.

Sevsen'in karşısına geçip oturdu; morarmış gözaltlarından, işlerin

pek de yolunda olmadığını anlamıştı. Müzik okuluna yakın bir kafeye gittiler. Süheyr, arkadaşına sert bir espresso söyledi. Sevsen'e yardımcı oldu ve Gare du Nord istasyonu yakınında dört metrekarelik bir kiralık oda buldular. Arada bir görüşüyorlardı; ya kısa bir gezintiye çıkıyorlar ya da bir restorana gidip ayaküstü birer kadeh şarap içiyorlardı. Sevsen Halep'e yenilgiyle dönmeyecekti. Yine de gecenin ayazında oturup terk edilmiş bir sevgili olduğunu düşünmeden edemiyordu. İnlerin cinlerin top oynadığı bir tren istasyonuna benzetiyordu kendini. Yeşil fasulye pişiriyor, ucuz şarap içiyor; bir yandan Paris'teki zor yaşamının üstesinden gelmeye çalışıyor, diğer yandan da artık suyunu çekmek üzere olan parasını tutumlu harcamaya çabalıyordu. Halep gözüne çok uzak görünüyor, Paris ise yoruyor ve zorluyordu. Bir an bütün ömrünü, Cezayirli bir kadının işlettiği bu restoranda garsonluk yaparak ve sürekli azar işiterek geçireceğini düşündü.

Jean'a uzunca bir mektup yazdı. Paraşütçü askerlere katılmadan evvel son kez görüştükleri o yaz gününden beri başından geçen her şeyi anlattı. Kendisinden neden uzaklaştığını da anlattı; Jean hakkında rapor vermesini istemişler, onun casus olduğunu söylemişlerdi. Jean'dan tavsiye istedi. Mektubu kendisine ulaşmış, annesinin hâlâ ölmediğini ve gayet iyi olduğunu, okuldan ayrıldığını –nedenini de pekâlâ bildiğini–, şimdi zengin öğrencilere evinde özel ders vererek geçindiğini öğrenmişti. O tanıdık inceliğiyle kendisine Paris'te başarılar diliyordu. "Anlamsız bir mektup işte," diye söylenip zarfı bir kenara atıverdi.

Cezayir restoranının mutfağına dönüp kalan bulaşıkları yıkadı. Gecenin sonunda eve döndüğünde bitkindi. Kendini yatağa attı. Kimsenin tanımadığı, herhangi bir depresif kız gibiydi. O pahalı elbiseleri ışıltısını kaybetmiş, idareli kullanmasına rağmen Münzir'in hediye ettiği pahalı parfümler bitmişti. Münzir'i aradı. Karısının kaba, köylü konuşmasını duyunca konuşmadan kadının yüzüne kapattı. Son aradığında restoranın numarasını ve adını vermiş,

Münzir'in kendisini aramasını rica etmişti. Paris'te bir yılı dolacakken, küçük çantasını alıp Halep'teki evimize döneceği o güne kadar son kez sesini duyabilmek için bekledi.

Bu yorgun, zayıf, solgun kızın Çatlak Sevsen olduğuna inanamamıştım. Bana sarılıp hüngür hüngür ağladı. Sonra Reşid'e ve anneme de sarıldı ama annem soğuktu; Sevsen annemin bu davranışını ömrünün sonuna kadar affetmedi. Annem, hiç unutmadığı o tükürüğün intikamını almak için bir fırsat yakalamıştı sanki ve o an annem, artık eşitlendiklerini düşündü: terk edilmiş ve yenik iki kadın...

Sevsen birçok kez emniyete çağırıldı. Münzir'in eski dostu olan bir müfettiş, kendisini oldukça sıcak karşılamıştı; okkalı bir kahve ikram edip Münzir'le ilgili ayrıntıları sordu. Önüne bıraktığı boş kâğıda her şeyi rapor etmesini istedi: Habib el-Mavsili ve ortağı Prens Selman'la ilgili, yalıya girip çıkan işadamlarıyla ve Suriyeli görevlilerle ilgili bildiği her şeyi yazacaktı. Bunun, genel aftan yararlanabilmesi ve Parti saflarındaki mücadelesine dönebilmesi için rutin bir formalite olduğunu açıkladı çarçabuk. Sevsen, adamın kendisinden korktuğunu görebiliyordu; doğrudan gözlerine bakmaktan kaçınmıştı. Kendisinden isteneni yapıp emniyetten çıktı. Son gidişinde müfettişten bu anlamsız soruşturmayı kapatmasını istemiş, adam da ona telefon numarasını verip birlikte çalışmayı teklif etmişti. Hem de özel imtiyazlara sahip bir muhbir olarak! Sevsen, adamla alay edip şiddetli bir baş ağrısıyla dışarı çıktı ve Strand Restoran'a doğru yürüdü. Bahçeye bakan pencerenin yanındaki bir masaya oturdu. Her şey değişmişti; garson, örtüler, masalar, müşteriler... Münzir'le en güzel anlarına şahit olan bu mekânda şimdi kendini yabancı gibi hissediyordu. Sessizce kahvesini içti, gelip geçeni izledi. "Bu insanları korkak tavşanlar gibi başlarını yere eğdirerek yürütecek kadar ne değişti?" diye sordu kendi kendine. O anda Halep pırıltısını kaybetmiş, pişmanlıklar altında ezilen bir şehir gibi göründü gözüne; hiçbir

anlamı yoktu. Erkenden ölüp gitmekten korkup akranlarının hâlini vaktini yoklayan yaşlı bir kadın gibiydi. Uzaklara uçmaktan korka korka gri gökyüzünde süzülen kâğıttan uçak gibi... Ağır ağır attığı adımlarına takıldı gözü; geçmiş yılların yükünü atmak ister gibiydi. Bu yükten kurtulmanın yollarını aslında uzun zamandır arıyordu. Pervasızlıklarından pişmandı, Münzir'den nefret ediyordu; sonunda kendisini bu harabe şehre dönmeye mecbur bırakmıştı işte. Gerçi, bu şehrin bu hâle gelmesinde paraşütçü arkadaşlarıyla birlikte Sevsen'in de payı yok değildi. Odasına kapanıp yalnızlık duygusuyla uzun uzun ağladı. Köpeklere atılması gereken kokmuş bir balık olduğunu söyleye söyleye, bir köpek sürüsüyle hayatını hiç ettiğine yana yana ağladı. Suad'ın mezarına giderken yanında olmamı istediğinde anladım ki Sevsen, masumiyetini geri istiyordu.

Hiç bilmediğimiz yollardan geçtik; son birkaç yılda marul tarlalarına bir çırpıda bir sürü ev dikilmişti, hepsinden de iğrenç kokular yükseliyordu. Eskiden gökyüzüne bakabilen mezarlık, şimdi köylülerin evlerinin arasında sıkışıp kalmıştı. Gün boyu evde çocuklarla bıraktıkları karılarına birileri bakarsa diye balkonlarına kirli paçavralar çekmişlerdi üstelik. "Suad bu kalabalıkta boğulur," dedim Sevsen'e, cevap vermedi. Kuru otları temizleyip mezarını suladık. Küçük bir çocuk gibi elimden tutup beni Halep'in sokaklarına götürdü sonra. Beni tamamen unutup özgürce dolaştı, meraklı bir turist gibi taş olukların nakışlarını inceledi. O gece bana, eski neşesinin geri geleceğine dair söz verdi ve büyük bir iyimserlikle, bir gün çok iyi bir çevirmen olacağını, hatta en iyisi olacağını söyledi.

Üniversiteye geri dönmeyi beklediği son birkaç ayı, Jean'ın yeniden zenginleşmeye başlayan kütüphanesinden ödünç aldığı Fransızca romanları okuyarak geçirdi. Jean, buradaki ikametinin uzayacağına ve annesinin yakın zamanda ölmeyeceğine artık iyice inanmış olacaktı ki, Cenevre'den onlarca koli getirtmişti. Hayatını yeniden

düzenlemişti; öğrencileri eve geliyor, göz ucuyla melek gibi yatan annesine bakmaya çalışırlarken onları küçük bir odaya alıyordu. Annesinin serumunu değiştiriyor, temizliğiyle ilgileniyor, sonra da kapıyı kapatıp evin sessizliğine ayak uyduruyordu.

Sevsen her akşam geliyordu. Fransızca konuşuyorlar ve birlikte kitapları karıştırıyorlardı. Sevsen, kızlık zarını diktireceğini ve namaza başlayacağını anlatmıştı; kurtuluş için başka bir yol göremiyordu. Okuldaki arkadaşlarını ve onların ailelerini tehlikeye attığı o raporlarla kirlenmişti ve yeniden temiz bir kadın olmak için başka çaresi olmadığını düşünüyordu. Jean ise yalnızca başıyla onaylamış, hiç konuşmamıştı.

"Şayet Münzir'le evlenip onunla bir hayat geçirseydim yine bu kadar pişman olur muydum?" diye düşünmeden edemiyordu. Kafasının içinde çalı dikeni gibi türeyen sorular uykusunu kaçırmıştı. Yatakta dönüp durdu. Münzir'i özlüyordu. Bu duyguyla boğulacak gibi olup salona geçti. Arzuları uyanmış, vücudu ateş topuna dönmüştü. Birdenbire başına ağrı girdi. Yatağına döndü, olmadı. Aynanın karşısına geçip soyundu. Tekrar yatağına uzanıp gözlerini kapattı, vücudunu okşamaya başladı. Mastürbasyon yaparken yüzler birbirine karışıyor, eski rüyalarını yeniden görüyor, her tarafını uyanık düşler kuşatıyordu. Yerini pişmanlığa bırakan endişeleri yüzünden dur durak bilmez ağlama nöbetleri geçiriyordu. Bir kurtuluş yolu arıyordu. Reşid'in müziğini dinlemek bile artık iyi gelmiyordu. Evde kaplumbağa gibi ağır ağır geziniyor, kendisine şefkatle bakan ve geri kazanmaya çalışan annemle de konuşmuyordu. Bir anlık kararla, kurtuluşunu namazda ve ibadette gördü. Bekâretini geri kazanırsa özgüveni yerine gelecek, pişmanlık duygusuyla daha kolay başa çıkabilecekti.

Tanınmış bir doktora gidip bekâretle ilgili eski duygularını geri istediğini açıkladı kısaca. Namusla ilgili tek kelime etmedi. Doktor, zarı dikebileceğini ama asla tam bir bakire olamayacağını anlattı ama

Sevsen, o muayenehaneden kusurlu da olsa bakire olarak çıkma isteğini tekrarladı. Doktor, özgüvenini yeniden kazanmak için başka bir yere gitmesini önerdiyse de, Sevsen yıllar önceki hâlini istediğini kesin ve net bir şekilde anlatıp konuyu kapattı.

1987 Ağustos'unun sonlarına doğru sıcak bir gündü. Kapısı kilitli muayenehaneye tam zamanında varmıştı. Zili çaldı, çok geçmeden içeri girip ücretini ödemişti bile. Özellikle bu tür "gizli" ameliyatlar için ayrılmış olan yatağa geçip uzandı. Anestezi etkisindeyken muayenehanede geçirdiği son üç saate dair bir şeyler hatırlamaya çalıştı. Münzir'in yüzünü hatırlayamıyordu. Bir kez daha yüzünün ayrıntılarını hatırlamaya çalıştı ama başaramadı. Sanki kafenin birinde havadan sudan konuştuğu herhangi biriymiş de sonra alelacele kalkıp gitmiş gibiydi. Narkozdan kusma hissiyle uyandı. Birkaç parça eşyasını alıp çıktı. Eve döndüğünde kimseyle konuşmadan yattı ve sabaha kadar uyudu.

Duş alıp yatağına oturduğunda bekâretini hissetmeyi bekliyordu ama hiçbir farklılık hissetmiyordu kendinde. Yeniden uyumaya çalışırken darmadağın hayallerini bir sıraya koymaya uğraştı ama hepsini bir araya toplamayı beceremedi. Onu hiç yalnız bırakmıyordum; günlerce bitki çayları yaptım, yemeğini odasına götürdüm. Bedeni, idrar ve fare ölüsü kokan boş bir bodrum katı gibiydi. Lime lime dağılması kimsenin dikkatini çekmiyordu. Jean'a bir mektup yazıp artık gelemeyeceğini bildirdi. Abartılı bir ciddiyetle, "Öldükten sonra cehenneme mi gideceğim?" diye sorduğu ve bütün hayatını avuçlarına bıraktığı "Şeyh"i öyle emretmişti.

Şeyh, Sevsen'in derdini anlamış, gözlerindeki samimi inancı ve günahlarından dönme isteğini görmüştü. Ona küçük bir Kuran hediye edip Allah'ın rahmetinin ne kadar geniş olduğunu anlatmış, Sevsen de elini öpüp evinden ayrılmıştı. Giderken kendini, üzerini toz kaplamış o kartal işlemeleri gibi hafif hissediyordu ve hayatında ilk kez birinin elini öptüğünü düşünüyordu. Şeyh'in kendisinde

bıraktığı duygular ve kulluğundan razı olması Sevsen'in hoşuna gitmişti. "Bir şeylerden emin ve razı olmak, teslimiyet olmadan olmuyor," dedi kendi kendine. Eve döndüğünde uzun saçlarını kapatan lacivert bir eşarp örtünmüştü. Gardırobunu açtı, günahkâr bir kadının zevkine göre seçilmiş her şeyini; daracık pantolonlarını, dekolte ve göbeği ya da sırtı açık bluzlarını, mini eteklerini, topuklu deri ayakkabılarını, paraşütçülük eğitiminden dönünce bayılarak aldığı şeytan figürlü küpelerini, tüm giysilerini salona yığıp ateşe verdi. Her zaman ölü toprağı serpilmiş gibi duran annem birden fırlayıp koştu ve salonu kaplayan duman bulutundan sıyrılıp yanan elbiseleri öfkeyle dışarı attı. Zaten mezar gibi her yanı kapalı olan evin tüm odaları dumana boğulmuştu.

Çatlak Sevsen'in tövbekâr olduğuna kimse inanmıyordu. Reşid evde olup bitenlerle zaten hiç ilgilenmiyordu. Annem desen, Sevsen'in dönüşümünü hesapsız kitapsız bir felaket olarak görüyordu. Yeni kokularından, uzun elbiselerinden, kafasını sarıp sarmalamasından, Sevsen'le eve kadar gelen çiğ ve sefil bakışlı yeni arkadaşlarından nefret etmişti. Sevsen benden, onlarla tokalaşmamamı rica etmişti. Arkadaşlarına zencefil şerbeti ikram ediyor, sonra da birlikte oturup geç saatlere kadar evliyaların mucizelerinden bahsediyorlardı. Son yıllarda Halep'te adı duyulan grupların, meşhur pop müziklerin üzerine saçma sapan sözler yazarak türettikleri ilahileri dinliyorlardı.

Sevsen yeni hayatına uyum sağlamaya çalışıyordu. Sabahları koyu renk pardösüsünü giyip fakülteye gidiyordu ama Parti hayatına iyiden iyiye giren eski paraşütçü arkadaşları yolunu kesip Sevsen'e ağır hakaretler ediyorlardı. Çok öfkelense de hiç ses çıkarmıyordu. Yeni arkadaşları bu duruma çok üzülüyordu; onların bu kabalıklarına tahammül ederse Âlemlerin Rabbi katında sevap kazanacağına hükmetmişlerdi.

Sevsen artık çatlak değildi. Her geçen gün daha da ileri gidiyor, kendini fetvalara daha çok kaptırıyordu. Yüzünü de örtmüş, eskiden

en ince ayrıntısına kadar süzmek için yanıp tutuştuğu ve yatakta hayal ettiği yakışıklı erkeklere bakmaktan kaçınır hâle gelmişti. Hayallerinden, fantezilerinden, Münzir'le olan ilişkisinden vazgeçmişti artık. Paraşütçü arkadaşları ona, "Münzir'in orospusu," diyor, Münzir'le yaptıklarını hiç unutmuyorlardı: Sevsen, sırf onları kıskandırmak için gözleri önünde Münzir'e sarılır, okulun önünde arabadan inmeden önce öpüşürler, ertesi gün de onunla geçirdiği geceyi hiç sansürlemeden, tüm ayrıntılarıyla anlatırdı. Gözlerine nasıl tutkun olduğunu; daracık kamuflaj pantolonunun içinde karpuz çekirdeği gibi duran kalçalarına, sutyeninin kenarı kazara görünecek şekilde düğmelerini özenle açık bıraktığı gömleğinden beliren göğüslerine nasıl bayıldığını ballandıra ballandıra anlatırdı. Şimdi intikam zamanıydı: Sevsen aleyhinde bir rapor yazıp masum çocukluğumdaki tek dostum, şimdinin üniversite öğrencilerinden sorumlu "yoldaşı" Cabir'e sunmuşlardı. Cabir'den önceki sorumlu, üniversite öğrencilerinin, Komutan Başkan'ı veya Parti'yi öveceği yerde yıkık kentin çiçeğinden böceğinden bahseden şiirler okumalarına izin verdiği için kovulmuştu. Öğrenciler bu şiirleri okumayı tercih etmişlerdi çünkü bu şehir; güvenlik güçleri yeniden kurulduktan ve Müslüman Kardeşler yenilgiye uğradıktan sonra leş kargalarının kol gezdiği, istihbarat subaylarıyla yandaşlarının her karışını aralarında paylaştıkları lanetlenmiş bir şehre dönüşmüştü.

Cabir doğrudan istihbarattan talimat alıyordu. Üniversiteliler de gururla, başları dik ve göğüsleri kabarık, Yoldaş Cabir'in arkasından ilerliyorlardı. Ayak sesleri, soğuk taş koridorlarda yankılanıyordu. Ne öğrenciler, ne hocalar ne de diğer görevliler, kimse onların yoluna dahi çıkamazdı; hepsinin aldıkları nefesi bile izliyorlardı. Öğrencileri dersliklerden istedikleri gibi alıp çeşitli destek vaatleriyle Parti'ye üye yapıyorlardı ki bu işin sonu, öğrencilerin kanlarıyla yazdıkları mektupları Başkan'a yollamalarına kadar varıyordu. Başkan ise çatlak sesleri çoktan sindirmiş, Hama'yı yerle bir etmiş, on binlerce solcu

ve dinci üniversite öğrencisini tutuklatmış, sarayında dinleniyordu. Çatlak Sevsen ise çevresinde olup bitenleri gördükçe nefessiz kalıyor, annem gibi sürekli şikâyet ediyordu.

Annem, hakkında hiçbir şey bilmediğimiz meçhul bir adamı özleyerek günah işlediğine dair kuvvetli hisler taşıyordu ve bunlar, artık yavaş yavaş kendini gösteren hezeyanların ilk belirtileriydi. Adam anneme, birlikte Hint Okyanusu'nda gezinecekleri bir deniz seyahatine çıkmaktan bahsediyor, o ise adamın sesindeki sıcaklığı hayal ediyordu. Ay ışığı altında onunla dans ediyor, anneme denizköpüğünden bembeyaz bir yatak hazırlıyor, annem de huriler gibi uzanıveriyordu bu yatağa... Adam annemi usulca soyuyor, hiç acele etmeden, yavaş yavaş okşuyor, öpüyor, âdeta gözyaşı desenli büyük bir halı dokuyordu. Tuhaf sözleri annemi, duygularını öldürmüş olmanın pişmanlığına sürüklüyordu. Duşunu alıp ağdasını yapıyordu; o çok sevdiği kremleri kullanmayı bırakalı epeyce zaman olmuştu. Şehvetini uyandırmaktan korktuğu için etkilenebileceği her şeyden uzak duruyordu. Her zaman seve seve izlediği o aşk filmlerine artık bakmıyordu örneğin. Taşınmaya karar verip aynı gün tüm malları elinden çıkarmaya çalışan bir antikacıdan aldığı ahşap bir sandığa tüm ipekli geceliklerini koyup kaldırmıştı. Meğer istihbarat, Müslüman Kardeşler'den bir kaçağı sakladığı iddiasıyla zavallı antikacının peşine düşmüş. Dükkâna girip gümüş kapları devirmişler, üzerine geceden, çölden, kısraklardan bahseden harika gazeller işlenmiş altın kılıçları fırlatıp atmışlar, önlerine gelen her şeye bir tekme savurup adamı emniyete götürmüşler. İçeri alındığının üçüncü gününde şayet müfettişe, kuyumculukla nam salmış bir Hıristiyan aileye mensup olduğunu beyan etmeseymiş ve kalp cerrahı olan ağabeyinin verdiği yüklü rüşvetler olmasaymış belki de ölecekmiş. Adamcağız dükkânına döndüğünde paramparçaymış. Vücudunda öyle yaralar açılmış ki bütün bedeni sızlıyormuş. Dükkânı talan etmişler, üstelik o pahalı

parçaların değerini hiç mi hiç bilememişler, birkaç parça ucuz cam kandil almışlardı sadece. Adam sonunda antikacıdaki tüm malları satıp Dubai'ye gitmeye karar vermiş. İşte bu sandığı annem, hiç pazarlıksız 1200 lira karşılığında o dükkândan almıştı büyük heveslerle. Sonraları ağır tütsü kokularıyla insanın uykusunu getirip bütün şevkini öldüren özerk bir devlete dönüştüreceği yatak odasına getirip bırakmıştı. Ama o sandığın çok iyi bir depoya dönüşerek uzun süre devam edecek olan mahrumiyetinin en canlı şahidi olacağından ne yazık ki o zamanlar haberi yoktu. İçine en sevdiği fotoğrafları koyuyordu; yüzünde iyimser bir gülümsemeyle ve dağınık bıraktığı uzun saçlarıyla geleceğe güvenle bakarken çektirdiği fotoğrafları.

Babam gittiğinden beri gardırobuna yeni hiçbir şey almadığını fark ettiğinde çok şaşırdı annem. Birkaç sade, sıradan giysi ile saygıdeğer bir öğretmen olduğunu hatırlatan takımlar vardı. Bir de bunlara uygun koyu renkte saç bantları, koyu kahverengi gömlekler ve babaannelerinkine benzer dümdüz ayakkabılar filan... Tüm bu eşyaları bunca zamandır neden sakladığına ya da şu anda pahalı güpürlerle bezeli ipek geceliğini neden ortaya çıkardığına dair hiçbir fikri yoktu. Sadece, onu giyerse belki yaşama isteğini geri getirebilirdi...

Banyodan çıktığında henüz çok erkendi. Rahat rahat hazırlandı; hayatında ilk kez okuldan kaytarıyordu. Geceden kalma gölgelerin bedeninde bıraktığı hissi sevmişti. Bir çılgınlık yapıp bindiği taksiden şehrin göbeğinde indi. Parkın karşısında, kapılarını henüz açmakta olan bir kafe bulup içeri girdi. Oturalı birkaç dakika olmuştu ki birden korkuyla irkildi. İçini yalnızlık duygusu kaplamıştı. Kafenin camından gördükleri kanını dondurmuştu: Şehri yok oluyordu! Sanki bu şehri ilk kez bu hâlde görür gibiydi. Günlerce ölü bedenini yeniden canlandırmayı hayal etmiş, bir erkeğin yanına uzanıp ona sıkı sıkı sarılmayı, arzularına karışıp öylece kalmayı istemişti. Kaçırdığı onca fırsat yüzünden kendine kızdı; bir sürü adam, güçlü arzularla kendisine yaklaşmaya çalışmış, kendisini ne kadar çok

istediklerini, o ketum hâlini nasıl sevdiklerini anlatıp durmuşlardı. O ise oturup bir kadının sessizliğini sevmenin kendisini de sevmek anlamına gelip gelmediğini sorgulamıştı. Veya meşhur bir ressamın günün birinde kendisi için yaptığı gibi, sabahın köründe bir kadının yoldan geçmesini beklemenin ne demek olduğunu... Okuldan dönüş yolunda karşısına çıkmış, ertesi sabah kendisini atölyede bekleyeceğini söyleyip gitmiş, annemse titreyerek arkasından bakakalmıştı. "Geç kalmıştı," dedi kendi kendine. Hiçbirinin kendisini ikna etmeye teşebbüs etmediğine veya yeterince çaba göstermediğine inandırmıştı kendini. Bir kez yatağa davet ediyorlar, ikinci kez ısrar etmiyorlardı bile! Ayağa kalktı; parkın girişinde kendisini bekleyen adamla buluşacak cesareti yoktu. Kırılan hevesiyle ilgili sırrını Neriman'a açmak istediyse de, buna da cesaret edemedi.

Annemin yaşadığı her şey, hiçbirimizin aklının ermediği bir saçmalıklar yumağıydı. Hatta bir gün üçümüz, evin dışında bir yerde, bir kafede buluşup annemin durumunu tartıştık ama hiçbir sonuca ulaşamadık; kendimizi küçücük ve aciz hissetmiş, sessiz sedasız kalkıp evimize dönmüştük. Sevsen gözyaşlarına boğulmuş, Reşid ise ilk sapakta bizden ayrılıp Nizar'ın evine gitmişti.

Reşid eve varınca salondaki divana uzanıp derin bir uykuya daldı. Öyle ki Nizar'la yeni sevgilisi Mithat birlikte yatak odasından çıkıp duşa girdiklerinde bile uyanmadı. İçeride köpük savaşı yapıyorlardı. Gülüşmeleri akan suyun sesine karışıyordu. Üzerlerinde banyo havluları, sarmaş dolaş çıktılar duştan. Birlikte kahvaltı hazırladılar. Mithat maliyedeki vergi tahsildarlığı işine giderken Nizar, sevgilisine Beyrut'tan getirdiği gömleğin yakasını düzeltiyor, onu işveyle uğurluyordu. Aslında gömlekle birlikte bir de pahalı bir takım elbise getirmişti ama Mithat onu üçte bir fiyatına Aziziye'de okutmuştu. Nizar, Mithat'ın kendisini asla terk etmeyeceğine dair iyimser düşüncelerle oturup Reşid'in uyanmasını bekledi. Reşid uyandığında, lafı hiç uzatmadan annemin halüsinasyonlar görme-

ye başladığını, aklını yitireceğini anlattı. Nizar'ı hiç de şaşırtmayan bu gerçeği artık kabullenmek zorundaydık. Hiçbir şey yokmuş gibi sohbet etmeye devam ettiler. Bir süre sonra Reşid, bu muhabbete daha fazla katlanamayacağını düşündü ve apar topar giyinip Nizar'ın evinden çıktı.

Annemin uyku ilaçlarının etkisi altında, sayıklayarak öylece yatması ya da kendini sokaklara atmasın diye zincirlenmesi Reşid'e ağır geliyordu. Pencerenin yanına oturup annesinin uçsuz bucaksız marul tarlalarını, kiraz ağaçlarını büyük umutlarla izleyişini hatırladı; kemanıyla zorlu parçaları çalmaya uğraşırken nasıl keyifle başını salladığını, ezbere bildiği bazı parçalara mırıldanarak eşlik ettiğini hatırladı. Reşid'in zihninde aniden bardaktan boşanırcasına yağan bir anılar sağanağı başlamıştı. Bir kez daha annemizin eskiden olduğu kişiyi düşünürken bulmuştu kendini.

Eve dönüp bu acıyla yaşamaya karar verdi. Aklına bazı şarkı sözleri geliyordu. Bunlar, annesinin sayıklamalarına sebep olan ıstırabı ve kargaşayı anlatan bir şarkının girişi olabilirdi. Biraz mırıldanınca bunların Beethoven'ın "Dokuzuncu Senfoni"sine ait olduğunu fark etti. Tekrar hayal kırıklıklarına dönüp Ekspres Bar'a gitti ve bir viskisoda söyledi. Barmenin Nizar'ı sormasını duymazdan gelmişti ama aslında içten içe dayısının yeni sevgilisi Mithat'a küfrediyordu. Günün bu saatlerinde bar oldukça sakindi ve o da kendini bu sessizliğe bırakmış, dalıp gitmişti. Düşüncelerini toparlamaya çalışıyordu ama kendini çok zayıf, bir o kadar da yabancı hissediyordu. Belki de bininci kez bedenini yokladı; midesi ekşimişti. Bardan çıkıp doğruca Nizar'ın evine yöneldi. Birkaç parça eşyasını toplayıp eve döndü. Yatağını sessiz sedasız odamıza taşıdı.

Reşid her birimizin ayrı bir âlemde olduğunu fark etmişti: Ben, edebiyat fakültesini bitirip zorunlu askerlik hizmetimi tamamlamıştım ve artık hayatım için yeni bir anlam arayışındaydım. Zamanımı yazışmalarını yarı zamanlı tercüman olarak anlaştığım kumaş

fabrikasının yazışmalarını tercüme ederek geçiriyordum. Sevsen desen, başörtüsünden ve ağır kıyafetlerinden bunalmış, transparan geceliğiyle salona çıkıp annemi soruyor, daha kimse cevap veremeden geri gidiyordu. Uzun kış gecelerinde Münzir'e özlemi depreşiyor, çırılçıplak soyunup yatağına uzanıyordu ama arzuyla yanan bedenine dokunmaktan hâlâ korkuyordu. Tekrar hayallere daldığında bu kez yeni arkadaşlarının helal-haram konusunda söyledikleri kulaklarında çınlıyordu. Üniversitede geçirdiği iki yıldan sonra başörtülü arkadaşlarına hâlâ uyum sağlamaya çalışsa da kendini yine de yabancı hissediyordu. Şu ağır elbiselerden kurtulmayı öyle çok istiyordu ki! Üçüncü sınıfa geçtikten sonraki bütün bir kışı, kaybolan felaha ve huzura erişmekten bahsetmeye çalışarak geçirmişti. Geceleri gardırobun kapağındaki üç kartalıyla bakışıp duruyor, kendisini onlara benzetiyordu; dondurulmuş, mumyalanmış gibiydi. Farkında değildi ama aslında benimkine eşdeğer bir hayatı vardı Sevsen'in: Parti'nin, paraşütçülerin ve tüm geçmiş yıllarının ruhundaki ve bedenindeki prangalarından kurtulmaya çalışıyordu.

Sevsen, Münzir'le ilk karşılaştığı ânı hâlâ hatırlıyordu: Komutanla birlikte kadın paraşütçüleri teftişe gelmişlerdi. Hepsi de komutan ve Başkan için gırtlaklarını parçalayana kadar "Yaşa! Var ol!" çığlıkları atıyordu. Münzir elinde otomatik tüfeğiyle, komutanın tam yanında durmuştu. Âdeta bir kurt gibi, gözleriyle bütün mekânı tarıyordu. Komutan, kadın paraşütçülerle teker teker tokalaşırken sıra kendisine geldiğinde Sevsen uygun adımla komutana doğru yürüyüp asker selamını verirken bakışları bir an Münzir'e kaymıştı. Nedense çok tanıdık gelmişti, sanki hayallerinde çizdiği yüzlerin hepsi onun yüzüymüş gibi... Aynı gece çadırda Süheyr ed-Demirdaş'ın yanına uzanıp Münzir'in gözlerini, uzun uzun bakışmalarını anlattı hevesle. Aslında tüm kadın askerlerin aynı hevesle komutanın yakışıklı yaverinden bahsettiklerini çok iyi biliyordu.

İzleyen günlerde çok büyük bir olay oldu: Münzir yeniden kampı ziyarete gelmişti. Sevsen buna hiç şaşırmadı. Kendisini sormuş, Şam'da bulunduğu yerin telefon numarasını bırakmıştı. Bu, eğitimdeki çoğu paraşütçü kızın beklediği bir ayrıcalıktı. Sevsen'in mutluluğuna diyecek yoktu. Telefon numarasını bir çırpıda ezberledi. İlk buluşmalarından da kimseye bahsetmedi.

İlk izin gününde Münzir'in numarasını çevirip bekledi; cevap veren yoktu. Kamuflajı toz toprak içindeydi. Vücudu, sıcacık bir banyonun özlemini çekiyordu. On beş gün süren zorlu bir askerî eğitimin ardından bedeninin her bir parçasının ayrı ayrı yorulduğunu hissediyordu. O hâliyle bilmediği bir şehrin, Şam'ın caddelerinde dolaşıp durdu. Sokaklarında kayboldu, canı sıkıldı, sandviç yedi, meyve suyu içti, girdiği kafelerde kendisini görmezden gelip gizli gizli ve küçümseyerek izleyen müşterilerin yanında oturdu. Kendini yabancı hissediyordu. Onu belki de on kez, on farklı yerden aramıştı.

Gece yarısı olduğunda Sevsen, hâlâ caddelerde bir başına dolaşıyordu. Yabancı bir şehirde ne yapacağını bilmediği için kampa geri dönmeyi düşündü, Şam'a oldukça yakındı. Askerlerin, kendilerini uzak şehirlere götürecek olan otobüsleri bekleyerek vakit öldürdükleri otogardaki ucuz bir lokantaya girip oturdu. Vakit artık gece yarısını geçmişti ki lokantanın diğer ucundan sesini duydu. "Seni bulmaktan artık ümidimi kesmiştim," dedi Münzir'e. O ise, "Sakın gitme," diyerek kızı arabasına bindirip doğruca eve götürmüştü. Sevsen hiç itiraz etmedi. Yıkanıp temizlendi, Münzir'in pijamalarından birini giydi. Münzir yiyecek bir şeyler söylemişti çoktan. Sabaha kadar birbirlerine çocukluk zamanlarını anlatmışlardı. Sonra Münzir, Sevsen'i yalnız bırakıp kendi odasına geçmişti. Sevsen, ilişkilerinin ilk aylarında onunla birlikte olmaktan kaçınmıştı. Barlardan düşürülen, sokaklardan toplanan ucuz kadınlardan olmayacaktı.

Paraşütçülük eğitimi bittikten sonra da peşini bırakmamıştı Münzir. Sevsen, tam altı ay sonra Şam'a gittiğinde Münzir onunla birlikte

olmak istediğini söylediğinde çok şaşırmıştı. Bu adamın çocukluğunu, Masyaf dağlarındaki yoksul ailesiyle ilgili anlattıklarını sevmişti. Birlikte çılgın bir aşk hikâyesi yazıyorlardı. Münzir ilk kez bir kadını bu kadar çok istediğini itiraf etmişti. Komutanla özel bir akşam yemeği ayarlayıp Sevsen'i davet etmişti. O akşam komutan, Sevsen'in gözlerine bakıp yaverinin ne kadar zevkli bir adam olduğunu söylemiş, kendisine gümüş kaplama bir altı patlar hediye etmişti. Sevsen için bu, büyük bir onurdu. Sonraları bu silahı beline takıp Yoldaş Fevvaz'ın evini basmış, artık gürültü yapmayı kesmelerini emretmişti. Fevvaz ve kardeşlerinin annesine yaşattıklarının intikamını alıyordu âdeta. Hepsi de sus pus olmuş, Sevsen'i ikna etmeye çalışmışlardı. Annem ise sadece bir an için bu durumdan hoşnut olmuştu.

Sevsen ve arkadaşları, kamuflaj üniformaları içinde kanunları istedikleri gibi yok sayabilmenin verdiği gururla Halep sokaklarını arşınlıyordu. Okula girip koridorlarda dolaşıyorlar, Parti marşı söylenirken daha da sert adımlarla yürüyorlar, düşmanları için yaratıcı cezalandırma yöntemleri buluyorlardı. Parti'nin açtığı paraşütçülük eğitim kampından mezun oldukları gün komutan, Şam sokaklarında gördükleri tüm başörtülü kadınların örtülerini açtırmalarını emretmişti. Karınca ordusu gibi tüm yollara dağılmışlar; arabaları durduruyor, kadınların başlarından örtülerini çekip alıyorlar, erkeklerle dalaşıp kendilerine karşı gelenin suratına tükürüyorlardı. Kentte gerilim tırmanıyordu. Birkaç gün sonra başkent yarı yarıya boşalmıştı.

Arzuları Sevsen'i deli ediyordu. Münzir'den derhâl Halep'e gelmesini istemişti ki o da Sevsen'i görmek için yanıp tutuşuyordu. Komutandan kendisini bir görevle Halep'e göndermesini istedi. Komutan asıl amacını anlamıştı; Halep'teki paraşütçülerin denetlenmesi işini Münzir'e verdi. O an, Sevsen'in o çılgın hâllerine ne kadar ihtiyacı olduğunu hissetti; cesareti onu şaşırtıyor, kendi eliyle hediye ettiği kokularının büyüsüne daha da kapılıyordu. Bu parfümleri Münzir'e, devletteki işlerini kolaylaştırdığı büyük tüccarlar vermişlerdi. Artık

Halep'te iyiden iyiye tanınan Münzir'e servet yağıyordu. Sevsen'le gittikleri lüks restoranlarda herkesin gözü önünde öpüşüp diğer müşterilerin bakışlarını kaçırmalarına sebep oluyorlardı. Dünyanın ayaklarının altına serildiği bir hayat başlamıştı ikisi için. Gümüş kolyeler, altın bileklikler, pahalı giysiler... Sevsen bunların hepsini, Münzir'i ayartmaya çalışan arkadaşlarının kıskanç bakışları altında dolabına tıkıştırıyordu. Hepsi de Münzir'in onun yalnızca yakıcı güneşin altında başakları oynaşan esmer buğday tarlası gibi pürüzsüz bedenine âşık olduğuna inanıyordu. Geceleri avucunda balık gibi çırpınıyor, inliyor, unutulmayacak bir kadının hazzını yine, yeniden yaşatıyordu. Birkaç ay uçsuz bucaksız bir aşka teslim olarak yaşadılar. Münzir sınavlarda bile Sevsen'i yalnız bırakmıyor, cevap kâğıdını sınav salonuna getiriyordu. Bu, çoğu paraşütçünün yaptığı bir şeydi ve gözetmenler, ağızlarını açmaya bile cesaret edemezlerdi.

Sevsen, bu ağır elbiseler içinde bedeninin de ağırlaştığını hissediyordu. Kendini bu şehre de üniversitedeki arkadaşlarına da yabancı hissediyordu. Yeniden elde ettiği bekâretinin vermesini beklediği duyguyu arıyordu hâlâ. Bir defasında bana, terlediğinde tüm gözeneklerinden leş kokusu geldiğini söylemişti, bu yüzden artık kış bitsin diye dua ediyordu. Gündüz düşleri yeniden peyda olmuştu. Sınıfta otururken birden taşkınlık yapası geliyor, eskiden belindeki silahından ve kamuflajından korkup konuşmaya bile çekinen Fransızca Bölümü kızlarının şimdi ter kokusundan nasıl iğrendiklerini izliyordu. Fanteziler kuruyordu: Sanki bir moda defilesindeymiş gibi şık tayyörler içinde salınan kızları yatağa atıyor, çırılçıplak soyuyor, onlarla öpüşüyordu. Dubai'deyken arkadaşlarıyla izlediği grup seks partilerindeki gibi kızları birbirleriyle sevişirken hayal ediyordu. Eski arzusunu özlediğini kendi kendine itiraf ediyordu: Dünyadaki tüm erkeklerin çıplak fotoğraflarını saklayacağı, Sevsen'in fantezilerinde kurduğu sahnelerde kendilerini hayal edip mastürbasyon yapacakları

bir porno yıldızı olmak istemişti. Ortaçağ'da yalnız başına yaşayan güzel bir çiftçi kızı olduğunu hayal ediyordu. Yolda kalmış üç adama (bunlardan biri Münzir'di) evini açıyor, onlardan atlarına bakmalarını istiyor, sonra da saman yığınının üzerinde adamlarla sevişiyordu.

Sevsen'in fantezi dünyası sert bir dönüş yapmıştı ve belli ki yakasını bırakmayacaktı. Bana hayallerimizin, peşimizden gelen bir cehennem olduğunu söylediğinde onu başımla onaylamıştım. Kurtuluşu artık imkânsız bir hâl almıştı. Rutubetin her yeri kaplamaya başladığı evde küfe boğulmuştu sanki. Annem oksijen yetersizliğinden yakınıyor, yaşlı kaplumbağalar gibi yürüyordu. Hendek Caddesi'ne gidip rutubet giderici bir şeyler aldım ama onların da etkisi ancak bir iki haftalıktı. Salonun ve yatak odasının köşelerinde yeşermeye başlayan yosunlarla yaşamayı öğrenmekten başka çare yoktu.

Sevsen artık umursamıyordu. Aynanın önünde durup bedenini inceliyordu. Kurtuluşunun –kendi ifadesiyle– bu cehennemi terk etmekle mümkün olacağını hissediyordu. Üniversiteden, kantinlerinden, koridorlarından nefret ediyordu. Öğrencilerinden ve kendisine tövbekâr bir fahişeymiş gibi davranan tacizci hocalarından da nefret ediyordu. Keşke komutanın verdiği altı patlar dursaydı, o zaman sınıfa dalıp Partili yoldaşlardan biri olan Modern Fransız Edebiyatı hocası Nidal el-Ahmed'e kurşun yağdırabilirdi. Bu adam, Hama katliamındaki rolüyle gurur duyan üst düzey bir istihbarat subayının amcaoğluydu. Devlet kendisini altı sene Fransa'ya göndermişti ama döndüğünde hâlâ Molière ile Alain Robbe-Grillet'yi birbirinden ayırt edemiyor, ancak tembel bir lise ikinci sınıf öğrencisi kadar Fransızca konuşabiliyordu.

Bir gün Sevsen'in karşısına çıkıp kütüphanede görüşmek istediğini söylemişti. Sevsen tam vaktinde oradaydı. Adam karşısına geçip geçmişini bildiğinden ve onu, güveni sarsılmış bir kadın olarak görmekten duyduğu üzüntüden dem vurmuştu. Nazik bir dille başörtüsünü ve pardösüsünü çıkarmasını, birlikte bir kahve içip biraz

rahatlamayı teklif etmişti. Sonra da kapıyı kapatıp pantolonunun fermuarını indirmiş, gayet özgüvenli bir hareketle organını çıkarmıştı. Sevsen bunu görmezden gelip çıkmak için ayağa kalktığı anda adam arkasında belirivermiş, göğüslerini avuçlayıp kalçasına sürtünmeye başlamıştı. Bir yandan da Sevsen'i kendilerinden kaçıran Münzir'e sövüyor, onu hainlikle suçluyordu. Sevsen olduğu yerde çakılıp kalmıştı. Adam hem Sevsen'in üzerine hem de kendi pantolonuna boşalmıştı.

Üniversite yönetimine adam hakkında resmî şikâyette bulunduktan sonra Yoldaş Cabir, Sevsen'i yanına çağırıp Yoldaş Nidal el-Ahmed'i tahrik etmekle suçlandığını bildirdi. Bunu yaparken ahlaksız ve şüpheli geçmişine değinmeden de geçmemişti. Profesör Nidal'dan özür dilemesini istedi, aksi takdirde hakkında yasal işlem başlatacaktı. Sevsen, Yoldaş Cabir'in suratına bir güzel tükürüp ofisinden çıktı.

Yatağında bir ceset gibi hareketsiz yatan anneme baktı; kirpiklerini, hiç durmadan kıpırdanan dudaklarını izledi. Yoldaş Cabir'in sözlerini hatırladı sonra; onun eskiden, utangaç bir çocukken evimize gelişini, annemin hayatımızın olmazsa olmazı olarak gördüğü oyuncaklarımızı onunla paylaştığımızı: oyuncak ayılarımızı, tahta atlarımızı, düdük çalan yaylı trenlerimizi... Sevsen, hayatının geri kalanında Cabir'den hiç korkmadı, nerede görse yüzüne tükürdü. Eskiden Eşrefiye sokaklarında haşlanmış mısır satarken şimdi Lübnan'dan demir kaçırıp büyük-küçük tüm istihbarat subaylarına peşkeş çeken, elde ettiği menfaati iktidar şeyhleriyle bölüşen ailesini her fırsatta rezil etti. Cabir, Sevsen'in deliliğinden ve gizli bağlantılarından gerçekten korkuyordu.

Annesi böyle, durgun su gibi hareketsiz yatarken Sevsen ona karşı büyük bir merhamet duyuyordu. Hezeyan nöbetlerinden çıkıp ayıldığı o birkaç saatte ise nefreti yeniden kabarıyordu. Bitkilerini ve Neriman'ı –ki hayatı boyunca hep kuyruğu dik tutan arkadaşının

keyfini bozmamak için artık ziyaretimize gelmiyordu– sorup duruyordu. Böylece evde her şey normal seyrine dönüyordu: Yine herkese dışarıdan getirdikleri kokuların evin tertemiz havasını mahvettiğini söylüyor, karyola demirlerini parlatıyor, kanepelerin tozlarını çırpıyordu ama bu iyi hâlleri çok da uzun sürmeden yeniden sayıklamaya başlıyordu.

Annemin iyileştiği zamanlarda eski eşyalara olan tutkusunun nasıl olup da depreştiğini düşündüm. Salondaki çiçekleri ihmal ettiği için Çatlak Sevsen'e kızıp karanlık evin içinde ağır ağır geziniyor, boğazının kurumasından, kollarının bacaklarının takatsizliğinden dert yanıyor, nefes borusundaki yanmanın geçmesi için bir şeyler yapmamızı istiyordu. Uzun uzun, memleketin havasının nasıl da bozulduğundan bahsettiğinde kimse onu dinlememişti. Hele Sevsen, öylece durup yüzüne bakmış, sonra da sanki alakasız bir yerdeymiş de gitmesi gerekiyormuş gibi arkasını dönüp gitmişti. Annemse kör talihine sitem edip artık hiçbir anlamı olmayan o eski fotoğrafların önünde dikilip durmuştu. Sevsen bana annemi işaret ediyor, "Ölmek istiyor ama ölmeyecek," diyordu.

Sevsen'in kehaneti gerçekleşmişti; her zaman annemin yalnız başına öleceğini söylerdi. Çünkü kimse, gururlu bir kadının son nefesini verişini görmemeliydi. Sevsen'in birkaç ay önce söylediği bu sözlerin cenazeyle ilgili fikrimi değiştireceğini o an hiç düşünmemiştim; ilk kez bu kadar yakınımızı toprağa veriyorduk.

İKİNCİ BÖLÜM

Kraliyet Gerdanı ve Kırmızı Pabuçlar

Nasıl öldüğünü hiç sormadım, sadece akşamüstü olduğunu biliyorum. Hiç uygun bir zaman değildi. İnsanlar (rüyaları saymazsak) uykunun bir ölüm provası olduğunu söyler ve genelde bunu ispatlar gibi ya sabaha karşı ya da gece vakti ölürler. Ama tabii ki bu, bizim aileden beklenmeyecek kadar normal bir durum olurdu.

Örneğin anne tarafından dedem Celal en-Nablusi öldüğü gün, 20. Bağımsızlık Yıldönümü törenine giderken yeni takım elbisesini giymiş, rutin işleri seven bir adamın dinginliğiyle tüm madalyalarını ve demiryolu rozetlerini yakasına takmıştı. Her sene yapılan bu törene tüm arkadaşları katılır, hep birlikte kendi nesillerinin göğüs gerdiği zorlukları yâd ederlerdi. Ardından mücahit İbrahim Hananu'nun kabrine bir çelenk bırakıp Endülüs Lokantası'na öğle yemeğine giderlerdi. Resmî kıyafetiyle ve madalyalarıyla o gün de Bağdat İstasyonu'na uğrayıp artık bıktırdığı demiryolu personeline bir selam vermek istemişti. Dengesini kaybedip birinci peronda ağır ağır ilerleyen yük treninin altında kaldığında onu tutmak için elini uzatan bir kişi bile olmadı.

Bir başkası da daha ellisini göremeden ölen anneannem Behiye el-Kâtibi'ydi; gülmekten ölmüştü. Gerçekten ölüp ölmediğine bakmaya kimse cesaret edemeyince yüzündeki gülümsemesiyle geniş divanın üzerinde saatlerce kalmıştı. Herkes gülüşünü tamamlamasını bekliyordu ama öyle olmadı. Yüzündeki kaslar gevşeyince daha on

dördüne basmamış olan annem, annesinin cansız bedeninin önünde durup ne kadar zor defnedileceğini düşünmüştü. Ergenliğe girdiğini annesine söylememişti. Zaten defalarca tekrar etse de söylediği hiçbir şeyle ilgilenmezdi ama yine de ona hiç kızmadı. Çocukken, rüyasında kendini uçan bir kuğu olarak görürdü sık sık. Büyüyüp yetişkin bir kadın olduktan sonra bile hatırladığı bir rüyaydı bu. Rüyasına tutunup, annesinin böyle uzun bir gülme krizine girip ölmesini kötü bir şey değil de, kaderin kendisine verdiği bir mesaj olarak gördü. Aslında hayalci bir yapısı olan anneannemin, yaptığı bir hata yüzünden olduğu yerde çakılıp kaldığını ve sonunda da böylesi gülünç bir şekilde can verdiğini düşünüyordu. Oracıkta kendi kendine söz verdi: O bir kuğuydu ve asla durduğu yerde çakılıp kalmayacak, yumuşacık teninin küflenmesine asla izin vermeyecekti.

Ömrünün son yıllarında birlikte geçirdikleri uzun gecelerde annem, bir kuğuya dönüştüğü bu rüyasından Nizar'a bahsetmiş, annesinin umursamaz bir kadın olduğunu da eklemişti. Dedem Celal en-Nablusi'yle evlendikten sonra onun için yaşamak ile ölmek arasında bir fark kalmamıştı. Dedem bir kez olsun başını kaldırıp anneannemin yüzüne bakmamış, karısıyla baş başa kalmak için bir girişimde bile bulunmamıştı. İlk andan itibaren anneannemin gözünde fikirsiz bir koyun olup çıkmıştı. İpini ailesi tutuyordu; bir an önce Mösyö Henri Sourdain'in yanındaki işine dönsün diye çarçabuk halledilmesi gereken bir işi hiç itirazsız yaptırıp aradan çıkarmışlardı sanki.

Mösyö Henri Sourdain aklını eski trenlerin çizimleriyle ve Yunan tanrılarının mermer heykelleriyle bezenmiş göz kamaştırıcı istasyonların planlarıyla bozmuştu. Dedem onun, meşhur mimarlık dergisi *Perspektif*'te yayımlanan ve istasyonların camdan ve demirden yapılmasını savunan yeni teorileri eleştirdiği uzunca bir araştırmasından bahsedip dururdu. Genel estetik anlayışını yok edecek olan bu yeni teorilere karşı çıkmaları için Paris belediye yetkililerine mektup yazmış, destek çağrılarında bulunmuştu. İstasyonu, "şehrin ana rahmi"

olarak tanımlıyor, bu yerlerin Atina Akropolü gibi ölümsüz olabilmesi için gereken ihtişam ile askerî kamplara kurulan geçici tuvalet yapıları arasındaki farkı bile anlamayan yeni nesil mühendislerin başını çektiği bu aymazlığın sona ermesini istiyordu.

Mösyö Henri Sourdain haritaları önüne sermiş, bir çubukla istasyon planlarını gösteriyordu. Halep'ten geçerek Bağdat ve Paris'i birbirine bağladığı günü görmeyi dilediği demiryolu hattı tamamlandıktan sonra Suriye'nin dört bir yanına bu istasyonlardan yapmayı hayal ediyordu. Bu demiryolu, Halep'te çeşitli kollara ayrılmalıydı ki Halep, hak ettiği gibi dünyanın kalbi olabilsin. Şam'daki Hicaz demiryolu çalışanlarına tüm dikkatlerini Medine'ye giden hattın güney kısmına verip, Bağdat'tan İstanbul'a giden Halep hattındaki hasarı ihmal ettikleri için içten içe kızıyordu.

Dedem Celal en-Nablusi gözleri dolu dolu, Mösyö Henri Sourdain'i saygı dolu bakışlarla izliyordu. Anneannem; uzun boyu, kendine güvenen duruşu, sükûnetle konuşurken bakışlarını başka yöne çevirmesiyle hayallerini süsleyen erkeğe benzettiği bu adamdan içten içe nefret ediyordu. Adamı baştan çıkarmaktan korkuyor; ciddiyetle istasyonlardan bahsederken ne kadar yumuşak, ne kadar çekici de olsa sıkıcı bir gerçek hayat versiyonu olan ve gülmekten hazzetmeyen bu adama karşı duygularının uyanmasını istemiyordu. Dedem defalarca rica etmesine rağmen anneannem, ilk günden beri nefret edilecek bir yer olarak gördüğü, madeni yağ ve paslı vida kokan evine misafirliğe gelmesine hiçbir zaman müsaade etmemişti.

Anneannem biraz uzaklaşmak istemiş ve gürültücü kiracılarına rağmen arkadaşı Thérèse'e gitmişti. Şen şakrak hâllerini ve kahkahalarını geride bırakıp acılarını gizlendikleri yerden çıkarmıştı. Epeydir ihmal ettiği evine dönme vakti yaklaştıkça bunalımı artıyordu. Evi çekip çevirme işini; halalarından karga gagası gibi uzun ve çirkin bir burnu genetik miras alan ve en ince ayrıntısına kadar Osmanlı yaşam biçimine büyük bir hayranlık duyan büyük kızı İbtihal teyzeme bırakmıştı.

İbtihal evi çekip çevirme işini hayli abartmış, Osmanlı havasını eve iyiden iyiye yerleştirmişti. Anneannem onun, konuşurken özenle Osmanlıca kelimeler seçip kullanmasından önceleri rahatsız olsa da, sonradan onu kendi hâline bırakmıştı; bir şeylere karşı çıkmaktan ya da olması gerektiği gibi olsun diye zorlamaktan vazgeçmişti. Sanki kendisini o eve bağlayan tüm bağları koparıp atmak ister gibiydi. İbtihal yatağını kaldırıp yerine her yanı Kuran ayetleriyle bezeli yüksekçe bir demir karyola kurduğunda bile karşı çıkmamıştı. Üstelik yanına işlemeli bir Mushaf kılıfı asmış, bambu komodinin üzerine de bakır bir el yıkama tası ile bir testi bile koymuştu.

Anneanneme göre o ev, uyumaya ve üremeye yarayan bir mağaraydı. Artık hiçbir şeyi umursamıyordu; yıllarını hayatından usanarak geçirmişti. Kendisiyle yaşamak isteyip istemediğini hiç sormayan dedemi cezalandırırcasına, yatakta da buz gibiydi. Adam yalnızca trenlerden ve motor çeşitlerinden bahsetmek için ağzını açıyor, "Henschel" trenlerinin özelliklerini ciddiyetle, hevesle sıralıyordu. Demir yüklü on dokuz vagonu nasıl çekebildiğini, saatte kırk kilometre hıza ulaşabildiğini keyifle anlatıyor, kendisine tuhaf gözlerle bakan karısının da bunlara şaşırmasını bekliyordu.

Herhangi bir erkeğin, elini kolunu sallaya sallaya evine girip hayatı boyunca, "Tüm bunlar nasıl oldu?" diye sorgulayan karısını dilediğince kollarının arasına almak gibi muhtemel bir sürü hareketten oluşan dünyasının aksine, dedem sanki başka bir dünyada yaşıyordu. Özünde hayatı pek ciddiye almayan anneannem, daha ilk gün her şeyden nefret etmişti: Cemiliye Caddesi'ne bakan o ufacık balkondan, her biri diğerine açılan geniş odalardan... Bir gün anneme, hayatı boyunca dedemin yüzüne bir kez bile bakmadığını anlatmıştı; öyle ki beni sol kulağının altında mı yoksa burnunun üstünde mi onu bile bilmezdi. Sonra da dönüp, annemin doğumundan sonra ilk kez bir aile olarak yer aldıkları fotoğrafa bir güzel tükürmüştü! Annemin uzun boynuna, incecik parmaklarına bakıp heveslenmeye

çalıştıysa da içindeki güçlü uzaklık duygusu, artık geri dönülmez bir noktaya varmıştı.

Dolma tenceresini ocakta bırakıp yanan yemeğe aldırış etmeden evin içinde gün boyu geziniyor; aldatan, sevdiğine sahip çıkmayan, onları atın sırtına atıp kaçıran tüm erkeklere küfrediyordu. Bu sahneyi ilk kez bir Western filminde gördüğünden beri hayal ederdi. Kırkına gelmiş, şişman ve hantal bir kadınken sinema dünyasını keşfetmiş, sinemayla ilgilenir olmuştu. Thérèse'in yağlı yememesi konusunda verdiği tavsiyeleri hep kulak ardı ediyor; zaten evindeki kiracı kızlarla gülüştükleri anılardan başka bugüne bir şeyleri kalmadığını söyleyip duruyordu. Bir de, kızı İbtihal'le gece yarılarına kadar Osmanlı usulü pişpirik oynamaları vardı işte... İbtihal çaydanlığı hazır eder, yanına çerezleri koyar, o kocaman puan tablosunu getirir, işlemeli masa örtüsünü sererdi. Eski zamanlardan kalma saray müzikleri açmayı da elbette unutmazdı. Sonra anne kız sessizce oyunlarına başlar, başka ailelerin soylarının nereden geldiğiyle ilgili tatlı tatlı sohbet eder, önde gelen ailelerin erkek evlatlarının gidip köylü kızlarıyla evlenmelerinden yakınırlardı.

Thérèse'in hayatında çok az sırrı vardı ve bunları Nizar'dan başkasına açmazdı. Nizar da onu ziyaret etmeyi hiç aksatmaz, Thérèse'in son günlerinde bile hâlâ orada olan kiracı kızlarla vakit geçirirdi. Çocukluğunda da, ergenliğinde de, ilk gençliğinde de şimdi olduğu gibi aralarına karışır, hiç teklifsiz odalarına girip çıkardı. Onlara kemanıyla Süryani şarkıları çalar, tıpkı bir kız arkadaşları gibi el şakaları yapar, rujlarını denerdi. Onun bu davranışları anneannemi korkuttuğu için gözü hep oğlunun üzerindeydi. Yine de, kız çocuğu gibi saçına renkli tokalar takmak istediğinde gözyaşlarına kıyamayıp izin verir, Thérèse'e giderken peşine takılmasına karşı koyamazdı.

Nizar, artık Thérèse'in tek dostuydu. Ne zaman isterse ziyaretine gidiyor, giderken ona hindi göğsü ile özellikle onun için Sirop

Restoran'dan aldığı pastırmalardan götürüyordu. Bazen avucuna biraz para sıkıştırdığı da oluyordu. Evin yeni sakinleri de Nizar'ı iyi tanıyorlardı; yeni çıkan kremlerin nerede satıldığını ona sorarlar, iç çamaşırlarını hiç çekinmeden Nizar'ın önüne serip yorum yapmasını isterlerdi. O da aşk yuvasından çıkıp gittikten sonra bile kokularının hâlâ adamların burnunun ucunda kalması gerekirken, vücut sıvılarını emmeyen o ucuz dantelleri ısrarla almaya devam etmelerini acımasızca eleştirirdi.

Küçükken, Thérèse Hanım'ı görmüştüm; Nizar dayımla birlikte annemi ziyarete gelmişlerdi. Reşid'in kemanını dinlemiş, bizimle birlikte öğle yemeği yemişti. O zamanlar annemin bu yaşlı kadını neden bu kadar sıcak karşıladığına anlam verememiştik. Bir sigarayı söndürmeden diğerini yakıyordu. Dişleri sararmıştı, sesi erkek sesi gibiydi ve Nizar'ın yardımı olmadan birkaç adım bile atamıyordu. Sonradan onu bir kez de Nizar dayımın evinde görmüştüm. Nizar ona keman çalarken Reşid'i kucağına alıp saçlarını okşamıştı. Nizar'ın çaldığı parçalar onu çok etkilemişti. Hele bunun çello ve kemanla çalınmak üzere yazılmış bir parça olduğunu, adının da "Kraliyet Gerdanlı, Kırmızı Pabuçlu Thérèse Hanım" olduğunu söylediğinde gözleri dolmuştu. Böylece ona topuklu kırmızı ayakkabılarını hatırlatıyordu Nizar. Işığını kaybedip de kimsenin yüzüne bile bakmadığı yaşlı bir kadın olmadan önce, zengin arkadaşlarının davet ettikleri ev partilerine giderdi. O partilere gitmeyi bıraktığından beri o ayakkabıları da giymemişti. Nizar bu parçanın, onun gizli aşkının anısına yolladığı bir selam olduğunu söyleyip yaşlı kadına takılıyordu. Bu kadının bunca yılı gizli bir aşkı bile olmadan geçirdiğini düşünememişti. Nizar, çaldığı parçanın "Pişmanlık Gölgeleri" koleksiyonundan bir parça olduğunu da söylemişti ama geri kalan ayrıntıları –ki bu ayrıntıları bir tek Reşid bilirdi– Thérèse'e söylememek için susmuştu. Oysa ben, Nizar dayımı radyoda Berlin Orkestrası'nın çaldığı "Pişmanlık Gölgeleri" parçalarını dinlerken, özellikle de üfleme-

lilerle çaldıkları o parçayı duyduğunda nasıl sarsıla sarsıla ağladığını gördüğümde her şeyi anlamıştım.

Thérèse Hanım'ın evini son gördüğüm gün, annemin beni elimden tutup Mar Asya Kilisesi'ne götürdüğü gündü. Kilisenin önünde birkaç kişiyle beraber yaşlı bir kadının cenazesini bekliyorduk. Çocukları konuşurlarken duymuştum; dün gece ölen Thérèse Hanım'mış. Evini kiliseye bağışlamış, kilise de kiracılarını evden çıkarmış. Mary'nin, otuz yıl burada yaşadıktan sonra şimdi nereye gideceğini sorup papazı, kiliseye dava açmakla tehdit ettiğini hâlâ hatırlıyorum. Annem cenazeye eşlik eden birkaç kişiyle beraber Thérèse'in gömüleceği Eşrefiye Kabristanı'na giderken için için ağlamıştı. Yıllar sonra kabrini ziyaret etmek istediğinde ne kendisi ne de yeni bekçi kabrin yerini bulabilmişti.

Pencereden içeri sızan akşam gölgelerinin kapladığı evin içinde annem, parmak uçlarına basarak yürüyordu. Evdeki her şey daimi bir sükûnet vadediyordu: yenilenmiş kanepeler, yüksek tavanlar, hoş kokular, geniş salonun duvarlarında kendi içinde bir düzenle serpiştirilmiş yağlıboya manzara tabloları... Bir de eski bir Philips radyo... Nizar, dedemin yük treninin altında can vermesinden sonra eşyaları paylaşırken bu radyonun "aile eşyaları" listesine yazılmaması konusunda ağabeyi Abdülmünim'i ikna etmeyi başarmıştı.

Annem, Halep'in temiz sokaklarını ve sakin akşamlarını sevmişti. Dedemle birlikte salonun duvarında asılı duran aile soy ağacının tozunu alırken bin yıldır Halepli bir aileye mensup olduğu için gurur duyardı. Dedelerini ve amcalarını aramıştı ama onları yalnızca kısa süreli gerekçelerle görebilmişti; babasının gecikmeli olarak katılabildiği cenazesinde onları temiz takım elbiseler içinde görmeyi ummuştu. Oysa onlar bu cenazeyi, garip tavırlarını ve altında kalıp ölecek kadar ısrarlı tren tutkusunu hiç de sevmedikleri bir yakınlarının ölümü olarak görmüşlerdi. Taziyeleri kadınların bulunduğu tarafta kabul

etmek isteyen ve kadın gibi hissettiğini, Tanrı'nın boş bir anında yaptığı bir yanlışlık sonucu erkek olarak yaratıldığını açık açık söyleyen Nizar'a ağza alınmayacak laflar ettiklerinde onları onaylayıp hoşnutsuz bir şekilde başını sallayan Abdülmünim dayımla tokalaşıp öylece çıkıp gitmişlerdi. İbtihal teyzem ise babasının odasında asılı duran aile soy ağacının peygamber soyuna dayandığına inanarak kibirli bir edayla Nizar'ın ya hapsedilmesini ya da öldürülmesini istiyor, Şeyh Abdüsselam'ın Babunnasr Hamamı'nın yanındaki tekkesinde özenle saklanan ve atalarına ait olan sararmış kitaplarla övünüyordu.

Cenazeden sonra her şey dağılmıştı: Nizar, İbtihal ve Abdülmünim evdeki her şeyi paylaşmışlar, anneme ise üç beş kırık sandalye ile kalaysız bakır tencereleri, birkaç eski püskü yatak ile elli lira bile etmeyen saçma sapan bir çeşme tablosu bırakmışlardı. Annem hepsini orada bırakıp pirinçten yapılmış eski bir kahve değirmenini istemişti Nizar'dan. Anneannem onu, 1930'ların sonunda çıktığı ilk ve tek İstanbul yolculuğundan getirmekle övünürdü. Gülmekten ölene kadar da yıllarca bunu dilinden düşürmemişti.

Nizar çocukluk arkadaşı olan radyodan başka bir şey almamıştı. Frekanslar arasında gezinip heyecanla bir Vivaldi, Mozart veya Schubert parçası bulmaya çalışıyordu. Batılı müzisyenlerin yapıtları onu güdülemiş, Ahmed el-Mübeyyid'in derslerine katılıp iç sesini dinlemeyi öğrenmişti. En zor parçaları iki ay içinde çalabiliyor, farklı müzik aletlerine de aktarabiliyordu. İkinci Dünya Savaşı patlak verince Berlin'den dönmek zorunda kalan hocası Ahmed el-Mübeyyid'in dediği gibi, müzik âdeta damarlarında dolaşıyordu. El-Mübeyyid savaşın sona ermesini ve çok sevdiği, heybetli yapılarına aşkla bağlandığı o şehrin orkestrasına dönebilmeyi dört gözle bekliyordu. Her ne kadar Halep'e bir ay geç ulaşsa da Fransız gazetelerini düzenli olarak takip eder, sevdiği şehrin yıkılışını belgeleyen fotoğraflara umutsuzlukla bakar, sonra bu fotoğrafları arkadaşlarına da gösterirdi. Her ak-

şam Telel Caddesi girişine yakın küçük bir kahvede buluştuğu birkaç arkadaşı vardı. Birlikte şarap tadarlar, her perşembe evlerinde parti veren ve sürekli Halep yemeklerini nasıl sevdiklerini anlatan Fransız subaylarla çeşitli dillerde sohbetler ederlerdi.

Bu "Perşembe Partileri"ne çocukken Nizar da katılırdı. Fransız subayların eşlerinden bol bol övgü ve şekerleme toplar, plaklar alırdı. Küçük parmaklarının kemandan çelloya, çellodan flüte öylece akıvermesine bayılırlardı. Aynı şevkle hiç durmadan saatlerce çalar, gecenin sonunda el-Mübeyyid'le birlikte oradan ayrılırdı. Hocasının verdiği birkaç frankla ise gidip uzun saçlarına takabileceği renkli kurdeleler alırdı. Eve döndüğünde salonun ortasında neşeyle gezinip erken ortaya çıkan dişiliğini sergiler, sofranın başına kurulup ahlaki değerlerden bahsetmeyi pek seven ailesini şaşkına çevirirdi.

Nizar ergenliğe girdikten sonra gözlerini kamaştıran bir aydınlanma yaşamıştı. Şehveti onu, anlam veremediği arzular hisseden bir kadına dönüştürmüştü. İbtihal'in odasından çıkışını gözleyip kendisi giriyor, gardırobundan eteklerini tek tek çıkarıp deniyor, sonra da saatlerce aynanın karşısında oturup etekli görüntüsünü izliyordu. Kalkıp rujunu sürdükten sonra İbtihal'in yatağına uzanıp babasının sürekli getirdiği Mısır dergilerinden fotoğraflarını kestiği erkekleri hayal ederek bedenini okşuyordu. Bir fotoğrafın yeri ayrıydı: Başkan Cemal Abdünnasır'ın Süveyş Kanalı'nın millîleştirildiği gün meşhur konuşmasını yaparken çekilen fotoğrafından çok etkilenmişti. Uzun süre kendini, fotoğraflarına bakarak hayran olduğu esmer tenli başkanın sevgilisi olarak hayal etmişti. Her akşam Aziziye'nin arka sokaklarında arkadaşı Michel'le dolaşırken birbirleriyle Başkan'ın fotoğraflarını paylaşırlar, on beş yıldır bitmeyen sohbetlerine devam ederlerdi. Sonra Michel Paris'e gitti. Oradan yolladığı bir fotoğrafta Michel, Paris'in meydanlarından birinde Fransız erkek arkadaşına uluorta sarılmış, onu öpüyordu.

***

Nizar yalnızca annemin bildiği gizli albümündeki onlarca resmi ağlayarak karıştırıyordu. Tam bir yılını geçirdiği 1960'ların Beyrut'undaki barlarda çektirdiği fotoğrafları aynı zamanda arkadaşı olan yeğeni Reşid'e en iyi ve en mutlu günleri olarak gösteriyordu. O günleri yeniden anlatıyordu: Kıyafetlerini küçücük bir çantaya koyup gece vakti ailesinin evinden çıkışını, geride uzunca bir mektup bıraktığını ve babasından bunu öğle yemeğinde herkes sofranın etrafında toplanmışken okumasını rica ettiğini ama onun bunu yapmadığını... O mektupta, memleketin dört bir yanından kadınların gelip duasını aldıkları "makam sahibi" dedesi Şeyh Abdüsselam'a küfürler etmişti. Fakir fukaranın parasını çalıp Babıâli lehine önde gelen âlimlere bilgi sızdırıyordu. Geceleri peçeli bir kadın kılığında Yeniçeri askerleriyle sokaklarda dolaşıp 1915'teki Süveyş Kanalı Harekâtı'na katılmak isteyenlerin evlerini gösteriyordu onlara. Abdülmünim'in, kız kardeşi İbtihal'i gözetleyip banyoda onun kıyafetlerini koklayarak mastürbasyon yapan bir kemirgen olduğunu söylüyordu. Aynısı İbtihal için de geçerliydi; o da komşunun oğulları görebilsin diye penceresini aralık bırakıp usul usul soyunuyor, sonra da Bakara Suresi'ni okuyup Osmanlı usulü o ağır gecelikleriyle yatağa giriyordu. Hepsinden nefret ettiğini, bir tek "ıtır esintisi" dediği annemi sevdiğini yazmıştı. İpek çamaşırlar giyip yanına uzandığında kendisine küfretmek bir yana, onunla fantezilerini paylaşıyor, Nizar da ona gür bıyıklı erkeklerin öpüşlerini nasıl özlediğini anlatıyordu.

On sayfada bütün yaşamını yazmıştı Nizar. Hiçbir şeyden korkmadan, kadınlığını sevdiğini itiraf etmişti. Ailesinin oturduğu o evin her köşesinden nasıl pislik yayıldığını, bayramlarda nasıl birbirlerine düşüp başkalarının yanında nasıl da iyi geçinebildiklerini, kibirlerini... Her şeyi yazmıştı. Babasıyla da ilk kez o mektupla konuşmuştu: Mösyö Henri Sourdain'le çektirdiği fotoğrafı ailesinden daha çok önemseyen bomboş bir adam olduğunu söylemiş, tüm diğer aileler gibi kendi ailesinin de yalnızca dışarıdan nasıl göründüklerini umursayan dağılmış bir aile olduğunu artık kabul etmesi gerektiğini yazmıştı.

Kendisini polise teslim edip eşcinsellik suçlamasıyla altı ay hapse mahkûm ettirmek söz konusu olduğunda tek yürek oluşlarını kederle ve acıyla yazmıştı mektupta. Adli tabibe gönderilip adamın tiksintiyle makadını muayene etmesinden sonra suçu sabit olmuştu. Ertesi sabah iki polis, ellerini bağlayıp kendisini adalet sarayına götürmüşler ve dosyasını hâkimin önüne koymuşlardı. Hâkim bir "estağfurullah" çekip Nizar'ı Halep Merkez Cezaevi'ne sevk etmişti. Yaşlı polisin kendisine iki kirli battaniye ile samanla doldurulmuş bir yastık fırlatıp onu eşcinsellerin ve ahlak suçlularının tutulduğu koğuşa götürdüklerinde yaşadığı acıyı uzun uzun anlatmıştı. Kubbe biçimindeki o köhne koğuşta yüzüne vuran bok kokuları arasında kapının yanına oturduğunda kendisini küçücük hissetmiş, sessizce gözyaşlarına boğulmuştu.

İlk geceyi eşikte geçirmişti Nizar, diğer mahkûmların sataşmalarına hiç karşılık vermemişti. Ertesi gün cuma namazlarını kıldıran Şeyh Cuma, onu koğuşta yerleri temizlemeye zorlamıştı. Gece de kendisini tuvalete götürüp sımsıkı kavramış, kadın gibi inlemesini istemişti. Bu adam, Nizar'ı kişisel hizmetçisi yapmış, çoraplarını yıkatıyor, sabahları abdest alırken organını elletiyordu. Nizar artık yalnızlığına ağlıyordu ve ağzını bıçak açmıyordu. Kese kâğıtlarına ayrılığı, acıyı ve sessizliği anlatan notalar yazıyordu. Hocası Ahmed el-Mübeyyid'in ödediği kefaletle hapisten çıkınca bu notaları yeniden düzenlemişti. Kendisini, en büyüğü sekiz yaşında olan yedi çocuğa tecavüzden yatan ve üç yıl yargılandıktan sonra beraat eden Şeyh Cuma'nın eline bırakan ailesinin evine sonunda geri dönmüştü. Şeyh Cuma denen adam sonradan Nizar'ı arayıp bulmuş, el-Muhafaza'daki villasında birlikte yaşamayı teklif etmişti; Nizar'ın devekuşuna benzeyen yumuşak bedeninde arzularını dindirmek istiyordu. Nizar ise bütün benliğiyle aradığı aşktan bihaber o heriflerin arasında ne kadar zor günler geçirdiğini anımsayıp adamın yüzüne tükürmüştü.

Altı ay sonunda ailesinin evine kaçak bakışlarla, çökmüş bir bedenle ve koltuğunun altına sıkıştırdığı bir deste notayla girmişti.

Yemek masasında babasının yanına oturmuş, hapishanede geçirdiği gecelerde zihninde kurduğu ve ailesinin karşısına dikilip yapmayı planladığı konuşmayı tekrarlıyordu. Onları, ölümünü istemekle suçladığı bir monologdu bu. Babasının, hapishanenin kendisini terbiye edip etmediği, izbe sokaklarda orasını burasını elleyecek adam aramayı bırakıp şerefli bir adam gibi doğru yolu bulup bulmadığıyla ilgili sorusuna cevap veremedi.

Sessizce oturduğu yerden kalkıp evden çıktı. Halep sokaklarında yürürken bu şehirden nefret ettiğini hissediyordu. Gece yarısı eve döndüğünde annemin odasına girmiş, on gün boyunca bir kez olsun çıkmamıştı. Annem okuldan döndüğünde alüminyum tepsiyle ona yemek götürüyor, yemeğini onunla birlikte yiyor ve bu kadar katı davrandığı için babasının nasıl pişman olduğunu, kendisini öldürüp aileyi utançtan kurtarma fikrinin Abdülmünim'den çıktığını, babasının da buna kapıldığını iletiyordu.

Nizar, annemin yatağına girip yanına sokulmuş, hapishaneye akşam çöküp de zindanın ışıkları söndüğünde özlediği ölümün tadını anlatıyordu. Böyle zamanlarda hapishane ıssızlaşır, mahkûmların homurtuları duyulur, Şeyh Cuma kendisine yanaşırdı. Hem diğer mahkûmların zorbalıklarına karşı hem de tiksine tiksine koğuştaki herkesin donunu yıkayıp yerleri silen bir hizmetçi olmasın diye Nizar'ı himayesine almış, karşılık olarak da onu sevgilisi ilan etmişti. "Hapishane, hayvanların hayatta kalabilmek için savaştığı bir ormana benziyor," diyordu. Acizliği ve aileden kimsenin kendisini arayıp sormaması onu herkes için açık bir hedef hâline getirmişti; gardiyan her sabah aksatmadan yüzüne tükürüyor, mahkûmlarsa her havalandırma saatinde sataşıyordu.

Koğuşta da rahat yoktu; başına şamdan koyup bel kıvırarak geniş kalçalarını sallayan Mısırlı oyuncuların taklidini yaptırıyorlardı. Cuma'nın, bedeni üzerinde sağlayacağı tasarruf hakkına karşılık korumasına girme teklifini kabul etmekten başka çıkar yolu kalma-

mıştı. Bütün vücudunu hacı yağına bulayıp kendisini tuvaletin yanındaki kuytu yere götürür, arkasını açıp uyuz bir köpek gibi işini görürdü. Nizar ise ağlarken bile sesini çıkarmaya cesaret edemezdi.

Annem, Nizar'ı göğsüne yatırmış, ağlayarak paylaştığı kederini dinliyordu. Nizar, babasının mazeretlerine karşılık vermeden ayağa kalktı ve kese kâğıtlarına yazılı parçaları düzenlemeye koyuldu. Öldürülüp sokak köpeklerine atılmasını isterken ve evden kovulması için Abdülmünim'i kışkırtırken işittiği İbtihal'e nefretle bakıyordu.

Nizar bütün bu çirkinliğin içinde yaşamaya artık dayanamadığını söyleyip küçük bir çantaya birkaç parça giysi koymuş, çekip Beyrut'a gitmişti. Oraya vardığında beş parasız ve açtı. Vücudundan kötü kokular yayılıyordu; sanki Şeyh Cuma'nın kokusu üzerine sinmişti. Bir an, yaşamın bizi istila eden bir kokular bütünü olduğunu ve hayatımızın bu kokulardan kurtulma çabasıyla geçtiğini düşündü. Şeyh Cuma, af dileyen mahkûmlara cuma namazını kıldırmak üzere imamlık yapmaya giderken gelmeye zorladığı Nizar'dan taharetlenip abdest almasını talep ederdi.

Nizar, Modka Kafe'de oturmuş, meşhur Lübnanlı müzisyen Nedim el-Ağvâni'yi bekliyordu. Adam Nizar'ı hiç bekletmemişti. Hocası Ahmed el-Mübeyyid'in en gözde müzisyeni olduğunu söyleyip kısaca kendini tanıttıktan sonra iş aradığını da söyledi. Nedim el-Ağvâni kendisini şöyle bir süzdükten sonra akşam Ra's Beyrut'taki evine gelmesini söylemişti. Nizar o gün, yoldan gelip geçenleri ve dükkânları seyrederek akşamı etti. Hapisteyken yazdığı notaları yokladı, el-Ağvâni'nin evine gitmeden önce son kez göz gezdirdi. Bu parçayı daha ilk kez çaldığında bile, Nedim el-Ağvâni'nin ekibinde böyle bir yeteneğin bulunma ihtimalinin olmadığını biliyordu.

Nizar hiç vakit kaybetmeden parçalardan birini çıkarıp üç bin dolara, bunun gibi yirmi parçanın daha tüm haklarını süresiz olarak Nedim'in Konservatuvar adlı grubuna bırakmayı teklif etti: Lüks ofise komplo kokuları yayılmıştı; Nedim el-Ağvâni perdeleri indirdi,

iki kişilik hafif bir yemek hazırlattıktan sonra hizmetçiyi gönderdi, notaları uzun uzun inceledi. Nizar "Pişmanlık Gölgeleri" adlı bir parçayı önce kemanla, sonra da flütle çaldı. El-Ağvâni'nin pazarlığa oturması çok sürmemişti. Bu pazarlığa göre Nizar'a üç bin Amerikan doları ödeyecek, karşılığındaysa Nizar, nüshaların asıllarını ve tüm haklarını Grup Konservatuvar'a teslim edecek, onun dâhiyane fikirlerinin koordinatörü olarak çalıştığına dair bir sözleşme imzalayacak ve bir yıl süreyle Beyrut müzik piyasasında görünmeyecekti.

1980'lere gelindiğinde el-Ağvâni çok meşhur olacak, radyolarda ve televizyonlarda hep onun şarkıları çalınacaktı. Suriye Cumhurbaşkanı ona övgülerini sunacak, tüm televizyon ve radyoların bu lejyonere kapılarını açmalarını emredecekti. Bu sırada el-Ağvâni, Şam'daki Sheraton Otel'de kendisine ayrılan süitte iktidar partisini ve icraatlarını övüp durduğu devrim şarkıları yaparak uzun yıllar rahatça yaşayacak, her ihtiyacına koşan emniyet mensupları için Beyrut'tan kızlar getirtecekti. Yetmiş yaşındayken Beyrut'taki muhteşem malikânesinde ölü bulunacak, Arap Sanatçıları Sendikası vefat haberini doğrulayacaktı. Büyük eleştirmenlerden biri onun hakkında uzunca bir araştırma yazısı yayımlayarak "Pişmanlık Gölgeleri" albümünün üzerindeki tozları üfleyecek, Berlin Senfoni orkestrası aynı parçayı Berlin'deki kayıt stüdyolarına girip çalacak, Nizar ise radyodan dinleyip yaylıların çello olmadan parçaya nasıl da yavan girdiklerini eleştirecekti.

Nizar kuracağı yeni hayatı planlayarak el-Ağvâni'nin ofisinden çıkmıştı; cebindeki parayı yokladı. Michel'le birlikte Beyrut'a yaptıkları kısa ziyaretlerden tanıdığı yerlere bu kez tek başına gidip, kalacak ucuz bir yer aradı. Çok geçmeden, aklına yatan yeni yerler bile keşfetmişti. Old House Bar'a girip oturduğunda, akşamları eşcinsellerin hep beraber ve hiç rahatsız edilmeden içkilerini içebildikleri bu yerde kendini sonunda özgür hissediyordu. Lüks mağazalardan

transparan kadın gecelikleri, parfümler, deri ve keten pantolonlarla yumuşak tenini gösteren daracık, ipek gömlekler aldı. St. George Oteli'nin yanı başında, on altıncı katta, aylık üç yüz dolara tuttuğu denize nazır küçük bir daireye taşındı. Kaybettiği her şeyi Beyrut'ta bulmuştu işte. Yaşadığı mutluluğu en yakın arkadaşı Michel'e yazdı; "pişmanlık kalesi" dediği Halep'e sövüyordu. Mektubun sonunda arkadaşını Beyrut'a davet edip kırmızı rujla kâğıda bir öpücük izi kondurmuştu. Michel bu teklifi hemen kabul etmişti ancak birkaç evrak işi olduğunu, Halep'e dönüp onları halletmesi gerektiğini söylemişti. Michel'in Beyrut'a geleceği günü kararlaştırdılar ve o gün geldiğinde Nizar, arkadaşının hayatındaki varlığına duyduğu minnetin bir göstergesi olarak Michel'e bir özel araç yollayıp Halep'ten Beyrut'a getirtti. İkisi de muhteşem bir hafta geçirdi; Nizar, Michel'in yanından bir dakika bile ayrılmıyordu. Sabah kahvelerini St. George Oteli'nde içiyorlar, akşam yemeklerini pahalı restoranlarda yiyorlardı. Gece ise feneri Nizar'ın seçkin zevkleri olan zengin bir hovarda gibi ağırlandığı barlarda söndürüyorlardı. Yaşadıkları kısa maceralardan sonra Michel, arkadaşına veda edip mutluluk dolu yepyeni bir hayat dileyerek Paris'e döndü. Zamanında günler boyunca kurdukları bir hayali Halep'ten çok uzaktaki bir şehirde ve hiçbir baskı olmadan gerçekleştirdiklerinin kesin kanıtı olan fotoğrafları da bir an önce bekliyordu.

Nizar kendini hafiflemiş hissediyor, yürürken sanki toprağı okşuyordu. Pek çok harika, yeni arkadaşı olmuştu. Onlara aşka olan isteğini anlatıyor, kısa süreli ilişki tekliflerini görmezden geliyordu; kişiliğinin değişmesini ya da kendini ucuz göstermeyi istemezdi. Arkadaşlarının hazırladıkları özel eğlencelere davet edildiğinde ise Necme futbol takımının meşhur oyuncusu Hüseyin el-Fahûr, atletik vücuduyla kendisine eşlik ediyordu.

Hüseyin artık Nizar'ın en yakın arkadaşıydı. Nizar'a şehrin gizli kalmış kapılarını aralıyor, onu Mercedes'ine bindirip el-Hamra

Caddesi'ndeki evine götürüyordu. Birlikte katıldıkları gizli partilerde Nizar, yaptığı müzikle oradaki herkesi coştururken bir taraftan da gözünü Hüseyin'den ayırmıyor, kendini ona çok yakın hissediyordu. Gittikleri birçok mekânda ve katıldıkları partilerde aralarında sıcak bakışmalar yaşanıyordu. Sonunda, katıldıkları bir doğum günü partisi çıkışında Nizar ona duygularını açmıştı. Şarabın ve şampanyanın su gibi aktığı bir geceydi. Arkadaşı Karo, Hüseyin'i gözüne kestirip seksi oryantal danslar sergilemiş, Hüseyin de yavaş yavaş kendisini görmezden gelmeye başlamıştı. O gece arkadaşlarının onuruna Ümmü Gülsüm'den "Aşk Hikâyesi" şarkısını çalmıştı Nizar. Çıktıklarında gün aydınlanmak üzereydi, Hüseyin'in nefesini yüzünde hissediyordu. O anda elini zarifçe Hüseyin'inkinin üzerine koyup ona aşkını ilan etmişti ve çok geçmeden öpüşmeye başlamışlardı bile.

Hüseyin, Nizar'ın dairesine taşınınca Karo daha da hırslanmış, onu sevgilisini çalmakla suçlamıştı. Nizar ise artık Old House'a gitmiyor, Karo'nun kendisini ikiye ayırıp köpeklere atacağına dair savurduğu tehditleri dinlemekle yetiniyordu. Hüseyin'le ikisi, uzun zamandır beklediği aşka yelken açmışlardı. Kendini arınmış, Hüseyin'in göğsüne yatıp ağlayarak anlattığı o kirli gecelerin ve Şeyh Cuma'nın etkisinden kurtulmuş hissediyordu. Bunları anlattığında Hüseyin, artık kestirmediği saçlarını şefkatle okşamıştı. Nizar, ömür boyu unutamayacağı, huzur dolu bir üç ay yaşamıştı ama sonra Hüseyin kendisini cinsel soğuklukla suçlayıp terk etmişti. Üstelik gidip parayla ve hafta sonları çıktıkları Kıbrıs tatilleriyle aklını çelen Alman gazetecinin evine yerleşmişti. Kumsalda uzanıp ızgara balık yiyorlardı ve adam Hüseyin'e –Nizar'ın parası bittiği için artık alamadığı– çeşit çeşit hediyeler veriyordu.

Nizar evinden ayrılıp Basta el Tahta'da dökük bir daireye taşındı. Nedim el-Ağvâni'den, Beyrut'un dışında Bint-i Cubeyl'deki barlardan birinde çalışmasına izin vermesini rica edip iş aramaya koyuldu. El-Ağvâni, Nizar için sendikadan üç aylık bir izin çıkarmıştı ve bu-

nun ikincisi olmayacaktı. Nizar, 1959 kışını işsiz güçsüz, bitmeyen özlemini anlatabilmek için gay barlarda Hüseyin'i arayarak geçirdi. Bulduğunda, kendisiyle tek bir gece geçirmesi için yalvarmış, o dokunana kadar kokuşmuş hissettiği bedenini bir kez daha ısıtmasını istemişti. Hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Alman sevgili ise Nizar hiç yokmuş, sanki orada değilmiş gibi davranıyor, yalnızca susuyordu. Ne yaptıysa Hüseyin'e sesini duyuramamıştı Nizar.

Sonunda izole hayatına geri dönmüştü. "Pişmanlık Gölgeleri" koleksiyonundan güç alıp yeni parçalar yazmaya çalışıyordu ama içindeki fırtınalar yetersiz kalıyordu. O kadar kıymetli parçaları üç kuruşa sattığı için pişmandı. Berlin Senfoni Orkestrası onun parçalarını çalıyor, o ise kendi parçalarını radyodan dinleyip iç çekiyordu.

Küçük çantasını sırtlamış, elleri cebinde, yağmur altında ıslanmış caddelerde dolandı. Kendisini fakirhanelerine götürüp onunla yatacak, sabah olunca da bir kahvaltı bile vermeden gönderecek bir taksici veya Beyrut iskelesinde bir hamal aradı. Arkadaşlarının barlarından kovulmuş, o gösterişli gizli partilerde istenmeyen yalnız biriydi artık; herkes onun, Beyrut'un aristokrat eşcinsellerinin gizli partilerinde olmaması gereken basit biri olduğu konusunda hemfikirdi. Oysa başlarda şık giyimiyle, havalı duruşuyla, kemanı tutan o ipeksi parmaklarıyla nasıl da iyi ağırlıyorlardı. Şimdiyse Hüseyin'e küfredip kaldırımlarda müşteri almaya başladığı için hepsi onu defederek görmezden geliyordu.

Midesi kazınıyor, soğuktan tir tir titriyor ve artık o döküntü odanın kirasını bile ödeyemiyordu. Düşen sonbahar yapraklarında, önünde durduğu mağazaların camekânlarında hep Hüseyin'i görür gibi oluyordu. Göğüs dekolteli ipek elbiselere uzun uzun bakıyor, saatlerce iç çamaşırı mağazalarını incelemeye dalıyordu.

Ufak çantasını alıp tükenmiş bir hâlde Halep'e döndüğünde, babam Züheyr el-Annâbi'nin yanı sıra salonda öylece oturan sevimsiz ailesi ve annemin evliliğiyle ilgili anlattığı detaylarda boğulan

dedemle karşılaşmıştı. Nizar, babamın ailesine hayırlı bir evlat ve Feyruz'un ekibinde çalan büyük bir müzisyen olarak tanıtılmıştı.

Nizar yol yorgunu olduğunu söyleyip çekilmişti. Annemin odasına gidip onu tebrik ettikten sonra bütün gece çektiği özlemi anlatmıştı; Hüseyin'le yaşadığı ve ömrü boyunca unutamayacağı öpüşmelerin tadını dilinden düşürmüyordu. İçeride ise bütün ev halkı; damadın ailesinin, Abdülmünim'in kahvaltı sofrasında masaya yumruğunu vurup eğer bu onurlu evden gitmeyecek olursa babasının onu öldüreceğini söylediği bu sapkın evlatla ilgili gerçekleri fark etmemesini diliyordu.

Babası –her zamanki gibi– madalyalarıyla böbürlenmek ve işini savsaklayan görevlileri azarlamak için istasyona gittikten sonra Nizar, hayal kırıklığı içinde gezinip duruyordu. Eski arkadaşlarına dönmekten başka çaresi kalmamıştı. Neyse ki gözyaşları içinde karşılarına dikilince ve Michel de Nizar'ın bir daha onlara ihanet etmeyeceğine dair bir mektup yollayıp kefil olunca Nizar'ı affetmişlerdi.

Son ziyaretinde Nizar dayımın, pişmanlığa vakti olmayan yaşlı adamlar gibi göründüğünü hatırlıyorum. İnsanlarla konuşmaktan çekinir olmuştu. Kabaredeki işinden dönerken kucağında kendisine uzun süre yetecek kadar çok sebze ve etle gelir, saatlerce mutfağa kapanıp en zor Halep yemeklerini kendine has zevkiyle yapardı. Tenekelerce turşu ve peynir istifler, gelip geçen sevgililerin yolunu gözlerdi. Bunlardan en sonuncusu, "Kasaba Kabaresi"ndeki bir eğlencede tanıştığı maliye memuru Mithat'tı. Otuz yaşlarındaki bu gencin arzulu hâllerinden ve girişkenliğinden hoşlanmıştı ama artık derin aşklara dalmıyordu Nizar. Birden Michel'i anımsadı: Şimdi kocası olan sevgilisinin kollarında, çeşitli Avrupa ülkelerinde, müzelerin ve tiyatroların önünde veya çiçekli transparan gecelikleriyle banyodan çıkarken çekip yolladığı fotoğrafları hatırladı. En çok öfkelendiği de Michel'in düğün fotoğrafını yollaması olmuştu: Arkasında, "Nizar'cığım, darısı

başına. Benim için dua et, yeni aileme âşığım," yazıyordu. Sonunda ise "Allah'ın cezası Halep'i çok özledim. Ziyaretime gel," yazmıştı. Nizar fotoğrafı fırlatıp çöp kovasına atmış, yalnızlığına üzülüyordu. Saatlerce oturup Beyrut'tayken çektirdiği fotoğrafları karıştırdı. Sonraki yıllarda internetin başına o kadar çok oturup Google'da Necme takımının eski görsellerini ve maçlarını aratmıştı ki... Hüseyin'in biyografisinden bir arşiv bile oluşturmuştu. Kırk yıl sonra bile Nizar'ın gözünde Hüseyin, yaşadığı o aşka ve onu unutmak için çektiği tüm acılara değen muhteşem bir adamdı. Şimdi artık erkeklerin kurlarına inanmıyor, yine aldatılmaktan korkuyordu. Hâlâ herkes ipeksi parmaklarını, keman taksimlerini ve kendisine binden fazla plak bırakan hocası Ahmed el-Mübeyyid'in övgülerini hatırlıyorken ünlü bir müzisyen olarak edindiği bu yeri korumak istiyordu.

Mithat, buluşacakları kafenin merdivenlerini ağır ağır çıkmıştı. Dışarıdan bakan birine göre, kahve içip hayat meşgalelerinden konuşan iki arkadaştılar. Mithat, Beyânûn köyündeki ailesinden bahsediyor, kocaman bir ev ve akrabalardan bir kızla yapacağı evlilik hayallerini anlatıyordu. Nizar kendini geri püskürtülmüş gibi hissetmişti; onun güçlü ve kırsal bedeninden hoşlanıyordu. Sonraları birkaç kez daha buluşmuşlardı ama Nizar arzularını açmaktan hep çekinmişti. Her ne kadar kısa süredir tanışıyor gibi görünseler de içten içe birbirlerine bağlanmışlardı.

Nizar erkekleri adım adım yatağa götürmekteki bütün tecrübesini kullanıyordu; Mithat için getirdiği esrardan biraz çekince, işte birbirlerine sarılmış hâldeydiler! Nizar onun, aslında birçok şeye aç olduğunu keşfetmişti. Michel'e yazdığı mektupta insanın bağırsaklarını delip geçen güçlü bir cinselliğin tadını yeniden almaya çalıştığını söylüyor, eskiden birlikte takıldıkları gruptakilerin çürük üzüm salkımları gibi sarkmaya başlamış organlarıyla alay ediyordu.

Âşık olmamak için Mithat'la arasına koyduğu mesafe işe yaramamıştı; her nasılsa aşk kalbini yine ele geçirip sevgilisi olmadan

yaşayamayacağına inanan bir Mecnun'a çevirmişti. Bu sırada Mithat, Nizar'ın evine iyiden iyiye yayılmış, dört başı mamur bir koca havasında yaşıyordu: Ayaklarını ılık su ve sabunla yıkatıyordu, o sabun kokusu salona ille de yayılmalıydı. Öğle yemeğini önüne emrediyor, kendi adına rüşvetleri toplasın diye Nizar'ı işyerlerine yolluyordu. Şehrin tüm sırlarını bilen Nizar, Mithat'ın anahtarı olmuştu artık ve ona hem şehrin hem de şehirdeki tüccarların anahtarlarını sunuyordu. Nizar'a göre en muhteşem aşklar insanı önce köle eder, sonra da bir efendi gibi canını alırdı.

Nizar, Mithat'ın avuçlarında bir köleye, sevgiliye, "Mehâ" adındaki bir eşe dönüşmüştü ki aslında kendisi, kırk yıl önce Beyrut'tayken Hüseyin'in taktığı ve hiç vazgeçmediği isim olan "Nehle"yi kullanmasını çok istemişti. Mithat hatası olursa onu dövüyor, Nizar ise o görkemli yatak odasına girip yanına sokulacağı vakit itaatkâr bir eş gibi elini öpüyordu.

Nizar, her an Mithat'ın eve dönüşünü bekleyerek Faysal Caddesi'nden kına ağaçlarının gölgelediği dar sokakları izleyen geniş evde dolanıp duruyordu. Arada bir getirdiği ucuz fahişeleri, kendisini onlara "Brezilya'dan gelen dayı" olarak tanıtmasını ve tüm mirasını ona bırakacağına dair yalanlarını görmezden geliyor, Mithat'ın son aşkı olacağına inanıyordu. "Sürtükler" dediği o kadınlarla girdiği yatak odasında Mithat'ın inlemelerini duydukça ağlıyordu Nizar. Artık dayanamıyordu. Evden çıkıp Reşid'i aradı, Ekspres Bar'da buluşmak istiyordu. Reşid onu bekledi ama Nizar gelmedi. Reşid, dayısının sesinden her şeyi anlamıştı. Mithat'tan nefret ediyordu; sevgili dayısına hiç mi hiç layık olmayan rezil herifin tekiydi! Defalarca onu öldürmeyi düşünmüştü aslında ama bir türlü cesaret edememişti.

Kendi zayıflığını düşünüp hezeyanlar içindeki anneme, korumayı umduğu o harika ailenin bir serap olduğunu, artık bunun sona ermesi gerektiğini anlatmıştı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çürümüş Cesetler

Bir akşamüzeri ölen annem; evin penceresini açıp marul tarlaları üzerinden batan güneşi izleyebildiği, uzaktaki o dut ağacını hâlâ özleyebildiği ve okul müdürüne notlarımızı sorup içini rahatlatabildiği sürece her şeyin yolunda olduğuna inanırdı; gelecek günler çok güzel olacaktı...

Artık Meydan Ekbez sokaklarının kokusu geride kalmıştı. Makine yağı kokularını ve tren vidalarını da unutacaktık elbet. Kendini şu parfümlerle ve temizlik malzemeleriyle kuşattıkça verdiği kararın doğruluğuna daha çok inanıyordu: Ne iyi etmişti de şehrin göbeğindeki bu bağda bir ev yapmıştı! Burada, çok sevdiği bir sessizlik hâkimdi ve işte bu, gelişimin göstergesiydi.

Babamla ilgili hikâye tamamen bitmişti; artık ne adını anıyor ne de hiç yollamadığı mektuplarını bekliyorduk. Soran olursa "Amerika Birleşik Devletleri'nde (asla "Amerika" diye kısaca söylemezdik) yaşadığından bahsedip övünüyor, üniversite diplomalarımızı alır almaz bizi de yanına alacağını anlatıyorduk. Sınıf arkadaşlarım, Amerika'nın ne kadar uzak olduğunu hayal etmeye çalışıp bana şüpheli gözlerle bakardı.

Annem, dilime yerleşmiş olan Meydan Ekbez aksanına artık takılmıyordu; büyükşehir nasılsa beni yenecek, içimdeki köylüyü yok edecekti. O "köylü" kelimelerdeki gücü ne kadar sevdiğimi bilmiyordu tabii. Hatta uçsuz bucaksız buğday tarlalarına, zeytinliklere ve

nar ağaçlarına olan tutkumu da öyle. Meydan Ekbez İstasyonu'nda çalışan çocuklarla kaçıp o ağaçların gölgelerinde koşmanın tadını hiç unutmadım. Trenlerin, tarlaların ortasına varınca üzerinden geçtikleri o muhteşem taş köprüyü gözetler, birbirimize sınırdaki Türk bekçilerini gösterir, onlara üzüm ve nar atardık. Bir taraftan da onlara benim de artık çat pat öğrendiğim Kürtçeyle istasyon sakinleri olduğumuzu anlatmaya çalışırdık. Gün gelecek, bizler büyüyecektik ve askerî üniformalarımızla aynı sınırın öteki tarafında duracaktık.

Küçük keçi çobanı Azad önderliğinde giderek artan kalabalığımızı görmek sınır bekçilerinin tüfeklerini bize doğrultmaları için yeterli olmuştu. Azad bize, her gün sınırdan kaçak geçtiğine dair uydurma hikâyeler anlatır, hem burada hem de sınırın karşı tarafında yaşadığı iki farklı yaşamı olduğuna inanalım diye bize tüfek saçmaları dağıtırdı. Perihan adındaki Türk sevgilisinin kendisini her perşembe Türk istasyonunun arkasında beklediğini, büyüyünce onunla evleneceğini büyük bir ciddiyetle anlatırdı. Kızın babasının tren mühendisi olmasıyla övünür; terfi beklediğini, yakında Türkiye'deki tüm istasyonların müdürü olacağını söylerdi.

Keçi çobanı, bizi her zaman şaşırtırdı; yalınayak yürümekten nasırlaşmış ayakları, en fazla on bir yaşında olmasına rağmen iri bedeni ve harika bir sesi vardı. O Kürtçe şarkılar söylerken biz de hem sözleri anlamaya çalışır hem de ezgiye eşlik ederdik.

Teni keçi kokan bu çocukluk arkadaşımı on küsur yıl sonra tesadüfen bizim evin yakınlarında, Meydan Mahallesi'ndeki Kilikya Restoran'da görmüştüm. Rakı kadehlerini birbiri ardına dikiyor; gür kaşlı, yaşlı bir adama Türkiye'den getirdiği kaçak tütünün kalitesini övüyordu. Yanına yaklaşıp elimi uzattım, beni tanımamıştı. Yine de şık gömlekli, son moda tıraşlı bir gençle tokalaşmanın gururu yüzünden okunuyordu. Çocukken bizi nasıl bir aptallıkla o sınırdan geçirdiğini hatırlattım: Türkiye tarafındaki fasulye ve bamya tarlalarında kaybolmuştuk. Silahlı Türk askerleri etrafımızı sarmıştı. Neyse

ki kulağımızı çekip bizi tekrar sınırın diğer tarafına göndermekle kalmışlardı ama Azad karşı koymaya çalışınca, bir de üstüne Kürtçe tehditler ve küfürler savurunca güzel bir dipçik yemişti. Geceleyin Meydan Ekbez sınırlarına varınca Azad'ı kendi derdiyle baş başa bırakıp her birimiz bir tarafa kaçışmıştık. Yine de bize anlattığı hikâyelere ve Türk tren mühendisinin kızı Perihan'a olan takıntılı sevdasına inanmaya hep devam etmiştik.

Anlattıklarımı duyunca Azad bir kahkaha patlattı; sararmış dişleri ortaya çıkmıştı. Eski bir dostla karşılaşmanın keyfinden olsa gerek, beni öpmüş, sonra da yanındaki adamı bana âdeta bir tören havasında tanıtmıştı. "Kürt şair Hâmid Bedirhan[5], dayım olur. Nâzım Hikmet'in de hapishane arkadaşı," dedi gururla.

Altmış yaşlarındaki bu adam, Azad'ın coşkusu karşısında kafesteki bir serçe gibi mahcup olmuştu. Azad bana bir sandalye çekip caddeye bakan pencerenin yanına buyur edince biraz havadan sudan konuşup kalkmadan önce de telefon numaramı verdim. Yazdığım kâğıdı katlayıp kendisine bol gelen kumaş pantolonunun cebine koyarken epey gururlanmıştı. Beni tekrar, neredeyse bir şova dönüştürerek öpüp aileme selam söyleyerek ve Halep'e geldiğinde beni ziyaret edeceğine söz vererek uğurladı.

Azad'ın siması çocukluğundan bu yana hiç değişmemişti, her ayrıntısı hatırladığım gibiydi. Eminim Meydan Ekbez İstasyonu'nda çalışanların çocukları da bu yüzü unutmamıştır. Hatta çalışanların eşleri bile taze peynir aldıkları bu suratı hatırlıyordur. O peynirin keskin tadı, bütün keçi sürüsünün kokusuyla beraber hâlâ damağımdadır.

Aslında annem de o peynirin tadını pek severdi ama yine de köylü bir adamı (hem de Kürt!) arkadaş saflarında bulundurmamdan

5 Hâmid Bedirhan (1924-1996): Suriyeli Kürt şair. Afrin'de Şeyh el-Hadîd köyünde doğdu. Kürtçe, Türkçe, Fransızca ve Arapça eserler yazdı. *Asya Yollarında* adlı bir şiir kitabı bulunmaktadır.

hoşnut olduğu söylenemezdi. Meydan Ekbez'le ilgili her şeyi, orada geçen bütün zamanı unuttuğunu iddia ediyordu. Oradaki çiftçi arkadaşlarının adresini öğrenmeye çalıştıklarını duyunca ziyaretine gelmesinler diye nasıl kaçtığını anımsıyorum. Annemle eşikte oturup "İyi turşu nasıl kurulur" konulu gevezeliklere bayılırlardı. Annem resmen sıvışmıştı. Sanki kurtların kemirdiği kesik bir kedi kellesini camdan fırlatır gibi, acısını unutmak için parmağını kesip atar gibiydi. Her yanına sinmiş fakirlik kokularıyla, sınır bekçileri ve mayınlar tarafından kuşatılmış sakinlerinin kararmış kaderleriyle, hareketsizlikten örümcek ağı tutmuş vagonlarıyla demiryolu çalışanları için eşi benzeri bulunmaz bir sürgün yeri olan o sınır köyünü ve orada geçen on koca seneyi çöpe atıvermişti.

Her şey normal görünüyordu: Sevsen odasında oturuyor, Reşid can sıkıntısından bir şeyler tıngırdatıyor, annem de evimizin çevresinde yığılan diğer evlerin geçici birer iz olduğundan emin, bir gün her şeyin eskisi gibi olacağına inanıyordu. O çok sevdiği marul bahçelerinden geçmeye kalkıştığı gün olup bitene inanamamıştı. Gerçi, toprak sahipleri de şehrin genişleye genişleye gelip tarlalarına dayanmasına şaşırmışlardı. Şimdi tarlaları kat kat daha değerliydi; bir gecede zengin oluvermişlerdi, hem de ellerine geçen parayı ne yapacaklarını bilemeyecek kadar! Marul fideleri de ceviz ağaçları da kurumuş, ölüp gitmişti! O güzelim bahçelerde mantar gibi evler türemişti. Hepsinden de ucuz çamaşır suyu kokusu geliyordu. Tarlaların arasından geçen patika, kışları çekirge sürülerinin bastığı bir bataklıktı artık. Öyle ki annem okuluna giderken burnuna mendil tutup geçmek zorunda kalıyordu. Tabii annemin saygıdeğer bir öğretmen olduğundan habersiz bu yeni sakinlerin tuhaf bakışlarına da katlanarak...

Annemin temizlik malzemelerine olan düşkünlüğü bundan sonra daha da arttı; hayatımızı resmen cehenneme çeviriyordu. Onun gözünde hepimiz birer mikrop yuvasıydık, eve girmeden önce arındı-

rılmamız gerekliydi. Evin dış duvarındaki taşların kirini, o göz alıcı nakışların kaybolmaya yüz tuttuğunu neyse ki henüz fark etmemişti.

Artık akşam yemeklerimiz, şakalaşıp gülüştüğümüz ortamlar olmaktan çıkmıştı. Eskiden şakalar yapar, güler, utanıp kıkırdayarak kafasını Sevsen'in kucağına gömen Reşid'e takılırdık. Şimdilerde ise Reşid annemi hiç umursamıyor; şu, ismini hatırlamadığı ama hani Ermeni Tiyatro topluluğunun oyunlarında çaldığı o parçayı yine çalmasını istediğinde, "Öyle bir parça çaldığımı hiç hatırlamıyorum," deyip geçiştiriveriyordu. Reşid'in Sevsen'e anlattıklarına bakılırsa annem, öylesine atıp tutuyor ama aslında klasik müzikten zerrece anlamıyordu; sabahları şarkılar mırıldanıp düğünlerde çalınan oyun havalarını oynamaktan başka bir bildiği yoktu. Bu sözler Sevsen'i epeyce eğlendiriyordu; aslında annemden gerçekten nefret mi ediyor yoksa ona acıyor muydu, kendisi de emin değildi ama yine de birilerinin annemden uzaklaşması hoşuna gidiyordu.

Sevsen endişeyle, sırf kendi çirkinliklerinin intikamını almak, bir zamanlar birlikte Aziziye'ye gittiği, mağazaları dolaşıp kaldırımda duran hoş kokulu, yakışıklı çocukları kestikleri eski dostlarına günlerini göstermek için Parti'ye katılan arkadaşlarını hatırladı. Şam'ın eski idare heyetinden –genç kızların adını dilinden düşürmediği– bir yetkiliyle yapılan toplantının hemen ertesi gününde Hibe'den intikamlarını almak için harekete geçmeye karar vermişlerdi: Yolunu kesip eline bir Parti bayrağı tutuşturacak, öpüp alnına koymasını isteyeceklerdi. Hibe ise yüzlerine tükürmüş, ardına bile bakmadan yürüyüp gitmişti. Bu kez arkasından yetişip başındaki örtüyü yırtmışlar, silahlarının dipçikleriyle vura vura kızı kan içinde bırakmışlardı. Boktan bir orospu olduğunu avaz avaz haykırıp elbiselerini paramparça etmişler, kızcağızı sokak ortasında çırılçıplak bırakmışlardı. Kadının biri yetişip paltosunu Hibe'nin üzerine atmıştı ama geri kalan herkes, sokaktan gelip geçen diğer tüm insanlar, sanki hiçbir şey görmemişler gibi başlarını çevirip geçmişlerdi yanından.

Hibe okula hiç dönmedi ama Sevsen, onun zarafetini ve ince esprilerini hiç unutmamıştı. Yıllar sonra onunla "Hibe" mağazasında karşılaştığında şaşkınlığı çok büyük olmuştu: Birlikte gezip tozdukları o kızın lüks tesettür kıyafetleri satan bir mağaza sahibi olmasına, hem de böyle şık bir hanımefendiye dönüşmüş olmasına inanamamıştı. Halep'in en lüks mağazalarından birini işletiyordu Hibe, üstelik erkeklerin mağazaya girmeleri yasaktı. Hibe de Sevsen'in kapalı kıyafetleri karşısında şaşkındı aslında. Üzerindeki ucuz paltoya bakınca Sevsen'in pek de iyi durumda olmadığını hemen anlamıştı. O sevecen tavrıyla Sevsen'in elini tutup küçük ama son derece şık ofisine buyur etmişti. Ofisin tam ortasında şık bir ceviz masa duruyordu. Önce Sevsen'e tam da sevdiği gibi sert bir kahve söyledi. Hâlâ sert kokuları sevip sevmediğini sordu ve yıllar içinde hiç eksilmemiş o coşkusuyla Sevsen'in eskiden sevdiği kokuları saymaya başladı Hibe: erkek kokusu, koltuk altı kokusu, sperm kokusu, gül kokusu, kahve kokusu... Masasının çekmecesinden kilitli, küçük bir fotoğraf albümü çıkarıp Sevsen'e uzattı; içinde 9 Nisan 1982 günü sokak ortasında elbiselerini parçalayan arkadaşlarının fotoğrafları vardı. "Bu kevaşelerin buraya, dükkânıma gelmelerini bekliyorum," dedi. Sonra masanın öbür çekmecesinden altın kaplamalı ruhsatlı tabancasını çıkarıp devam etti: "Benim intikamım ancak bununla olur." Sonra kalkıp mağazanın arka kapısını açtı, burası büyük bir bahçeye açılıyordu: "Onları buraya gömeceğim." Sustu sonra.

Geçen on yıl, Hibe'nin o utancı unutmasına yetmemişti. O olaydan sonra ailesi onu, babasının dokuma fabrikasındaki eski ortağının oğlu Ziyad el-Hayâni'yle zorla evlendirmişti.

Sevsen, Hibe'nin mağazasından çıktığında kurşun gibiydi. Bir türlü peşimizi bırakmayan bu geçmişten artık kurtulmamız gerektiğini düşünüyordu. Hibe'nin o masum yüzünü hatırladı. Ziyad el-Hayâni, gösterişli Mercedes'iyle okul çıkışlarına gelip Hibe kendisiyle evlenmeyi kabul etsin diye arabasının camından romantik

romantik bakışlar fırlatırken Hibe'nin nasıl kaçtığını anımsıyordu. Çok üzgündü; Hibe'nin intikam almak için beklediği yoldaşlar daha geçen hafta Parti'nin soğuk konferans salonunda sıkıla sıkıla, her kelimesi ümitsizlik kokan bir adamı dinliyorlardı. Binlerce kez duydukları aynı yazılı beyanat... Adam gelmeyen soruları beklemiş sonra da dosyasını toparlayıp çıkmıştı salondan. O rengi solmuş, eski püskü takım elbisesiyle biri adamı görse dilenci zannederdi.

İşte şehre korku salıp Hibe'nin üstünü başını parçalayan o paraşütçü yoldaş kızlar, şimdi bir sadakayı bile geri çeviremeyecek durumda fakir birer kadındı. Giysilerine patates kızartması kokusu sinmişti. Üç beş kuruşa ders verebilecekleri ilkokul çocukları arayıp duruyorlardı. Kimisi de ya buzdolabının ya da çamaşır makinesinin taksitini denkleştirebilmek için kocasına ek iş bakıyordu.

Sevsen toplantıdan çıktığında insanın içini karartan o Parti binasına bir daha girmemeye karar vermişti. Yoldaşların çoğu onu tanımadığı için hayal kırıklığı da artmıştı. Artık isimsiz biriydi. Parti sloganları atarlarken, bağlılıklarından henüz emin olamadıkları için Parti marşlarını bağıra bağıra söyleyemeyen kızları gözetlerken, Sevsen'in hâlâ aslını astarını kavrayamadığı güvenlik birimlerine raporlar yazarken takındıkları o acımasız yüzlerini hatırlayınca, Sevsen yaptıkları işkenceleri anlayabiliyordu.

Hayatımdaki acıyı ve onun devrimle, Parti'nin gücü elde etmesiyle olan ilişkisini öyle çok düşündüm ki... Parti'yle benim hep paralel ilerleyen ama hiç kesişmemiş yaşamlarımız vardı. Sevsen'in kırgınlığını ve konuşmak istemeyişini anlayabiliyordum. Bana, Suriyelilerin büyük çoğunluğunun Parti'yle ve bu zorba yönetimle paralel bir hayat yaşadığını ama bu hayatların asla kesişmediğini söylemişti. Ülkeyi iki gruba ayırıyordu: Karşıt grup hakkında hiçbir şey bilmeyen yandaşlar grubu ile yaşamın propaganda altında sessizce, ağır ağır aktığı, yandaşlar hakkındaki her şeyi bilen diğer grup. Sevsen,

teorisini tamamlamadan susmuştu, bizim bulunduğumuz gruba geri dönmek isteyerek hata yapmış gibiydi. Gözlerine baktım, ilk kez bakışları bu kadar donuktu. Yenilgisini hissedebiliyordum ve tam da bu yüzden tepkisinden çok korkuyordum. Onu çok iyi tanıyordum; kapana kısılmış bir fare gibi yaşamayı asla kabul etmezdi. Şimdi, üflesen dağılacak gibiydi ama bu iki farklı grup hakkında söyledikleri, "paralel" dediği yaşamı, aslında hayatının kaybettiği anlamını geri getirmesi demekti.

Diplomasını dolabın çekmecesine atmıştı. Evimizi dört bir yandan istila eden rutubet, diplomasına da ulaşmıştı ama o, oluşan minik küf noktacıklarına da aldırış etmemişti. Sadece naylon poşete koyup aynı yere geri bıraktı. Sürekli her şeyin yitip gittiğini söyleye söyleye oyma kartalların tozunu alışını anlatıp sevgili Sevsen'inin coşkusunu kaybettiğinden ve hatta belki de intihar edebileceğinden bahsettiğimde Reşid'in de pek ilgili davrandığını söyleyemem. Öylesine başını sallayıp her akşam işe giderken giydiği takım elbiseyi üzerine geçirmeye devam etti. Hep aynı şeyleri yapıyordu; aynı kıyafetlerle her gün aynı saatte aynı yere gidip aynı müziği çalıyor, aynı eve dönerken aynı yolları adımlıyordu.

Evde birbirimizden kaçıyorduk. Annem akşam yemeklerini tek başına yiyordu; sofrasının eskisi gibi şenleneceğine dair umudu kalmamıştı artık. Sonra gözünü televizyona dikip hep izlediği programların başlamasını bekliyordu. Zaman zaman üç saat kadar sürebilen haber programlarından gözünü bir an bile ayırmıyordu. Spiker, Başkan'ın icraatlarını sunuyor, etkileyici konuşmalarını yayınlıyordu. Özellikle de Başkan'ın valilere ve bakanlara yönelik talimatlarını ve tabii halkına bahşettiklerini abartılı bir övgüyle anlatıyordu. Öyle ya, her şey zatıâlilerinin birer lütfuydu!

Annem birden, anlatılan her şeyi hiç itiraz etmeden dinlediğini fark etti; eskiden olsa karşı çıkardı. İçinde her geçen gün büyüyen korkuyu gördü. Başkan'ın fotoğraflarını artık kanıksamış olacaktı

ki onu sevdiğine, hatta ondan hiçbir zaman nefret etmediğine ikna olmuştu. Devrim günü Başkan'a ve yanındakilere "bakışları hiç de tekin olmayan, süsen kokusunu şalgam turşusu kokusundan ayırt edemeyen bir güruh" dediğini çoktan unutmuştu...

Annemin hayatında hiçbir şey umduğu gibi gitmemişti. Arkadaşı Neriman da aynı şeyi söylüyordu; menopoza girdiği günün ertesinde eline hiç erkek eli değmediğini, hâlâ bakire olduğunu açıklamıştı. Herkesi kapı kapı dolaşıp en sona annemi bırakmıştı. Daha elli yaşını bile geçmemişti ama işte, üzerinde annesinden kalma eski bir paltoyla evimize giren bu saçı başı darmadağın kadın, düpedüz ihtiyardı. Annemin yanı başına ilişip gelecek sene ağabeyi Hacı Abdüllatif'in oğullarıyla hacca gideceğinden dem vurduktan sonra ikisi de oturup günlük dizilerinin yeni bölümünü beklediler, birbirlerine papatya çayı tarifleri verdiler. Yayın akışı sona erip de boş televizyon ekranından o tek tonlu sinir bozucu ses gelince geceyi yarıladıklarını ancak fark etmişlerdi.

Odamdan çıkıp televizyonu kapattım. Neriman Hanım'ı ailesinin Cemileye'deki evinin kapısına kadar bırakıp dönerken dedemin evine şöyle bir baktım; sessizliğe gömülmüştü. Abdülmünim dayımın duraksız inlemeleri geliyordu bir tek. Bizi ilgilendirmeyen yerlerin inlemelerini de duymuyorduk işte. Dönüş yolu boyunca Nizar dayımı düşündüm; sanırım şu sıralarda Reşid'le birlikte kabaredeki işine gitmek için hazırlık yapıyordur. Cemiliye'nin caddeleri de değişmişti: terk edilmiş evler, alelacele dikilmiş yeni binalar... Dar sokaklardaki kına ağaçları da gitmişti. Küçükken arada bir dedemi ziyarete geldiğimizde bu ağaçların kokusundan burnumuz tıkanırdı. Bir de İbtihal teyzemin o aşağılayıcı bakışlarına katlanmak zorunda kalırdık, ne de olsa bir köylünün çocuklarıydık..

İbtihal, altmış yaşını geçkin Suriyeli bir adamın ikinci eşi olarak Suudi Arabistan'a taşınmıştı. Yün tüccarı olan ilk kocası Heysem

Sabbâğ, Ofelya'yı oynayan bir tiyatrocu kıza âşık olup teyzemi boşamıştı. Adam, teyzemin içi boş kibrinden bıkmış, karga gagasına benzer burnunun nerede bir uğursuzluk varsa onu üzerine çektiğini anlatmıştı öfkeyle. Boşanma evrakları önüne geldiğinde bile teyzem burnunu hiç indirmeden, tenezzül edip imzalamıştı. Hâlbuki aile meclislerinde neler konuşulduğundan haberi bile yoktu: Adam, teyzemin soyuyla övünmeye olan düşkünlüğünden, ataları hakkında sürekli komik denecek hikâyeler anlatmasından şikâyet edip duruyordu. Adamın gözünde hepsi padişahın uşağı birer rüşvetçiydi. Teyzem, Seyfüddevle'deki evlerinin duvarlarına atalarının fotoğraflarını asmıştı birer birer. Heysem de gelip gidip hepsine teker teker küfrediyordu. İbtihal Halep'in Osmanlı toprağı olduğu dönemlere ait olmayan her şeye üstten bakar, köylüleri hiç sebepsiz aşağılar, ataları hakkında gerçek mi, uydurma mı belli olmayan yaşamöyküleri anlatıp dururdu.

Heysem Sabbâğ nevi şahsına münhasır bir adamdı. Gülmeyi sever, insanı güldürebilecek her sözü, fıkrayı aklında tutardı. İlk gençlik yıllarında komedi oyunlarında küçük roller oynamışlığı vardı. Kahramanın tokatladığı avanak uşak rolüyle bile yetinir, ağzına kadar dolu salondaki kalabalığın güldüğünü görünce inanılmaz bir keyif yaşardı. Seyircinin mesajı kavrayıp protest bir tavırla oyuna dâhil olmasını severdi Heysem. Hayatının her anından keyif almaya bakardı. Hayatın, mutluluk kadehinden doya doya içemeyecek kadar kısa olduğuna inanırdı.

Evliliğinin daha ilk haftasında huzurdan nefret eden karadiken gibi bir kadınla yaşayacağını fark etmişti. Padişah eşlerinin yaşamları hakkında okuduğu kitaptakinin aynısını yaşamak isteyen bir kadındı İbtihal. O kitaptaki kadınlardan biri Halepli, halktan, son derece zeki ve çok güzel bir kadındı. Padişah kadına âşık olup onunla evlenmişti. İşte o kadının soyu, Osmanlı'nın imparatorluk tahtına yüz küsür yıl hükmetmişti.

İbtihal teyzem Halep'e ve Osmanlı'ya dair her şeyi severdi. Konuşurken mutlaka birkaç kelime Türkçe kullanırdı. Mutfağı işlemeli pirinç kâselerle, saçma sapan gösterişli süslemelerle bezeli krom kaplama tepsilerle dolup taşardı. Hepsi de sonradan görme zenginlerin yemek odalarına yaraşır evladiyelik şeylerdi. Mücevher işlemeli uzun, geleneksel elbiseler giyerdi. Yatağının etrafına boy boy telkâri fincanlar ve demlikler dizmişti ki her biri Heysem'in ruhunda ayrı bir kasvet yaratıyordu. Perşembe geceleri İbtihal, asırlar öncesinden kalmaymış gibi görünen ağır gecelikleriyle yatağına gelip bin bir edayla ve uzun uzun soyunmaya başlayınca bütün arzusu kayboluyor, o ağır şifonların her şeridinden tiksinir hâle geliyordu. Şehrin zarif insanlarıyla, komedinin kahramanları olan palyaçolarla geçirdiği o eğlenceli gençlik günlerini; Halep'te tiyatro sahnesine çıkan ilk kadın olan annesinden gördüğü o sade yaşamı özlüyordu. Evet, annesi Halep'in ilk kadın tiyatro oyuncusuydu ve şeyhlerin aşağılamalarına, camilerinde kendisini hedef gösterip okudukları hutbelere, şehrin en zengin adamlarından birinin Hatab Meydanı'na nazır kendi evine, kendi cebinden yaptırdığı tek tiyatroyu da yakıp kül etmeleri için müritlerini kışkırtmalarına hiç gocunmadan, yalnızca kocaman bir gülümsemeyle karşılık vermişti. Fanatiklerin kendisine çürük domatesler fırlatıp bembeyaz elbisesini mahvetmeleri bile onun tiyatro tutkusundan hiçbir şey eksiltememişti. Fransızca öğrenip Molière okumuş, coşkusunu ve tiyatro tutkusunu küçük oğlu Heysem'e de aşılamıştı. Anneannemle yakın arkadaştılar; her akşam arkadaşları Thérèse Hanım'ın evinde buluşur, birbirlerine küfürbaz fıkralar anlatırlardı. Çekirdek çitleyip portakal reçeli yer, gülmekten kırılırlardı. İbtihal'i de anneannem gibi zannetmişti.

Heysem Sabbâğ; hepimizden nefret eden, bize "tahtakurusu" gözüyle bakan, köylü herifin tekiyle evlendiği için annemi aşağılayan ve babam bizi terk edince "Oh olsun" diyen teyzemle yaşamaya dayanamamıştı. Teyzem, Nizar'ın, Abdülmünim dayımın oğlu Yahya vefat ettiğinde, arkadaşlarının tertip ettiği gizli cenaze törenine

gidip başsağlığı dilemesine bile izin vermemişti. "Şehrin Işıkları" adını verdikleri amatör tiyatro topluluğundan bir oyuncuya âşık olmuştu Heysem Sabbâğ. Kadın, Suriye'nin farklı şehirlerine turnelere gidiyor, 80'lerden sonra çoğu sahipsiz kalmış kültür merkezlerinde oyunlarını sahneliyordu.

O yıllarda şehir, ölüm kokusuna ve utanca batmıştı ve Jean, boşandığı karısı Colette'e bunları yazmaya devam ediyordu. Colette ise gelen yüz altmış dört mektubu artık kapağını kapatmakta zorlandığı bir kutuya koymakla yetiniyordu. Pierre'in on sekiz yaşına basacağı 1996 yılına kadar daha büyük bir kutuya ihtiyacı olacaktı. Yahut Jean'ın Cenevre'ye dönmesini bekleyecekti ki bu, artık imkânsız görünüyordu; Jean, yeni hayatına hayli uyum sağlamıştı. Arada bir odasından çıkarıp bedeni çürümesin diye güneşe oturttuğu kör bir annenin varlığına alışmıştı. Annesinin kokusunu artık kanıksamıştı ve artık parfüm kokusu ile bok kokusunu ayırt edemeyen annesinin koku duyusunu kaybetmiş olmasından memnundu.

Heysem Sabbâğ, tek oğlu Necib'in dayısı olmasından utansa da Nizar'ı severdi. Oğlu geçirdiği bir astım nöbeti yüzünden vefat ettikten sonra Heysem'in yaşamını teyzemle sürdürmek için hiçbir sebebi kalmamıştı. Bir gün dışarıdan eve döndüğünde teyzem, kapının kilidini değişmiş bulmuştu. Heysem de boşanmanın "Osmanlı âdetlerinin de gerektirdiği gibi" bir an önce, kanuna ve şeriata uygun olarak gerçekleşmesi için erkek kardeşini Abdülmünim dayımla anlaşmaya yollamıştı.

Kendini birdenbire yersiz yurtsuz, çoluksuz çocuksuz bulan teyzem sersemlemişti. Heysem Sabbâğ'ın ruhunu sıkan, övündüğü o eşyaları artık yoktu. Heysem'in ikinci çocuğu istemeyişini şimdi anlıyordu; demek ayrılmayı planlamıştı. Zaten son bir yıldır yatak odasına hiç girmemişti bile. Heysem, annesinden kalan Fransızca kitapların ve 60'ların başlarında Arube Tiyatrosu'nda oynadığı küçük

rollerde giydiği kostümlerin olduğu küçük odaya bir yatak atıp orada yatmıştı. Teyzem eşyalarını tek tek toplamış ama tek damla gözyaşı dökmemişti; daha zengin, daha güçlü, muhteşem Osmanlı yaşamına kendisi gibi değer veren başka bir koca elbet bulurdu.

Yıllar sonra İbtihal teyzem hâlâ tek başınaydı ve hâlâ Abdülmünim dayımın evinde kalıyordu. Dayım artık onun kibirli hâllerini sevmiyordu. Eskiden de dedemin giydiği kıyafetin rengine bile o karar verir, emrivakiler yapardı. Dedem de zaten anneannem vefat ettikten sonra ipleri iyice İbtihal'in eline vermişti. Balkona çıkarken yün robdöşambrı giymesini emir buyurduğunda dedem o sert tavrından korkardı. O balkonda kahvaltı etmeyi, bahar güneşine karşı oturmayı, hareket saatlerini ezbere bildiği trenleri oturduğu yerden izlemeyi, her birini ayrı ayrı tanıdığı ve "öğrencilerim" dediği makinistlere el sallamayı pek severdi.

Dedemin evine sadece birkaç kez gittiğimi hatırlıyorum. En son, oğlunun vefatında Abdülmünim dayıma başsağlığına gitmiştik annemle. Kasetçalardan hafif sesle Kuran ayetleri duyuluyor, taziyeye gelen birkaç kişi sebze fiyatlarını tartışıyor, biz de o gizli cenaze töreninde annemle öylece oturuyorduk. Gelenlerin çoğu, bir gecede meşhur bir fizik öğretmeninden bir "suçlu babası"na dönüşen Abdülmünim dayımın öğretmen arkadaşlarıydı. Öğretmenlikten kendi rızasıyla ayrılması istenip yurt dışına çıkışı yasaklanınca eskiden pek vakit geçirmediği kitapçısında oturmaya başlamıştı artık. Şimdi o kitapçıya büyük bir masa ile birkaç sandalye koymuş, kendisinden ders almaya can atan kalabalık bir grup arasından bizzat seçtiği öğrencilere akşam saat altı ile dokuz arasında özel ders veriyordu. Tozlanmış kırtasiye malzemeleri, öğrencilere ücret karşılığı verilecek konu özetleri, annemin hiç okumadığımız o mektupları yazmak için aldığı kâğıt desteleri her yana dağılmıştı; bu hâliyle kitabevinden çok ofise benzeyen bir yerdi aslında.

Annem kardeşinin oğluna, yitip giden o pırıl pırıl gence ağlıyordu yana yakıla. İbtihal her an bir hır çıkarabilir korkusuyla çok uzun da kalmamıştı zaten. Şayet öyle bir şey olsa bu kez annem de kendini tutamaz, o gizli cenaze töreni büyük bir skandala dönüşür, dayımın zaten yeterince tedirgin olan ailesi ise böyle bir şeyi kaldıramazdı. Yaptıkları her şeyin, küçük zaferlerine duydukları güvenlerinin uçup gittiğinin, şimdi artık tek amaçlarının canlarını kurtarmak olduğunun herkes farkındaydı. Balkondaki saksılara ekilen maydanozları sulayan o idealist kardeşin aslında Müslüman Kardeşler'in silahlı birliklerine katıldığı ortaya çıktıktan sonra dayımın hayatta kalan iki oğlu, ufak tefek alım satım işlerinden edindikleri tüm mal varlığından da olacaklardı.

İbtihal durduk yere Nizar dayıma sataşmaya başladığında annem çok tepki vermemişti; çantasını alıp Yahya'nın erken ölümüne üzülerek çıktı. Sanki Müslüman Kardeşler'e ait bir hücre evinde vurulmamış da sıradan bir kamyon kazasında ölmüş gibi evin bir köşesine kocaman, siyah kurdeleli bir fotoğrafı koyulmuştu. Ertesi gün yerel gazetelerde boy boy fotoğrafları yayımlanmıştı, hem de adıyla sanıyla. Yanında da kullandığı altı farklı sahte kimlik yer alıyordu. Kimliklerdeki sahte isimlerden biri, bir fizikçiye aitti. Adam, günün birinde çarşıda kaybolmuşken Yahya'yla karşılaşmıştı. Yahya kendisini eve davet etmiş, genç yaşına rağmen bilgisiyle ve takip ettiği çalışmalarla şaşırttığı misafirini çok güzel ağırlamıştı. Değerli misafiri evi gezerken o, mutfağa girip içecek bir şeyler hazırlamıştı. Sonra da fiziğe olan ilgisini ortaya koyup ışık hızını ölçmekle ilgili teorilerini paylaşmıştı Yahya; keyifli bir sohbet olmuştu.

O idealist çocuğun nasıl olup da öyle bir tuzağa düştüğüne kimse akıl sır erdirememişti. Yahya, Abdülmünim dayımın izinden giden bir fizik öğrencisiydi. En bilindik klasik teorileri bile eleştirebilirdi. Amerika'dan adresine gönderilen saygın bir bilim dergisini akıcı bir İngilizceyle okur, bazen de yayımlanan makalelerin yetersizliğini

bilimsel ve tutarlı bir dille eleştirip dergiye yollardı. Hatta NASA araştırmacılarından biri olan ve derginin yayın yönetmenliğini yapan Profesör Mike Hamilton imzalı yanıtlar almışlığı bile vardı! Abdülmünim dayım, oğlunun ileride büyük adam olacağını, adının altın harflerle yazılacağını, dünyaca ünlü fizik akademilerinden davetler alacağını hayal ederdi. Hatta daha ileri gidip Nobel Fizik Ödülü'nü alacağını düşlerdi.

Babunnasr Caddesi'ni geçerken adımlarımı biraz yavaşlatıp Abdülmünim dayımın çizgileri derinleşmiş yüzüne baktım; ölümü bekleyen zavallı bir adam gibiydi. Yirmi yıldır Yahya'nın fotoğrafıyla konuşuyordu. Annemin "zalimlik" dediği o celalli hâlleri yoktu artık. Zaten başına gelen her şey; dayımın o merhametsizliğine, İbtihal'le bir olup ailevi meseleleri, çiftçiler ve aykırılar olmadan, istedikleri gibi yönetmelerine kesilmiş bir ceza değil miydi? Yine de özür dilememişti. Yine de Nizar'ın, şayet müzisyen olsaydı bir deha olacağına kesinlikle inandığı yeğeninin yasını tutmasına izin vermemişti.

Nizar, Yahya'nın çocukluğunu anımsadı. Ta o zamanlarda sıradışı şeyler yapıp ailesini gururlandırdı. Nizar'a göre hepsi, hayatının yirmi üç yılı boyunca ne ailesiyle ne de toplumla uyuşmayı becerememeyecek bir gencin dâhilik hikâyeleriydi. Yahya, yaşadığı gelgitler içerisinde bir an ateizme yönelmişse de sonradan cihadın kendisini Allah'a yaklaştıracağını düşünmüştü.

Gizli eğitim kampındaki arkadaşlarıyla birbirlerine ne kadar çok benzediklerini görmek Yahya'yı şaşırtmamıştı; istirahat saatlerinde birbirlerine matematik problemleri sorup atışıyorlar, doğa bilimlerini kendilerine espri malzemesi yapıyorlardı. Geceleri ise kamptaki gençlerle dua etmek için gelen mollalarla birlikte Kuranıkerim ayetlerini inceleyip mucizelerini çözmeye çalışıyorlardı. Bu mollalar, dört başı mamur bir İslam devletinin hayaliyle yaşıyorlardı; cahil halkın fizik, kimya, biyoloji gibi müspet bilimlere yönelip Allah'ın varlığını inkâr etme ihtimalleri bile ödlerini koparıyordu. Onlara göre bu

çekişme ancak yönetim Allah dostlarının tekelinde olursa bitebilirdi. Tam da bu yüzden Allah onlardan silahlanmalarını istemiş, hem dünyayı hem de ahireti kazanmaları için içlerine bu gücü yerleştirmişti.

Nizar dayım ailenin gidişatından hiç memnun değildi; en değerli ablası ve kusursuz annesi olarak gördüğü annem ona yetiyordu. Anneler gününde anneme hediyeler getirir, öyle bir nezaketle elini öperdi ki hepimiz mutlu olurduk. İbtihal'in kendisini eliyle işaret edip kovuşunu keyifle taklit ederdi ama Abdülmünim dayımdan bahsedilince ağzını bıçak açmazdı. Annem, Abdülmünim dayımın salonun köşesinde süt dökmüş kedi gibi oturduğunu söylediğinde ya da kardeşinin evinde artık iyice bunalan İbtihal teyzemin bir koca adayı çıksa diye kendi kendine ümitlendiğini anlattığında Nizar'ın kılı bile kıpırdamıyordu.

Abdülmünim dayım, İbtihal'i baş göz etme işini ayarlamıştı; Suudi Arabistan'da güvenlik görevlisi olarak çalışan altmış yaşında dul bir adamla evlendirecekti onu. Adam, Osmanlı geleneklerine sıkı sıkıya bağlıydı ama Osmanlı hakkında zerrece fikri yoktu. Sırmalı kaftanlar giymiş adamların bir berber dükkânı önünde dururken çekindikleri bir fotoğraf vardı elinde sadece. Ortada duran en yaşlı adamı gösterip dedesi Nazmi Efendi olduğunu söylediğinde İbtihal hemen inanmış, teklifini ikiletmemişti. Zaten Abdülmünim dayımın durumu kötüleşip de Hasan ve Hüseyin Dubai'deki eski bir arkadaşlarının Halep restoranında aşçı yamağı olarak çalışmaya gittiklerinden beri, bir huzurevinde ölüp gitmekten korkar olmuştu. Osmanlı âdetlerine düşkün, kendini hep bir padişah karısı ya da en azından bir ordu komutanı karısı olmaya layık görmüş bir kadın olarak belediyenin kimsesizler mezarlığına gömülebilirdi, Allah korusun...

Kocasının "mevhum" dedesine ait o fotoğrafı görmesi, soyunun asaletine inanması için İbtihal'e yetmişti; neyi var neyi yoksa toplayıp adamla birlikte Suudi Arabistan'a gitmişti. Sevsen, "Haremeyn

Fitnecisi" diye alay ettiğimiz teyzemin, kocasına destek olmak için Ürdünlü bir ailenin yanında hizmetçilik yaptığını Hibe'den öğrenmiş, hâliyle çok şaşırmıştı. Üstelik bu kadar da değilmiş; her gece teheccüd namazına kalkar, Prenses'in düzenlediği hiçbir organizasyonu kaçırmazmış. Abdülkerim en-Necdi'nin meşhur bir tebliğci olan kızı sayesinde tabii ki! Hani şu, kadın sanatçıları tövbe etmeye davet edip özel uçaklarla Mekke'ye getirten, dergâhından tertemiz ve günahsız, pür tesettürle ve hesaplarında milyonlarca dinarla uğurlayan tebliğci...

Hibe, teyzemin Kâbe'yi tavaf ederken kendini Prenses'in önüne atıp davetlerine katılmak için Necdi'ye nasıl yalvardığını görünce kendini tutamayıp güldüğünü anlatmıştı Sevsen'e. Prenses, durumu geçiştirdikten sonra ortağı Hibe'yle baş başa kalabilecekleri bir odaya geçip Halep'te ve diğer Biladüşşam şehirlerinde yaptıkları işlerin hesaplarını gözden geçirmek istemişti. Buradaki işleri Hibe yürütüyor; Beyrut, Amman, Şam, Halep, Kahire ve Dubai'de bulunan dokuz lüks mağazanın işletmesinin altından büyük başarıyla kalkıyordu.

Sevsen, Hibe'nin iş teklifini duyar duymaz reddetmişti. Eski dostunu arada bir ziyarete gidip bir kahvesini içmek, geçmişten konuşmak ona yetiyordu. Hibe'nin kendisine olan düşkünlüğü Sevsen'in garibine gitmiyor değildi; dönüp dolaşıp 1984'te tutuklanan ve hâlâ Saydnaya Hapishanesi'nde arkadaşlarıyla satranç oynamakta olan Bessam ed-Deyri'yle olan geçmişini anlatıyordu hevesle. Bessam'ın arkadaşları, Sevsen'i Marksizm'e yöneltebilmek için ne çok uğraşmışlardı... Sevsen için ise Marksizm, yalnızca tınısını sevdiği bir kelimeydi. Bessam, rahmetli babasının fotoğrafını komodin çekmecesine atmıştı ama Che Guevara'nın kocaman bir posterini duvarına asmaktan geri durmamıştı. 1966'nın bahar aylarıydı; Bessam henüz yedi yaşında ya vardı ya yoktu. Tarih öğretmeni olan babası, arkadaşlarıyla balığa çıktığı bir gün Fırat'ın aniden taşmasıyla can vermişti.

Bir gün Sevsen, Hibe'nin hediyesini utanarak kabul etti; mağazaya gelen muhafazakâr zengin kadınların şıklıklarına yaraşır şekilde paketlenmiş büyük bir kutuydu. İçinden çıkanlar ise Sevsen'i çok şaşırtmıştı: yaldız işlemeli bir ferace, ipek bir elbise, minik bir elmas küpe, gösterişli bir kaban ve siyah bir başörtüsü... Hibe'nin kendi el yazısıyla yazdığı bir de kâğıt: "18 Aralık 1995'te otuz yaşına giriyor olsa da prenses yine prensestir," yazıyordu.

Otuzuncu yaş gününü kutladığımızda Sevsen çok duygulanmıştı. Nizar dayım, altın bileziklerini hediye etmişti. Ben de başına sardığı o kalın örtünün yerine kullansın diye yünlü, güzel bir şapka vermiştim; o hâliyle başka biri gibi geliyordu bana. Reşid'in hediyesini açarken ise hepimiz ortalığı yıkmıştık: Yepyeni bir Canon kamera almıştı! Hepimizi öpücüklere boğuyordu Sevsen. Annemin iyileşip de "Arkadaşlarınızı da çağırsaydınız ya," dediğinde ise gözyaşlarını tutamamıştı. Hiç arkadaşımız olmadığını fark ettiğimiz an dumura uğramıştık. Annem, dolmasından yaprak sarmasına varana kadar çeşit çeşit yemek yapmıştı o gün; üstelik her birimizin sevdiği yemekleri de atlamadan. Şaşkınlık içindeydik; Reşid bir Black Label viski şişesini açıp "bütün dünyanın biricik prensesi" (Sevsen'e böyle derdi) şerefine kadeh kaldırdığında bile ses etmemişti. Üstünkörü bir kutlama olmuştu; Sevsen, eski Sevsen değildi artık, ortamlarımızı oryantal danslarıyla şenlendirmiyordu. Biz de pasta kesmekle yetinmiştik. Annem pastayı, Cemiliye'deki Salloura'dan alıp gelmişti; kadıncağız hâlâ ailesini eski prestijine kavuşturmaya çalışıyordu. Reşid, sırf Sevsen seviyor diye "Aşk Hikâyesi"nin giriş kısmını on farklı şekilde çalmıştı. Parça biter bitmez Sevsen yatmak için izin isteyip odasına çekilmişti.

Aklı hâlâ Hibe'nin o küçük karta yazdıklarındaydı. Eski zamanları hatırladı: Hibelerin Şehbâ'daki evlerine gider, birlikte Hibe'nin odasına geçerlerdi. Sonra hizmetçi gelip meyve sularıyla çeşit çeşit pasta ve kurabiyeler dolu bir tepsi bırakır, yanına da taze mevsim

meyveleri koyardı. Hibe kapıyı içeriden kilitledikten sonra ikisi birlikte Hibe'nin geniş yatağına uzanırdı. Sevsen, Hibe'nin dudaklarının üzerinde sallandırdığı böğürtleni neşe içinde yakalamaya çalışırken dudaklarını lekeleyince Hibe, parmaklarıyla usulca silerdi. Sonra sırtüstü uzanıp tavanı seyrederek sınıftaki kızları çekiştirirlerdi. Şimdi Sevsen, Hibe'nin, dudaklarına yumuşacık dokunuşunu, upuzun saçlarını şelale gibi salışını, o saçlarını okşarken Hibe'nin gözlerini kapatıp Bessam'la yaptığı oral seksi hayal edişini hatırlıyordu. O şehvetli ses tonuyla Bessam'ın böğürtleninin tadını, bembeyaz göğsünün üzerine akıttığı, Hibe'nin deyimiyle "cennet sütü"nün lezzetini anlatışını zihninde canlandırıyordu.

Şimdi düşününce, Hibe galiba Sevsen'i sevmişti. Birçok kez belli etmeden, ince ince, iki âşık gibi öpüşmek için denemişti Sevsen'i. O zamanlardaki masumiyetinden olsa gerek Sevsen, Hibe gibi muhafazakâr bir aileden gelen tesettürlü bir kızın lezbiyen ilişkilere hevesleneceğine bir an bile ihtimal vermemişti. Geçmişe dair bir sürü ayrıntı uçuşuyordu zihninde; büyük resim şimdi oluşuyordu: Perdeleri sıkı sıkıya kapalı o geniş odada Baccara grubunun şarkılarıyla dans ederken yaklaşmaları... Sevsen'in dokununca bile neredeyse şehvet duyacak kadar etkilendiği deri pantolonları giymesi için Hibe'nin ettiği ısrarlar... Dans ederlerken Hibe'nin Sevsen'e arkasından sarılıp kışkırtıcı şekilde bedenine yaslanmaları... O anlarda Sevsen, Hibe'nin çılgın fikirlerinin keyfini çıkarıyordu sadece. Beyrut'tan gelirken getirdiği yahut belki de Paris'te bir diplomatın oğluyla evli olan ablası Muna'nın gönderdiği o acayip gecelikleri sevmişti.

Sevsen 1981'in sıcak bir Eylül gününde Parti'nin kadın kollarına gidip üyelik kartı istediği zamana kadar olan, o eski saf zamanlarını çok özlüyordu. Gerekli bilgileri forma alelacele yazıp imzalamış, fok balıklarına benzeyen kadınların yüzlerine bile bakmadan çıkmıştı. Sevsen'in kendi kız grubu da oradaki kadınlardan pek hazzetmez; Monte Carlo Radyosu'na takma isimlerle kokulu mektuplar

yazıp Partili kadınlarla alay etmek için şarkılar isterlerdi. Hikmet Vehbî isteklerini çalarken radyonun sesini iyice açarlardı: "Sebil Mahallesi'nden Sisi, el-Mehâbbe Okulu'nun gözdesi Esmer Delal'a ve doğum gününü kutladığı en yakın arkadaşı, dünyanın en güzel gözlü kızı Sarışın Suad'a bu şarkıyı armağan ediyor."

Birkaç gün sonra Parti'deki ilk toplantısına çağrılmıştı. Mini eteğini ve daracık bluzunu giyip gidince Parti'ye yeni katılan kadın yoldaşları karşılamak ve memleketin geçirdiği tehlikeli sürece karşı onları uyarmak için Şam'dan gelen beyefendiyi fena etkilemişti. Hibe ise onun Parti'ye katılmasını hiç umursamamıştı; yine evine davet ediyor, akraba çocuklarının ve aile dostlarının katıldığı doğum günü partilerine onu da çağırıyordu. Sevsen, burjuvazi kibrini orada kendi gözleriyle görüyordu. Odaya uzun feracelerle, siyah başörtüleriyle giren tesettürlü kadınların içeride soyunup dökünerek tüm çekiciliklerini göstermelerine, giydikleri elbiselere masum masum şaşırıyordu. Aşırı kibirli bir moda defilesiydi sanki. Sevsen arada bir gelip göğsünü çimdikleyen, daracık kot pantolonunun içinde sımsıkı duran vücuduna kötü kötü bakan o kızlardan nefret etmişti. Hepsinin gözlerinde bıraksalar tecavüz edeceklermiş gibi bir bakış vardı. Hibe hepsiyle alay ediyor ve ne profesörlere ne diğer hocalara ne de okuldaki diğer kızlara göstermediği sevecenliği Sevsen'e gösteriyordu. Annesinin, kadın mevlithanları taklit edip tok bir sesle Kuran okurken altın bileziklerini çıkardığını anlatıp kendi annesiyle bile alay edebiliyordu Hibe. Babasına "sevimli tavşancık" diyordu. Sonra hemen toparlayıp ne kadar harika ve hoşgörülü bir adam olduğunu söylüyor, kızının bir dediğini iki etmediğini, gerçek bir dindar olarak gece boyu namaz kıldığını, daha gün ağarmadan fabrikalarına gidip işleriyle bizzat ilgilendiğini, dünya nimetlerinin dünyada kalacağını hiç unutmadığını söylüyordu.

On dört yıl sonra Hibe, Sevsen'i hep bir sevgili olarak gördüğünü birkaç kelimeyle açıklamıştı işte. Sevsen, o dakika Hibe'den tiksindi.

Hediyelerini toparlayıp yeniden paketledi ve dolabına kaldırdı. Dolabında ne bir parfüm, ne krem, ne abartılı iç çamaşırları, ne güneş gözlükleri, ne de Hibe'nin üzerine geçirip yabancı şarkıcıları taklit etmeye bayıldığı o kolsuz deri ceketler vardı; yalnızca fakir bir genç kızın eski püskü giysileriydi dolaptakiler. Hibe o daracık ceketlerini giyince fermuarını yavaş yavaş indirir, çıplak göğüslerini Sevsen'e gösterirdi. Sevsen de olanca saflığıyla yalnızca güler, fanatik bir topluluk varmışçasına Hibe'yi alkışlardı. Hibe ise her gece o fanatik kalabalığın kendisine tecavüz ettiğini hayal ediyordu. Bir defasında Sevsen'e, hayalinde Bessam ve arkadaşlarının o geniş yatakta kendisine tecavüz ettiklerini anlatmıştı.

Sevsen annemin güldüğünü duyduğunda salondan hâlâ seslerimiz yükseliyordu. O da annemle birlikte güldüğünü fark etti. Kendisini hiç kimseden gizlememiş olan annesine karşı duyduğu nefretten dolayı Tanrı'dan af diliyordu. Nizar'ın çaldığı şarkı susmuştu. Bir geceyi bile neşeyle bitiremeyişimizin habercisi olan homurtulara dalmıştık; kaybettiklerimizin ağırlığıyla, kaybolup giden güvenimizle her şeyden ödü kopan korkak birer fareydik...

Sevsen, hayatının otuz yılını öfkeyle gözden geçiriyordu şimdi. Kendini açlıktan nefesi kokan askerlerin, istihbaratçıların, Kürt çiftçilerin ve yevmiyeli dokuma işçilerinin yaşadığı bir gecekondu semtinde oturan fakir bir ailenin kızı olarak görüyordu. Üstelik mahalle, televizyonlara çıkıp vatan hakkında konuşmalar yapan Yoldaş Fevvaz'ın ve ağabeylerinin seçimi kazanıp Millet Meclisi'ne girişini havaya ateş ederek kutlayan kardeşlerinin yönetimi altındaydı. Şimdi hepsinin hayatları lüks içindeydi; eski evlerinde kaçak demir depoluyorlar, büyük kamyonlarla Lübnan'dan getirdikleri malları saklıyorlardı. Askerî hattı geçerken kamyonlardaki yükün ne olduğu bile sorulmuyordu onlara. Biz ise kamyonların gürültüsünden ve hamalların seslerinden günlerce uyku bile uyuyamıyorduk.

Sevsen kendisiyle uzlaşınca itiraf etti: Kızlık zarını diktirmek hiç de aradığı huzuru getirmemişti. Nohut oda bakla sofa bir evi bile ancak taksitle alabilecek, eşin dostun yardımlarıyla yerli bir buzdolabını, ufak bir fırını evine ancak getirebilecek, kendisi gibi gariban arkadaşlarının hediye ettiği bir ütüyle yetinen bir adamı kendine layık göremiyordu. Üzerindeki her şeyi çıkardı; bir mum yakıp uzun zaman sonra ilk kez aynanın karşısına geçti. Aynasının ne kadar paslandığını ilk kez fark ediyordu, tıpkı bedeni gibiydi... Bacaklarının arasına dokundu, yağlanmaya başlamıştı. Paslanma düşüncesi Sevsen'i ürkütüyordu. Saçlarına dokundu; bakımsızlıktan iyice sertleşmişti. Son birkaç yıldır ne bir saç kremi ne de bakım kremleri kullanıyor, alelacele yıkanıp çıkıyordu. Eskiden, Münzir'le sevgiliyken bakım kremlerini hiç eksik etmezdi oysa. Kokulu bitkisel sabunlar alır, uzun uzun banyo sefası yapıp kendi bedenini kutsardı o zamanlar. Sütyenini usul usul giyerken Münzir'in parmaklarını hayal eder, kopçasını açtığını düşünürdü. Şimdi, aynanın karşısındayken boğazındaki bu ekşilik Sevsen'e annesini düşündürüyordu: Cılız bedenini ve sarkmış göğüslerini izlerken annesi de böyle korkardı.

Sevsen insanları korkutmak için korkular oluşturduğumuzu fakat aynı korkulara sonradan bizzat saplandığımızı düşünüyordu ve şan şeref saplantısı da bunlardan biriydi, tıpkı Münzir'le birlikteyken olduğu gibi: Münzir, Sevsen'i kolunun altına almış Halep sokaklarında dolaşırken, karşılaştığı insanların korkulu hâllerini görmüştü Sevsen. Birden paniklemişti. Başkalarının korkuları yüzünden o neden irkilmişti ki şimdi? Hemen o anda vücut sıcaklığı artmaya başlamıştı; korku, kendisine de sirayet etmiş olacaktı. Geleceğini düşünerek kaçmaya çalıştı: Münzir'in Şam'daki geniş ve ferah evinin hanımı olacak, evin içinde dilediği gibi gezinecekti. Emir erlerine kahvaltıyı hazırlamalarını emredip çocuklar okula geç kaldılar diye şoförleri azarlayacaktı. Özel banyosuna girip fanteziler kuracak, parfüm kokularına bulanacaktı. İncecik gecelikleriyle özgürce dolaşıp Münzir'e kahvaltı

götürürken bir sabah kendini öylece yatağın kenarında bırakılmış bulacağı aklının ucundan bile geçmemişti. O zamanlar her şey gelecekte bir hanımefendi olacağına işaret ediyordu.

Hırsla direnişçi kızların karşısına geçti, sınıf arkadaşları hakkında raporlar düzenledi. Parti, Paraşütçü Birliği, Allah veya Komutan hakkında fısıltıyla dahi tek söz söyleyeni atlamadı. Partisini ve ülkesini koruduğunu zannediyordu. Böylece Masyaf'taki köyünün yaylalarını her andığında hasret krizlerine girip küçücük bir çocuğa dönüşen sevgilisini de koruyabiliyordu. Böylesi anlarda Münzir, ordudan ayrılıp köyüne dönmek, dikenli incir yetiştirip burçak tarlasına dadanan hayvanları kovmak isterdi hep. Uykusunda ölüler görüyor, yüzlerini sayıklıyordu. Sevsen onun korkusunu anlıyordu ama bunun, bir celladın kurbanın karşısında duyduğu korkunun aynısı olduğunu görememişti.

Evden her çıkışında ayrı bir gurur hissediyordu; Yoldaş Fevvaz ve kardeşlerinin gözlerini kaçırdıklarını gördükçe eskiden kendisine nasıl arsız arsız baktıklarını düşünüp, "Ormanda yaşıyorsan sen de vahşi olacaksın," diyordu içinden. Büyük bir subayın karısı olacağı günün hayali aklından hiç çıkmıyordu. Münzir'in arkadaşlarının eşlerinden ise düpedüz tiksiniyordu; onlar ancak kollarındaki altın bilezikleri sallayıp köylü ağızlarıyla şoförlere emirler versinlerdi. Koca koca elmas broşlarla övünmeyi biliyorlardı ama giydikleri her şeyden zevksizlik akıyor, köylü geçmişlerinin izleri okunuyordu. Bu yüzden Münzir'in arkadaşları onun parfüm seçimini, en basit giysilerindeki zevkliliği övdükleri zaman gurur duyardı. Sevgilisi kulağına eğilip onu sevdiğini fısıldadığında, sıkı sıkı sarılıp elbiselerini parçaladığında mutlu olurdu. Onu başka kadınlarla hayal etmenin Münzir'i baştan çıkardığını çok iyi biliyordu. Bu yüzden Münzir'in bir bakışta hoşlandığı Hibe'yi getirmişti bir gün. Hibe'nin kuştüyü gibi yumuşak ve pürüzsüz bedenini Münzir'e gösterircesine karnını okşamıştı. Sevgilisiyle birlikte hükmettikleri bu şehrin kadınlarını,

onların kokularını gecelerine getirip birbirine karıştıran bir kadını Münzir asla terk edemezdi; Sevsen buna çok uzun süre inanmıştı. İstihbarattan gelen araçlar okulun etrafını sardığında Sevsen son derece gururlanmıştı; bir kız öğrenci, onun yazdığı rapora dayanılarak gözaltına alınıyordu. Korkudan titreyerek saatlerce soruşturma odasında oturmuştu. Erlerin bakışları kızı âdeta köpekler gibi ısırıyordu. Müfettişler kıza öyle suçlamalar saymışlardaki kız, kendini savunmak için ağlamaktan başka çare bulamamıştı. Şayet hapishane dehlizlerinde yitip gitmezse okula döndüğünde bambaşka biri olacaktı; eski arkadaşlarının hepsinden çekinip korkacak, ezilecek, kulağına gelen her sese dikkat kesilip anlamlar çıkarmaya çalışacaktı.

Hibe okulu bıraktıktan sonra Sevsen, Partili kızlar hariç okuldaki herkesle ilişkisini kesmişti. Onların kakülleriyle alay edip Amerikan filmlerindeki kadın askerlere öykünerek giydiği, vücudunu saran askerî kamuflaj pantolonuyla okul koridorlarını turluyordu. 1982 senesinin son günlerinde Ramses Otel'e gidip gelir olmuştu; Münzir'in odasına girip onu zorla uyandırıyor, birlikte dışarı çıkıyorlar, Münzir de onun sonu gelmez çılgınlıklarından birini daha sabırsızlıkla bekliyordu. Kalenin kapısına dayanmıştı Sevsen, açılsın istiyordu. Yaşlı bekçi koca kale kapısını açıp da içeri girdiğinde onlarca kez sorduğu aynı soruyu tekrar sorup adamcağızı şaşırtmıştı: Seyfüddevle el-Hamdâni ve eşinin yatak odası neredeydi? Bekçinin korkudan eli ayağına dolaşınca Sevsen taht odasının anahtarlarını çekip almıştı. Münzir'le birlikte içeri girdiler; pencerelerin renkli camlarından bakınca şehir epey sessiz görünüyordu. Bir an, Jean'ın oraya geldiğini düşündü. Gelip oracıkta, dalında sallanan olgun iki erik gibi kocaman, diri memelerini görsün istiyordu. Münzir kapıyı kapatmamıştı; kısa süreli de olsa kendini dünyanın hâkimi gibi hissediyordu. "Bir erkek, kendini dünyanın hâkimi gibi, şehrin tüm kadınlarını beceren bir boğa gibi hissettiren bir kadından başka ne ister ki?" diyordu. Tatlı tatlı kendinden geçiyordu Münzir; Sevsen organını alıp yüzünde,

göğsünde gezdirince dayanamayıp üzerine boşalmıştı. Sevsen hiçbir şey düşünmesine fırsat vermiyordu; ders kitaplarında okuduğu şahsiyetler oluveriyor, gelecek olan prestiji düşünüyor, koca şehir yansa bile yine de onu elinde tutabileceğine inanıyordu.

Dubai'ye gittiği günden itibaren boğazı düğümlenir olmuştu; sadece emir almak için yalıya girebilen bir uşağın dışarıda kalan hizmetçi sevgilisiydi. Her şeyin tanımı değişmişti. Münzir artık sabahları uyandırıp kahvaltıya oturmadan önce ille de tıraş olmasını istediği o adam değildi. Kahvaltı sofrasında yakasına peçete taktırdığı, kışlaya girdi gireli unuttuğu haşlanmış yumurta ve reçel tadını Sevsen'in hazırladığı kahvaltıda bulan otuz yaşındaki idealist, neşeli adam değildi artık. Dubai'ye yerleşmelerinin üzerinden henüz bir yıl geçmişti ama Münzir günden güne asabileşiyordu. El-Mavsili'nin yalısından dut gibi sarhoş döndüğü bir gün Sevsen'e ilk kez el kaldırmıştı. Deri kemerini belinden çıkarıp bedenine, yüzüne, neresine rast gelirse hiç acımadan vurmuştu. Bir taraftan da bu dünyaya uşak olmak için gelmediğini, basit bir kadınla evlenmeyeceğini haykırıp durmuştu. Canı çok yanmıştı Sevsen'in. Neden o kadar öfkelendiğini hiçbir zaman anlayamamıştı. Yumuşak, deri bir kamçıyla vücuduna küçük darbeler vurmanın Münzir'i etkileyeceğini düşündüğü olmuştu ama bu vahşi dayak, hiç de hayra alamet değildi. Odasından hiç çıkmadan ağlayıp durmuştu. Lübnanlı ev arkadaşı hastaneye gitmemesini tembihlemiş, antibiyotikli sargı bezleriyle kendisi pansuman yapmıştı Sevsen'e. Şayet hastaneye gidecek olursa polis, kendisini böyle öldüresiye dövenin kim olduğunu itiraf ettirmeden bırakmazdı. Habib el-Mavsili'nin ise ne kraliyetle ne de hükümetle başını derde sokmaya ihtiyacı vardı. Yatağında öylece oturdu; birkaç ilaçla idare ediyordu. Üçüncü gece Münzir çıkagelmiş, başı önde, yanına ilişip üstünkörü bir özür dilemişti. Sonra da yalı aşçısının, Sevsen ağır gribe yakalanmış diye gönderdiği akşam yemeğini koymuştu önüne.

Kendini çok yalnız hissediyordu. Münzir'in esprilerine karşılık bile vermiyordu. Yıllardır ilk kez onunla cilveleşmiyordu; Münzir kendisiyle sadece sevişiyordu ama Sevsen onun teninin kokusundan bile tiksiniyordu. Sabahları kalktığında küçük dairesinde gezindikçe yalnızlığını sevmeye başlamıştı. Beş senedir yaptığı her şey gözlerinin önünden geçiyordu; annesini hatırlıyor, Reşid'i ve Nizar dayımı düşünüyordu. Bana uzunca bir mektup yazmıştı o sıra; ilk kez kendini işe yaramaz bir varlık gibi hissettiğini söylüyordu. Yalının sofralarından atılanlarla beslenen, her ay sonu bankaya gidip birkaç dirhem artırmaya uğraşan, tatil günlerini kendileri gibi gariban adamlarla ucuz barlarda geçirip üç beş kuruş daha az harcamak için "Happy Hour" zamanlarını bekleyen tüm diğer hizmetçiler gibiydi o da.

Mektuplarında o neşeli üslubu yoktu, eskiden olsa komik suratlar çizip altlarına tuhaf yazılar yazardı. Mektubun arasına bir de yüz dolarlıklardan bir deste koymuştu, "Postacı çalarsa kafaya takma," diyordu.

Aşkın nasıl nefrete dönüşebileceğini soruyordu bana ama aslında cevabı bulmak için uzun uzadıya düşünmesine gerek yoktu. Emir erlerine çiçekleri sulamalarını, çocukları binicilik dersine götürmelerini filan emreden o hanımefendi hayallerinden vazgeçmesi gerektiğini düşünüyordu. O küçük dairesinde yarı çıplak gezinirken eski gücünü tekrar bulmuştu. Sert bir kahve yapıp yatağına girince düşünmeye devam etti: Bir gün bitecek şeylere hiç ihtiyacı yoktu, bitişler onu korkutuyordu. Ölümü düşündü; karşı koymaya bile fırsat vermeyen bir bitişti ve Sevsen, ölümün kesinlikle adil olduğuna inanıyordu. Yalı sahibinin hiç ölmeyeceğini, hakkında raporlar düzenlediği kurbanların ise iyice soğuttukları intikamı sonunda alma arzusuyla gözlerini üzerine dikeceklerini düşünüyordu. Kimsenin ölmediği, herkesin yalnızca iyilikten, bilgelikten bahsettiği bir dünya hayal ediyordu. Artık Münzir'in de Partisi'nin de gerçekleşmesi imkânsız işlerini istemiyordu. Kaldı ki Münzir ordudan ayrılıp el-Mavsili'nin

yalısında uşak olmaktan duyduğu pişmanlığı açıkça söylüyordu zaten. Münzir'in gözünde yalının sahibi, geçmişinde yığınla şüpheli bağlantılar olan âciz bir adamdı. Münzir hem istihbarattaki hem de ordudaki arkadaşlarına mektup yazıp resmen yalvarmıştı; orduya geri dönebilmesi için aracılık etmelerini istiyordu. Kimseden tek bir cevap alamamıştı. Israrı devam edince Abbas adındaki bir arkadaşı sonunda dönüş yapmıştı ama o da Şam kaldırımlarında sigara satmaktan veya zenginlerin yanında şoförlük yapıp çocuklarını doğum günü partilerine götürmektense el-Mavsili'nin yalısında kalmasının kendisi için daha iyi olacağını söylüyordu. Sonunda seçimini yaptı; artık her şeye yeni bir gözle bakıyordu.

Kendi köyünde bir arazi sahibi olup askerî devrimlerden önce babalarına eziyet çektiren ağaların çocuklarını maraba olarak çalıştırmayı hayal eden tüm çiftçi çocukları gibi Münzir de para biriktirmeye başlamıştı. Biriktirdiği her kuruşu bir toprak parçası alabilsin diye kardeşi Cafer'e yolluyordu. Başlangıçta az bir paraydı ama zamanla biriktikçe bir tarla aldırmıştı. Kışlık domates ile turunçgil ekiminden belli bir geçim sağlayabiliyordu. Yeniden uşak olarak çalışmak düşüncesiyle içinde biriken korku, Münzir'e buz gibi geceler yaşatıyordu. "Tek bir serseri kurşun, tek bir yanlış adım öldürebilir," diyordu kendi kendine. Sonraki birkaç yılını da o tek yanlış adımın korkusuyla geçirdi.

Münzir, Montana Bar'daki bir taburede hemen yanı başında sessizce oturan Sevsen'e baktı; Halep'teki günlerini çok özlüyor, Sevsen'i de pekâlâ anlıyordu. Belki de bininci kez ona evlilik teklif etmek geçiyordu aklından ama son birkaç aydır biriktirdiği korkular yüzünden bağlılıklarını sorguluyordu. Kendi çevresinde güvendeydi. Cafer bazı şeyhlerin kitaplarını okumasını tavsiye etmişti. Tüm kitapları evine yığmış, neredeyse bütün boş zamanını sararmış sayfaları karıştırarak geçiriyordu. Okula gitmek için çorak dağların arasından

çıplak ayakla geçtiği korku dolu çocukluğunu hatırlıyor, aynı şekilde Şeyh Hıdır'ın türbesine yalınayak yürüyüp bütün bir yılı o zatın yanında inzivada geçirmeyi umarak rahatlıyordu. Sevsen'in takılarak, "Çılgınca sevişmediğimiz bir tek türbeler kalmıştı," demesindense hiç hazzetmemişti.

Münzir üzerindeki yükü atıp kardeşi Cafer'in seçeceği herhangi bir kızla evlenmeye karar vermişti; en iyisini seçeceğinden emindi. İlkokul arkadaşlarının fotoğraflarını gösterdiği sırada Seher'in kız kardeşinin yüzünden çok etkilendi. Onu en son köyden ayrılırken görmüştü: Okul kitaplarını koltuk altına sıkıştırmıştı, üzerinde yedinci sınıf forması vardı. Yemyeşil gözleri, büyük göğüsleri ve sivri diliyle Seher'le aralarındaki benzerlik inanılmazdı. Seher'i hatırladı Münzir, tek macerasıydı. Bir gün elinden tutup türlü vaatlerle incirliğe götürmüştü onu. Saman kokan kazağını açıp göğüslerini emmişti. Seher, Şamlı kadınlar gibi inleyince Münzir'in güleceği gelmişti ama Seher araya girip durumu açıklamıştı: "Senin gibi köylü çocukları Şam kadınlarını sever, ben de bu yüzden onlar gibi olmaya karar verdim," demişti. Şimdiyse kız kardeşi on sekizine basmıştı ve gariban ailesi, kızlarının kendi köylerinden çıkan gurur vesilesi bir subayla evlenmesine asla karşı çıkacak değildi.

Kardeşine yazdığı uzun mektubu zarflayıp postacıya verdiğinde her yerini saran bir ürperme hissetti: Seher'in kız kardeşiyle evlenecek olmasının tek sebebi, Seher'in göğüslerindeki saman kokusunun hâlâ burnunda olmasıydı. Sevsen, Münzir'i bir erkek olarak yeniden şekillendirmişti; onun gibi bir kadın, bir uşakla yaşamaya razı olacak değildi ya...

Münzir'de gördüğü değişimler Sevsen'i rahatsız etmişti. Hani, kaplumbağalar etrafındaki hiçbir canlıyı görmeden öylece yollarına giderdi ya, işte Sevsen de kendini öyle görüyordu; Münzir'e hiç aldırmayacaktı. Hayatında ilk kez artık eskiyip tadı kaçan bir aşkın tadına bakıyordu. Hafızasını şöyle bir yokladı; aile fotoğraflarını odasındaki

komodinin bir köşesine atmıştı, onları çıkardı. Karşı konulmaz bir özlemle Reşid'i özlüyordu; yanına uzanışını, sarılıp ondan güç alışını... İşte, okuldan kızların fotoğrafları... Bir tek Hibe'nin fotoğrafı hiç bozulmadan, tertemiz kalmıştı. Diğer hepsi solmuş, yıpranmış bir hâldeydi. Yazdığı raporlara kurban gidenler zaten hep rüyalarındaydı. Düştükleri durumu hayal edince Parti'deki arkadaşlarına karşı derin bir şefkat hissetti ilk kez. Hepsi de fakirlik içindeydi, oysa güçlü bir iktidarın zorbalıklarından nemalanmayı hayal etmişlerdi. Şimdiyse ölmüş kocalarının yasını bile tutmayı hak etmeyen birer dul gibiydiler. Sevsen o zamanlardaki mutluluğunun salt iktidar düşüncesiyle ilgili olmadığına inanıyordu, onu mutlu eden başka şeyler vardı: Bunca yıldır yaşadığı yanılsama Münzir'in gölgesiydi. Münzir'in kendisi de daha büyük zannettiği bir adamın gölgesiydi. Kendini çok güçlü görüp bütün ülkeye korku salan herkesin yüzü gözünün önünden birer birer geçti; onlar da ülkedeki her şeyi hükmü altına alan Başkan'ın ve ailesinin gölgesiydiler. Sevsen şimdi, köyünden başka sığınacak yeri olmayan bir uşağın gölgesinde kalmayı reddediyordu.

Montana Bar'da akşamdan beri içen Danimarkalı bir adamın kurlarına karşılık vermişti o gün. Adam Portekizli garson kızla gevrek gevrek şakalaşınca kız da Sevsen'e gülümseyip göz kırpmıştı. Sevsen adamı çırılçıplak ve kollarının arasında hayal etti; bedeninin eski hükmüne yeniden kavuşmasını çok istiyordu. Bir erkeğin ayaklarını öpmesine, onu sıkı sıkı tutmasına, göğsünün üzerine yatırıp ağlatmaya, onu kendine köpek edip başka köpeklerle yarışa sokmaya ihtiyacı vardı. Sevsen adamla Fransızca konuşuyordu, hiç girizgâh yapmadan, "Alman mısın?" diye doğrudan sormuştu. Adam böbürlene böbürlene Danimarkalı olduğunu söyleyip kadehini Sevsen'inkine dokundurmuştu. Neredeyse bir saat boyunca hatta belki daha fazla Doğu'ya bakış açısını anlatmıştı adam. Adamın ağzından çıkanlar Sevsen'in umurunda değildi; o sırada uzun boyunu, beyaz tenini inceliyordu. "Avrupalıların

tadına bakmadan Dubai'den gitmeyeceğim," diyordu içinden. Adama tiyatro öğrencisi olduğu, Dubai'de yaşayan ablasını ziyarete geldiği yalanını söyledikten sonra muhabbeti koyulaştırmışlardı; adam hiç soluksuz Henrik Ibsen'den bahsediyor, Sevsen de ağzından çıkan her sözü onaylıyor, onu ayartmaktan geri kalmıyordu. Danimarkalı birden anlatmayı kesip Sevsen'i odasında bir şeyler içmeye davet etti. Başıyla onayladı, çantasını alıp adamın peşinden gitti.

Otel odasına girince karşısında kırk yaşlarında bir kadın buldu; kalkık burnu annesininkine benziyordu. Adam kadını "eşim Susanna" diye tanıştırınca Sevsen endişelendiyse de kadın gelip kibarca tokalaştı hatta Sevsen'e bir kadeh limonlu votka ikram etti. Üçü birlikte oturup sıkıla sıkıla Dubai'nin sıkıcılığından bahsettiler. Susanna'nın, kocasına bakışını yakaladığı an rahatlamıştı Sevsen, içinden gülüyordu. Birden kendini hiç beklemediği bir maceranın içinde bulmuştu. Gömleğinin üstten bir iki düğmesini açtı, parmak uçlarıyla Susanna'nın geceliğine dokundu, belli ki pahalı bir şeydi. Sonra kalkmaya yeltenince adamın kalıp onları sevişirken izlemesini teklif etmesi gerçekten sürpriz olmuştu. Adamdan ayaklarını öpmesini istediğinde atılıp ayaklarını öpmeye başlayan Susanna'ydı. Kadının oldukça tecrübeli dokunuşları vardı; çorabının üzerinde yumuşacık geziniyordu. Sevsen'e bir kadeh daha votka doldururken adam da arkasına geçip soyunmaya başlamıştı. Sevsen büyük ve henüz sönük olan organını görünce oyunu kendisi yönetmek istedi; organını tuttu, adamın hemen hareketlenmesi hoşuna gitmişti. Kadına soyunup yatağa geçmesini emretti; işte oyunu yönetiyordu.

Sevsen'in emrivakileriyle coştukça coşan kadın bir kez daha boyun eğmişti; perişan bir kölenin ses tonuyla kocasının organını bir kez daha okşaması için Sevsen'e yalvarıyordu. Sevsen oyunu biraz daha devam ettirdi. Sonra başı ağırlaştı, kafası bulandı; oyun hevesi birdenbire kaçmıştı. Kadını dudağından uzun uzun öpüp hiçbir şey söylemeden çıkıp gitti.

Son birkaç maceranın sonuçsuz kalması aklına Münzir'i sokuyordu. Efendisinden medet uman köle gibi yeniden oturup onu bekler olmuştu. Doğrudan doğruya evlenmek istediğini söyledi Münzir'e ama o, Sevsen'den de açık şekilde konuştu: "İmkânsız". Sevsen sıraladığı tüm bahaneleri soğukkanlılıkla karşılasa da aşırı tepki vermemişti, ama kendisini terk etmemesi için yalvarıyordu. Kendisinin zavallı bir köle, onun ise efendisi olduğunu söylerken bunların o Danimarkalı kadının sözleri olduğunu fark edip kendine şaşırmıştı. Hiçbir şeyine karışmayacağına söz verirken Münzir'in uzun sakalına gözü takılmış, birden içinde bir tiksinti hissetmişti; sanki evlenmek istediği adam Münzir değil de henüz tanıştığı başka biriydi. Dubai'den ayrılıp başka erkeklere, başka şehirlerin rüzgârlarına doğru yol aldığında pişman olmamak için bu yıkıma ihtiyacı vardı sanki.

Elinde yırtık pırtık küçük bir çantayla evin kapısına geldiğinde hiçbirimiz Sevsen'i tanıyamamıştık. Annem uzun uzun gözlerine bakmıştı. Şefkatli duruşuna rağmen Sevsen, annemin nefretini görebiliyordu; onun hep hayal ettiği şeyi başarmıştı: kaçıp uzaklaşmak. Sevsen'e sarılırken buz gibiydi. Benim ağlayarak sarılmaya geldiğimi görünce tepkisini gizledi; arkamda da Reşid vardı, sessizce ağlayarak sarılma sırasının kendisine gelmesini bekliyordu. Benim gözümde Sevsen annemiz gibiydi; sanki bir kapris uğruna bizi terk etmiş de şimdi dönmüş, onu hoşgörmemizi, affetmemizi bekliyordu. Hem de tam hayatımız dipsiz bir yalnızlık kuyusuna düşmek üzereyken...

Hepimiz aynı evin içinde birbirimize yabancıydık. Annem artık Sevsen'in ondan nefret etmesini gerektirmeyecek bir yaştaydı. Odasına girdiğinde Reşid'in kemanı ve çellosu oradaydı, yanında da saksafonu. Reşid son zamanlarda saksafonla harika caz parçaları çalmaya başlamıştı. Çaldığı her caz parçası bize Meydan Ekbez'deki çiftçi kadınları ve istasyon görevlilerini hatırlatıyordu. Annem, Schubert'in "Ölüm ve Bakire"sini çalması için Reşid'e sürekli bir

ısrar hâlindeydi. Reşid ise hafif alaycı, annemin kesinlikle Viyana opera binasının merdivenlerinde doğmuş olması gerektiğini söylüyordu. Sevsen, enstrümanların odasında kalmasını rica etmişti Reşid'den. Reşid ona Jacques Brel şarkıları çalıyor, Sevsen ise Fransızcadan tercüme edip Reşid'e hevesli hevesli anlatıyordu.

Sanki bizi terk edip üç yıldır ortadan kaybolmamış gibi Dubai'de, Paris'te bakıp imrendiği ama parasızlıktan alamadığı hediyeler için özür diliyordu. Bizim neşemiz geri gelmiş, anneminse depresyonu artmıştı; terör estiriyor, sürekli oksijen yetersizliğinden yakınıp duruyordu. Çoğu Parti'ye katılan eski arkadaşlarını da artık evde istemez olmuştu, fişlenme korkusuyla hepsinden uzak duruyordu. Kendini mektuplarla oyalamaya başlamıştı; yazıp yazıp biz okuyalım diye örtüsü eprimiş o mutfak masasının üzerine bırakıyordu ama biz hiç ilgilenmiyorduk. Aslına bakılırsa biz hiçbir şeyle ilgilenmiyorduk. Ben son sınıftaydım, mezun olacaktım; Reşid ise profesyonel bir müzisyen olma yolundaydı, Nizar dayımın yanında çalışıyordu. Kazandığı bütün parayı bize dağıtıyor, kendine ise gün boyu evden çıkmayan bekâr bir adama yetecek kadar para ayırıyordu. Bir keresinde aylarca eve gelmemişti; meğer onca zaman Nizar dayımın saray yavrusundaki ufacık bir odaya kapanıp sadece uyumuş!

Sevsen döndükten bir hafta sonra yirmi ikinci yaş gününü tek hatırlayan Nizar dayım olmuştu. Ekibindeki müzisyenlerin eşleriyle birlikte bizi Şellal Restoran'da lüks bir akşam yemeğine davet etmişti. Misafirleriyle tek tek ilgileniyor, nane terbiyelisinden mantarlısına, köftesine kadar en lezzetli kırmızı et menülerinden söylüyordu. Her şeyin tadına bizzat bakıyor, şef baharatı bol tutsun diye garsonlara talimatlar veriyordu. Nizar dayımın bu yönünü biz ilk kez görüyorduk: Herkesin saygı duyduğu, emirler veren, garsonların avuçlarına hatırı sayılır bahşişler sıkıştırıp hepsini etrafında pervane eden bir adamdı. Müzisyenlerin eşleri ile annem birbirlerine iltifatlar yağdırırken yarının korkusunu üzerinden atmış bir aile olmanın yeniden

mümkün olabileceğini düşünmüştük. O gece Sevsen ayağa kalkıp üzerinde "Kalplerin Prensesi Sevsen Çok Yaşa" yazan kocaman pastanın mumlarını üflerken hepimiz, samimi ve kendine ait sırları olan neşeli bir aile olmak için dilek tutmuştuk. Annem o gece çizdiğimiz mutlu aile tablosunu koruyabilmek için Nizar'dan böylesi davetleri tekrarlamasını istemişti. O da biricik ablasını kırmamıştı; bizi her hafta başka bir restorana götürüp şehrin hiç bilmediğimiz güzelliklerini gösteriyor, hepimizi şaşırtıyordu.

1987 kışı boyunca devam eden bu davetler annemi yalnızlık duygusundan kurtarmaya yetmemişti, ne üzerine sinen küflü kiler kokusunu unutturabilmiş ne de onu Sevsen'le yakınlaştırabilmişti. Sevsen ise son zamanlarda durduk yere, hiçbir sebep göstermeden bizimle gelmek istemez olmuştu. Evde yalnız kalıp dökülen parçalarını toplamak, kendini tamir etmek istiyormuş; bir gün Reşid yolculuklarını anlatsın diye ısrar ederken öyle demiş Reşid'e.

Şimdi, otuzuncu yaş gününde aile sıcaklığından elimizde ne kaldıysa hepsini yeniden canlandırmaya çalışıyorduk. Hizmetçilerini o koca depoda bırakıp uzak mahallelere taşınan Yoldaş Fevvaz ile kardeşleri bizi duymasınlar diye fısıltıyla konuşuyorduk. Gerçi megafonları paslanmıştı ama yine de hepsi yerli yerinde duruyordu. Zamanında herhangi bir bahaneyle bangır bangır devrim şarkıları çalınırdı o megafonlardan. Şimdi, mezarlığa dönmüş mahalledeki her evin penceresinden Kuran sesi geliyordu.

Mahalle alelacele dikilivermiş ucuz malzemeli yapılarla dolup taşmış, hem de gariban çiftçilerin altından kalkamayacakları paralara satılmıştı. Yine de refah içinde ve medeni bir yaşam hayallerini hâlâ ayakta tutan bu şehrin hatırına ne yapıp edip almışlardı o evleri. Şehrin dörtte üçü, hatta daha da fazlası kalmaya hiç de elverişli olmayan gecekondulara dönüşmüştü ve suç oranı artmıştı. Sakallı herifler sabahın seherinde yollara çıkıp açık giyinen kadınların peşlerine

takılıyor, tutuklansınlar diye mahkemelere başvuruyorlardı. Sonra da gidip kadı meclislerinde şereften, ahlaki yozlaşmadan filan bahsedip ahkâm kesiyorlar, hafifmeşrep kadınları "hanif din"in kurallarına göre yargılamayı kendi hakları olarak görüyorlardı. Gerçek bir deliler bayramıydı; Halep, korkunun meşrulaştırıldığı bir şehre dönüştürülmüş, resmen cezalandırılıyordu. Tasmalarını tutanlara karşı sadakatleri dışında hiçbir şeyi doğru düzgün yapamayan bozguncu istihbarat görevlilerinin keyfî istekleri altında ezilen bir şehirdi artık Halep. Bir de halkoylamalarında çok iyi dabke oynardı bu adamlar; hani Jean'ın oğluna, "Hayatımda ilk kez uçsuz bucaksız bir utanç yaşıyorum," yazmasına neden olan şu dabkeleri...

Sevsen, Halep'in bu yeni hâlinden rahatsızdı. Yoldaşlarıyla beraber şehre saldıkları korku, dönüp dolaşıp sonunda kendisini de sarmıştı. Mini eteklerini giymeye cesaret edemiyordu artık. Silahını güvenlik güçlerine teslim ettiğinden beri kendini sapıklardan korumak için çantasında koca bir bıçak gezdiriyordu. Eski hâllerini hafızasından silmek istiyordu; ispiyonculuk yaptığı o raporlar yüzünden onlarcası sorgu odasını boylamıştı. Birçok arkadaşının geleceğini mahvetmişti. Şimdi bakınca, kendisinin de yanındaki arkadaşlarının da kendilerini bir hiç uğruna sattıklarını düşünüyordu: Her ayın sonunda ellerine geçen parayla bir ayakkabı bile alınmazdı. Üç kişiyi iki hafta doyurmaya yetmeyecek bir maaş karşılığında yaptıkları saçma sapan bir görevdi.

Cabir'in, Fevvaz'ın, onun kardeşlerinin ve eline herhangi bir yetki geçiren diğerlerinin gücünü ellerinden almak için ne boyutta bir yaygara kopması gerektiğini düşünüyordu. Kısa süre için bile olsa Milliyetçi Parti'ye inandığı için pişmandı Sevsen. Parti broşüründeki o gülünç söylemler bile oradan buradan aşırma laflardı. Partinin fikir adamları tarafından derlenip toparlanmıştı ki iktidara gelir gelmez Başkan kendilerini bizzat azletmiş, sonrasında da hep göz hapsinde tutmuştu. Böylelikle "yenilikçi Parti" fikrinin tıpkı "Filistin'in özgürlüğü" gibi ancak lafta kaldığını herkes iyice anlamış oldu.

Cabir hükümet tarafından Romanya'ya gönderilmiş ve orada tam yedi yıl kalmıştı. Yedi yıl boyunca döviz ticareti yapıp oradaki Suriyeli öğrenciler ve göçmenler hakkında raporlar tuttuktan sonra elinde şehir planlama doktorasıyla ülkeye dönmüştü. Bu diploma onun için, şehrin hafızası olan tüm o eşsiz yerleri, tarihî surları yerle bir etmek; ne Cemiliye'de ne de Menşiyye'de yıkmadık, ruhunu bozmadık tek bina bırakmayan müteahhitlerle ortak iş yapmak demekti. Her şey çok kolaydı: Yıkım ruhsatı çabucak çıkıyor, insanlar sıcak yuvalarından çıkarılıp ucuz, fare deliği gibi evlere yerleştiriliyorlardı. Dr. Cabir, tüm Parti konferanslarında (yahut insanın uykusunu getiren konferanslar da denebilir) bu modernleşmeyi savunuyordu. Hiçbir sıradan vatandaşın bu konferanslardan her nasılsa haberi bile olmuyordu; onlar, iktidardaki Parti'yle ve Başkan'la yaşadıkları paralel hayata uyum sağlamış, yuvarlanıp gidiyorlardı.

Cabir iki kelam arasında ya bir Parti sloganı atıyor ya da Başkan'ın bir söylemini yahut buyruğunu tekrarlıyordu. İşte bu, sözün bittiği yerdi. Başka söze gerek yoktu; artık şehrin tahrip edilişini eleştiren yahut böylesi azametli şehirlerin ruhlarının, kendisini yok edenlerin peşini ölene dek bırakmayacağını iddia eden profesörlerin görevden alınmalarını isteyebilirdi rahatça. Böylesi idealistlerin Dr. Cabir karşısında hiç şansı yoktu. Yapabilecekleri tek şey, tası tarağı toplayıp âşık oldukları bu şehri terk etmekti. Ömürlerinin geri kalanını ya Amerika'da ya Dubai'de ya da Paris'te geçireceklerdi. Hafta sonları köklü Halep mutfağından yemekler pişirecek, ecnebi meslektaşlarına her bir yemeğin hikâyesini uzun uzun anlatacaklardı. Sonra çaresiz, yine susup ailelerini özleyecekler, sonunda da sıla hasretiyle oralarda sessiz sedasız ölüp gideceklerdi.

Cabir, Parti yönetiminde tam zamanlı olarak görev almaya başladıktan sonra Sevsen, Parti şubesine çağırılmıştı. Uzun elbiseleri ve epeyce kalın başörtüsüyle karşısında duran bu zavallı kıza uzun uzun baktı Yoldaş Cabir. Sevsen'e bir kahve söyledikten sonra

çocukluğunu, bizimle, hâlâ saygı duyduğunu söylediği annemle geçirdiği günleri yâd eden herhangi bir dost gibi sohbet etti. Sevsen Parti'ye katılmayı açık açık reddetmişti; okuldan atılabilirdi. Elbette Cabir, bunun olmaması için yönetime defalarca müdahalede bulunmuştu. Bir düzine beyaz kâğıtla mürekkebi kurumuş bir kalem çıkarıp Sevsen'in önüne koydu; Münzir'le ve Münzir'in yapıp ettiği ne varsa hepsiyle ilgili bildiği her şeyi yazmasını istiyordu. Güya bu, Sevsen'in iade-i itibarı için Parti'nin öne sürdüğü ufak bir şartmış. O anda Sevsen, silahını emniyete teslim ettiği için öyle pişman olmuştu ki şimdi elinde olsa bütün şarjörü şu herifin üzerine boşaltabilirdi. Hem belki böylece şehrin ruhu da kurbanları da kendisini affedebilirdi. Midesi bulanmıştı, kusacak gibiydi. Çantasını alıp tek kelime etmeden çıktı oradan.

Bir süre caddelerde avare avare dolaştı. "Bu şehrin ruhu beni bir gün boğacak," dediği şehirde kendi şehrini arayıp durdu. Kendini, tüm diğer yoldaşlarıyla birlikte sıraya dizilmiş, yaptıkları her şey için şehrin ruhu karşısında hesap verirken hayal etti. Emevi Camii'ne girip gözden uzak bir köşeye geçti. Onlarca rekât namaz kılıp bildiği tüm duaları okudu. Gözleri dolu doluydu; içindeki kasvetin dağılıp ruhunun hafiflemesini istiyor, mağdur ettiği herkesin kendisini affetmesini diliyordu.

Camiden çıktı; aralık ayının acı soğuğu yüzünü yakıyordu. Üniversiteyi neden hâlâ bitirmemişti ki? Neden Beyânûn köyündeki bir okulda vekil öğretmenlik yapıyordu? Üstü başı kışın çamur, yazın toz toprak içinde kalıyordu. Üstelik köylülerle sıkış tepiş otobüslere binişleri, o kalabalık içinde ayağına basmaları, hem de bir özür bile dilemeyecek kadar kaba olmaları da cabasıydı.

Otuzuncu yaş gününü kutlamamıza izin verdiğinde toptan bir yenilgi içinde olduğumuza inanıyordu Sevsen. Yine de hiçbir şey yokmuş gibi, Reşid'in karamsarlıktan ölmemek için sıkı sıkıya tu-

tunduğu gülümsemeye benzer bir ifade takınarak aramıza katılmıştı. O gece, o üç kartala uzun uzun bakıp düşünmüştü: Ömrünün yeni on yıllık döneminin ilk günündeydi ve artık hayatının bir anlamı olmalıydı. Eski şen şakrak, dalgacı günlerini ağzında acı bir tatla anımsadı. Kararını vermişti; Hibe'yle bir daha görüşmeyecek, hayatını yeni baştan düzenleyecekti. Gidip maceranın uçlarında yaşayacak, bu ezik sonu asla kabul etmeyecekti. Dört tarafı eski Partili yoldaşlarıyla çevrilmiş, eski hâline dönüp basit bir muhbir olması için ensesine çökülmüş vekil bir köy öğretmeni... Bu can sıkıcı kısımları geçmişinden çıkarıp atmayı, hiç yaşamamış olmayı var gücüyle diliyordu; Parti yok, istihbarat yok, kimse mağdur olmamış... O eski idealist hâllerini özlüyor, yeniden kokusuyla erkeklerin aklını başından alan bir kadın olmayı istiyordu. Çılgınca düşünceler zihnini istila etmişti. Bir erkeğin hayatı boyunca tadabileceği en büyük zevkleri yaşatmıştı Münzir'e. Ama şimdi, yani onun ardından, bomboş bir kadın olmuştu sanki. Anlamsızdı; varlığının da düşüncelerinin de hiçbir anlamı yok gibiydi.

Sevsen, sevdiceğini mutlu edebilmek için hayal gücünü zorladığı o zamanları düşünedursun Münzir karısının yanına yatmış, o kayıtsız bedeninde başka başka kadınların kokularını arıyor, baldızı Seher'in göğüslerinden yükselip belleğinde asılı kalan o ekşimsi, yakıcı kokuyu bulmaya çalışıyordu. Kıyafetleri gardıroba tıkıştırmaktan başka bir iş yapmayan bu soğuk kadavrada Sevsen'in kokusunu bulacağına dair ümidini çoktan, daha ilk haftadan kaybetmişti zaten. Kardeşi Cafer'in hiç aksatmadan, üç ayda bir kargoladığı kitaplara gittikçe daha çok gömülüyordu. İran deneyimini inceliyor, Şiilik düşüncesini ve şehitlerin yaşam öykülerini okuyordu. Hasan ve Hüseyin'in hayatını tekrar okuduğunda gözyaşlarını tutamamıştı. Hz. Ali'nin *Nehcü'l-Belâga*'sından koca koca bölümleri sular seller gibi ezberliyordu. Çiçeği burnunda dünya evinde kendine küçük bir köşe tahsis etmişti. Yere İranlı bir arkadaşının hediye ettiği İsfahan işi seccadeyi serip toprak bir çömlekle büyükçe bir kitaplık da yerleştirince içine

sinmişti: İşte, kâinatın ve insanlığın gidişatını tefekkür etmek için eşsiz bir köşesi olmuştu.

Artık Sevsen yüzünden uykusuz geceler geçirmiyordu ama lüks banyosunun küvetine ne zaman uzansa vücudunu sıcak suya bırakıyor, bedeni gevşiyor, damarlarına kan yürüyor, organı sertleşiyor, yine Sevsen'i anımsıyordu. Neden onu yanına çağırmamıştı ki? Çağırmış olsa kesinlikle reddetmezdi, buna emindi. Şimdi onunla yaşadıklarını hayal edip avunuyordu işte. Bir taraftan da arzularını bastırmaya çalışıyordu; yaşadığı bu uzlet, tamamen kapalı ve gözlerden uzak bir cinsel hayat gerektiriyordu. Gel gör ki hissettiği şu şehvet, damarlarından çekilmek bilmiyordu. Kendisi de şaşırmıştı. Tam da şu an gidip karısıyla yatabilecekken Sevsen'in hayaliyle sevişmeyi çok daha fazla istiyordu.

Günahının altında iki büklüm, banyodan çıkıp çilehanesine sığındı Münzir. Dolu dolu gözlerini, her sözüne bir ayet veya hikmetli söz serpiştirdiğini görünce yalının sahibi Münzir'i biraz rahat bırakmaya karar vermişti; ufak tefek işleri ona verip geri kalan çoğu işini Guillaume'un sorumluluğuna vermeyi daha uygun bulmuştu. Zaten Münzir de buna itiraz edecek değildi.

Guillaume, Şam'da Şarkiyat Araştırmaları okumuş bir Fransızdı. Arapçayı birçok lehçesiyle konuşur, Farsça ve biraz da Kürtçe bilirdi. Bir Kürt kızına âşık olduktan sonra öğrenmişti Kürtçeyi. Kızın Şeyh Muhyiddin Mahallesi'ndeki bir gecekonduda birlikte yaşadığı ev arkadaşı, yabancı erkek öğrencileri yatağa atmaya bayılırdı. Kız, perşembe geceleri barlardan avladığı bu çocuklara Avrupai yaşam tarzına nasıl da düşkün olduğunu ballandıra ballandıra anlatırdı. Zaten, üstüne başına bakıp da kirli kot pantolonlarını, salaş gömleklerini gören, bu düşkünlüğü hemen anlardı. Süveyda'daki ailesinin geri kafalılığına çok kızardı. Mütevazı İngilizcesiyle modern dansa olan ilgisini anlatır dururdu. Guillaume da işte bu kızın peşine takılıp

geceyi yatağında geçiren o yabancı öğrencilerden biriydi o zamanlar. Kız, delikanlıyı hiç uyandırmadan gün aydınlanırken Süveyda'ya, memleketine doğru yola çıkmıştı. Guillaume öğle ezanından epey sonra gözlerini açtığında yanında kimseyi bulamamıştı. Kalkıp geceyi birlikte geçirdiği kızı ararken karşısında Narin'i görünce bir an şaşkınlıktan konuşamamıştı. Adı gibi narin bedeniyle küçücük mutfakta oradan oraya salınıyordu; galiba kahve yapıyordu. Hemen toparlanmıştı Guillaume; arkadaşının nerede olduğunu soracak oldu ama adını çoktan unutmuştu bile. Narin'in söylediğine göre acilen memleketine gitmesi gerekmiş.

Kibar bir kızdı Narin; Guillaume'a da bir kahve koyup eşlik etmesini istemişti. Kamışlı'da yaşayan nişanlısından bahsediyordu; Toprak Mahsulleri'nde makine mühendisiymiş. Sonra da kendinden bahsetmişti biraz; Kürtçe şarkıları çok severmiş. Ciwan Haco'nun bir şarkısını baştan sona tercüme etmişti Guillaume'a. Sonra da Mihemed Şêxo'nun o meşhur şarkısı "Eman Dilo"yu mırıldanmıştı. "Ji derdê yarê tim bi kulo"[6] derken nasıl da hoştu öyle... Birlikte şarkılar söyleyip epeyce gülüştükten sonra Narin kalkıp öğle yemeği için bir şeyler hazırlamış, oturup birlikte afiyetle yemişlerdi. Laf lafı açmış, sohbet öyle koyulaşmıştı ki havanın karardığını fark etmemişlerdi bile. Meğer Narin, her perşembe evden gidip kampüsteki bir arkadaşında, Şirin'de kalırmış. Karşılığında da Delal, Velid Kamışlı'dan geldiğinde evi onlara bırakıp başka bir yere gidermiş.

Guillaume, bekâretini üç sene daha bekleyeceği nişanlısı için koruyan bu cılız kıza karşı tuhaf bir yakınlık hissetmişti. Birkaç gün sonra Delal, kapıda Guillaume'u görüp üstüne bir de Narin'i görmeye geldiğini öğrenince çok şaşırmıştı. O gün Narin'i alıp sınıf arkadaşı Cécile'in partisine götürmüştü. Şam sevdalısı bir kızdı Cécile; artık buralı olmuştu. Şam'ın sayılı entelektüelleriyle de sağlam ilişkileri vardı. Avrupalıların eskiden sömürgeleştirdikleri bu topraklarla ilgili

6 Kürtçede, "Yârin derdiyle her daim kederliyim" anlamına gelen ifade. [E.N.]

bu denli kör ve bilgisiz olmalarına karşı çok sevdiği bu yeri daima savunması, herkesin takdirini topluyordu.

Guillaume ile Narin'in aşk hikâyesi son derece sıradan başlamıştı. Narin kendini sürekli Guillaume'u düşünüp onu özlerken yakaladığında çok şaşırmıştı. Kendini çok suçlu hissediyordu. Öbür taraftan Delal, artık yalnızca perşembe günleriyle yetinmeyip eve sürekli birilerini getirmeye başlamıştı; onunla da ipler iyice gerilmişti. Sonunda çantasını toplayıp çıkmış, evi tamamen Delal'a bırakmıştı. Gerçi o da çok geçmeden dört erkek kardeşini birden kapısının önünde buluvermişti. Adamlar, yarım saat içinde kıza neyi var neyi yoksa toplatmış, üç beş gün içinde de Venezüela'daki gurbetçi akrabalardan biriyle evlendirmişlerdi. Düğün gününde, "Şu yaşadıklarımı yazsam Fransız, İngiliz, Japon erkeklerin tadına dair bir roman çıkar," diye geçirmişti içinden. Margarita Adası'ndaki ferah evinde, yirmi senedir Venezüela'da yaşasa bile hâlâ annesinin mulûhiyyesinden[7] isteyen kocasına yemek yaparken de bunu düşünüp kendi kendine gülmeye tutulmuştu Delal. Yalnız başına kahvesini içerken tek gecelik sevgililerinin yüzlerini birer birer anımsıyor, zihninde kitabının taslağını oluşturuyordu bir nevi. Bir taraftan da Venezüelalı, Meksikalı ve Bolivyalı erkeklerle ilgili yeni hedefler koyuyordu kendine.

Çok geçmeden birkaç akrabası ve kuzeni tarafından bir bungalovda Meksikalı sevgilisiyle basıldı Delal. Kızı hemen yakalayıp ilk uçakla Şam'a geri yollamışlardı. Kız kardeşlerini havaalanından alırken dört kardeşin de ağzını bıçak açmıyordu. Delal'ı Süveyda'nın epeyce dışında bir yere götürüp dört ayrı silahla üzerine kurşun yağdırdılar. Sonra da anneleri ağıt yaksın diye cesedini eve getirdiler. Henüz on altısını doldurmamış olan en küçükleri suçu kabullenip aile şerefini iki paralık eden ablasının pisliğini temizlemek için onu vurduğunu, dört farklı silahla dört farklı yönden ateş ederek onu öldürdüğünü

7 Mulûhiyye adlı bitkiden yapılan Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya özgü bir yemek. [E.N.]

itiraf etmişti. Ayrıca bunu Süveyda'daki Üçüncü Sorgu Hâkimi'ne de aynen beyan etmişti. Bu durum Suriye yasalarına göre hafifletici sebep teşkil ettiğinden hâkim, kasıtlı cinayet kararını namus sebebiyle cinayete çevirmişti. İki sene yatıp çıktıktan sonra Süveyda sokaklarında bir halk kahramanı gibi göğsünü gere gere dolaşabilecekti.

Narin, Guillaume'a artık görüşemeyeceklerini söylemişti; Delal'ın başına gelenlerin kendi başına da gelmesinden korkuyordu. Her ikisi de o ateşli öpüşmelerini unutamıyordu ama Guillaume, dudaklarını hâlâ alev alev yakan o şehvete hiç karşı koyamıyordu. Birkaç buluşmadan sonra artık elinden bir şey gelmeyeceğini anlamış, Narin'den kendisini candan bir dost olarak görmesini ve ayrılık hediyesi olarak Aix-en-Provence'ın bir köyündeki mahzenden getirdiği bir şişe şarabı kabul etmesini rica etmişti. Son bir hediyeydi sadece. Sonra Narin'in yanağına minik bir öpücük bırakıp gidecekti.

Kalkıştığı küçük macera kazasız belasız sona erince Narin derin bir oh çekmişti ama Cécile'in evinde çektirdikleri birkaç fotoğrafı yine de atmaya kıyamamıştı. Şirin kızdı Cécile, çok sevmişti onu. Guillaume'la aralarındaki ilişkiyi ise her nedense hiç sorgulamamıştı.

Üç yıl sonra Guillaume, Fransız Dışişleri Bakanlığı'nda işe girmek ile Habib el-Mavsili'nin yanında çalışmak arasında bir seçim yapmak zorundaydı. El-Mavsili, Guillaume'un aşiretler ve Biladüşşam tarihine olan etkileri hakkındaki bilgi donanımını çok beğeniyordu. Hâl böyle olunca Guillaume basamakları hızla tırmanıp el-Mavsili'ye en yakın konumlardan birine çabucak yerleşmişti. Bir taraftan da el-Mavsili'nin yakınındaki diğer kişiye, Münzir'e yakın durmaya çalışıyordu. Zaman zaman Münzir ve Sevsen Halep lehçesiyle argo sözcükler sıralayıp birbirleriyle atışırlarken Münzir'e böylesi eğlenceli bir kadın seçtiği için ne kadar şanslı ve zevkli bir adam olduğunu söyler, arada bir pohpohlamayı ihmal etmezdi. Kafa karışıklığı yaşadığı zamanlarda Münzir, Şii fıkhıyla ilgili birkaç meseleyi Guillaume'la tartışmaya kalktığında bu delikanlının, temel içtihat

hükümlerine karşı çıkan çoğu fıkıhçının delillerini teker teker çürüttüğünü görünce çok şaşırmıştı.

Sevsen, Guillaume'un o güleç çehresini ve absürd tiyatro sohbetlerini hâlâ hatırlıyordu; çok iyi bir dosttu Guillaume. Fakat her nedense Sevsen Paris'te kalabilmek için ondan yardım istediğinde doğru düzgün bir cevap bile vermemiş, kendisini Fransız bir arkadaşına yönlendirmişti yalnızca. Bu arkadaş Sevsen'i üç gece boyunca çok güzel ağırlamış, hatta artık evinden ayrılacakken Sevsen'e 500 frank vermişti. Başka zaman olsa asla almazdı ama o zamanlar mecburen kabul etmişti bu parayı. Yine Paris'in merkezinden çok uzaktaki o Vahran Zehra Lokantası'na gidip Fas baharatlarının keskin kokuları arasında, o pis kanepenin üzerinde uyuyacaktı. Oysa ne hayalleri vardı: Üst düzey bir subayın karısı olacak, Paris'in göz alıcı semtlerini karış karış gezecekti...

Otuzuncu doğum günü kutlamaları sonrası Sevsen gün aydınlanmadan kalkmıştı. Kulak kabarttı; salondaki sesler kesilmişti. Banyo kazanını altı saat öncesinden yakmıştı; banyoya girdi, kazanda kaynayan suyun sesini dinledi bir süre. Yıllardır biriken kirlerden sararmış küvete oturdu. Etrafına bakındı: Burası da evin her yeri gibiydi, duvar boyaları dökülüyordu. Bu banyonun pırıl pırıl parladığı, sabun kokularının her yanı sardığı o eski hâllerini düşününce annesinin yaşadığı yenilgiyi görebiliyordu aslında.

Küveti sıcak suyla doldurup içine oturalı tam üç saat olmuştu. İyice rahatlamıştı, vücudunun tüm gözeneklerinin açıldığını hissedebiliyordu. Üzerine bir havlu sarıp banyodan çıkınca ayakları oynayan bir sandalyede oturup öylece kendisine bakan annemi görmüştü karşısında. Annem havluya sarılmış vücuduna hiç bakmadan, "Gel, birer kahve içelim," demişti, yine üzerinde o depresif giysiler vardı. Sevsen, gevelercesine teşekkür edip odasına yönelmişti ki bizim odanın önüne gelince duraksayıverdi; bizi görmek istemişti herhâlde.

Kapıyı açtı; Reşid derin derin uyuyor, Nizar ise yere bir döşek atıp üzerine kıvrılmıştı. Tek odayı bölüşen bu üç erkeğe karşı büyük bir sevgi besliyordu. Kapıyı usulca kapattı. Son kez sabah namazını kıldı. Uyandığımda onu, tüm o ağır giysilerini ağaçları kurumuş bahçeye fırlatırken görünce çok şaşırmıştım. Pardösülerini, eşarplarını, eldivenlerini, namaz seccadelerini, hepsini tutup tutup atıyordu. Sonra hepsini ateşe verdi. Gülümseyerek Reşid'e dönüp, "Çatlak Sevsen geri dönüyor! Bu kadar çabuk pes edecek değilim!" dediğinde her ne planlıyorsa hiç de sağduyulu bir şey olmadığını anlamıştım. Yavaş yavaş küle dönüşen ateşin yalımları yüzünü saklasa da ben, gözlerindeki korkuyu okuyabiliyordum. Çevremizdeki evlerin çatılarından, balkonlarından onlarca göz bize bakıyor, sönmeye yüz tutan ateşi izliyordu. Sevsen'in sekiz koca seneyi oracıkta yakıp kül ettiğinden haberleri yoktu. Bense uçuşup gözlerime dolan o küllerle birlikte yine aynı şeyi yaşıyordum; Sevsen sağduyusunu her kaybettiğinde hissettiğim şeyi: kaygı.

Bu olaydan sonra Sevsen günlerce evden çıkmadı. Reşid'le oturup geçmişin yükünden nasıl kurtulacaklarını tartışıp durdular. Reşid, kopuk kopuk kelimeleri bir araya getirmeye çalışıyor, Suad'dan bahsediyor, dolabın üzerine bir ikonmuşçasına kondurulmuş kül kavanozunu gösteriyordu. Sonra sözü babama getiriyor, onu ne kadar özlediğini, ölmeden önce son kez yüzünü görmeyi ne çok istediğini anlatıyordu. Ölümden bahsederken iyice alevleniyor, ciddileşiyordu. Sonra birden kendisini Nizar dayımın evinden kovan Mithat'a küfretmeye başlıyor, dominantlığı karşısında Nizar dayımın çok zayıf kalmasına kızıyordu; annemize ettiği onca küfrü bile yutuyordu! Reşid'in kemanını kırıp parçalarını merdivene fırlatmış, dolabını boşaltıp tüm giysilerini, dayısının evinde sakladığı özel eşyalarını ortalığa dökmüştü adi herif! Reşid hiç susmadan içini döküyor, Sevsen hiç konuşmadan dinliyordu. Gözleri Suad'ın küllerine takılı kalmıştı. İyice anlamıştı artık: Sonsuz uçuruma sürüklenen bir aileydik biz.

Her şeyden korkup telaşa kapılıyorduk ve bizi ancak bir mucize kurtarabilirdi...

"Her şeyin karşısında hep yeniksen artık ölüme sığınmaktan başka bir şey yapamazsın ki," diyordu Reşid. Elinde, dayımın emek emek yetiştirdiği pek sevgili yeğenine özür niyetiyle aldığı kemanı tutuyordu çok da hoşlanmayarak. Kemanını eline alıp taksime başladığında görmeye alışkın olduğumuz o keskin bakışlarını kaybetmişti son günlerde. Oysa Nizar, Halepli müzisyenlerin karşısına geçmiş, umutla bekliyordu. Bu çocuk biraz daha sıkıntı çektikten, az daha piştikten sonra dehasının dilden dile dolaşacağına bahse vardı. Reşid'den hâlâ bestelemediği şarkıları bestelemesini bekliyordu. Reşid ise sadece susuyor, hiçbir şeyi, annemin her gün mektup yazıp yalan yanlış adreslere yollamaya başlamasını ve hiç gelmeyecek cevaplar beklemesini bile umursamıyordu.

Bense iş aramaya başlamıştım. Nizar'ın bir arkadaşı aracılığıyla yarı zamanlı bir iş buldum; tekstil sektörüyle ilgili bültenleri parça başına ücret alarak çevirecektim. Allahın her günü Sefire'deki tekstil fabrikasına gidip saatlerce o koca fabrikada çalışanları izleyerek bültenleri bekliyordum. Kızın biriyle masum bir arkadaşlık kurmuştum. Bana, karşımda duran kimseye güvenemeyeceğimi söylemişti ama onun bu şüpheci yaklaşımına çok da kafa yormadım. Böyle bir yerde şüpheci olması çok normaldi; herkes, ağzından yanlış bir söz kaçırmaktan korkuyordu. Memleketin hâliyle, pahalılıkla yahut artık iyice alenileşen şiddetle ilgili tek kelime etmekten çekiniyorlardı. Biri kazara maydanoza gelen zamdan bahsedecek olsa ensesinde bir muhbir bitiveriyor, "Sen Parti'nin siyasetini beğenmiyor musun?" diyordu. Oldu ki ölmek istedin, Parti'nin iktidarı altında yaşamak istemediğin anlamına geliyordu. Her şeyin ucu bir şekilde dönüp dolaşıp Parti'ye bağlanıyordu ki bu durum, Cabir ve yoldaşlarının epey işine geliyordu. Herkesi saran bu korku sayesinde milyonları kolayca sokağa dökebiliyor, yürüyüşler yaptırabiliyorlardı.

Jean ise bu manzarayı giriş kattaki evinin panjurları arkasından izledikçe utançtan iyice eziliyordu: Meslektaşları hâlâ sokaklarda, on yıldan beri hiç usanmadan dabke oynuyorlardı. Sadece biraz daha eğilip bükülmüş görünüyorlardı, o kadar.

Fabrikanın koridorunda oturmuş, halkla ilişkiler sorumlusunu bekliyordum. Beni görünce sanki yeni gelmişim, saatlerdir kendisini beklemiyormuşum gibi bültenleri elime tutuşturdu. Terminolojiyi doğru çevirmem için defalarca yaptığı uyarılara hiç kulak asmadan çekip gittim. Önemli bir iş yapıyormuşum gibi hissedeyim diye gece boyu çalışıyordum. Çevirdiklerimi yeniden çeviriyor, önüme tüm sözlüklerimi açıp belki de beşinci kez en doğru anlamı arıyordum. Kara tahtanın önünde dikilip büyüdüklerinde istihbarata raporlar yazacak onlarca aptal öğrenciye bir şeyler öğretmeye çalışmaktansa bu iş, çok daha iyiydi bence. Özgürlüğümün kıymetini biliyordum işte. Gerçi, günün geri kalanında ne yapacağımı hiç bilmiyordum. Sırf, çöküşü öylesine güzel anlatan o muhteşem şiirlerin yaşattığı duyguyu yeniden hissetmek için T. S. Eliot'ın *Çorak Ülke*'sini yeniden çevirmeyi düşünmüştüm.

Sevsen'e, ölümü düşününce umutlandığımı söylediğimde yüzüme boş boş baktı; bunca yıl sonra yeniden Jean'ı görmüş. İki senedir azar azar içinde biriken arzuyu görmezden geldiği için pişmandı. Şimdi de kızgınlık dönemini kaçırdığı için eşini cezalandıran dişi aslan gibi kaçmıştı ondan.

Histerik sonuçlar doğuran toplaşmalardan, bir grup ergenin bir film izleyip sonra hep bir ağızdan şarkılar söylemesinden mesela, oldum olası korkmuşumdur. Annem, "Muhbirler ağaç dallarının arasında bile yaşar," derdi ve hepimize sessiz kalmayı, çok gerekirse "He" deyip geçmeyi öğütlerdi. Birkaç sene evvel coğrafya öğretmeni olan bir arkadaşı ansızın ortadan kaybolduğundan beri kendisi de aynen böyle yapıyordu. Çünkü anneme göre "Her tarafı kapanlarla çevrilmiş fare ne yapardı? Susardı!"

Herkes sessizdi, kimse ağzını bile açmıyordu, bu yüzden emniyet birimlerine artık hiç iş düşmüyordu. Sıkıntıdan oturup tavla oynuyorlardı. Canları çok sıkılırsa eski dosyaları karıştırıyorlardı ama oralarda adı geçenler de çoktan kaçıp yurtdışına gitmişlerdi bile.

Gün batarken Sevsen sessizce oturmuş, kaleden şehri izliyordu. Yanında, çıplak fotoğraflarını çekip Paris'te ilk sergisini açmak isteyen ve bunun için yıllardır Sevsen'in peşini bırakmayan Ermeni fotoğrafçı vardı. Böyle sessiz kalmak ağır geliyordu Sevsen'e. Nefesini tuttu. İlk kez karanlıktan korkuyordu. Karabet, gözlerini dikmiş kendisine bakıyordu. Sonra tek poz fotoğrafını çekti. Çektiği fotoğraftaki değişikliği ancak duvarına asınca fark etti: Bu yüz, keskin ve çekici hatlarını asla unutamadığı o yüz değildi; çok daha yumuşak, çok daha uysaldı. Dünya çapında tanınmak isteyen profesyonel bir fotoğrafçının ihtiyacı olan yüz bu olamazdı. Zaten fiziği de modelliğe uygun görünmüyordu artık; soyunması için onca para dökmeye değmezdi.

Hemen ertesi gün haklı çıkmıştı: Sevsen, akşamüstü saat yedi gibi gelip kapısını çalmıştı. Karabet'in lambalarıyla, çeşitli aydınlatma gereçleriyle, pozlama şemsiyeleriyle, koltuğuyla, Kalküta'da bir açık artırmadan özellikle fotoğraf çekimi için aldığı beyaz İran halısıyla tam bir stüdyo gibi hazırladığı fotoğraf odasına geçtiler. Sevsen gömleğinin düğmelerini çözmeye başlamıştı bile. Bir iki dakika sonra çırılçıplak durmuş, nereye uzanacağını soruyordu. Fotoğrafçı bedenine baktı; bacaklarında sarkıklar vardı, göbeği de sanki biraz fazlaydı. Koltuğa kıvrılarak oturmasını söyledi. Birkaç poz çekip parasını verdi ancak Sevsen, beğenilmediğini anlamıştı. Fotoğraflarının sergilenmesi şartıyla parayı iade etti. Yine de anlaşma gereği yüzünün doğrudan çekilmesini istemiyordu. Ermeni fotoğrafçı bu teklifi özür dileyerek reddetmişti; o, âşık olduğu eski vücudun peşindeydi, böyle olmazdı. Biraz da Münzir'den çekinerek iyiden iyiye çekti kendini.

Sevsen, bir kadeh votka-limon isteyip bir köşeye oturdu; durumu kabullenmişti. Herkes eski hâlini istiyordu. Bir karar verdi; bu iktidarsız heriflerin karşısında yenilmeyecekti. "Negatifleri bana vereceksin," derken öyle sert ve ciddiydi ki fotoğrafçı sinmek zorunda kalmıştı; böylesi kadınları iyi tanırdı. Hâlbuki Telel çarşısında onu o uzun feracesiyle gördüğünde başını çevirip öylece yanından geçmişti ama şimdilik bunu unutmuş görünmeliydi. Sevsen filmleri alıp küçük masanın üzerindeki paraya hiç dokunmadan çekip gitmişti. Şimdi Karabet, koltuğun üzerinde kıvrılmış duran o bakışları korku dolu, üzgün kadını düşünüp, "Aslında o kadar da kötü değildi," diye geçiriyordu içinden. Bu pişmanlık duygusundan nasıl kurtulacağını ise hiç bilmiyordu.

Kafadan hafif kırık Kürt bir fotoğrafçıyla birlikte on tane fotoğrafın banyosunu yaptı Sevsen. Adam susmaksızın Baas Partisi'nin teklifini neden kabul etmesi gerektiğinden bahsediyordu. Şebâb Bar'ın müdavimleriyle oturup Arapça bilmediği hâlde dokuz dilde rüya görebilen annesini anlatıp duran değişik herifin tekiydi. Sevsen'in yüzü koltuğa gömülmüş fotoğrafını görünce, "Bana bunun bir kopyasını bırak, banyo ve baskı borcunu silerim," demişti. Sonradan, Şam'da Arap Dili okumaya gelmiş Amerikalı bir kızın yardımıyla o fotoğrafı *Photographier* dergisine yollamıştı. Arada bir bu çatlak fotoğrafçıyla buluşmak için Halep'e gelen bir kızdı bu. Her geldiğinde birlikte otel odasına kapanır, en az üç gün çıkmazlardı. Sevişmelerinin şiddetinden kızın başı döner, dizleri titrer, birkaç adım atmak şöyle dursun ayakta bile duramazdı. Adamın gözlerinin içine bakıp İngilizce bir şeyler diyerek kur yapmaya çalışsa da adam bunların tek kelimesini bile anlamazdı. Otelin Ramses Sineması'na –gerçi şimdi her ağustosta çiftçilerin uğrak yeri hâline gelen bir kahvehaneye dönüşmüştü– bakan yüksekçe penceresinin önüne geçip bu deli adamın kamerasına poz verir, birkaç fotoğrafını çektirirdi. Wanes Restoran'dan özel olarak getirdiği aşırı pahalı yemeklerle, otelin barından sipariş

ettiği bilmem kaç yıllık şaraplarla ve bir de çatlak fotoğrafçıya verdiği birkaç yüz dolarla güya çekilen fotoğraflarının ücretini ödüyordu. Adam da bunun karşılığında içinde tuttuğu ne varsa genç kızın bedenine boşaltıyordu. Sonra da gidip o birkaç yüz doları Şebâb Bar'da yiyor, beş para etmez abazan arkadaşlarına seviştiği hatunun ay gibi parlayan yüzünü, Afrika ormanlarında salınarak yürüyen bir kaplana benzeyen vücudunu anlatıyordu.

Sevsen'in fotoğrafı, Reşa Davud adıyla yayımlanan meşhur Fransız dergisi *Photographier*'de, dünya çapında tanınmış fotoğrafçıların fotoğraflarının hemen yanı başında çıkmıştı. Dergi, çatlak fotoğrafçıya 2000 frankla birlikte dergiden altı kopya yollamıştı. O da her girdiği kahvehanede fotoğrafı gösterip bunun, kendisine tam 1000 dolarlık deri ceket hediye eden Amerikalı kız arkadaşı olduğunu anlatıyor, yayın yönetmeninin bizzat imzaladığı davet mektubunu herkesin gözüne sokuyordu. Mektupta yeni fotoğraflarını bekledikleri, hatta aralarındaki işbirliği devam ederse ileride kendisini Paris'e bile davet edebilecekleri yazıyordu!

Yayımlanan o tek fotoğraf, Sevsen'in bedeniyle barışmasını sağlamıştı. Odasının duvarına astığı o on fotoğrafın her birine uzun uzun baktı. Reşid'e, sarkmış bir bedenin ne anlama geldiğini sorduğunda aldığı cevap son derece net olmuştu: "Anne olman gerek."

Reşid artık yatağına sokulup göğsünde yatmıyor, o da kendi çocuğunun saçını okşar gibi parmaklarını Reşid'in başında gezdirmiyordu. Yeni yaşının ilerleyen günlerinde odasından çıktığında hepimizin gözleri Sevsen'e kilitlenmişti: Vintage tarz bir pardösünün altına giydiği mini eteğiyle, eskise de hâlâ gösterişli duran pırıl pırıl cilaladığı çizmeleriyle harika görünüyordu. Gerçi bakışlarımızda görmeyi umduğu şaşkınlığı bulamamıştı; biz daha çok, zevkine hayran kaldığımız için ne diyeceğimizi bilememiştik.

Birkaç dakika sonra Sevsen saçı başı darmadağın, gömleği paramparça bir şekilde geri geldi. Gözü dönmüş gibiydi; caddenin ba-

şındaki sokak lambasının dibine tüneyen it sürüsünden intikamını alacaktı, ekmek bıçağını arıyordu. Gömleğinin yakasından görünen çiçekli ipek sutyenin içindeki albenili göğüslerinden tahrik olup hep beraber Sevsen'e saldırmışlar, memelerine dokunmaya kalkışmışlardı. Birini eline geçirip kafasını duvara vurduğu gibi ellerinden kurtulmayı başarmıştı. Resmen güpegündüz tecavüz edeceklerdi! Eline bıçağı alıp o hayvanları bulmaya çıkmıştı ki mahalledeki kadınların tepkisiyle karşılaştı: Hepsi teker teker kapıya çıkmış Sevsen'e küfrediyor, "Orospu!" diye bağırıyordu.

Sevsen o günü hiç unutmadı. Artık mahalleye çıkarken daha tedbirli giyiniyordu. Başına doladığı fuları mahalle sınırlarından çıkar çıkmaz alıp çantasına koyuyordu. Ne kadar zavallı olduğumuzu, elimizden hiçbir şey gelmediğini ve çok korktuğumuzu görmüştü sonunda; ilk kez kendini yapayalnız hissediyordu. Yoldaş Cabir'e gidip istediği raporları yazmaktan ve tabancasını geri almaktan başka çaresi yok gibiydi ama yapmadı. Jean'ın anlattığı o utancın içine yeniden çekilmeye hiç niyeti yoktu.

Jean, Pierre'e yazdığı bir mektubu kendisine de okutmuştu. 26 Şubat 1998 tarihli bir mektuptu. Oğluna; artık odasından hiç çıkmayan, yalnızca Orhan Meyser adlı bir şairin karaladığı dizelere dokunmakla yetinen babaannesini anlatıyordu. Yaşlı kadın Jean'ın eve getirdiği fahişelerin seslerini duymaya bile dayanamıyordu. Jean da Sevsen'i o eski püskü giysiler içinde gördüğünden beri hiçbir fahişede onu aramaz olmuştu zaten. Eve gelip o koca evin içinde rahat rahat geziniyorlardı. Evdeki her şey toz toprak içindeydi: İstanbul işi mobilyalar, duvarlarda asılı aile fotoğrafları... Hele o fotoğraflar, yüz yıl öncesinden kalma gibi duruyordu. Sanki artık kimsenin bir vakitler gerçekten yaşandığına inanamadığı bir zamana ait gibiydiler. Annem bile artık o zamanları görmüş olmakla övünemiyordu. Gösteriş meraklısı arkadaşlarının en şık elbiselerini giyinip saçlarını esanslı yağlarla taradıkları o hâllerini annem bile unutmuş gibiydi.

Jean, oğlu Pierre'e "Tarihî Utanç" teorisini en ince detaylarıyla yazmaya devam ediyor, gördüğü manzarayı oğluna da anlatıyordu: Aynı şehirde yaşayan ve aynı havayı soluyan insanlar birbirlerinden ölesiye korkuyorlardı. Hıristiyanlar Müslümanlardan, azınlık gruplar çoğunluktan, çoğunluk ise azınlıkların baskısından korkuyordu. Irkçılar, dinciler, tüm sınıflar hepsi birden Başkan'dan ve istihbarat subaylarından, Başkan ise kendi kurmaylarından ve korumalarından korkuyordu. Hepsi de birbirlerinin ayağını kaydırıp sonsuz bağlılıklarını göstermek için her defasında daha yaratıcı yöntemler keşfediyorlardı. Bir yandan birlik içinde Başkan'a düşman olanların başını ezip bir yandan da birbirlerinin kuyusunu kazıyorlar, böylece Başkan'ı tanrısal bir kutsallığa yüceltiyorlardı ama Sayın Başkan yine de kendi korumalarının korkusundan sarayından çıkamıyordu. Televizyonlar boy boy fotoğraflarını yayınlasa da, milyonlarca insan sokaklara dökülüp adını haykırsa da etrafında yüzlerce koruma olmadan dışarı çıkıp on metre bile yürüyemezdi.

Aşkla ve şevkle Parti marşları söyleyip aslında söyledikleriyle hiç alakaları olmayan kız öğrencilerinin acınası hâlini bir daha yazıyordu Jean. Tıpkı kendisi gibi onlar da Parti'yle paralel bir hayat sürüyor ama asla aynı noktada buluşamıyorlardı. Aynı şehrin caddelerinde, kaldırımlarında birbirlerine yabancı gibi yürüyorlardı. Colette, eski kocasının hâlâ develere binen ilkel insanların yaşadığı bir ülkeye dönmesini utanç verici buluyordu; Jean'ı utandırmak adına yapmadık şey, demedik söz bırakmamıştı. Jean da karısının bu muhteşem şehrin tarihiyle ilgili cehaletiyle alay ederek, onsuz buralarda gayet iyi olduğunu ima ediyordu.

Kış geceleri gittikçe uzuyor, Jean ise yazdıkça yazıyordu. Arada bir önündeki kuru fasulyeden bir kaşık alıp mektuplarına devam ediyordu. Gelip giden fahişeler evdeki her şeyi istedikleri gibi kullanıyordu. Hâlbuki o tencereler, üzerindeki mitolojik işlemeler nasıl kıymetliydi annesi için! Av Tanrıçası Diana'nın, dişiliğin en muhteşem hâlini tas-

vir eden o işlemeleri şimdi fahişelerin ellerinde dolaşıyor, içinde kuru fasulye pişiriliyordu.

Her mektubunu Fransızca şiirlerden seçtiği bir mısra bir de Doğu nüktesiyle bitiriyordu Jean; oğlu her ikisini de edinsin, yarı Doğulu yarı Batılı bir dünya vatandaşı olsun istiyordu. Dünyanın neresinde karşısına çıkarsa çıksın utanç duygusunu tanımasını ve bununla savaşmasını umuyordu.

Sevsen, Jean'dan güç alırken şimdi onun bu kadar değiştiğini görmeye katlanamıyordu. Sürekli aynı şeyleri yapıp durmak, Balzac çevirilerine iyice gömülmek Jean'ın bakışını değiştirmişti: Akıp giden bir zaman vardı ama hiçbir değeri yoktu. Yalnızca ruhumuzda tamirsiz yaralar açıp gidiyordu. Her gün annesinin vücudunu kolonyayla silip yalanlar söyleyerek onu oyalamaya çalışıyordu: "Sende hâlâ iş var anne... Gabriel el-Şâmî meclise tekrar girdi anne..." Annesi bunlara inanmıyordu elbette ancak yine de gülümsüyordu; oğlunun yanında olmasına minnettardı. Jean çıkıp biraz hava alması için ne kadar ikna etmeye çalışsa da evden çıkmayı hep reddediyordu. Kimsenin kendisini böyle gözleri kör, elden ayaktan düşmüş hâlde görmesini istemiyordu. Jean'a sıkı sıkı tembihlemişti: Cenaze levazımatçısı George Hannûş'a güzel bir tabut sipariş edecekti. Tabutunu yanlardan biraz geniş tutmalıydı ki içinde rahat yatsındı. Mutlaka ceviz ağacından olmalıydı. Bir de altın işlemeli kulpları olacaktı.

Bir gece nefesini dinledi; düzenliydi, uyuyordu. Kapısını yavaşça kapatıp bomboş sokaklara attı kendini. Şebâb Bar'a vardığında önce biraz çekindi; ayaktakımıyla, ayyaşlarla filan oturmak istemiyordu. Sonra kendine kuytu bir yer bulup ayaküstü bir kadeh bir şeyler içtikten sonra oyalanmadan çıktı oradan. Babasının, Ramses Sineması'ndan dönerken hep geçtiği o yola saptı. Çocukken babasının elinden tutup buradan geçtiği zamanları hatırlıyordu. Sokaktaki tüm binaların tarihini, o zamanlar balkonlarından çiçekler sarkan bu yüksek çatılı evlerde kimlerin yaşadığını tek tek anlatırken babasını nasıl büyük bir

keyifle dinlerdi... Uzun zamandır hiç hayal kurmadığını düşündü. Ne ara bu kadar çamura saplanmıştı? Şu teslimiyetçi hâliyle tıpkı annesine benziyordu, tıpkı annesi gibi ölümü bekliyordu. Oğlu Pierre'in yanında durup ölümünü beklediğini düşününce bir karar verdi Jean: İntihar edecek, her şeye bir son verecekti. Utanç duygusunun kendisini ele geçirmesine asla izin veremezdi. Azar azar eriyip bitmek istemiyordu. Aklından geçenlerden kendisi de korkmuştu. Parktaki ağaçların keskin kokusuna küfredip kafasındaki karman çorman düşüncelerle evinin ölümcül sessizliğinin yolunu tuttu. Ertesi gün Sevsen'e ölümün zannettiğimiz kadar kötü bir şey olmadığını söyleyecekti.

Sevsen artık her gün çıkıp gelmiyordu; evde her an fahişeler cirit atıyor olabilirdi. Önce telefonda randevulaşıyorlardı. Sevsen'i eskisi gibi özlemiyor olmaktan memnundu Jean, birkaç dakika gecikti diye kızı sıkboğaz etmiyordu böylece. Kahvesini ikram edip karşısında oturuyor, hayatında neler olup bittiğini anlatmasını bekliyordu öylece. Sevsen, Jean'ın bunlardan ne kadar sıkıldığını anladığında artık kendisinden hoşlanmadığını da fark etmişti. Hâlbuki eskiden her geldiğinde nasıl da sevinir, konuşurken nasıl da heyecanlanırdı. O zamanların üzerinden tamı tamına on beş yıl geçtiğini düşününce korkuya kapıldı. Jean'a baktı; biraz yaşlanmıştı ama yine de zamana direnmeyi başarmıştı. Pierre geçen bahar on sekizine girdiğinden beri artık oğluna doğrudan yazabildiğini anlatıyordu sevinçle. Yılbaşı ve doğum günü tebriklerinden ibaret birkaç mesafeli ifadenin karalandığı kartpostallar alıyordu oğlundan ve aslında Pierre'in bu yazışmaları çok da umursamadığına üzülüyordu. Jean belli etmek istemese de Sevsen bunu anlayabiliyordu. Jean yine de oğlundan gelen o birkaç kelimeyle yetinmeyi biliyordu; ileride birlikte sinemaya gidecek, eski Halep çarşılarında dolaşacak çok zamanları olacaktı, böyle düşünüyordu. Öyle ya, Pierre de bir gün yaşlanacaktı. Ebediyyen hayatımızdan çıktığını zannettiklerimize bir gün yeniden kavuşturacak bir karmaya inanmak Jean'ı rahatlatıyordu.

Babamı düşününce Sevsen'in içinde fırtınalar kopuyordu. Adresini arayıp bulsa, tüm yaşananları yazsa ne olurdu acaba? Bekâretini eski hâline getirse bile masumiyetini geri veremeyen o doktorun yanından çıkarken yaşadığı utancı yazsa, kendisine onca şey yaşatan Münzir'i anlatsa? Münzir...

Dubai'deki Lübnanlı bir arkadaşı, Sevsen'e yazdığı mektupta Münzir'in son hâllerini anlatmıştı: Köktendinci, el-Mavsili'nin verdiği emekli maaşıyla geçinen bir adam olup çıkmıştı. Bu hâllere düşmesi Sevsen'in içinin yağlarını eritiyordu. Şimdi Allah bilir gözleri yolda, bütün ilmini önüne sereceği, kendi yaşantısından ibretler anlatacağı müritler bekliyordur. Şeyhlerin elini eteğini öpen gariban bir köylü çocuğuyken çoğu sınıf arkadaşı gibi harp okuluna gidip subay çıkmayı ne kadar istediğini, komutan kendisini yaver yapınca şansının nasıl döndüğünü ama ülkeden ayrılmak isteyince paraşütçü komutanın kendisini mühimmatsız hâlde Deyrizor çölündeki bölüğe gönderdiğini, yine de pes etmeyip istifa ettiğini ve Başkan ülkeyi terk etmesine izin versin diye araya aracılar koymak zorunda kaldığını, hem de tüm bunları sırf Habib el-Mavsili'yle çalışabilmek için yaptığını anlatacaktı. Çünkü o günlerde el-Mavsili'nin rejim karşıtı Müslüman Kardeşler'e silah satılmasında parmağı olduğu kulaktan kulağa fısıldanıyordu ve ortalık karıştığı için el-Mavsili Suriye'den ayrılmak zorunda kalmıştı.

Sevsen'in zayıflık zannettiği şeyle Münzir'in aslında uzaktan yakından alakası yoktu. Kendini, hiçbir şeyin bozamadığı bir huzura teslim etmişti, kafası rahattı. Bir tek Sevsen hâlâ aklını kurcalıyordu. Kendi pijamalarından birini üstüne geçirmiş, mutfakta atıştırmalık bir şeyler hazırlarkenki o hâli aklından çıkmıyor, canı ne zaman isterse bütün erkekliğini harekete geçirebilen o vücudun tadını bir türlü unutamıyordu. Şayet sabredip Sevsen'le evlenseydi belki de onu ortamından çekip alabilir, kendi çevresine alıştırabilir, en büyük hatası belki de büyük bir sevaba dönüşebilirdi. Zaten Sevsen hep,

damarlarında akan kanın bir garip olduğunu hissederdi. Kendini Anabiyye ovalarındaki o kiler kokusuna değil, Münzir'in anlattığı o dağlara ait hissettiğini hep söylerdi. Karısının katlanılmaz aptallığına rağmen sırf sabrı hatırına kendine bir kez daha telkinler verdi Münzir; bir gün onu boşarsa pişman olmak istemiyordu. Zaten kafa dinlemek için çekip gittiği o uzun gecelere gösterdiği sabır olmasaydı çoktan boşamıştı. Ancak köye dönmek için henüz çok erkendi. Gerçi şimdi bile sahip olduklarıyla diğer nüfuzlu şeyhler gibi yaşayabilir, hatta bir dergâh bile kurabilirdi. Seyyid Hasan Nasrallah'ın müritlerine verdiği o vaazı dinlediğinden, İsrail'i ateşe vermekle tehdit ettiği o hâlini gördüğünden beri savaşçı bir şeyh olma düşüncesi aklında hep takılı kalmıştı. Şeyh Nasrallah'ın tek yumruğu havada, büyük bir devrimci edasıyla durduğu kocaman bir posterini duvara asmış, her baktığında aynı şeyi görüyordu: İçinde bir yerlerde o savaşçı ruh hâlâ yaşıyordu.

Sevsen, arkadaşının mektubuna kısa ve kibar bir cevap yazmakla yetinmişti; Münzir'i hatırlatacak tek bir şey bile istemiyordu hayatında. Zaten paraşütçülerin alay komutanı olmayı hayal eden o eski idealist hâllerinden sonra şimdi zavallı, derviş kılıklı bir adam olduğunu düşünmek yeterince eğlenceliydi, fazlasına gerek yoktu.

Bütün benliğini saran bir tatsızlık vardı Sevsen'in üzerinde; komşuların, her an bir ahlaksızlık yapmasından korkan bakışları, ırzına geçmek istercesine bakan uçkur düşkünü herifler, hele o pislik taksiciler... Başından fularını çıkarıp çantasına koyduğunu görünce doğrudan doğruya, "Ön koltuğa gel de malın büyüklüğünü gör güzelim," demişti. O an katil olabilirdi Sevsen. Yine de kendini tutup sağa çekmesini söylemiş ve sakince taksiden inmişti. Ayağından ayakkabısını çıkarıp herifin kafasına geçirince adam organı hâlâ dışarıda, direksiyonun arkasında sıkışıp kalmıştı. Etraftan gelip geçenleri hiç umursamadan adama bağıra çağıra küfretmeye başlama-

sıyla koca bir kalabalığın toplanması bir olmuştu; herkes taksicinin suratına tükürüyordu. Sevsen birden, bir sürü ırz düşmanı abazanın arasında kaldığını hissetmişti. Üstü başı kir pas içindeki onca adamın ekşi ter kokularının arasından kalabalığı yara yara sıyrılıp uzaklaştı oradan.

Ağlayarak Nizar dayımın evine atmıştı kendini. Kapıyı Mithat açmıştı, Sevsen'i süzerken çirkin bir bakış vardı gözlerinde. Küsüp ailesinin evine giden dayısını içeride bekleyebileceğini söyleyip buyur etmişti. Karısından bahseder gibi küstahça, arsızca konuşuyordu Mithat. Nicedir bir gün Sevsen'i de alıp gelmesini söylüyormuş Nizar'a; birlikte yatarlarmış... Mithat'ın suratına okkalı bir tükürük savurup evin merdivenlerini koşarak inmişti Sevsen, resmen kaçıyordu. Mithat'ın gözlerindeki kaçınılmaz tecavüz isteğinden, içeri davet ederken uzattığı güçlü ellerinden ödü kopmuştu.

Dayısının kan revan içindeki yüzünü, vücudundaki morlukları görünce gözyaşlarına boğulmuştu Sevsen. Mithat anasına, bacısına, bütün sülalesine söve söve dövmüştü Nizar'ı. Üstelik bu, ilk sefer de değildi. Mehâ'nın, yani Nizar'ın kocası olarak haftada birkaç tokat ile üç beş tekme atmayı kutsal hakkı olarak görüyordu ama bu defaki hiddetinin altında gerçekten öldürme arzusu yatıyordu; sınırı fazlasıyla aşmıştı. Mithat o gün işten çok sinirli dönmüştü. Artık gelen hediyelerle yetinmeyip insanları eşkıya gibi haraca bağladığıyla ilgili Maliye Bakanı'na sunulan şikâyet raporları yüzünden teftiş komisyonuna sevk edilmişti. Üstelik ailesinin de bu yaptıklarını savunacak yüksek rütbeli bir subay tanıdığı filan yoktu.

Mithat soruşturma celbini alınca çok kızmış, evraklarını toparlayıp ofisi terk etmişti. Nizar ise sevgilisine destek olmaya çalışıyordu; çevresinde güvendiği tüccarlardan birine gidip Mithat hakkındaki şikâyetlerin geri çekilmesi için ricacı olmuştu. Hatta bu gereksiz heriften ayrı kalırsa yaşayamayacağını söyleyip adamın karşısında ağlamıştı bile. Adam her şeyin yoluna gireceğini söyleyerek Nizar'ı

sakinleştirmeye çalışıyordu ama aslında hiç de yardımcı olmayacağı, Nizar'ı kandırdığı her hâlinden belliydi.

O gece Mithat, Nizar'ın bu girişimi karşılığında ona bir söz vermişti: Şayet soruşturma dosyası kapanırsa rüya gibi, çılgın bir parti verecekti. Ne ki ertesi gün polisler kapıya dayanmışlardı bile. Emniyette kaldığı yedi saat boyunca Mithat, tüm suçlamaları reddetmişti. Yanında götürdüğü küçük Mushaf'a el basarak masum olduğuna yemin ediyor, raporların komplo olduğuna dair ant içiyordu. Alttan alta da delilleri çürütmek için ne kadar gerekiyorsa ödemeye hazır olduğunu ima ediyordu. Belli ki Mithat, durumun ciddiyetini henüz kavramamıştı; müfettiş az ve öz olarak tekrar açıkladı: Bu soruşturma bizzat Başkan'ın emriyle açılmıştı ve elinde şiddet, sokak tacizleri ve artık her şeyin köküne kadar inmiş yolsuzluklarla ilgili bin dört yüzden fazla dosya daha vardı. Ayrıca Sayın Başkan'a yakın kişiler Halep'i ziyarete gelmişler, bu sırada binden fazla cinayet, hırsızlık, silahlı soygun ihbarının "faili meçhul" olarak kayda alındığını fark etmişlerdi. Şehir artık kendi pisliğinde boğulmaya başlamıştı ve bu ihmalkârlık, ziyaretçileri fazlasıyla şaşırtmıştı. Özetle bu soruşturma, irili ufaklı beş yüzden fazla memuru kapsıyordu ve artık onları bir Allah'ın kulu kurtaramazdı. Müfettiş yarın tekrar gelmesini söyleyip yüzüne bile bakmadan görevli memura Mithat'ı dışarı çıkarmasını işaret edince soğuk soğuk terlemişti.

Mithat şimdiye dek hep görmezden geldiği bir tuzağa düştüğünü hissediyordu. Koca kalantorların ödemesi gereken bedeli ödemek zorunda kalacaktı. Nizar, üzerinde robdöşambrıyla mutfağa girmiş, şıhıl mahşi pişiriyordu. Mithat bu yemeği ilk kez onun nazik ellerinden tatmıştı. Şimdi elinde, mutfaktaki bu adamın bedeninden başka bir şey kalmamıştı. Nasıl da mutluydu; Mithat tam bir haftadır evi terk etmemişti. Yaşlı bedeni sonunda mükâfatını bulmuştu; ahir ömründe yanında olacak bir adam vardı, ücra sokaklarda kiralık bedenler aramasına lüzum kalmayacaktı. Üstelik ona giyinip kuşan-

mayı, amatörce de olsa klasik müzik dinlemeyi öğretmiş, onu piyano sonatlarıyla, Clayderman'ın meşhur parçalarıyla tanıştırmıştı. Nizar bunları düşünüp huzur bulurken kapıda anahtar sesini duymasıyla Mithat'ın üzerine saldırıp yumruklamaya başlaması bir olmuştu. Sakinleşemiyordu. Gözlerinde gördüğü o öldürme arzusunu herkesten iyi tanıyordu Nizar; hayatı boyunca bu şiddetle çok karşılaşmıştı. Var gücüyle Mithat'ı itip bir şekilde kendisini dışarı atmayı başarmıştı. Elbiselerinin yırtıldığını, robdöşambrının kanlar içinde kaldığını ancak kaçarken fark edebilmişti.

O gece Nizar sabaha kadar inledi. Reşid ve Sevsen sessiz sessiz ağlayarak başında beklediler. Onlar temiz, beyaz bir bezle yaralarını siliyorlar, ben de ne işe yaradığını bildiğim birkaç ilaç, merhem filan toparlıyordum. Alakalı alakasız isimler sayıklıyordu sürekli: Babasını, annesini, ağabeyi Abdülmünim'i, Fransız kocasıyla evlat edindikleri çocuğun fotoğraflarını hâlâ göndermeye devam eden arkadaşı Michel'i, herkesi sayıyordu. Annemse gözlerini Nizar'dan hiç ayırmadan yalnızca bakıyor, bir yandan da oksijen azlığından şikâyet ediyordu. Sürekli sayıklıyor, aklına gelen her şeye sokak ağzıyla kaba saba küfürler ediyordu: Yoldaş Fevvaz ve kardeşlerine, okuldan arkadaşlarına, hayatını mahvedip evini mezara çeviren Parti'ye... Evin içinde gezine gezine söyleniyor, bu küf kokusuyla nasıl hâlâ hayatta kalabildiğimize bir türlü inanamıyor, bu evde ne yapacağını sorgulayıp duruyordu. Sonra birden sessizleşiyor, boş boş duvardaki tabloları izliyordu. Sararmış manzara resimlerine, döşemeleri solmuş, yayları gevşemiş kanepelerine öylece bakakalıyordu. Öyle kötü durumdaydılar ki üzerine oturabilmek bile beceri sayılırdı. Sokağa atsa eskiciler alıp götürmeye bile uğraşmazdı. Keşke zamanında çekip gitseydi; cehenneme bile gitse bundan iyiydi. Hâlbuki annesinin ölümünden çıkardığı ders belliydi: Olduğu yerde çakılıp kalmak, gülü bile samana çevirirdi.

***

Annemin histeri atakları okula da yansımıştı, tüm iş arkadaşları artık ondan yaka silkiyordu. Abuk sabuk cümlelerinden, o pek kıymetli marşlarını hâlâ dipdiri tutmaya çalışan Partili kadınlarla avaz avaz alay etmesinden herkes şikâyetçiydi. Aslına bakılırsa kendileri bile bıkıp işin ucunu bırakmışlardı; artık Parti marşını mızmızlanarak söyleyen öğrencilere bile ceza vermiyorlardı. Annem okulun koridorlarında öğrencileri, "Kapa çeneni!" diye azarlayarak dolaşıyordu. Üstü başı perişandı, hiç dikkat etmez olmuştu. Dersi orta yerinde kesiyor, izin bile almadan okuldan çıkıp gidiyordu. Günün birinde yine okuldan çıkıp tüm kahvehaneleri tek tek dolaşarak babamı aramıştı. Bulamayınca zamanında kendisini atölyesine davet eden o ressamı aramaya başlamıştı. Üstelik atölyesine kadar gidip kapıyı çalmıştı. Kapıyı açan yaşlı kadına bir zamanlar burada yaşayan ressamı sormuş, içeri girip eşyalarına bakmak istemişti. Bir koltuk olacaktı, onu arıyordu; hayallerinde o ressamla seviştikleri kırmızı bir koltuk... Hatta üzerinde özel buluşmaları için hususi olarak Allilaki'den aldığı bir gece elbisesi olacaktı. Elbiseyi çantasından çıkarıp yaşlı kadına gösterirken ağlamaya başlamıştı; o güzelim elbise fare pisliği içindeydi. Dantelleri kemirilmiş, paramparça edilmişti. Atölyede bir başına yaşayan bu yaşlı kadın, eski giysiler toplayıp bunlardan paspas yapıyor, sonra götürüp Bâb Cüneyn çarşısında satarak kendi hâlinde geçinip gidiyordu ve şimdi, bu ziyaret karşısında ne yapacağını bilememişti. Annemin aradığı kişiyle ilgili aynı cevabı tekrarlayıp duruyordu: O ressam, yeğeniydi ve yıllar önce buralardan gidip Paris'e yerleşmişti, burada değildi. Kadıncağız annemin hâline acımıştı. Bir bardak çay ikram edip yanına oturdu; annemin yüzünde hâlâ taptaze duran o aristokrat bakışın ardındaki koca geçmişi anlamaya çalışıyordu.

Oradan çıkıp Şebâb Bar'a gittiğinde yine aynı garsonu çağırıp aynı soruyu sormuştu. Garson da yine aynı kelimelerle işe yeni başladığını, ne o ressamı ne de yağlı boya tablosunu yaptığı o eski garsonu

tanıdığını, ayrıca o garsonun Midenki Şelalesi'nde boğularak öldüğünü anlatmıştı anneme.

Annem, esnerken bile susmayan geveze kadınlara benziyordu. Her zaman gurur duyduğu eğitimcilik görevinden uzaklaştırılması çok sürmemişti. Geçmişte yaşamaktaki ısrarcılığı, şu depresif hâllerine rağmen hâlâ 60'lardaki ergenler gibi taradığı saçları Sevsen'i iyice delirtiyordu. Oysa derslerine nasıl da titizlenerek günü gününe hazırlanırdı. Derslerde nasıl enerjik olduğunu, öğrencilerinin çok çeşitli konularda ona danıştığını herkes bilirdi. Sakin tabiatı, aristokrat duruşu onu eşsiz ve sevilen bir kadın yapmıştı ve bu duruşu koruduğu sürece de insanların saygısını kazanmıştı. En azılı düşmanları bile kusurlarını hoşgörmüş, öyle ki öğretmenler hakkında tutulan yıllık raporlar hazırlanırken annem hakkında hep tarafsız ifadeler vermişlerdi.

Altı ay sonunda okul müdürü artık annemin sorumluluğunu taşıyamayacağına kanaat getirmiş olacak ki onu okul sağlığı birimine sevk etmişti. Görevli doktor da örnek davranışları ve eğitime yaptığı büyük katkıları neticesinde emekliye ayrılmasını uygun gördüğüne dair bir rapor hazırlayarak okul idaresine sunmuştu.

Revirden çıktığımız sırada bilinci açıktı, son kez okula gitmek istiyordu. Vardığımızda ise annem okulun duvarlarına tükürüyor, Sevsen'le ben de kollarından tutmuş onu zaptetmeye çalışıyorduk. Koca marul tarlalarını yalayıp yutmuş fakirhanelerin arasından geçerken açık rögarlardan gelen kokular annemin midesini ağzına getirmişti. Yine de her şeyin yoluna gireceğine dair sözler veriyordu ama komşulardan biriyle küfürleşmesine şahit olunca hâliyle verdiği sözlerin hiçbirine inanmadık. Adam, karısını benzinci âşığının kollarında yakalayınca çekip vurmuştu. O günden beri her akşam altı çocuğuyla beraber evin eşiğinde durur, kadınlara küfreder, çocuk yaşta kızların pazarlanmasına kızar, uluorta ahlak dersleri verirdi. Adamcağızın hâli görenlerin içini acıtır, kirden görünmeyen yün atletinin kokusu insanın burnunun direğini sızlatırdı. Kimse

de bu adamı umursamaz, geçip yoluna giderdi; tabii annem dışında.

Annemin evden çıkmasına bir türlü engel olamıyorduk. Çıkmazsa boğulacak gibi oluyordu. Kahvede satranç oynadığımız birkaç arkadaş, benden danışma ücreti almayacak birkaç doktor ayarlamıştı. Onların tavsiye ettiği her ilacı alıp getiriyordum ama hiçbiri annemin nefes darlığına fayda etmiyordu. Evin kapısını ardına kadar açık bırakıp gidiyordu. Hoş, evde kederden başka bir şey yoktu ki hırsızlara karşı kilitlenecek bir kapı lazım olsundu. Sokaklarda avare avare geziniyor, eve gece yarısı ancak dönüyordu. Şu hâliyle dilencilere benziyordu annem. Biraz yatacak olsa ha bire dönüp duruyor, bir türlü kaygılarından kurtulup uyuyamıyordu. Üzerindeki bu hâlin geçmesi günler sürüyordu. Biraz rahatlayabildiğinde saatlerce uyuyor, uyanınca da evin içinde ağır ağır geziniyordu. Kendini yeniden iyi hissedince kahvesini alıp yemek masasına oturuyor, bize rüyalarını anlatıyordu. Bir defasında rüyasında tüm Arap liderlerinin hep birlikte Kudüs'e girdiklerini görmüştü. Gördüğü rüyaya takılacak gibi olduğumuz an, "Rüyalar hiç yanılmaz," deyip susturmuştu bizi. Bir de torunları olsa, tam bir nine olacaktı.

Reşid'in odasına gidince oğlunun yatağında yatan Nizar'ı görmüştü. Hemen yanı başında Sevsen, dayısına sıcak mercimek çorbası içiriyordu. Şimdi burada, böyle boylu boyunca uzanmış yatan Nizar, bir deniz kıyısında kumlara uzanıp gelip geçen balıkçı kayıklarına saati soran o ehlikeyf adam mıydı?

Saçmalıklar kuşatması altındaydık, altından kalkamayacağımız bir kadere savrulmuştuk. Sevsen, kara kara kendini bekleyen sonu düşünüyordu. Nizar, yattığı yerde hayatında hiç olmadığı kadar mutsuzdu; ailesi olarak yıllarca taşıdığımız utançtan hepimizi kurtarmak için cinselliğini öldürmüştü. Artık biraz huzurdan, sıcaklıktan başka isteği kalmamıştı. Sevsen'den destek alarak doğruldu, elbiselerini çıkardı; Sevsen banyoyu çoktan hazırlamıştı. Dayısı banyodayken o da

etleri kızarttı, domatesleri doğradı; güzel bir akşam yemeği hazırladı. O günlerde hepimizin evi çekip çeviren güçlü bir kadın figürüne ihtiyacı vardı ve Sevsen, tam da bunu yapıyordu.

Yemek masasının etrafında toplanınca tatlı tatlı sohbet etmeye başladık. Nizar'a kötü şeyler hatırlatacak her türlü konudan kaçınıyorduk. Öyle havadan sudan konuşurken birden erkek milletini hayatından tamamen çıkaracağını, ilk önce Mithat'tan başlayacağını söyleyince hepimiz donup kalmıştık. "Anılarım bana yeter," diyordu. Evinin badanasını yenileyecek, eşyaları değiştirecekti. Sonra Reşid'e dönüp gerçek acının ne olduğunu bütün dünyanın anlaması için bestelenmeyi bekleyen o şarkılara artık zaman ayırması için âdeta yalvardı. Şimdi dünyanın en büyük orkestraları tarafından icra edilen "Pişmanlık Gölgeleri"yle ilgili başına gelenleri hatırlatıyordu Reşid'e; kendisine kalan yalnızca pişmanlık ve gölgeler olmuştu. Burada kalarak kendi hayatını mahvettiğini kendisi de kabul ediyordu; zamanında Michel'le beraber Paris'e gitmeliydi. Annemi ve Halep'i bırakamayışı koca bir ömre mal olmuştu. Yaşlı bir adam gibi konuşuyordu. Konuşmasındaki enerjiye, hareketlerindeki zindeliğe rağmen ilk kez gözümüze ihtiyar görünüyordu. Tıpkı annem gibi, onun da bir tek torunları eksikti.

Reşid'den kendisini eve götürmesini istedi. Yol üzerinde bir çilingire uğrayıp eve gelmesini söyledi. Gardırobu açtı; Mithat'a ait ne varsa hepsini boşaltıp siyah bir çöp torbasına bastı. Reşid'le beraber intikam için en doğru zamanı bekliyorlardı. İşte, Reşid'in sevdiği o eski Nizar geri gelmişti. Hiçbir hatayı affetmeyen, hata yapana herkesin önünde ve en ağır şekilde haddini bildiren o harika orkestra şefi! Yöneticileri tarih boyunca cezalandırılmış ve dâhi evlatlarını açık ve aralıksız bir şiddet döngüsüyle cezalandırmaya devam eden bir şehirde dâhi sayılmak için ihtiyacı olan tek şey daha dışadönük bir yaşamdı.

Mithat anahtarıyla kapıyı açamayınca neye uğradığını şaşırmıştı. Zili çaldı. Nizar kapıyı açıp son derece sakin bir tavırla içeri

girmesini söylediğinde hâlâ şaşkındı. Kendisine gösterilen plastik sandalyeye oturup olan biteni anlamaya çalışırken Nizar, aynı sakin tavrıyla kapının yanına bıraktığı çöp poşetini göstererek kendisini sonsuza dek terk etmeye karar verdiğini anlatmaya başlamıştı bile. Reşid, elinde koca bir bıçak, şayet dayısının kılına zarar vermeye kalkarsa Mithat denen o herifin canını almaya hazır, bekliyordu. Mithat, Nizar'ın kendisini hayatından öylece çıkarabileceğine inanmamıştı. Bu ciddi, soğuk tavırlarına da inanmıyordu. Yarım ağızla özür diler gibi yapıp Nizar'ın elini tutmaya kalkıştığı an asıl şoku yaşadı: Beş sene önce Nizar'dan aldığı 650 bin liralık borcun senedi önünde duruyordu. Üstelik yanında da tüm harcamalarının kalem kalem kaydedildiği bir hesap defteri vardı. Pahalı hediyeleri kendisine bağışlıyordu Nizar; koluna taktığı o altın kol saati de dâhil.

Şayet Nizar bildiği her şeyi anlatacak olursa başına neler gelebileceğini fark ettiği o an Reşid, Mithat'ın suratına tiksintiyle bakıyordu. Kendini çok zayıf ve aptal hissediyordu; aklanması gereken bir firari gibiydi sanki. Nizar'ın her hâlini, tüm yüzlerini biliyordu ama defalarca ayakları altına aldığı onurunun intikamını alırken takındığı bu korkunç yüzünü şimdi ilk kez görüyordu. Ağzına alabileceğine kendisinin bile inanmadığı sözlerle özürler diliyor, kendisini hayatı boyunca üzerine yapışıp kalacak bir utanca sürükleyen bir haşerenin gönlünü almaya uğraşıyordu. Nizar'ın geceler boyunca arkasını becerdiği Mehâ olmadığını çok iyi anlamıştı. Cinsel seçiminden haberdar oldukları hâlde kendisine değer veren büyük ailelerle sağlam ilişkileri vardı Nizar'ın, bunu biliyordu. Bu ailelerin kızları giysilerinin rengini bile Nizar'a danışırlardı, önemli adamların eşleri Nizar'la birlikte kadeh kaldırırlardı. Mithat onun tüm bu davetlere, toplantılara gitmesini yasaklamıştı. Şimdi anlıyordu ki asıl âşık olan kendisiydi.

Bir an, Nizar'ın tüm bunları onu kışkırtmak için yaptığını düşünüp bocaladı. Sonra üzerine yürüyecek oldu ama Nizar buranın bir

aşk yuvası olduğunu, burada pisliğe yer bulunmadığını, istese o dakika kendisini darağacına gönderebileceğini söyleyince olduğu yerde kalakaldı Mithat. Yeniden özürler sıralamaya, af dilemeye başladı. Son kararını vermeden önce birkaç gün düşünmesini istiyordu sadece. Eğer isterse evlenebilirlerdi, hem de dünyanın hangi ülkesinde isterse. Çok mutlu bir hayat yaşatacaktı ona, söz veriyordu. Hizmetçisi olmaya bile razıydı.

Mithat'ın ağzından çıkan onca tatlı sözden bir tanesi bile Nizar'ın ciddiyetini bozamamıştı. Son çare ayaklarına kapanmış, af dileyerek ayaklarını öpüyordu ki Nizar saçlarından tutup suratına bir tekme atınca işte o zaman tam anlamıyla ciddiyetini kavradı.

Nizar'ın bugünler için sakladığı kirli çamaşırları ve eşyalarını doldurduğu çöp poşetine doğru birkaç adım ilerlemişti ki Nizar, senedi hatırlattı: Sehpanın üstünde, yanında bir kalemle imzalanmayı bekliyordu. Mithat senedin üzerinde yazan tarihe baktı, 21 Nisan 2000 yazıyordu. Bu kadar parayı nisan ayına kadar denkleştirmesi mümkün değildi; ağustosa kadar zaman vermesini istedi. Nizar, senedin vadesini değiştirdi, Mithat senedi imzaladı. Kapıdan çıkarken hâlâ Nizar'ın sesini duyuyordu: "Yoluma çıkmaya kalkışma sakın! Adımı bile anarsan seni öldürürüm!"

Dışarı çıktığında kan ter içindeydi. Poşeti açıp şöyle bir baktı; o güzelim tasarım gömleği leş gibi kokuyordu. Onca sene Nizar'la yaşayınca insanın böyle kötü kokulara tahammülü olmuyordu. Boncuklu anahtarlığını görünce hüzünle gülümsedi. Anlamı yoktu; hepsini poşete geri atıp poşeti bir çöplüğe bıraktı. Gözyaşlarına engel olamıyordu; bir sürü sıkıntının ortasında yapayalnız kalmıştı. Kendini Babülferec'de ucuz bir otelin kapısında bulduğunda yüzü, elleri mart soğuğundan çatlamış hâldeydi. İki günlüğüne bir oda tuttu, bir sokak dürümcüsüne gidip tek başına akşam yemeği yedi. Gece yarısı müşterileri gelmeye başlamıştı. Nizar'ın cennetinden kovulduğuna artık kesinkes inanmıştı. Ertesi gün meydanda ufak bir daire

kiralamıştı bile. Nizar'ı unutup eski hayatına geri döndüğünde her şeyin yoluna gireceğine kendini inandırmaya çalışıyordu.

İlk bir hafta Nizar'ı deli gibi özlemişti. Daha birkaç güne kadar Mehâ'ydı, sevgilisiydi. Nizar'ı anlamak istiyordu; onun yerine geçip sunabildiği tüm o güzelliklerin nereden geldiğini bilmek istiyordu. Mutluluğu düşündü; geçmiş yaşamını, şimdi nelerden mahrum kaldığını, Nizar sayesinde yeniden keşfettiği bedenini düşündü. Son birkaç aydır kadınlara ilgi duymadığını fark etmişti; tuhaftır, Nizar'ınki gibi bir yaşam ona daha cazip geliyordu.

Emniyetteki müfettişlerle uzun uzun pazarlık etmesine rağmen soruşturma dosyasını kapattıramamıştı. Yalnızca, beş senedir biriktirdiği ne varsa geri ödemek koşuluyla hakkındaki suçlamaları biraz hafifletmişlerdi. Bu da bir şeydi; şu soruşturmanın yükünü sırtından biraz da olsa atabildiğine seviniyordu. En azından o korkunç yere her gün gidip karanlık koridorlarda saatlerce beklemek yerine artık haftada bir gidecekti. Ailesini aylardır görmemişti ama köye gitmek de hiç içinden gelmiyordu. Rüşvetçi ibnenin teki olduğu, sokaklarda sürtüp kendine dost aradığı çoktan ağızlara sakız olmuştu bile.

Yeni deneyimler, yeni zevkler yaşamak istiyordu Mithat. Birkaç gün kafelerde, geceleri eşcinsellerin buluştuğu mekânlarda olası müşterilerini gözlemledi ama yeni hayatına adapte olacak cesareti bir türlü bulamıyordu. Bir gece Nizar'ın, boynuna ipek bir yular takıp kendisini koyun gibi çeke çeke toplu seks partisine götürdüğünü hayal etmişti. Sonra kalkıp yatağının kenarına oturdu; şafak vakitleri hayati kararlar almak için en doğru zamanlardı belki de. Nizar'la tanışmadan önceki o delikanlı hâllerinden çok uzaktı şimdi. İçinde şiddeti gittikçe artan kadınsı arzular ve terk edilmiş sinemanın dibinde veya Bustan Gulâb'da içecek satan tezgâhların yanında müşteri bekleyen fukara eşcinsellerle tali muhabbetlere girecek cesaret vardı. Nizar'ın, hayatının her ânını dolduran o mutlu kadının hayali gözlerinin önünden gitmiyordu.

Öğlen vakti evinden çıkıp Babülferec'deki kahvehaneye gitti, sa-

atlerce orada öylece oturdu. Gün akşama dönerken gözüne bir delikanlı ilişmişti. Belli ki askerdi; elinde valizi, piyade okuluna giderken biraz oyalanmak istemişti. Mithat, bu delikanlıda kendi geçmişini görmüştü sanki. Biraz yaklaştı; şimdi kokusunu da alabiliyordu. Böylesi bir adamı arzulamasına şaşmamak gerekti. Eski fantezilerini hatırlıyordu Mithat; çoğu kez Mehâ'nın yerine kendisi geçmek istemişti ama Nizar'ın o cılız, küçük organı yüzünden hep vazgeçmişti; bekâretini bu şekilde kaybetmeye değmezdi.

Askerle tanışması zor olmadı, adı Câsim'di. El-Meyadîn'in bir köyünden geliyordu ve sivil hayatta inşaat ustalığı yapıyordu. Delikanlıyı Şebâb Bar'a davet etmişti; kendini ona bırakabilmek için sert bir şeyler içmesi lazımdı. Câsim, Mithat'ın niyetini aslında çoktan anlamıştı; "Böyle eli yüzü düzgün bir adam herhâlde eşekten koyundan daha iyidir," diyordu içinden.

Mithat, Nizar'ın hayatını çalıyordu: Delikanlıya müzisyen olduğunu, klasik müzik çalan bir grubu olduğunu ve turnelere çıkıp bütün dünyayı en kuzeyinden en güneyine kadar gezdiklerini anlatıyordu. O günün gecesi, ilk geceleri olmuştu. Ertesi sabah Mithat, Nizar'a dönüştüğünü düşünüyordu, seçtiği isimse yine Mehâ olmuştu. Böylece Nizar'la geçirdiği son birkaç ayda yaşadığı o zevki yakalamayı umuyordu. Artık kadınlarla birlikte olmayı hiç istemiyordu; doğruyla yanlışı artık ayırt edebiliyor, aşk ve fuhuş arasındaki farkı öğrendiğine inanıyordu.

Ertesi hafta Câsim onu terk ettiğinde döktüğü gözyaşlarını hiç unutmayacaktı Mithat. Yine de gitmeden önce Câsim'in avucuna bin lira sıkıştırmıştı. Câsim parayı cebine koymuştu ama Mithat'ın onu son kez, eşini uğurlar gibi öpmesine bile izin vermemişti. Bağırsaklarındaki acıyı yeniden hissetti; şayet Nizar gibi olmak istiyorsa ağırdan almalı, daha başka zevkler tadabileceği daha deneyimli bir sevgili bulmalıydı. Yine de bir kadına dönüşmek yolunda attığı bu ilk adımdan hoşnuttu Mithat.

***

Nizar, Reşid'i bir türlü toparlayamıyor, yüzünü güldüremiyordu. Çalarken hep onu izliyordu: Ritmi kaçırıyor, Nizar'ın hiç hoşlanmadığı parçalardan solo taksimler çekiyor, bunun için önceden müsaade bile almıyordu. Amatör gibiydi. İşleri gece ikide biter, birlikte çıkarlardı, bu hep böyleydi. Ama şimdi, aynı eve gideceklerini bildiği hâlde (evin tadilat işleri bitene kadar Nizar bizde kalıyordu) dayısını beklemeden kendi başına çıkıp gidiyordu.

Reşid bomboş sokaklarda tek başına yürürken yalnızlığını düşünüyordu: İnsanlar bunca gürültüyü nasıl kaldırabiliyorlardı? Tüm o yalakalıklara, ikiyüzlülüklere nasıl dayanıyorlardı? Eşyanın anlamını sorguluyordu Reşid; yüz yaşına kadar yaşamanın anlamını, baba olmanın anlamını, tek başına kalmanın ne demek olduğunu... "Pişmanlık Gölgeleri"ni bile gölgede bırakacak bir parça yazabilir miydi? Daha iyi örülmüş bir varoluşsallıkla, tüm kemanlar sustuğunda duyulan davulla zurnanın (Berlin Filarmoni Orkestrası versiyonunda bunun yerine dört saksafon kullanılmıştı) insanın içinde uyandırdığı sorularla, çok daha iyisini yapabilir miydi? Bu fikir hoşuna gitmişti. Şimdiden beyninde sesler, melodiler uçuşuyordu Reşid'in. O gece hiç uyumadı. Otobüs terminalindeki kahvehane 7/24 açıktı, oraya gitti. Şoförlerin ve muavinlerin bağrışmalarını duymayacağı bir köşeye geçip tek başına oturdu. Büyük bir kupayla sert bir kahve söyledi. Porteleri çizilmiş kâğıtlarını çıkarıp çalışmaya başlayınca bir anda kendini öyle kaptırmıştı ki başında dikilip öylece eline bakan garsonu bile fark etmemişti. Yazdığı notaları karalıyor, başa dönüp tekrar yazıyordu. Otobüslerine yetişmeye çalışan kalabalıklar dikkatini dağıtıncaya kadar sabah olduğunu bile anlamamıştı. Alelacele çıktı oradan; sanki gözlerini kendisine dikmiş canavarlardan kaçar gibiydi. İlk gördüğü taksiye atlayıp evin yolunu tuttu. Küf kokusundan, rutubetli duvarlarından nefret ettiği o eve neden gitmek istediğini kendi de bilmiyordu. Hâlbuki o evde hep bozulmuş kireç soluduğu-

nu düşünür, her sabah uyandığında burnuna ceset kokuları dolardı. Ama gidecek başka yeri de yoktu.

Hastalıklı bir şekilde yazıyor, besteliyordu. Aşırı motive edici tavırlarından kaçındığı için geceleri nereye gittiğini Nizar'a hiç söylemedi. Kendi başına kalıp kendi sınırlarını denemek ona daha iyi geliyordu. Her gece aynı kahveye gidip aynı masaya oturuyor, "Ben de düğünlerde şarkı söylerdim ama şansım yaver gitmedi," diyen garsona hiç yüz vermeden sessizce kahvesini yudumlayıp işe koyuluyordu. Çünkü herhangi bir şeye takılacak olsa nasıl alıkonacağını çok iyi biliyordu. Tam da bu yüzden dünyadan soyutlanıyordu ki bu, zaten hep istediği şeydi. Yazdığı parçalardan birine, aklına o anda geliveren bir isim verdi: "Otogar Kahvehanesinde Uçmayı Bekleyen Yalnız Adam" Çok geçmeden bu başlığı karalayıp alçak tavanları sevmeyen yalnız bir adam hakkındaki o parçayı yeniden yazmaya başlamıştı.

Reşid dolabın çekmecesinde biriken kâğıt yığınının yüz sayfayı aştığını görünce çok rahatlamıştı. Korkusunun nedenini kendisi de bilmiyordu ama nedense o dolabı hep kilitli tutuyordu. Hâlbuki ailede gizlisi saklısı olmayan belki de tek kişiydi. Ergenlik döneminde yazdığı, yaşamın ne kadar acı olduğunu anlattığı o şiirlerden birini dahi okumaya korkuyordu. Üç yıl boyunca aile içinde olup biten her şeyi kaydetmişti; özellikle de Sevsen'i. Onun davranışlarını, tavırlarını; ayakkabılarının, elbiselerinin, ağzından dökülen her şeyin rengini... Sevsen'i en ince ayrıntısına kadar yazmıştı. Belki de her kelimesini ezbere bildiği o yazıların annemin eline geçmesinden korkuyordu. Öyle ya, annem Reşid'in Sevsen'e olan düşkünlüğünden oldum olası hazzetmezdi çünkü. Elindeki kâğıtları pek sevdiği bu defterlerin yanına koyup dolabı kilitledi, anahtarı yatağının altına sakladı. Uçsuz bucaksız kırları yarıp geçen trenlere benzeyen Çatlak Sevsen'e yazdığı parçayı yeniden düzenlemeyi düşünüyordu. Onu alıp o kırlara kaçırsa, ilkel ataları gibi topraktan bitenlerle beslenseler, öylece yaşayıp gitselerdi...

Tüm ağırlıklarını atmış gibiydi; yeniden normal bir delikanlı olup çıkmıştı. Her gece çalıştığı gece kulüplerinde artık daha dikkatli, ritmi bir kez bile kaçırmadan çalıyordu. Nizar, her gece gittikleri bu yerlerde kendilerine bir şey belirleyip –bu bir kadın yahut masa, hatta avize bile olabilirdi– o gece tüm şarkıları onun için çalmalarını tavsiye ederdi. "Böyle yaparsanız en azından intihar etmezsiniz ya da kırkınıza gelmeden geberip gitmezsiniz," diyordu.

Dayısının koluna girdi ve o gece çaldıkları yerden birlikte çıktılar. Yetmişine gelmiş bu iyi giyimli ihtiyarla gurur duyuyordu; doğduğu günkü gibi hüzünlü, hayatı boyunca olduğu gibi neşeliydi yine. Yaşama sıkı sıkıya bağlı olan herkes gibiydi işte...

Sevsen, Reşid'in kendisi hakkında kayıtlar tuttuğunu biliyordu. Halep'te olmadığı zamanlarda Reşid'den o çiçekli defterlerine yazdığı şeyleri göndermesini istemek aklından pek çok kez geçmişti aslında. Gelecek günlerine güvenle bakan bir kadın olduğu o eski zamanlarını her detayıyla okumak istiyordu. Büyük bir bahçenin içinde kocaman bir evi, bahçede oynayan harika çocukları olacaktı. Kendinde bulduğu o gücün bir hayal gibi geçip gideceği, bir daha asla aynı gücü bulamayacağı o zamanlar aklının ucundan bile geçmezdi.

Otuzuncu yaş gününden sonra Halep'te yaşayan bir grup yabancıyla kaynaşmaya çalışmıştı. Bunlar, Halep mutfağını öve öve bitiremeyen, hiç gurbet duygusu yaşamadan hoşça vakit geçirebilen yabancılardı. Bunlar, kendileri için def çalan, kadınları içinse makame metinlerini şerh eden genç müzisyenler ararlardı.

Sevsen, Nizar'la birlikte bir iki kez özel davetlere de katılmıştı ama kendini paslanmış, uyumsuz hissetmişti. Çok iyi Fransızca konuşmasına rağmen oradaki insanların kendisine şüpheyle baktıklarını fark edebiliyordu. Jean, Avrupalı araştırmacılara çeşitli alanlarda destek veren Fransız Enstitüsü'nde Sevsen için geçici bir iş ayarlamıştı: Doğum iznindeki bir kütüphane görevlisinin yerine bakacaktı. Onca

sessizlik içinde kitaplarla ve elyazmalarıyla hemhâl olmak Sevsen için harika bir duyguydu. Etrafı servilerle ve yüzyıllık çam ağaçlarıyla çevrili bu yeri çok sevmişti, ruhuna iyi geliyordu burası. Böyle bir işi olduğunu hayal ediyordu; küçük, sıcacık bir evi olsa, yatağına uzansa, kedisini kucağına alıp Fransızca dergilerini karıştırsa... Önemsiz gibi görünen küçük ayrıntılardı hepsi ama mutlu olmaya yeterdi.

İzindeki çalışan işine geri dönmüştü. Bu kadar az bir ücrete rağmen geçici olarak yerine bakmayı kabul ettiği için Sevsen'e teşekkür ettiğinde Sevsen artık işsizdi. Yeni bir iş de bulamamıştı. Alman bir araştırmacının akşam yemeği teklifini kabul etmeye karar verdi. Adamın cimriliğine ve aşırı hırsına sinir olmuştu ama yemekten sonra birlikte adamın evine gitmeye de itiraz etmemişti. Yeniden bakire olduğunu hatırladı; sahte bile olsa bekâretini bu ukala dümbeleğine kaptırmaya hiç niyeti yoktu. Ama adamın aslında kapıyı arkasından kilitlemek için Sevsen'in evden çıkmasını beklediğini fark edince bu düşüncesinden pişman olmuştu bile.

Jean'dan başka gidecek kimsesi kalmamıştı ama onun da bahaneleri artık bini aşmıştı. Yine bir fahişeden hiç değişmeyen o hikâyeleri dinlemekle meşgul olduğunu söylemiyordu tabii: Üvey annesinin zulmünden kaçmak için yahut kendisini satmak isteyen kocasının yüzünden kötü yola düşenlerin veya hasta annesini tedavi ettirebilmek için bu işi yapmaya mecbur kalanların hikâyeleri hiç değişmezdi. Jean ise hiç sorgulamadan bunların hepsine inanırdı. Riham'ın çelişkilerle dolu hikâyesini bile hiç sorgulamamıştı: Yıkılan bir yuva, kanserli bir baba (önce Beyrut'ta yaşıyordu ama sonraki sefer ne olduysa Sükkeri Mahallesi'ndeydi), daha çocukken kendisini halalarının eline bırakıp terk eden bir anne (bu halalar da başka bir hikâyede o henüz çok küçükken babasıyla birlikte bir trafik kazasında ölmüşlerdi)... Sorgulamaya gerek yoktu ki; o sadece Riham'ın bedenini seviyordu. Zaman içinde bu kadının vücudunun Sevsen'in öğrencilik yıllarındaki vücuduna benzediğini fark etmişti.

Jean hayatından iki şeyin artık geçip gitmesini yirmi yıldan fazladır bekliyordu. Biri hâlâ ölmeyen annesi, diğeri ise Sevsen'in ne tekrar aynı zevki tadabildiği ne de tamamen unutabildiği o bedeniydi. Riham üzerindekileri bir striptizci gibi teker teker çıkarıp yanına uzandığında çok keyiflenmişti. Vücudu esmer ve dipdiriydi. Uzun zaman sonra ilk kez Sevsen'in o eski kokusunu duyuyordu. Jean, gidecek yeri olmadığı zaman evine gelebileceğini söylemişti Riham'a. Jean'ın sakin yapısı, kadının hoşuna gitmişti.

Hıristiyanların evlerinin de böyle tükürük kokabileceği, onların cesetlerinin de çürüyebileceği Riham'ın hiç aklına gelmemişti. Annesini gördüğü zaman geceler boyunca karşısına geçip hayalî bir hayatı anlatan bu cömert adama acımıştı Riham; belli ki kendine yeni bir hayat yazmak istemişti ve Riham'ı tekrar yakalayamayacağı bir fırsat olarak görüyordu. Biraz da kendini acındırmaya çalışarak zor geçen çocukluğunu, karısının vefasızlığını, Beyrut'ta yasadışı çetelerle düşüp kalkan uyuşturucu bağımlısı asi oğlunu anlatıyordu. Hem kendisine hem de üç beş lira karşılığında onu alıp evine götürebilecek yahut canı isterse ilk sapağı döner dönmez daha arabadayken pantolonunun fermuarını indirebilecek herhangi birilerine ait bir kadınla yaşamanın tadını çıkarmaya çalışıyordu. Ancak birkaç hafta sonra bu durumdan da sıkılmıştı. Anlamıştı ki fahişelerle yaşamak, ancak sorumluluklar olmadan ve hiçbir şeyden pişmanlık duymadan keyifli olabilirdi.

Artık annesinin bir an önce ölmesini dilemekten vazgeçmişti; ölümsüz bir varlıkla birlikte ölümü beklemek de hoştu. Belki de Riham, Sevsen'den tamamen kurtulabilmek için tek şansıydı. Bu yüzden onunla evin her köşesinde, her şekilde sevişiyordu.

Daha üç ay dolmadan Riham'dan hevesi geçmeye başlamıştı bile; kendisini bir arkadaş değil, müşteri olarak görmesini istiyordu. Kadın Jean'ı erekte edebilmek için her yolu deniyordu ama bu çabası ancak birkaç dakikalığına işe yarıyordu. Riham, o zamana kadar sev-

menin ne olduğunu hiç bilmemişti; bu yüzden Jean'dan kırgın ayrılmıştı. Yine de biliyordu ki her ne kadar "Mama"dan, yani Ümmü Hasan'dan onu isteseler de müşteri müşteriydi ve hiçbiri onu avutmaya çalışacak kadar sevmemişti. Göğsü sıkışıyordu. Jean'a geri gidip tövbe ettiğini, aralarındaki otuz yaşı hiç umursamadan onunla evlenmek istediğini söylemek geliyordu içinden. Bir yandan da evleri asla polis baskınına uğramayan, vakti de parası da bol yeni müşterilerine anlatacak yeni bir hikâyesi daha olduğu için kendini iyi hissediyordu. Bir zamanlar Süleymaniye'de yaşayan önemli bir çevirmene âşık olduğunu ama zamanın zor şartları yüzünden (bu detay biraz ajite edilebilirdi) gözlerini kaybettikten sonra yanında kendisinden başka kimsenin kalmadığını anlatabilirdi. Hatta o adama taptığını; bunu gören erkeklerin o kör çevirmeni ne kadar kıskandıklarını, onun yerinde olup Riham'a onun kadar yakın olabilmeyi ne çok istediklerini de söylerdi.

Jean, Sevsen'i geri kazanmak istiyordu ama Sevsen, onun sokaktaki alelade kaba adamlar gibi konuştuğunu duydukça Jean'dan tiksiniyordu. Bir zamanlar âşık olduğu o gözler gitmişti, yoktu. Nefret ettiği tüm diğer erkekler gibiydi; artık altmışına yaklaşmıştı ve erkekliğini kaybetmekten korkuyordu. Fahişelerin yalan yanlış hikâyeleriyle avunabiliyor, üstelik bazılarını gerçekten kendisinden yardım bekleyen gerçek arkadaşlarının gerçek hikâyeleriymiş gibi anlatabiliyor, hem de bu durumu hiç garipsemiyordu! Sevsen bir daha Jean'ın evine gitmemeye yemin etti; bir zamanlar sevdiği insanların bu kadar ucuz bir şekilde gözünden düşmelerine dayanamıyordu.

Sevsen, Nizar'ın yeniden ışıldamaya başlayan bu hâline sıkı sıkıya tutunmuştu; giyim kuşamındaki özenden eski terzisi Rahmu el-Hritâni'yle yeniden görüşmeye başladığı anlaşılıyordu. Bu yaşlı adam hâlâ Cemîliye'de, Nâdi el-İttihad Caddesi'ndeki küçük dükkânında biçip dikiyordu ama artık yalnızca belli başlı birkaç eski müşterisinden

başkasına iş yapmıyordu. Bazı müşterilerinin artık şehrin her yerinde şubeleri olan ünlü markaların takım elbiselerini giydiklerini duyar, hiç ses etmezdi. Nizar ise en değerli müşterisiydi; ikisi oturur, saatlerce hangi renk kumaşta hangi modelin daha iyi duracağını konuşurlardı. Dört takım yeni elbiseyi Reşid'le bana verdi. Sevsen'e önümüzdeki kış için muhteşem bir kürk palto ve gıcır gıcır hakiki deri ayakkabılar, anneme de çeşit çeşit şapka hediye etti. O şapkaları takıp fotoğraf çektirmeye bayılan annem, şapkaların yüzüne bile bakmadı. Dayımın üç aydır bizde kalmasının curcunası da hiç umurunda değildi; oysa o üç ayda karamsarlığımız dağılmış, yüzümüz gülmeye başlamıştı. Akşamları bizi alıp lüks restoranlara yemeğe götürüyordu. Dışarıdan bakınca herhangi huzurlu bir aile gibiydik. Kısacası bize, çok küçük ayrıntılarda bile mutluluğu bulabileceğimizi gösteriyordu dayım.

Dayımın bu yeni hâli en çok Reşid'i heveslendirmişti; eskisi gibi tatlı tatlı müzik sohbetleri yapmaya başlamışlardı. 18. yüzyıl müziğini tartışıyorlar, Reşid'in ritimlerindeki derinliğe farklı bir ilgi duyduğu tasavvuf müziğinden konuşuyorlardı. Yine de şafak vakitleri caddelerde tek başına dolaşırken yaşadığı coşkudan hiçbirimize bahsetmiyordu Reşid. Sabah ezanı okunurken Rahman Camii yanında durup ezan bitene kadar hiç kımıldamadan dinliyordu. Aynı ezanı her sabah farklı bir makamda dinlemekten büyük bir haz alıyor; ezanların makamlarını, sözlerini zihninde tek tek ayıklayıp kısık sesle müezzine eşlik ediyor, müezzinin okuyuşunda tek bir hata bile bulamıyordu. Tanımadığı bir duygu kaplamıştı Reşid'i; dolabın çekmecesinde biriktirdiği parçalarına bakmaya bile korkuyordu. Üzerinde acemi müzisyenlerin telaşına benzer bir hâl vardı. Yine de o kokuşmuş otogar kahvesinde, oraya buraya atılmış leş kokan sünger döşeklerde uyuyan otobüs şoförlerinin horultuları arasında geçirdiği o anlar paha biçilmezdi. O notaları yazabilmek için öylesi bir pisliğe, şehrin geceleyin garip bir dünyaya dönüşen o hâline ihtiyacı

vardı demek ki. Yazdığı her notayı kaleminden çıktığı ilk andaki gibi hatırlıyordu. Hepsini kafasının içinde onlarca kez çalıyor, bozuyor, yeniden düzenliyor, bazen bir nota siliyor, bazen başka bir yere bir tane ekliyor, bunların hepsini yanında taşıdığı küçük bir deftere not ediyordu.

Dolabın çekmecesindeki kâğıtlar darmadağınık bir hâlde birikmeye devam ediyordu ve Reşid'den başka kimse onları bir düzene koyamazdı. Artık tamamıyla Nizar dayımın evine taşınmayı düşündüğünde kendine bir yatak, bir dolap ve en rahatından iki tane kanepe beğendi. Hepsinin parasını Nizar dayım ödemişti. Reşid'in son günlerdeki bu yüksekten uçar hâlleri Sevsen'i endişelendiriyordu; bu saatten sonra bir daha ücra köşelerde düşkünler gibi yaşaması hiç yakışık almazdı.

Nizar, kalan ömründe bu kadar birikime hiç de ihtiyacı olmayacağını söyleyip duruyordu ama yine de Mithat'ın vadesi dolan senedini tahsil etmesi için avukatına vekâlet vermeyi ihmal etmedi. Mithat karşısında polisleri görünce epey şaşırmıştı. İnfaz mahkemesine götürüldüğünde önünde iki seçenek vardı: Ya borcunu ödeyecek ya da hapse girecekti. Elinde avucunda kalanlar suyunu çekmişti, işleri yoluna koyacak zamanı da yoktu. Yeni türeyen zenginler sınıfına girme hayalleri de böylece suya düşmüştü. Doğrusu Nizar'ın bu konuyu, avukatına Mithat'la pazarlık etmeme talimatı verecek kadar ciddiye alacağını hiç ummamıştı.

Aslına bakılırsa bu hapis meselesi Mithat'ın işine gelmişti; teftiş kurulundaki müfettişler ile emniyet birimindeki soruşturmacıların ellerinden kurtulmuş olacaktı böylelikle. Kimlerden rüşvet aldığı, bu rüşvet işlerine ileri gelen müdürlerden kimlerin bulaştığı ve bunun gibi daha başka bitmeyen soruları binlerce kez sormuşlar, hayatının son on yılını didik didik etmişlerdi. Kendisi de düşünüyordu geçmişini; geçici sevgililerle yaşadığı ufak tefek deneyimlerin hiçbiri Nizar'la yakaladığı mutluluğu verememişti. Eşcinsel bir erkek olarak

yaşamaktan vazgeçmeyi düşündü. Ağabeyiyle görüşme talebinde bulunmuştu. Kendisiyle birlikte yedi kişinin daha işten çıkarıldığını, bununla kalmayıp isimlerinin ulusal gazetelerde ifşa edildiğini de ziyaret saatinde ağabeyinden öğrenmişti. Parayı bir şekilde toparlayıp Nizar'a ödemesi için ağabeyine yalvarmıştı; şayet o kodesten çıkamazsa sonsuza dek bu lekeyle yaşamak zorunda kalacaktı. Bu, ağabeyine sunduğu gerekçeydi; yoksa gece gündüz etrafında gördüğü bunca erkeğe karşı dayanılmaz bir arzu duyduğunu, direncinin gitgide kırıldığını elbette söylemeyecekti. Çok çok iki hafta daha dayanabilirdi. Sonrasında buralarda Susu dedikleri, cüzi bir ücret mukabilinde hizmet veren ve kadın gibi yürüyen o cılız herifle yarışması işten bile değildi.

Mithat hapishanede kendini Mehâ olarak tanıtmıştı. Cinayet ve uyuşturucu suçluları daha çok para verdiği için onların bulunduğu bölüme geçmeye çalışıyordu. Hepsi de uzun yıllardır bu hapishanedeydiler ve girip çıkan tutuklular her gün değişse de kendi içlerinde değişmeyen bir istikrar oluşturmuşlardı.

Ebu Fahd'ın sevgilisi olmak hoşuna gitmişti; müebbet mahkûmuydu ve hapishanenin en kıdemlisiydi. Daha kırkına bile gelmemişti ama en büyüğü yedi yaşında tam on altı çocuğa tecavüz etmekten hüküm giymişti. Mithat geceleyin yanına gelebilsin diye gardiyana rüşvet veriyordu. Onu koynuna alıyor, ateşini dindiriyordu. İşte Mithat, tam da planladığı gibi, Nizar'ın o uzun kış gecelerinde anlattığı hayat hikâyesinin aynısını yaşıyordu.

Köyde çoktandır gizliden gizliye yayılan haberler sonunda ailesinin kulağına da gitmişti. Elbette tamamı facia olan bu durum karşısında bütün aile sarsılmıştı. Yoksulluklarına karşın ellerinden geleni yapıp Nizar'a ödenecek parayı bulmuşlar, Nizar da şikâyetini geri çekmişti. Tahliye olduğu gün daha hapishane kapısındayken kardeşleri Mithat'a baskı yapmaya başlamışlardı bile: İsmini değiştirmek için derhâl dava açmalıydı. Nedenini soran herkese evlatlık oldu-

ğunu, aslında kazara bu isimle yaşadığını söyleyecek, hatta açacağı davanın gerekçesi de bu olacaktı. Muhafazakârlığıyla tanınan bir aile olarak başlarına gelen bu utanç verici durumdan kurtulmak için vermedikleri rüşvet kalmamıştı. Her yerde ve herkese Mithat'la hiçbir alakaları olmadığını söyleyip ağız birliği ederek pek de kimsenin inanmadığı aynı tuhaf hikâyeyi anlatıyorlardı: Güya Mithat, Hollandalı bir misyonerin ağına düşüp din değiştirmiş. Hatta bu misyoner, tam on üç aileyi Hıristiyanlığa geçirmeyi başardıktan sonra foyası ortaya çıkınca sınır dışı edilmiş, Hıristiyan olan aileler de Hollanda'ya kaçmak zorunda kalmışlar.

Mithat yeni isminden oldukça hoşnuttu: Nur. Hem erkek hem de kadınlar için kullanılabilen bir isim olduğu için seçmişti bu adı. Bir taraftan da artık Nizar'ın uğramaz olduğu, eşcinsellerin takıldığı mekânlara takılıyordu. Nizar ise parayı bizim salondaki yemek masasının üstüne bırakmış, aramızda paylaşarak eksiklerimizi gidermemizi söylüyordu. Evine döndüğünde (evin yeni hâli gerçekten harika görünüyordu) Reşid'e sıfırı tüketmek, elinde ne var ne yoksa bitirmek istediğini söylemişti. Yeniden unutulmaz yapıtlar ortaya koyabilmesi için ancak bu şekilde motive olabileceğini düşünüyordu. Çünkü Nizar'a göre bankalarda para biriktirmek bir sanatçıya yakışmazdı; sanatçı dediğin her daim tehlikenin ve açlığın sınırlarında gezinmeliydi.

Yeni evinde kaldığı ilk gece Nizar, bazı eski çalışmalarını temize çekmesine yardımcı olması için Reşid'i bekliyordu. Bu notaları çok uzun zaman önce, Beyrut'tan yeni döndüğü vakitler yazmıştı. Bunca zaman Hüseyin'le ve Beyrut'taki arkadaşlarıyla çektirdiği fotoğraflarla birlikte eski bir evrak çantasının içinde yüzüne bile bakılmadan durmuşlardı.

Dayısının parçaları toparlarken duyduğu heyecanı Reşid de hissediyordu; "Pişmanlık Gölgeleri"nden aldığı tadı yeniden bulmak istediğini çok iyi anlıyordu. O günlerde henüz Nizar'ın evi ile bizim kokuşmuş bir mağarayı andıran evimiz arasında mekik dokuyor ve artık

o da tıpkı Sevsen gibi çekip gitmek istiyordu o evden. İyice arsızlaşıp kapının önünde beklemeye başlayan sapıkları Sevsen'in tahammülünü zorluyordu. Büyükçe bir valiz alıp tüm giysilerini, eşyalarını içine doldurmuştu. Bu evden çıkıp başka bir yerde ev kiralamak için annemi ikna etmeye çalışıyordu. Herhangi bir yer olabilirdi; sokaklarda polisle, istihbaratla işbirliği yapan katil çetelerin, ot satıcılarının, ufacık çocukları kaçırıp ırzına geçtikten sonra kanalizasyon kenarlarına atan pezevenklerin cirit atmadığı her yer olabilirdi.

Tüm komşu evler bir kadın çığlığıyla uykularından uyandığı gece Sevsen'in artık sabrı taşmıştı. O acı çığlığın sahibi Huda'ydı. Bir Ermeni huzurevinde hademelik yapıyordu. Sesi duyan herkes, olup biteni izlemek için toplanmıştı. Dört tane kerli ferli adam, Huda'nın kızına tecavüz etmişlerdi. Zavallı çocuk, daha dört yaşında bile değildi. Sevsen komşusuna sarılmış onunla birlikte ağlıyordu.

İyi kızdı Huda, garibandı. Sık sık bizi ziyarete gelir, karnıyarık yaparken anneme yardım eder, birlikte domates salçası yaparlar; biber, salatalık turşusu filan kurarlardı. Sevsen bu ufacık çocuğun başına gelenleri, yoksul ailesinin hâlini düşündükçe gözyaşlarını tutamıyordu. Bir de suçluların göstermelik bir gözaltından sonra serbest bırakıldıklarını görünce sinir krizi geçirmişti. İçlerinden birinin Yoldaş Fevvaz'ın kardeşi olduğunu duymuştu Sevsen; Fevvaz'ın müdahil olup rezaleti örtbas etmesi bu yüzdendi. Duruma el koymak için elinden geleni ardına koymamıştı Fevvaz ama genç bir gazetecinin cesareti, bütün olayı açığa çıkarmıştı. Nasıl becerdiyse yayın yönetmenini ikna etmiş, Huda da Sevsen'den aldığı cesaretle çocuğun bir fotoğrafıyla doktor raporlarının birer örneğini verince yaşanan skandalı tüm detaylarıyla yazmıştı. O güne dek sessiz kalan aydınlar ve hayır dernekleri kalabalık gruplar hâlinde harekete geçmişlerdi. İşlenen suçun yankıları şehrin her köşesine, her hanesine ulaşmıştı. Olay kamu davasına dönüşünce savcı mecburen yasal takip başlatmış, suçlular da parmaklıkların ardına gönderilmişti.

***

Sevsen günbegün artan vahşete artık dayanamıyordu. Annem başka bir yere taşınmaya karşı çıkınca valizini alıp Selma'nın Bağdat İstasyonu semtindeki küçük evinde bir oda kiraladı. Hem burası Jean'ın evine de çok yakındı; gitmek istese yürüyerek bile gidebilirdi.

Hayatını yeni baştan düzene koymuştu. Bir yeminli tercüme bürosunda işe başlamıştı. Parası çok azdı ama kıt kanaat da olsa geçindiriyordu. Bu kez daha tedbirliydi Sevsen; yeni bir hayat kurma girişiminde bir kez daha çuvallamak istemiyordu. Selma yine erkeklerle eğlenmeye çıkarken Sevsen'i de beraber takılmaya çağırıyordu ama o evde kalmayı tercih ediyordu. Evde oturup ya öylece duvarlara bakıyor ya da artık müptelası olduğu televizyon programlarını izliyordu. Kendini, Arap dizileri izleyen, Lübnan *talk show*larını takip eden gerzekler gibi hissetmeye başlamıştı ama aklını uyuşturması için böyle olması gerekiyordu. Yoksa son yaptığımız o saçma sapan konuşmaları hatırladıkça uzun zamandır bastırılmış bir cinnete kapılması an meselesiydi. Hepimiz aklımızı yitirmiş gibiydik; artık olan biten hiçbir şeyde bir sebep aramıyorduk. Sadece bize de sıçramasın diye bir kenarda duruyorduk, o kadar. Şiddeti rutin yaşamın bir parçası gibi algılayan, ölü toprağı serpilmiş gibi yaşayan pek çok aileden neredeyse hiç farkımız kalmamıştı. Zayıfların kendilerini savunacak güçleri yoktu, üstelik debelendikçe daha derin korkulara batıyorlardı. Aşiret çocuklarının birbirlerine yok yere kurşun sıktıklarına dair rivayetler dolaşıyordu kentte. Yüksek kademedeki yetki sahiplerinin ve subayların çocukları ise zerre kanun korkusu duymadan şehri karış karış bölüşmüşlerdi. Yeni ortaklıklar Halep'i bir kez daha zamanın dışına itiyordu; sanki Halep, memleketteki diğer şehirlerden ayrı, kendi başına özerk bir bölgeydi.

Son günlerde çocukluğumu çok sık hatırlıyordum. Sevsen'e birlikte Meydan Ekbez'e gitmeyi önerdim; reddetmeyeceğine emindim. Zaten ne zamandır çocukluğumuza ait yerlere gidip hasret

giderebileceğimiz uzun bir seyahate çıkmak için başımın etini yiyordu. Sığınabileceği bir baba ocağına ne kadar muhtaç olduğundan son üç senedir öyle çok bahsetmişti ki Anabiyye'ye gitmek isteyeceğini tahmin ediyordum. Çocukluğumuzda bize ne kadar hor davranmış olsalar da bizi amcalarımızdan uzaklaştırdığı için annemi hep suçlamıştı.

Geri dönüp köklerimizi bulmaya çalışmak, aslında hiçbirimizin kendini bulmayı beceremediği anlamına geliyordu. Yeniden oralara, bayağılıklarına bir türlü ayak uyduramamış olmakla yıllar yılı övünüp durduğumuz o insanlara ait olma isteği... Meydan Ekbez'e doğru yola çıktığımızda bunları düşünüp Sevsen'e, "Ne kadar da korkakmışız!" demiştim. Arada bir dedemin evine giderken hep bindiğimiz o aynı eski trendeydik.

Sevsen'in yan koltuktaki ufaklıkla şakalaşırkenki sevincini ve keyfini fırsat bilip başımı cama yaslamış, geçtiğimiz köyleri ve zeytin bahçelerini izliyordum. Tren, Almanların yaptırdığı tünele girince zihnimde binlerce anı aynı anda canlanmıştı. Temiz havayı içime çektim; belki de Azad'ın seneler önce yaptığı teklif hâlâ değerlendirilebilirdi: Çocukluğumuzun geçtiği yerlere her zaman gidebilirdik. Oralara bu kadar bağlandığıma ben bile inanamıyordum.

Hafızadaki pası sökmek için kafayı biraz dağıtmak gerekiyordu. İstasyona vardığımızda ben de öyle yapmaya çalışıyordum. Ne kadar yıkık döküktü. Mekânlar yaşlanınca böyle oluyordu demek ki. Duvarları sinek pisliğinden sapsarı olmuştu, çok pisti; durulacak gibi değildi. Ama sokaklar hiç değişmemişti; sanki daha dün gitmişiz gibiydi. Evlerin kapıları her zamanki gibi açık, sokaklar hep olduğu gibi daracıktı. Çocuklar hâlâ eski püskü kıyafetlerle toz toprak içinde oynuyordu. Yalnızca şimdi daha kalabalıktılar. Biz yokken nüfus epey artmıştı.

Sevsen benim kadar çok düşünmemişti; Canon kamerasını çıkarıp fotoğraflar çekmeye başlamıştı bile. Köyün Kürt çiftçi kadınları,

otuz yıldır olduğu gibi yine kapı eşiklerinde oturmuş, domates doğrayıp çene çalıyorlardı. Sevsen'e Azadların oturduğu evi gösterirken annesini görmüştüm; yaşlanmıştı, zor yürüyordu. Otuz baş sürüden geriye kalan tek keçiyi yemlerken yanına gittik. Sevsen yaşlı kadına kendince biraz yardımcı olmaya çalışmış, sonra susayıp bir bardak su içmek için izin istemişti. O içeriye girdiği sırada kucağında küçük bir çocukla kırk yaşlarında bir kadın çıktı dışarıya, Azad'ın ablası Şirin olmalıydı. Boş gözlerle bize bakıyordu. Her gün yabancılar evlerine şöyle bir göz atmaya gelmiyorlardı tabii. Öğle sıcağında durmayalım diye bizi içeri buyur etmişlerdi. Soğuk su ve çay ikramı sırasında Sevsen kendini tanıtınca kadın annemi hatırlamıştı. Gülerek, biraz da çekinerek, "Siz o ukala öğretmen kadının çocuklarısınız demek," demişti.

Oraya Sevsen'le gitmek çok doğru bir karar olmuştu. Hele ki çocuklar etrafımızı sarmaya başlayıp fotoğraf çektirmek istediklerinde bunu daha iyi anlamıştım. Şirin bize kardeşinden bahsediyordu: Mekanik teknikeri bir arkadaşının oğlu Civan el-Hacci'yle birlikte istihbarattan kaçıp terk etmişti buraları. Beş senedir ikisi de dönmemişlerdi ama Diyarbakır'da yaşadığını biliyordu.

Eski zamanlar gözümün önüne geliyor, ağlamak istiyordum. Çocukluk arkadaşlarımızın yüzlerini, oturduğumuz okul sıralarını bile hatırlıyordum. Annem, Azad'la arkadaşlık etmemizi istemezdi; keçi çobanıydı o. Geceleri belasını arayan yabani hayvanlar gibi tek başına dolaşır, o yanık sesiyle Kürtçe türküler patlatıp Meydan Ekbez sokaklarını inletirdi. Sonra da ahıra geri gidip keçiler geviş getiriyor mu diye kontrol ederdi. Keçilerinin kokusunu severdi Azad; her birine rastgele kız isimleriyle seslenip onlarla şakalaşırdı. İşlerini bitirince de gidip yarım akıllı bir demirci ustasının paslı tren tekerlerinden yaptığı yatağına girer, uyurdu. Dört tanecik paslı teker alabilmek için hurda deposundaki bekçilere en iyilerinden teneke teneke keçi peyniri vermişti rüşvet olarak. Demirciyle beraber birkaç çoban arkadaşının

da yardımıyla tekerleri odasına taşımışlardı. Uzaktan Türkiye ovalarına bakan pencerenin olduğu köşede kendine bir yer yapmıştı. Sınırı ve oradaki Türk jandarmaları görebilsin diye yatağa demir ayaklar yapmak için demirciyle ikisi aylarca uğraşmışlardı.

Uzaktan el kol hareketleri çekip durmasından artık sınırdaki jandarmanın tamamı Azad'ı tanıyordu. Zaman zaman Azad'ın bu tahriklerine havaya bir el ateş ederek karşılık verirlerdi. O zaman da Azad, tüfeklerin menziline girmeden birkaç gün uslu durur ama yine de şarkı söyler gibi yapıp makamıyla ederdi küfürlerini. Yanındaki küçük çobanlar da söylediği küfür-şarkılarla dabke oynardı.

Sınırın tüm gizli geçitlerini bilen biri olarak Azad, ufak çobanlar için vazgeçilmez bir rehberdi; herkese hizmet verir, hiçbir karşılık beklemezdi. Demiryolu çalışanları bile Azad'ın talimatlarına harfi harfine uyup peşinden sınırı geçerler, birkaç saat sonra ellerinde fındık fıstık poşetleriyle, ucuza buldukları kumaşlarla sağ salim geri dönerlerdi. Bu düzen otuz yıldır hiç değişmemişti: Halep'teki küçük esnaf her hafta bu şekilde gelir, mallarını alıp dönerdi.

Meydan Ekbez'de geçirdiğimiz o uzun gün sayesinde Sevsen'in yüzüne renk gelmişti. Bense gözlerini dünyaya ilk kez açan bir bebek gibi zihnimde hâlâ duran yüzleri arıyordum.

Sevsen bir zamanlar bir tiyatro oyunu için anneme rol teklif eden Mihran'ı arıyordu. Oyunu demirci ustası Ebu Maksim yazmıştı ve gelecek devrimde işçi sınıfının rolünü anlatıyordu. Anneme anne rolünü uygun görmüştü. Oyundaki diğer karakterleri de en sevdiği yazar olan Maksim Gorki'nin bir romanından esinlenerek oluşturduğunu söylemişti gururla. Annem özür dileyerek reddetmiş, birkaç işçinin can sıkıntısını gidermek için kalkıştıkları bu deliliğe gülüp geçmişti. Bolşevik devrimci rolü ise Azad'ın olmuştu. O da rolünün hakkını vermiş, sahnede ne zaman görünse izleyen herkesi güldürmüştü. Çoğu sakini memur olan köy ahalisi tiyatroyu izlemek için istasyonda toplanmıştı ama annem, bizim gitmemize izin vermemişti.

Sevsen hâlâ evinin önünde oturup pamuk yağı kokulu bıyıklarını buran muhtardan başka tanıdık kimseyi bulamamıştı. Sebze kasasından bozma küçük bir sehpanın üzerine mührünü koymuş, birilerinin işi düşer de gelir diye bekliyordu. Mührü her zamanki gibi önünde, hâlâ cenazesini görüp namazını kılmadığı hiç kimsenin ölüm belgesini onaylamıyordu. Evlatları uzak memleketlerde ölüp gitmiş pek çok aile hâlâ onay bekliyordu. Ona göre ölüm, ölüp gitmiş olsa bile insanın başına gelebilecek en kötü şeydi.

Sevsen geçmiş günlerine ait pek bir şey bulamasa da burada olmak ona yeniden bu köylülere ait olduğunu hissettirmiş, neşesini yerine getirmişti. Köyün yaşlılarından bazıları Sevsen'in küçük bir kız çocuğu olduğu zamanları hatırlıyordu; o zamanlar da gözleri çakmak çakmak, kıpır kıpır, yerinde duramayan, tertemiz giyimli bir çocukmuş.

İkindiden sonra köyden ayrılmayı düşünüyorduk ama Sevsen, Azad'ın ailesinin yatıya kalma teklifini kabul etmişti. Köydeki sabah ezanını duymak istiyordu. Sevsen, Azad'ın yatağında yattı, ben de hemen yanına serilen yün döşeğe geçtim; tertemiz çarşaflar sermişti Şirin bizim için. Sanki oralardan hiç gitmemişiz gibi yerimizi hiç yadırgamadan hemen uykuya dalmıştık.

Öğle yemeğinden sonra bir pikap kamyonet tutup Şeyh el-Hadîd kavşağına kadar gittik, nar bahçelerinin arasından yürüyerek geçtik. Sanki az evvelki şoförden kaçar gibi yürüyorduk; adam bize kim olduğumuzu, nereye gittiğimizi sorup durmuştu. Sevsen sonunda sazı ele alıp öyle keyifli uydurmaya başlamıştı ki... Güya aslen Anabiyyeli bir doktormuş da Amerika'da yaşıyormuş. Buraya kocasının ailesine ait evleri yoklamaya gelmiş. Hikâyesine meşhur ailelerin isimlerini de serpiştirerek anlattıklarını destekliyordu bir de! Adamı inandırmak gibi bir derdi yoktu, sadece ilk yuvasını ziyaret etmenin keyfini hiçbir şey kaçırsın istemiyordu.

Adama yüz lira uzattığımda önce tereddüt etse de sonra aldı parayı. Biz de sanki zeytinliklerde, üzüm bağlarında, nar bahçelerinde

dolaşa dolaşa kaybolmak isteyen turistlermişiz gibi yürümeye koyulduk. Her şeyi didikleyen şoför gözden uzaklaştığı gibi gerisingeriye dörtyol ağzına dönüp araç beklemeye başlamıştık. Daha yarım saat olmamıştı ki yanımızda bir Chevrolet araba durdu. İçinden kırk yaşlarında bir adam indi. Biraz ilgisiz biraz da soğuk, adamla tokalaştık ama kendini tanıtır tanıtmaz bizim için işler değişmişti: Bu, doktor Cafer Molla Musa'ydı. Son derece kibar, bu şekilde aniden karşımıza çıktığı için özür diliyordu, buralarda olduğumuzu Şirin'den duymuştu.

Cafer, Komünist Parti üyesi olma suçundan on beş yıldan fazla hapis yatmış Kürt bir mühendisin oğluydu. Israrla bizi evinde ağırlamak istiyordu. Tüm çocukluk arkadaşlarımı bulmam bu kadar kolay olmuştu. Zeytinliklere bakan tepenin başındaki şık villaya girerken ikimiz de dilimizi yutmuş gibiydik. Öyle harika bir yerdeydik ki Meydan Ekbez'i, çevre köyleri, hatta uzaklardaki Türk ovalarını bile görebiliyorduk. Cafer bizi matematik öğretmeni olan eşi Havin Şeyh İsa Hanım'la da tanıştırmıştı; Afrin lisesinde görev yaparken annemin ve arkadaşlarının adını çok işitmiş, öyle söylemişti.

Havin ve Sevsen iyi anlaşmışlardı; beraber oturmuş, Meydan Ekbez'in eskilerinden ortak kız arkadaşlar bulmaya çalışıyorlardı. Hafızamızdan ne çok kayıp vermiştik, düpedüz utanç vericiydi.

Oğlak eti, üzerinde limon suyu ve zeytinyağı gezdirilmiş patates püresi ve çeşit çeşit salatalarla kurulmuş mükellef bir akşam yemeği yedik. Havin, Sevsen'e iltifatlar ediyordu. Sevsen'in ise o eğlenceli hâlleri birdenbire geri gelmişti, sanki eski Sevsen'e benzeyen yepyeni bir kadın gibiydi.

O gece Azad'ın deli cesaretiyle ilgili bir sürü komik hikâye dinlemiştik. Kürtlerin hayat hikâyeleri Sevsen'in epey ilgisini çekmişti. Sırf şu hikâyelerdeki ayrıntılar bile bizi doğal ortamımızdan koparan annemden daha çok nefret etmesine yetmişti.

Ertesi gün Afrin köylerinde bir gezintiye çıktıktan sonra Meydan

Ekbez İstasyonu'na geri dönüyorduk. Sevsen aniden Azad'ı bir kez görebilmeyi, ondan özür dilemeyi arzulamıştı. Sanki boğulan çocukları kurtarmak için kendini ırmağa bırakmak ister gibiydi; Sevsen'de bu hâli ilk kez görüyordum. Bindiğimiz külüstür ağır ağır ilerlerken Sevsen sessiz ve buruk, yanımızdan akan ağaçları, uzaklardaki dağları izliyordu. Bu yolculuk bizi, küf bağlama korkularımızdan kurtarmıştı. Gerçek benliğimizle yakınlaşmak için hayatta çok fazla fırsat vardı; bunu anlamıştım. Şoföre saat 19:00 trenine yetişmemiz gerektiğini hatırlatıp biraz daha hızlı sürmesini istedim. Sevsen'le konuşmamızı biraz ertelemeye karar vermiştik; kimse neden buralarda olduğumuzu anlamasın diye kaş göz işaretleriyle konuşmaktan bıkmıştık çünkü. Çocukluğumuzu bir araya getirmeye çalışırken yüzümüze yerleşmiş o endişeyi kimse fark etsin istemiyorduk.

Meydan Ekbez'de güneş, ayçiçeği tarlalarının üzerinden ağır ağır batıyordu. Külüstür araba istasyona yaklaştığı sırada kulaklarımıza inanamamıştık: Köyden feryat figan çığlıklar yükseliyordu. Uzaktan görünen trenler oldukları yerde durmuşlardı. Görevliler istasyon kapılarını kapatıyordu, sokaklar boşalmıştı. Demiryolu lojmanlarından feryatlar, ağlama sesleri geliyor, kapılar çarpılıyor, bir adam bize gerisingeriye dönmemizi işaret ediyordu. Sevsen arabadan inip televizyonda ağlayarak Başkan'ın ölüm haberini sunan spikeri görünce donakalmıştı. Açık kalan son kapıları kapatmaya uğraşan bir görevlinin yakasına yapışıp bunların yalan olduğunu söylemesini istedi. Dakikalar içinde bütün dünyayı çalkalayan bu habere inanamıyor, bir taraftan adamı sarsıyor, bir taraftan kekeleye kekeleye bir şeyler söylemeye çalışıyordu. Adam Sevsen'in elinden kurtulup kapıyı kapattığında Sevsen yere çökmüş, kriz hâlinde deli gibi ağlıyordu ve ben, bundan hiçbir şey anlamamıştım.

Sevsen kendini biraz toparlayıp şoföre üç katı ücret teklif ederek bizi Halep'e götürmesini istedi. Kabul etmediği gibi bizi kapalı

kapının önünde öylece bırakıp gitti. Sevsen hâlâ ağlıyordu. Koluna girip bomboş kalan kahvehanenin önündeki kaldırıma oturttum. Kahvehanedeki yaşlı adam ayaklarını sürüye sürüye gidip televizyonun sesini açtı: Vefat eden Başkan'ın siyah kurdele iliştirilmiş fotoğrafları ayetler eşliğinde yayınlanmaya başlamıştı. Sonra da Bach'tan klasik müzik yayınına geçildi; neler olduğunu gerçekten anlayamıyordum. İnanamıyordum da. Belki bir göz yanılmasıydı? Kafam durmuştu, hiçbir şey düşünemiyordum. İstasyonun kapalı kapıları arasında bulduğum bir banka çökmüştüm; dünyanın tam da burasında, bu noktada, boş bir istasyonda Başkan'ın ölüm haberini alıyordum. Gözlerimi endişeyle bakan Sevsen'e çevirdim; her ne pahasına olursa olsun Halep'e gitmek istiyordu. Bizim gibi oraların yabancısı olan bir karı kocaya rastlamıştık, onların da Halep'e gitmeleri gerekiyordu ama bu ücra köyde sıkışıp kalmışlardı. Belki bir taksi bulurum diye çabalarken Azad'ın ablası Şirin imdadımıza yetişti: Afrin'le Şeyh el-Hadîd arasında minibüsüyle yolcu taşıyan bir akrabası varmış. Adamı buldum ama ikna etmek kolay olmadı; başımıza hiçbir şey gelmeyeceğine dair sözler verip dolgun bir ücret teklif edince sonunda bizi götürmeyi kabul etti. Her şeyin böyle aniden suskunluğa gömüldüğü bir gecede bu yolculuğa kalkışmanın başlı başına bir macera olduğunu düşünüyordu ama yine de bizi minibüsüne bindirmişti. Adam, yol boyunca ara vermeksizin Başkan'a rahmet okuyup durmuştu ama sesi hiç inandırıcı değildi; daha çok korkusunu savar gibiydi. Diğer adam, karısı ve tüm eşyaları da bizimleydi. Sevsen'in feryatları ise gece yarısından sonra Halep'e vardığımızda ancak dinmişti.

Aceleyle gelip geçen birkaç araba dışında sokaklar bomboştu. Halep hayalet şehre dönüşmüştü; derin bir sessizlik ve korku içindeydi. Gecenin o saatinde eve gelişimize şaşıran Reşid'in yüzünde de aynı korku vardı. Annem yine halüsinasyon hâline geçmişti. Şu sefaletin içinde yaşadığımıza, bir sürü kayıpla dolu bu yerde durduğumuza inanamıyordum. Duvarlarda rutubet lekeleri, sinek pisliğinden gö-

rünmez olmuş tablolar, döküldü dökülecek kanepeler, ayakları oynayan yemek masası... Reşid'in hazırladığı akşam yemeğini yemiştik. Ağzından Sevsen için birkaç güzel laf çıktıktan sonra o da günlerce sırrını çözemediğim bir sessizliğe bürünmüştü. Sonunda televizyonu kapatmıştı; şimdi yalnızca Hafız Abdulbâsit Abdussamed'in teypten gelen sesi duyuluyordu. Sevsen'i de anlayamıyordum; hayatımızı bu hâle getiren bir adamın arkasından bu kadar çok ağlamasına da, o ücra köyün birdenbire sessizliğe gömülmesine de hiçbir anlam veremiyordum.

Reşid her şeye rağmen mutluydu. Ona memlekette olan biteni anlatıyor, yeni Başkan'dan bahsediyordum: Halep'te dolaşan söylentilere göre bozguncuların hepsi yargılanıp hapsi boylayacakmış, hiçbirine acımak yokmuş. Ben bunları anlatırken Reşid başını sallayıp namaza başlamak istediğini söylemişti, yüzü ışıldıyordu. Onu annemin yanında otururken ilk kez görüyordum, Başkan'ın öldüğü safsatasına inanmaması için verdiği öğütleri dinliyordu. Annem komşularımızın (Yoldaş Fevvaz'ın kardeşlerini kastediyordu) aptallıklarına gülüyordu; Başkan'ın öldüğüne inanmışlar, bir de taziye merasimi yapıyorlardı! Gelenler de büyük kaçakçılar, silah tüccarları ve şehrin önde gelen uyuşturucu tacirleriydi! Aklının başında olduğu o kısacık anlarda annem, Başkan'ın dostunu düşmanını tanımak için kurduğu bu sahte tuzağa düşen aptallarla bir olmamamız için bize yalvarıyordu. Sonra yeniden sayıklamaya başlayınca ağzından çürümüş hayvan leşleriyle dolu bir mağarayı andıran ekşi bir koku yayılıyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Esrarengiz Yollar

"Dolunayda âşık kurtlar ulurken fıstık kabukları çatlarmış," deyip sustu Sevsen; şevkle Kuran okuyan Reşid'den bir tepki bekliyordu. Reşid ise hiç duymamış gibi bir sayfa daha çevirdikten sonra cevap verdi: "Kuranıkerim yalnızca Müslümanların değil bütün insanlığın kitabıdır. Şu sayfalarda, ayetlerdeki mucizelerde tüm ruhi sıkıntılarımızın çareleri saklı."

Sevsen onu tıraşsız yüzüyle, tüm tanıdık hâllerini silip götüren beyaz cübbesiyle ilk kez gördüğünde tanıyamamıştı. Yalnızca bu ani değişimin nedenini sorguluyor, Başkan'ın ölümünden sonra ülkede ilan edilen kırk günlük yas boyunca neden sadece camiye gitmek için evden çıktığını merak ediyordu. Reşid tüm bu soruları, bu sessiz şehirde rahat ettiğini söyleyerek savuşturmuştu. Ayrıca ona göre ölüm, bu hayatta adil olan tek şeydi.

Reşid kendini hidayet dağıtmaya adamıştı ve Nizar, bu "hidayet"in ne demek olduğunu sorduğunda hiçbir karşılık vermemişti. Hayat kadınlarının hidayeti için uğraşırken çok tuhaf görünüyordu. Onları, kendileriyle evlenip doğru yola sevk edecek insanlarla tanıştırmak için gönüllü oluyor yahut onlara terzilik, hizmetçilik gibi onurlu işler verecek insanlar buluyor, hiçbir şey yapamazsa tövbekârlar için yapılan bağışlarla yetinmelerini öğütlüyordu.

Reşid'in bu girişimleriyle karşılaşan kadınların hepsi ona acıyarak bakıyordu. Hadislerle ayetleri birbirine karıştırıp saçmalamasına

aldırış etmeden onu öylece kendi hâline bırakıyorlardı. Kimsenin olmadığı bomboş bir çölde hayal tacirliği yapıyor gibiydi. Bu yüzden sadece susuyordu ama endişeleri de giderek artıyordu.

Kırk günlük ulusal yas sona erip tekrar işine döndüğünde ilk kez dinî müzik yapan bir grupla birlikte çalmıştı. Hepsi onu içtenlikle karşılamış, hatta büyük bir keman virtüözü olarak bildikleri namına istinaden grubun şefliğini de kendisine vermişlerdi. Artık ne Nizar'ı bekliyor ne de onunla umutlarını paylaşıyordu. Dolabın çekmecesindeki kâğıtları unutmuş gibiydi. Ateizm düşüncelerine kapıldığı gün yazdığı "Kayıp Tanrı" parçası aklına gelince neredeyse hepsini ateşe verecek olmuştu. Nizar evini yeniledikten sonra kendisi için de bir oda kurmuştu ama gidip görmemişti bile. Tuhaf, kaba bir tavırla hem onun için hem de gençliğinde Allah'ın rahmetini bilmeyen annem için bağışlanma dileyeceğini söylemişti Nizar'a.

Reşid çocukluk zamanlarını hatırladıkça doğru yoldan sapmış, günaha batmış ailemiz için gözyaşı döküyordu. Sevsen'in yatağına sokulduğu günleri düşündü: Ne kadar masum da olsa vücudunun kokusunu arıyor, telaşlı ruhunun her yerine sarıp sarmalayacağı zehirli sarmaşıklar bulmaya çalışıyordu. Reşid tüm bunları Şeyh Ebubekir'e tek tek anlatıyor, o da dingin ses tonuyla günahlarını anlatırken tarihteki büyük tövbekârları anımsatan bu genci keyifle dinliyordu. Kendisi gibi birkaç gençle Şeyh'in sofrasında akşam yemeği yerken Allah'ın mağfiretinin ne kadar büyük bir nimet olduğundan bahsediyorlardı. Büründüğü bu dervişane hâlden sonra ölüp gitme arzusu da yok olmuştu. Bir bardak süt ve hurmayla kahvaltı ediyor, yeni arkadaşlarının pek hoşuna giden dinî besteler yapıyordu. Peygamber hicret ettiğinde Medine halkının söylediği meşhur ilahinin müziğini de yeniden düzenlemişti. Nizar, uzun bir uykudan uyanan dehanın ilk pırıltılarını yakalamıştı bile; yaptığı birkaç ufak dokunuş ve eklediği eslerle ilahiyi basit bir marştan eşsiz bir müzik eserine dönüştürmüştü. Reşid ise Nizar'ın bu girişimini sapkınlıktan kurtulup

doğru yolu bulması adına bir başlangıç olarak yorumlamıştı. Fakat Şeyh, eşcinseller sonsuza dek lanetlenmiş olduğu için vaktini boşa harcamamasını tembihlemişti. Zira Lût kavmi ebediyen cehenneme mahkûmdu. Babacan bir tavırla ailesinin kirli geçmişinden sıyrılmasını ve başka ruhların yükünü üzerine almamasını öğütlemişti. Çünkü, "Hiçbir günahkâr, bir başka günahkârın günahını yüklenemezdi." Şimdi Nizar'ı sonsuza dek cehennemde, ateşler içinde yanarken düşününce boğazına bir yumruk oturuveriyordu.

Gördüğü rüyalardan panik hâlinde uyanıp inancını yokladı Reşid; tek seferde silip atmak istediği o eski hâllerinden kaçıp sığınabileceği yeni bir şeyler arıyordu. Keşke bembeyaz bir yazgıyla yeniden doğsaydı da tüm melekler gizli bir mürekkeple dileklerini yazsalardı. Çocukluğundan kalma görüntüler vardı zihninde, hepsi karman çorman olmuştu. Babasının yüzü geliyordu gözünün önüne; ne çok aramıştı bu yüzü, ne hayaller kurmuştu. Birlikte parka gidip oyunlar oynayacaklardı. Bu mutlu tablo hep rüyalarına girmişti. Şimdi bu rüyalara annesi de giriyordu. Annesinin yüzü birden meşhur bir dansözünkiyle karışıyordu. Reşid bu dansözü tanıyordu; onu doğru yola davet ettiğinde alaycı bir tavırla bir gün anılarını yazıp kendisini ayartmaya çalışan tüm Halep şeyhlerini rezil rüsva edeceğini söylemişti Reşid'e. Zengin tüccarların bağ evlerine davet edildiği zaman bunların gidip abdest aldıklarını, sonra bir şeyhin gelip nikâhlarını kıydığını, sabahında ise aynı şeyhin onları boşayıp bir de sayısı belli olmayan bu kocalarının takvalarını nasıl övdüklerini de anlatmıştı.

Reşid'in zihninde annemin yüzü, çalıştığı gece kulübündeki kadınların yüzleriyle karışıyordu. İkiz kulelerin yıkıldığı günden beri artık oraya gitmeye tahammülü kalmamıştı. O gün bütün dünya hayretle kulelerin yıkılışını izlerken o, Şeyh Ebubekir'in müritleriyle birlikte kelime-i tevhitlerle "New York Gazası"nı –olayı üstlenenler buna "gaza" demişlerdi– kutluyordu. Reşid'in arkadaşları gazaya katılanların kimlikleri ortaya çıkıncaya kadar beklemiş, hepsi de ismiyle cismiyle

açıklandıktan sonra Şeyh'in arkasında saf tutup şehitlerin ruhları için gıyabi cenaze namazı kılmışlardı. Muhammed Atâullah'ın bir internet sitesinde yayımlanan fotoğrafını gördüğü zaman Reşid, kendini çok güçsüz ve zayıf hissetmişti; alelade bir kemancı olduğu için kendinden nefret ediyordu. Fotoğrafı cihat kitaplarının arasına koyup mücahit sitelerini dolaşarak New York gazasında şehit düşen diğerlerinin hayat hikâyelerini araştırmaya başlamıştı. Arkadaşı Sabri Efendi, tüm yasakları delerek açmıştı bu siteleri; şehitler hakkında çıkan her haberi, her türlü bilgiyi takip edip bu sitelerde yayınlıyordu.

Reşid şehitlerin fotoğraflarını bastırmış, âşıklar gibi her gece saatlerce onlara bakıyordu. Varoluş sancıları yaşadığı zamanlar bütün benliğini saran o hiç olup gitme arzusundan sıyrılacak kadar güçlü hissediyordu şimdi. Zayıf vücudu, toprağı gevşek bir araziye dönüşmüş gibiydi ve çıkış yolunu kendisi de bilmiyordu.

İçinde Suad'ın küllerinin olduğu kavanoz hâlâ gardırobun üzerindeydi ama Reşid, dönüşümüyle o kadar meşguldü ki bunun farkında bile değildi. Bu dönüşüm süreci Sevsen'i çok kızdırıyordu; inadına Reşid'in karşısına geçip kurtlar ulurken ay ışığı altında sevişme hayallerini anlatıp duruyordu. Kırkına yaklaştıkça zamanı düşünür olmuştu Sevsen; artık transparan kıyafetleriyle aynanın karşısında salınmayı bırakmıştı. Karnındaki kırışıklardan nefret ediyor, sarkan göğüslerine bakmaya bile korkuyordu. Bir keresinde bana çocuk sahibi olma hayalinden bahsetmişti. Onu alıp bu enkazdan çok uzak bir yerde büyütecek, hayal kurmanın hayattaki en önemli şey olduğunu öğretecekti ona. Cümleleri kopuklaşmıştı, hayatının kontrolünü kaybetmişti, freni olmayan trenler gibi akışa teslim olmuştu. Bir an bile duracak olsa ne kadar büyük bir felakete yol açacağını kimse bilemezdi. Onu izliyordum: Yatağının üzerine oturmuş bir "business" dergisi için ticari makaleler çeviriyordu. Karşılığında alacağı para, bir çift çoraba bile yetmezdi.

Annemin bilincinin yerine gelmesini, halüsinasyonlarının biraz

da olsa durmasını bekliyorduk. Sürekli salonumuzun orta yerinden geçen tabutlar görüyor, her yere ölüm kokusu bulaştırdıklarından yakınıyor yahut ölüm aldatmacasına hâlâ inanmadığı Başkan'a Allah uzun ömürler versin diye dualar ediyordu. Komşularımız saçmalıklarımızı duymasın diye parmağını dudaklarına götürüp bizi susturuyor, Sevsen'e bakıp kim olduğunu soruyor, sonra gidip Reşid'in yanına oturuyordu. O da annesinin ellerini öpüp kokluyor, hiç sarsmadan usulca yatağına götürüyordu. Başucundaki komodinin üzerine dizilmiş sakinleştirici ilaçların kokusuyla karışık ter kokan sararmış çarşaflarını bile Reşid değiştiriyordu. Şimdi üzerinde dizi dizi ilaçların olduğu komodini aldığında nasıl da gururluydu annem; vârisleri sarayı yıkıp içindeki her şeyi açık artırmayla satmışlar, o da fırsatı kaçırmayıp bu nadide saray mobilyasını başucuna koymuştu.

Reşid, annemin ölmesi ve ebediyen huzur bulması için dua ediyor, ona Kuran okuyordu. Keskin bir ses tonuyla Schubert'in "Ölüm ve Bakire"sini çalmasını istediğinde bir an şaşırsa da artık o türlü parçalar çalmadığını söylememişti anneme. Artık Nizar'la çalışmadığını, dayısının bu kararına karşı çıkmadığını yahut onu ikna etmeye kalkışmadığını da söylememişti. Nizar'ı kendi gürültüsüyle baş başa bırakıp iç huzurunu bulmaya odaklanmıştı. Nizar'a gelince, o da kendi iç huzurunun peşindeydi. Gösterişli evinde vakit geçirmenin tadını çıkarıyordu. Kadim dostlarını ağırlıyor, birlikte çekirdek çitleyip tamamını ezbere bildikleri eserleri her defasında yeniden büyük bir keyifle dinliyorlar, tatlı tatlı sohbet ediyorlar, velhasıl "Nizar Perşembeleri" dedikleri o eski akşam oturmalarını yeniden canlandırıyorlardı. Dışarıdan bakan, şimdi yüzlerinde gülümsemeyle hatırladıkları anılardan başka hiçbir şey bırakmayan bu şehirden çok uzaklarda yaşadıklarını düşünürdü. Oysa caddelerin kına ağaçlarıyla gölgelendiği, baharın güzel kokularının geldiği, akıllara kazınan şiddetli kış yağmurlarının yaşandığı o eski güzel zamanların geri dönmeyeceğini onlar da biliyordu.

***

Nizar, o zarif ve şık adam, artık ihtiyarlamıştı. Anıları kendinde saklı, omuzlarında yükünü taşıyıp durduğu hayattan ümitsizdi. Tasavvuf kitaplarında ölümün anlamını araştırıyor, bir an önce yitip gitmek istiyordu. Grubunu topladı; babacan bir tavırla tüm işleri onlara bıraktığını söyledi, artık gürültü kaldıramıyordu. Kalan yaşamını görevler, sorumluluklar olmadan geçirmek istemişti. Grup üyelerinin hepsi Reşid olmadan bu işi yapmak istemediğini anlamıştı ama Nizar'ın söylemediği asıl korkusu başkaydı: Reşid, amatör gruplarla köy köy dolaşıp naat okuyan bir defçi olup çıkacaktı.

Bir kerecik Fransa'ya gidebilse, gay arkadaşlarının takıldığı barlarda son bir kez kendinden geçebilseydi keşke. Masaların üzerine çıkıp dans etmek, şampanya yağmurlarında sırılsıklam olmak istiyordu son kez. Michel ve kocasının bir arkadaşlarının doğum gününde çektirdikleri fotoğrafa üzülerek baktı Nizar; Michel de yaşlanmıştı. Bütün gün evinde oturup hafta sonu tatillerinde kırsaldaki eşe dosta ev ziyaretlerine gitmek dışında pek bir şey yapmıyordu artık o da. Son günlerini Halep'te geçirmek istediğini yazdığında Nizar biraz rahatlamıştı. Gurbetten dert yanıyor, kocasının tuhaf tavırlarına, Mağriplilerin mahallelerindeki metro istasyonlarında işsiz güçsüz gençlere kendilerini 50 avroya pazarlamasına artık dayanamıyordu.

Nizar, Michel'in dönüşünü iple çekiyor, ruhi bunalımlarının tek çözümü onun Halep'e dönmesiymiş gibi davranıyor, eski bir dostla keyifli bir yaşlılık geçirmeyi hayal ediyordu. Arkadaşına Halep'in ne kadar değiştiğini uzun uzun anlattığı bir mektup yazdı: Artık kimse eşcinselleri kovalayıp taşa tutmuyordu, herkes kalabalıklarda kaybolmuş hâldeydi. Uzun süre Michel'in sözünü tutup gelmesini beklemişti ama geçen zaman içinde arkadaşını davet ettiğini kendisi bile unutmuştu. Bütün zamanını dostlarıyla, kaymak tabakanın klasik müzik tutkunu kadınlarıyla yahut annemin başucunda geçiriyordu.

Annemi ısrarla kendi evine götürmek istiyor, oradaki dinginliğin bilincinin açılmasına iyi geleceğini söylüyordu. Annemi uyandırırken Sevsen, annem evden gideceği için çok heyecanlanmıştı ama o, gözünü açtığı gibi hiç sebepsiz Sevsen'e küfretmeye başlamıştı. Ona Elena diyordu; babamı elinden alıp Amerika'ya kaçıran o kadını hatırlamıştı birden. Durup dururken Elena'yı ve acayip isimler taktığı babamı hatırlamasına hepimiz şaşırmıştık. Sokaklarda yürürken çoğunu tanımadığı yeni komşuları gibi gariban görünüyordu. Şu saçı başı darmadağın kadının, o gurur kumkuması annem olduğuna kimse inanmazdı.

Annem otuz yıllık bir hicranın üstüne koca bir şehrin gürültüsünü ve çöküşünü yaşamıştı. Nizar ise tüm bu yaşadıklarıyla kendi girift dünyasında boğulmayı seçip yalnızca anlamsız eski fotoğraflarla yetinen bir kadına dönüşmüş bu varlığa göz kulak oluyor, evinde sorumluluğunu üstlenebileceği birilerinin varlığıyla tarifsiz bir mutluluk yaşıyordu. Ona özel yemekler yapıyor, geceleri çığlıklarına katlanıyor, perşembe oturmalarına gelen arkadaşlarının doktor kocalarına danışıyor, ne söylerlerse renkli kâğıtlara not edip annemin yatağının yanına asıyordu. Arada bir bilinci açıldığında tüm sorunları bir kenara atıp güzel anıları yâd ederek kutlama yapıyorlardı. Reşid, annemi ziyaret etmek için her gün Nizar'a gitmeye başlamıştı. Gittiğinde orada epeyce kalıyor, hatta bazen hâlâ kendisini bekleyen o odada yatıyordu. Sabah olunca da Nizar'la hayatları boyunca hep yaptıkları şeyi yapıyor, karşılıklı kahve içip sohbet ediyorlardı. Reşid, Nizar'a doğru yol ve hidayet konuşmaları yapmaktan, Nizar ise Reşid'in suratındaki ebleh ifadeyi dile getirmekten kaçınıyordu.

Hasret, bulaşıcı bir hastalık gibi bütün şehri sarmıştı. İnsanlar toplanıp geçmişi yâd ediyorlar, korkuyla örülmüş bu günlerine laf edemeseler de bir nevi terapi gibi eskileri anıyorlardı. Defalarca söyleseler de sözlerinin birkaç araştırmacı dışında kimseye tesir etmediğini bildiklerinden herkes susuyordu. O birkaç araştırmacının

yapacağı da 50'li yıllar hakkında çalakalem araştırma yazıları yazıp ufak tefek dergilerde yahut kimsenin yüzüne bile bakmadığı kitaplarda yayımlamak oluyordu en fazla. Sonraları bunlardan televizyon dizisi yapıldığında geçmişle ilgili söylenmesi gereken her şey anlatılmış oldu: sarsıntılar, askerî devrimler, kan emici toprak ağaları... İzledikleri bu tarih, geçmişe özlem duyanların hayallerini yıkmıştı; yapımcıları tarihi değiştirmekle suçluyorlar ama daha öteye gidemiyorlardı. Çünkü yakın tarihi övmek, aynı zamanda şimdiki zamana hakaret etmek, bugünden şikâyetçi olmak demekti. Bu da emniyete çekilip bitmek bilmeyen sorguların muhatabı olmak anlamına geliyordu. Yahut böyle düşünüp inanmışlardı belki; Başkan'ın cenazesinden sonra bile hâlâ korkuyla kol kola yaşadıklarına göre belki de kulaktan kulağa yayılan o efsane doğruydu, belki de Başkan hâlâ hayattaydı?

Evde Sevsen'le yalnız kalmak benim için hayatımı gözden geçirme fırsatı olmuştu. Benimle birlikte pek çok kişi aynı hayatı yaşamıştı; kalabalık bir kitleydik. Kırk yıldır başımızda duranlarla aynı havayı solumuş ama hiç karşılaşmamıştık. Birbirinin cenazesine gitmeyen, eski zamanlardakinin aksine birbirleriyle bir kap yemek paylaşmayan komşular olup çıkmıştık. Sonra da geçmiş özlemi çektiğimizi söylüyorduk. Sevsen'e, ileride harika insanlar olacağımızı, asla geçmiş özlemiyle yanıp tutuşanların hastalığına yakalanmayacağımızı söyledim. Ancak bunun için tüm anılarımızı yok edip bütün ağırlığı çöpe atmamız gerekiyordu.

Geçmişi özlemeden yaşama düşüncesi onun da hoşuna gitmişti; zaten Sevsen, zaman mefhumunun kendisinden nefret ederdi. Kurbanlarından biri bir gün karşısına çıkıp hesap soracak diye korktuğu için bu fikri sevdiğini sanmıştım ama onun derdi unutmaktı. Asıl hayat, düşününce bile ruhumu karartan tüm o paralelliklerin yıkıldığı an başlıyordu; ileride çocuğuna bunu mutlaka öğreteceğini söylemişti sıkılarak.

Sevsen'le tek başıma kalınca evimizin her yerine çöken bir hiçlik hissediyordum. Kirayı ödeyemeyince Selma'nın evinden ayrılmıştı Sevsen. Yemeğimizi yerken ikimiz de bütün kederimizin tek sebebi olan bu evden artık çıkmak gerektiğini düşünüyorduk. Burayı satıp bu cehennemden gitmek, daha huzurlu bir yere yerleşmek konusunda hemfikirdik. Bunları konuşurken Sevsen birden annemin ölmesini beklediğimizi fark etmişti. Jean gibiydik. Hatta o melun hastalığa yakalanmak için geçmişinden kopmayı bekleyen herkes gibiydik.

Reşid de aramıza katılmıştı ama hayallerimizle hiç ilgilenmiyor, yalnızca susup başını sallıyordu. Evden çıktığı zaman gece yarısından önce dönmüyordu. Garip bir dindarlığı vardı; korkuyla karışık, eski hâllerini anımsatan bir ölüm arzusu yaşıyordu. Kendini göklerde asılı kalmış bir kuşa benzetiyordu; yere inerse ölecekti. Sanki çivilerle gökyüzüne çakılmış gibiydi. Sonra birden, bizi terk ettiği güne kadar gitgide artan bir huzur yerleşmişti Reşid'in üstüne. Bize bir not bırakıp hepimizi tek tek ne kadar çok sevdiğini yazmıştı. Kendimize iyi bakmamızı, sonunda kendini bulduğunu söylüyordu. Bu kısa notta yazanlardan başta hiçbir şey anlamamıştık ama son birkaç haftadır olan biteni hatırlayınca taşlar bizim için yerine oturmuştu: Televizyon ekranına yapışık hâlde yaşıyordu. Haber bültenlerini dikkatle takip ediyor, bilgisayarını açıp Neo-Haçlılara karşı İslam topraklarını korumaya teşvik eden sitelerde saatlerce dolaşıyordu. O kadar tedirgindi ki gözüne uyku girmiyordu. Son zamanlarda iyice zayıflamış, beti benzi solmuştu. Kimsenin çıkmadığı sokaklarda saatlerce yürüyerek Nizar'ın evine gidiyor, çürümeye yüz tutmuş bir cesede benzeyen annemin başucunda oturuyordu. Nizar'ın hiçbir şey sormasına fırsat vermeden yine yürüye yürüye eve dönüyordu. Yalnız kalıp biraz düşünmeye ihtiyacı oluyordu hep; alıp başını gidiyordu. O kadar dalgındı ki yürürken sürekli birilerine çarpıyor, sonunda ara sokaklara sapıyor, bu kez de kayboluyor, evin yolunu bile bulamıyordu. Onca bitkinlikle yatağa girdiğinde bile uyuyamıyordu.

Uykusu kaçınca kendinden önce Bağdat'a giden arkadaşları aklına geliyor, kendini çok zayıf ve korkak hissediyordu. Onca zamandır hep beklediği ölümden şimdi korkuyordu. New York gazasındaki mücahitlerin yüzleri gözünün önünden geçerken cenneti düşünüyordu. Cennet ırmaklarının serinliğini hissettiğinde vücudu ilk kez biraz gevşemişti. Artık bu hayatı yaşamayı beceremiyordu. Savaş karşıtı göstericilerin arasına da karışamıyordu. Bütün hayatını kalabalıklardan kaçarak geçirdiğini fark ettiği o an ilk kez yalnızlığını düşünmüştü. Çocukluğunu saçma sapan misafirlerin elinde oyuncak eden annemden nefret ediyordu.

Artık kaderi hemen hemen çizilmiş gibiydi; ölümü ensesinde hissediyordu. Bağdat çok yakındı şimdi. Şeyh Ebubekir'in kapısına gidip bir sonraki kafileyle Bağdat'a gitmek istediğini söylerken son derece soğukkanlıydı. Gidip İslam topraklarını Neo-Haçlılara karşı korumak için üzerine düşeni yapmak istiyordu. Ancak bu gidişinin nefret ettiği Baas Partisi için mi yoksa gerçekten İslam toprakları için mi olduğu konusunda yol göstermesi gerektiğini de söylemişti şeyhine.

Bir gün aniden ortadan kaybolursa boşuna telaşlanmayalım diye Bağdat'ta olacağını bilmemiz gerektiğini söylediğinde aldırmamıştık bile. İnanmamıştık çünkü. Demek o benzi solgun, cılız Reşid'imizin ruhu artık o kadar tükenmişti ki kaygılarından kurtulmak için Bağdat'ta ölüp gitmekten başka çare bulamamıştı.

Nizar ağlıyordu. Boş bulunup anneme Reşid'in Bağdat'a gittiğini ağzından kaçırmıştı. Nizar'ın ağlayışına bakılırsa başımıza büyük bir felaket gelecekti. O ince ruhlu kırılgan çocuk olmadan nasıl bir hayatımız olabilirdi ki? Sevsen histeri krizleri geçiriyor, Reşid'in eşyalarını kokluyordu. Şeyh Ebubekir'i öldürmeyi bile düşünmüştü! Hem Amerikalılara hem Irak'a söve söve Reşid'in odasına girdiği an donup kalmıştı; Suad'ın küllerinin olduğu kavanoz, odanın orta yerinde duruyordu. Reşid son gecesini sabaha kadar Suad'ın küllerini izleyerek

geçirmişti. Ölümü, şehadeti, cenneti, bunların hepsinin anlamlarını düşünürken Suad'la orada buluşacağına inanıp rahatlamıştı. Mutlulukla, unutmakla, yaşadığımız paralel hayatlarla ilgili son tartışmalarımızı hatırladığında aptallığımıza gülmüştü o gece. İlk kez kendini gerçek bir erkek gibi güçlü hissediyordu. Bizim ise dünyalık şeylere kapılışımız ona göre tam bir acizlikti ve bundan kurtulabilmemiz için kaygı dolu yıllar, derin yalnızlıklar yaşamamız lazımdı.

Annem gözlerini tavana dikmiş, öylece duruyordu. Gözyaşları yanaklarından sessizce süzülürken Nizar'dan kendisini evine geri götürmesini istemişti. Nizar ne kadar iyileştiğini, gün içinde birkaç kez bilincinin açılmaya başladığını söyleyip kalması için ne kadar yalvardıysa da dinlememişti. Artık bilinci bir kez açıldı mı birkaç saat öyle kalıyordu. Bu hâline bakınca eskisi gibi pencere kenarındaki yerine oturup beş çayını yudumlayacak diye umutlanmaya başlamıştık. Nizar, anneme iyi gelecekse evin badanasını yenilemeye bile hazırdı. Her gün yeni bir suç haberiyle yerel gazetelere çıkan o mahalleden uzak durması için elinden ne geliyorsa yapıyor ama annem Nuh diyor, peygamber demiyordu. Son çıkan haber, karısıyla dört çocuğunu ateşe verdikten sonra mutfak bıçağıyla intihar eden bir adamla ilgiliydi. Olup biteni öylece izleyen komşularına, "Yanarak ölmek, açlıktan gebermeyi beklemekten çok daha şerefli bir ölümdür!" diye bağırmıştı adam. "Bu şehrin mutfaklarında bıçak yok mu?" diye soruyordu haykırarak.

Reşid kendini bildi bileli ilk kez kalabalığın bir parçası olmak istiyordu. Eski bir otobüsün içinde yanında otuz savaşçıyla birlikte sınırı geçerken yaşadığı korkuyla baş edebilmek için buna ihtiyacı vardı. Akşamüzeri Kamışlı'ya vardıklarında Kuvvetli Caddesi'nin başındaki bir kebapçıda kendilerini bekleyen rehber onlara yardımcı olacaktı. Kimse bu sakallı adamlara dönüp bakmıyordu bile. Kebapçıdaki ufak masalara oturup mutfakta kalan bayat yemekleri iştahla

yemişlerdi. Reşid havadaki sükûnete rağmen korkunun ve tehlikenin kokusunu alabiliyordu. Yanlış yerde olduğunu fark etmişti Reşid; burada olmaması gerekiyordu.

Her şeyle arkadaşı Mudar ilgileniyordu. Daha yeni tanışmışlardı; otobüse binmeden önce Şeyh Ebubekir'in arkasında cemaatle sabah namazı kıldıkları caminin avlusunda görmüştü onu ilk kez. Namazdan sonra Şeyh Ebubekir, hepsini tek tek öpüp şehadet duası etmişti. Otobüsün ardından el sallarken gözyaşlarını görmesinler diye gizlemişti. Otobüste kimsenin ağzını bıçak açmıyordu; herkes donmuş hâlde şehrin sokaklarına bakıyordu. Otobüs daha Rakka yoluna varmadan on altı, on yedi yaşlarında bir delikanlının ağladığını duymuşlardı. Çocuk şoföre durması için yalvarıyordu. Mudar durumu kontrol altına alıp şoförü durdurmuş, kapıları açmasını söyleyip çocuğu otobüsten indirmişti. Zavallı çocuk, iner inmez kusmaya başlamıştı. Mudar, otobüsün ön tarafında durup bize dönerek gür sesiyle hepimizi silkelemişti: Bu bir cihat göreviydi, okul gezisi değildi! Cihat, her Müslümana farzdı! Şehadete inanmamız şarttı! Sonra yumruğunu havaya kaldırıp "Allahu ekber! İslam'a zafer!" diye bağırmıştı.

Mudar konuşmasını bitirdiğinde herkes suspus olmuştu. Reşid, o anda Mudar'ı hatırlamıştı: Küçükken kızların yolunu kesen, tozlu topraklı yollarda yalınayak yürüyen bir çocuktu. Sıradan bir çiftçi ve potansiyel bir suçluyken böylesi bir mücahide dönüşmesini içten içe takdir etmişti Reşid; emin adımlarla cennete doğru yürüyordu ve belli ki ulaşacaktı. Otobüsteki herkes Mudar'ı grubun lideri kabul etmişti. Kendilerini eğitim kamplarına götürecek rehberlerle konuşup anlaşma işlerini ona bırakmışlardı. Alelacele kurulmuş kamplardı bunlar; dünyanın her yerinden gönderilen binlerce savaşçıya yetecek kapasitede değillerdi. Binlerce kayıp hikâye, Irak yollarında yitip gidecekti.

Bağdat'ın biraz dışındaki bir askerî koğuşa ulaştıklarında Reşid'in korkusu hafiflemişti. Birkaç subay ve asker, hiçbirinin gözünün içine

bakmadan onlara eğitim veriyordu. Yanında birkaç şarjör mermiyle beraber verdikleri Rus tüfeklerini kullanmayı öğretiyorlardı. On dördüncü gün hepsini sivil bir araca doldurup Bağdat havaalanı civarına bırakmışlardı. Havaalanı, Cumhuriyet Muhafızları tarafından kuşatılmış hâldeydi ve bu maceraperest savaşçıların hiçbiri umurlarında bile değildi. Bunca ölümün arasından sıyrılıp kendi canlarını korumaktan başka yapabilecek hiçbir şeyleri kalmamıştı.

Reşid ilk kez ölümün nasıl göründüğünü düşünüyordu. Bu kez imanı kendisini kurtaramıyordu. Gözüne renkli bir şeyler göründü. Cesedini alevler içinde hayal edince korkuya kapılmıştı; taşı bile olmayan bir mezar... Sevsen bulup ziyaret edemezdi, üstünde biten otları temizleyemezdi ki. Bütün ailesi tek tek gözünün önünden geçiyordu; annesi... Onu yüzüstü bırakan o zarafet timsali annesi... Vücudundan gelen bu kötü kokular neyin nesiydi acaba? Askerlerin arasında kendini güvende hissediyordu. Amerikan askerleri bu savaşı kaybedeceklerdi, buna emindi. Onlar daha Bağdat'a varmadan leş kargaları hepsini paramparça edecekti. Mudar'a tutundu; inançlı çocuktu. Tam da olması gereken yerde olduğuna her geçen gün daha çok inanıyor, Şeyh Ebubekir'in cesaretleriyle ve imanlarıyla koca imparatorlukları hezimete uğratan ilk Müslümanlarla ilgili verdiği dersleri hiç aklından çıkarmıyordu.

Birkaç gün içinde kendilerini aylarca sonra kopmasını bekledikleri savaşın göbeğinde bulmuşlardı, olan bitene inanamıyorlardı. Rahatlamışlardı; tamamen boşalmış havaalanı bölgesinde istedikleri gibi gezinebiliyorlardı. Savaşı kazanacaklarına inanmanın rahatlığıyla şakalaşıyor, birbirlerine beyitler okuyup atışıyorlardı. Cephaneden sorumlu subaylarla işbirliği kurmaya çalıştılarsa da başarılı olamamışlardı. Sanki bu terk edilmiş harabenin ortasında tesadüfen bulunmuş garip yaratıklarmış gibi yüzlerine bile bakmamışlardı.

Reşid ölmeyi düşündüğü günleri hatırlayınca kaderine razı olmanın en iyisi olduğuna kanaat getiriyordu. Belki de cılız bedeni ancak

karanlık bir kabre girince kurtulacaktı. Hem ölülerin hiçbir şeye ihtiyacı olmazdı; Başkan'dan korkmaz, istihbarattan çekinmezlerdi.

Hava bombardımanı altında tek düşünebildiği şey kurtuluştu. Hayata bu kadar bağlı olması garipti aslında. Hâlâ gece yarısı Halep sokaklarında yürüyerek eve dönmeyi istiyordu. Birden irkilerek teyakkuza geçti. Amerikan askerlerinin alevler içindeki cesetlerini gördükçe yerinde daha bir güçle duruyordu. Üç gündür kimsenin gözü uyku görmemişti. Âdeta birer tilki gibi büyük bir beceriyle hareket ediyorlardı. Savaşın içinde birkaç subay ve askerle bir başlarına kalmışlardı. İlk andan beri havaalanını koruyan askerler, havaalanına bu kadar çabuk ulaşılıyorsa Başkanlık Sarayı'nın düşmesinin an meselesi olduğunu düşünüp kaçmışlardı. Ama onlar bu askerlerin yaptığını yapmayacak, asla kaçmayacaklardı.

Reşid yırtıcı hayvanlara dönüşmüş gibiydi; hemen önünde öylece duran ölümden zerrece korkmuyor, arkadaşlarının cesetlerinin üzerinden atlayarak geçiyor, çoğunun yüzlerini bile hatırlamıyordu. Ölüme bu kadar yakın olmak, insana birkaç metre ötede duran öbür dünyayı düşünme fırsatı bile tanımıyordu. Keşke hafızası tamamen silinip bomboş, beyaz bir sayfa olabilseydi. Böylece hepimizi kaçak birer korkağa çeviren tek hakikat olduğuna inandığı ölümle ilgili düşüncelerini yazabilirdi zihnine. Evet, sürekli kaçıyorduk çünkü ölümle göz göze gelmek, o korkunç gerçekliğini idrak etmek istemiyorduk. Kaçmanın ne kadar muhteşem bir şey olduğunu düşünüyordu Reşid; hayatımız boyunca gözlerini üzerimize dikmiş, bir an bile başka yere bakmayan bir şeyden kaçıyorduk.

Sıradan, ağırkanlı bir ölüm olsun istiyordu. Tüm sevdikleriyle vedalaşacak kadar vakti olsun, tüm anıları gözünün önünden film şeridi gibi geçsin istiyordu son kez. Belleğinin beyaz sayfalarında kalan son görüntü ne olacaktı acaba? Bu son görüntü meselesi kafasına takılmıştı, zihninden hızla akan görüntüleri seçmeye çalışıyordu. Her şey öyle hızlı belirip kayboluyordu ki tüm yüzler birbirine karışıyordu.

Üçüncü gün dengeler Amerikan ordusu lehine değişmeye başlayınca Reşid iyiden iyiye çaresizliğe kapılmıştı. Havaya uçan askerleri gören Amerikalı subaylar kendilerini kaybetmişlerdi. Arkalarında uçsuz bucaksız bir çöl, önlerinde onlarca kilometreye yayılmış hiç tanımadıkları bir şehir vardı; kısıldıkları kapanda giderek sıkıştıklarının farkına varıyorlardı.

Kimse ne bu savaşın hikmetini ne de ölen Amerikan askerlerinin sayısını biliyordu. Birkaç ay sonra Reşid'in üç beş arkadaşının tanıklıklarıyla ilgili sızan bilgiler olmuştu ama dört gün içinde hepsi de kanın tadına bakmıştı.

Ölüm tarlalarında hiçbir kurtuluş ümidi olmadan, gözü kapalı yürüyordu Reşid. Başlarda omuz omuza çarpıştığı çoğu arkadaşını artık göremiyordu. Ölülerin parçalanmış yüzleri; savaş alanında, siperlerde, Cumhuriyet Muhafızları'nın kazdığı hendeklerde öylece yatan cesetler... Muhafızların sayısı da iyice azalmış, genç subayların emrinde birkaç muhafız ancak kalmıştı. Onların da ağızlarından askerî şerefleriyle övünmekten başka söz çıkmıyordu; Amerikalıların planlarını günler öncesinden görüp bozmuşlardı sonuçta. Sonra da Amerikalılar panikleyip havaalanı bölgesine binlerce bomba yağdırmıştı.

Dördüncü gece alınan bir geri çekilme kararıyla çatışmanın hararet biraz düşmüştü. Reşid, aksanlarından Yemenli olduklarını anladığı birkaç savaşçının bulunduğu arabaya sıkışarak da olsa binmeyi başarmıştı. Arabayı kullanan Iraklı subay, tali yolları çok iyi biliyordu. Bağlardan bahçelerden geçerek iki saate kalmadan onları Bağdat'a ulaştırmıştı. Arabadan inerlerken cesaretlerine bir iki övgü sıralamış, firar etme meselesini iyi düşünmelerini tembihlemişti.

Reşid ölmediğine inanamıyordu. Organlarını tek tek yokladı; tuhaf bir şekilde rahatlamıştı. Kerrade'de bir kahvehaneye girip oturdu. Tüfeğini 90 dolara kahveci çırağına satarken gizlenebileceği bir

yer sormuştu ama çırak, Dicle kıyılarını gösterip, "Evsizlerin sığınağı orasıdır," demişti sırıtarak. Tek başınaydı Reşid; Yemenli savaşçılar bir araba kiralayıp çoktan gitmişlerdi. Reşid'in ise bir bilinmeze daha gidecek hâli yoktu.

Bomboş Bağdat sokaklarında tek başınaydı. Üzerindeki askerî üniforma onu ele veriyor, uzun sakalı ise kimliğine dair tek bir şüphe bırakmadan her şeyi açık ediyordu. Hiç güvende olmadığını derhâl fark etmişti. Sıradan bir kahveye girip birileriyle Irak müziğindeki makamları, ki çok severdi, tartışacak durumda bile değildi.

Bağdat ıssızdı. Amerikan uçakları hiç durmadan bomba yağdırıyordu. Reşid'in yanı başında bombalar patlıyordu ama aldırış bile etmiyordu. Ölüm arzusu geri gelmişti. Geceyi güvende geçirmek için bir caminin kapısını çaldı ama açan olmadı. Belli ki cami de terk edilmişti. Dün gece düşündüğü o son görüntüler aklına gelince içine yine bir yalnızlık duygusu çöküyordu. Birkaç evin kapısını çalmayı denediyse de bir işe yaramamıştı; sığınacak bir yer bulamıyordu. Herhangi bir binaya girip merdiven boşluğunda uyumaktan başka seçeneği kalmamıştı. Dört katlı bir apartmanı gözüne kestirip en üst katına çıktı. Niyeti dama çıkıp geceyi orada geçirmekti ama çatıya açılan kapıdaki asma kilitleri görünce umutları bir kez daha boşa çıktı. Gözüne, daire kapısının yanındaki ufak düzlük ilişti birden. Oracığa kıvrılıp kirli ve soğuk taşların üzerinde biraz dinlenmeye çalıştı. Durum o kadar da kötü değildi sanki, sadece şu üniformadan ve sakallardan bir an önce kurtulması lazımdı.

Ertesi gün kahveye geri gittiğinde çırağı tam da kapıyı kilitlerken yakalamıştı. Kahvede kalmasına izin vermesi için ne kadar dil döktüyse de çırak kabul etmemişti ama pazarlığa vardı: Bir kot pantolonla bir gömlek, bir de ödünç tıraş makinesi, hepsini 40 dolara getirecekti. Reşid'e çay getirirken bir taraftan anlatıyordu: Amerikalılar sokak sokak dolaşıp Arap savaşçıları arıyorlardı. En iyisi civar mahallelere gitmesi olurdu; oralarda kendisi gibi savaşçılar vardı.

Baaslı subaylarla beraber saflarını yeniden oluşturuyorlardı, onlara katılabilirdi. Amerikalıların Firdevs Meydanı'na kadar gelip Saddam Hüseyin heykelinin boynuna ip geçirdiklerine inanamamışlardı. Heykeli alaşağı edişlerini tüm dünya televizyonları yayınlamıştı. O Yankee askerlerinin Bağdat'ın göbeğinde çıkardıkları arbede yüzünden milyonlarca Arap çaresizlikle gözyaşı dökmüştü.

Tıraş olunca Reşid'in çocuksu yüz ifadesi geri gelmişti. Üzerindeki geniş gömlek ve kotla kaçıp kurtulmak için binlerce kilometre yol tepmiş bir savaşçıdan çok buralarda kaybolmuş, macera arayan hayta bir delikanlıya benzemişti. Çırağı biraz daha oyalayıp oracıkta bir sandalyenin üzerinde sabahlamasına izin vermesi için bir kez daha ikna etmeye çalışmıştı ama çırak derhâl çıkıp gitmesini istiyordu. Üstelik rejimin yıkılmasından ve Saddam Hüseyin'in fotoğraflarının indirilmesinden duyduğu memnuniyeti de hiç gizlemiyordu.

Reşid, kahveden çıkıp binaya dönmüş, tekrar kirli taşların üstüne uzanmıştı. Öyle yorgundu ki ne açlığının ne de susuzluğunun farkındaydı. Bir iki dakika uyuklayabilmişti ama sonra yine uyanıp bir an önce doğacak şafağı beklemeye başlamıştı. Ardında çıt çıkmayan kapıları çalmayı düşündü, sonra vazgeçti. Yeniden düşüncelerine teslim olup o son görüntüyü aramaya koyuldu. Sevsen'in yüzü geliyordu önce, sonra annem, Nizar, Halep sokakları, odamız, çoğu öldürülen mücahit arkadaşlarının yüzleri... Kalanlar da şehrin sokaklarında tuz gibi erimişler, unutulup gitmişlerdi.

Bu düşünceler içindeyken birden irkildi Reşid; Amerikan askerleri etrafını sarmıştı. Ayağa kalkmasını istiyorlardı. Bildiği birkaç kelime İngilizceyle onlara evsiz olduğunu, kaldığı otelin yolunu bulamadığını anlatmaya çalıştıysa da yanlarındaki Kürt tercüman sesini kesip kocaman bir askerî araca binmesini söylemişti.

Askerî aracın içindeki sekiz savaşçıyla birbirlerine baktılar, hiçbirini tanımıyordu. Biraz sonra askerî cezaevine varmışlardı. Burası, Amerikan askerlerinin yoğunlukta olduğu bir kışlanın içindeydi ve

belli ki alelacele kurulmuştu. Başına neler gelebileceğini düşünüyordu Reşid; işkence görebilir, uzun sorgulara maruz kalabilirdi. Şimdi içini çok tatlı bir arzu kaplıyordu: Evine dönebilmeyi, yatağında mışıl mışıl uyurken Sevsen'in o güzel yüzünü bir kez daha görebilmeyi ne çok istiyordu.

Hepimizin aklı fikri Reşid'deydi. Ondan bir haber almaya çalışıyorduk. Nizar, Iraklı müzisyen arkadaşlarından Reşid'i aramalarını rica etmişti. Bizim durumumuzdaki çoğu aile gibi elimizden beklemekten başka bir şey gelmiyordu. Sağdan soldan gelen haberler oluyordu ancak hiçbiri bizi Reşid'e götürmüyordu. Bakmadığımız yer kalmamıştı ama izini bile bulamıyorduk. Kızılhaç'a müracaat edip Reşid'in fotoğraflarını ve adresimizi bırakmıştık fakat oradan da ses yoktu. Sevsen, eli kolu bağlı ağlayıp durmaya daha fazla dayanamamış, evlatlarını arayan onlarca anneyle birlikte Şeyh Ebubekir'in kapısına dayanıp ḥakaretler, küfürler yağdırmıştı. Nizar ise artık teslim olmuştu. Aniden kapısını çalan arkadaşı Michel'e karşı mahcuptu. İki yakın dost birbirine sıkı sıkı sarılıp birbirlerini ne kadar çok özledilerse o kadar çok ağlamışlardı. Gizli mektuplarında söz verdiği gibi arkadaşını havaalanında karşılayamadığı için üzgündü Nizar. Yeğeninin akıbetiyle ilgili bir haber alıncaya dek de kendisine pek vakit ayıramayacaktı. Michel durumu anlayışla karşılamış ve bize katılmıştı. Irak'a gidip bir daha haber alınamayan insanların izini sürmek amacıyla kurulmuş bazı Fransız örgütleriyle iletişime geçmişti. Reşid'in odasında kalıyor, eşyalarını karıştırıp fotoğraf albümlerini inceliyordu. Nizar evde yokken yemeğini, bulaşığını hallediyor, tam da en doğru zamanda yanımızda oluyordu. Sevsen'e biraz sakinleşip Reşid'i aramak için salim kafayla adamakıllı bir plan yapmasını söylüyordu ama Sevsen hiç kulak asmıyordu. Yüzünde kendinden geçmiş bir ifadeyle öylece geziniyordu. Ya Selma'da ya Nizar'da kalıyor yahut gece yarısı eve gelip kapıyı çalıyor, açan olmayınca kapıyı

kendisi açıp eve giriyor ve artık Jean'ın yanında daha çok zaman geçiriyordu.

Tam bir yıl üç ay olmuştu. Aldığımız çelişkili haberler henüz kimsenin Reşid'in cesedine rastlamadığını gösteriyordu. Havaalanı çevresinden çekildikten sonra, Arap gönüllüleri öldürmeye azmetmiş Cumhuriyet Muhafızları'nın silahından çıkan bir kurşunla vurulduğuna dair haberler ağır basınca Reşid'i bulmaya uğraşmaktan vazgeçer gibi olmuştuk. Kaybolması, cenazesinin bulunmasından iyidir diyorduk. Irak çöllerinde Reşid'in ölü bedenini hayal ettim; gerektiği gibi gömülecek miydi acaba? Yoksa yırtıcı kuşlara yem mi olacaktı?

Sabretmeyi öğreniyorduk, hepimiz çökmüş hâldeydik. Bir ayağı çukurda, ölümü bekleyen yaşlılar gibi konuşur olmuştuk. Michel Nizar'ın evine yerleşmiş, hayatını düzene koymaya, şehirle bağlarını yeniden kurmaya çalışıyordu. Nizar ise artık annemin başucunda yaşıyordu. Bize gelince; annemin varlığını bile unutmaya başlamıştık. Daha doğrusu varlığından kaçıyorduk. Nizar'la ikisi uzun uzun sohbet ediyor, oyunlar oynuyor, nefes darlığından şikâyet ediyor, aile bireylerini teker teker dillerine doluyor, sonra susup hâlâ kayıp olan Reşid'i düşünüyorlardı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Ölü Anne

Tekstil fabrikasından henüz çıkmıştım ki Nizar beni arayıp Sevsen'i bulmamı istemişti; annem ölmüş. Annem her şeye hep geç kalırdı, kendi ölümüne bile geç kalmıştı. Nizar'ın verdiği bu haberle bir an dengemi kaybettim ama içimde gizliden gizliye anlamsız bir huzur belirmişti. Son günlerde annemin rutin yaşamına döneceğini düşünmüştük aslında; sağlığı yerine gelmeye başlamış, marul tarlalarına gitmeye çalışır olmuştu. Gerçi, o tarlalar da artık tamamen tükenmişti. Daha otuz yıl öncesine kadar civarı dolduran marul tarlalarından eser kalmamıştı. Biz iyileşti iyileşecek derken annemin vücudu birden iflas etmişti.

2004 senesinin o kavurucu Haziran gününde Sevsen'i bulmaya çalışmak tam bir eziyetti. Telefonu her zamanki gibi kapalıydı. Nerede olduğu, ne yaptığı belli değildi. Uğrarsa haberi olsun diye haber bırakmaya gittiğimde Jean çok nazik davranmıştı; bana ve aileme baş sağlığı dilemiş, Sevsen uğrarsa mutlaka ileteceğini söylemişti. Annemin cansız bedeni bozulmasın diye dört büyük buz kalıbı almıştım. Gece vakti gömmemiz mümkün değildi, yarasalar rahat bırakmazdı. Duygularım o kadar karışıktı ki artık aklım da durmuştu, hiçbir şey düşünemiyordum. Sevsen, hiçbir anlamı olmayan bir cenazenin yanında durmak istemiyordu; gelecekteki ölümüne bakmak hiç hoşuna gitmemişti.

Eve vardığımda Nizar her şeyi ayarlamıştı. Kefen, çiçekler, cenaze aracı, her şey hazırdı. Bir de anneannemin kabrinin hemen yanında

daracık bir mezar yeri almıştı mezarlık simsarından. Annem son günlerinde anneannemi çok sık anmaya başlamış, hepimize alttan alta vasiyetini bırakmıştı bir nevi: Anneannemin yanına gömülmek istiyordu. Buz kalıplarını bedeninin dört tarafına yerleştirip evde ne kadar battaniye varsa üstüne atmıştık. Sabaha elden çıkarmak üzere oraya koyduğumuz, su sızdıran bir hurda yığını gibi görünüyordu.

İlk gelen Neriman olmuştu. Ardından Abdülmünim dayım ile oğlu Hüseyin'i ellerinde Kuran'la içeri girerken görünce hepimiz şaşırmıştık. Hüseyin hem acımızı paylaşmaya hem de Nizar dayım cenaze işleriyle ilgilenirken rahmetliye göz kulak olmaya gelen komşu kadınları oradan uzaklaştırmıştı. Herkes birbirine kötü kötü bakıyordu. Nizar'ın, sevgili ablasının başından sabaha kadar bir an bile ayrılmaya niyeti yoktu. Abdülmünim dayım Nizar'ın kendisinden rahatsız olduğunu, hatta neredeyse boğazına sarılacağını anlamış olacaktı ki sesini kesip annemin başucuna oturmuş, Hüseyin'le beraber Kuran okuyordu.

Sevsen gece yarısı eve gelince durum daha da karışık bir hâl almıştı. Ona göre ölünün başucu, geçmişin ağır muhasebesinin yapılacağı bir yer değildi. Neriman, Sevsen'e sarılıyor, beni alnımdan öpüyor, garip bir şekilde evsahibi gibi davranıyordu. Demek insanlar bazen özür dilemek için ancak ölüm anına yetişebiliyorlardı. Annemin bizi büyütürken verdiği mücadeleleri anlatıyor, "Hiç bitmeyeceğini zannedersek hayat koca bir aptallık olur; ölüm hemen kapının ardında," diyordu.

Sevsen, Neriman'a hiçbir karşılık vermeden mutfağa geçip oturmuştu. Sessizce ve sakince, herkesin her isteğini yerine getirmeye çalışıyordu. Elveda demek için tercih ettiği kendine yakışır, sessiz bir yöntemdi bu. Son günlerde insanların yıllar önce olmuş bitmiş şeyler hakkında saçma sapan tartışıp durmalarından, aslında susmanın en güzeli olduğundan bahsetmeye başlamıştı. İnsanlar ölüm döşeğinde bile olsa düşmanının yenilgisini görmek için can atıyorlardı.

Hüseyin'i ömrüm boyunca topu topu birkaç kez görmüştüm. Nizar'a iyi davranmasını ve Abdülmünim dayım ile Nizar arasında çıkabilecek en ufak çatışmaya engel olmasını rica etmiştim ondan. Anlayışlı, kibar biriydi Hüseyin. Cenazelerden hiç korkmayan bir adam gibi davranıyor, defin işleminden önce kabristandaki son kontrolleri yapıyordu. Cenaze sabah namazını müteakip defnedilecekti; Nizar öğleden sonraya kalmasını istememişti. Zaten ağıtçıların sayısı daha fazla artacak gibi değildi, cenaze beleşçilerine fırsat vermeye de hiç gerek yoktu.

Her şey olması gerektiği gibi ilerliyordu. Reşid'in bir seher vakti Bağdat'a gittiği gün oturduğu sandalyenin üzerinde birkaç dakikalığına dalmıştım. Hüseyin'in gür sesiyle uyandım; üç komşumuzla birlikte tabutu omuzlamışlar, tekbirlerle götürüyorlardı. Defin zamanı gelmişti. Nizar garip bir sessizlik içinde izliyordu her şeyi. Annemi nazikçe alnından öptü. Hiçbir şeye itiraz etmiyordu, o inatçı hâlleri silinip gitmişti sanki. Cenaze merasimi savaş alanına dönmesin diye her şeyi Abdülmünim'e bırakmıştı. Başsağlığı için Nizar'ın evine gelen yakın dostlarıyla öğrencilerini ağırlama işini Michel üstlenmişti. Nizar, annemin anısına yakışır hüzünlü konçertolar seçmişti özenle. Onlar hep birlikte çalarken duyduğum bu müzikten anlıyordum ki Nizar için annem ölmemişti. O gömdüğümüz, başka bir kadının bedeniydi.

Hepimiz yeniden Reşid'i düşünmeye başlamıştık. O ise askerî cezaevinde pis bir battaniyenin üstünde uzanmış yatıyordu. Yaşadığı bu teyakkuz hâli hoşuna gitmişti. Farklı bir yaşam öyküsü yazmıştı kendine. Hayat şimdi gözüne çok daha çekici görünüyordu. Halep'e dönüp yeniden besteler yapmayı, hatta bunları dünyanın en büyük sahnelerine göndermeyi düşünüyordu. Paris'te şark müziği yapan büyük gruplar vardı; hatta İbn-i Fârid'in nefesleri ve kasideleriyle dünya turnesine çıkarken Reşid'i de birkaç kez davet etmişlerdi. Bir an için

aklından Paris'e gidip onlarla çalışmak geçti. Yattığı yerde biraz gevşemeye çalıştı. Biliyordu ki beynini kemiren sorular, üç senedir kaçıp durduğu tehlikenin ta kendisiydi. Varlığını düşünüyordu; hep yanlış yerdeydi. Korkusundan hep olduğu yerde durmak istiyordu ve bu yüzden her şeyden korkarak yaşamıştı. Otuz yıldan beri Başkan'ın ve Parti'nin çığırtkanlığını yapan komşuları Yoldaş Fevvaz ve kardeşlerinden bile korkuyordu. Ama şimdi cesaretini toplamıştı Reşid, kendini daha güçlü hissediyordu. Geldiği yere döneceğinden emindi. Kendini bu zindandan kurtaracak bir hikâye düşünmeye koyulmuştu. Burada elliden fazla tutuklu yatıyordu ve çoğu Reşid'e nefretle bakıyordu. Düştüğü gece Bağdat'ı terk edip kaçan ve Irak'ın meşhur halk müziği gruplarından birini yöneten bu Suriyeli Hıristiyan kemancıdan hiç hazzetmemişlerdi.

Cezaevindeki ilk gecesinde kıtlıktan çıkmış gibi yemek yedi Reşid. Derin bir uyku çekti; sabaha inceleme-araştırma turlarına başlayacaktı. Cesaret öykülerini anlatıp birbirine hava atan koğuş arkadaşlarıyla konuşmaktan kaçınıyordu. Aslında onlara katılmayı kendisi de istiyordu ama eğitim kampındaki günleri, içini kemiren o sorular aklına gelince susuyordu. İslam uğruna ölmek ve öldürmek ne demekti? Vatan neydi? Ümmet kimdi? Beyin yakan bu başlangıç soruları sayesinde şimdi bilgi karmaşasından ve dinlediği tuhaf hikâyelerden allak bullak olmuş Amerikalı sorgu memurunun karşısındaki tahta sandalyenin üstünde oldukça rahat ve özgüvenliydi Reşid. Buraya Neo-Haçlılarla savaşmaya geldiklerini zanneden savaşçılar bir sürü garip hikâye anlatmışlardı. Şafak vakti karşılarında bulacakları yağlı urganlardan da cellatlardan da haberleri yoktu.

Reşid büyük bir sükûnetle isminin Jean Abdülmesih olduğunu ve müzisyenlik yaptığını söylediğinde herkesin bakışlarını üzerine çekmişti. Sorgu memuru bu cılız varlığı baştan ayağa süzmüş, gerçekten de Hıristiyan bir müzisyenden başka bir şey olamayacağına kanaat etmişti. Irak'a sızan İslamcı gruplarla ilgili envai çeşit soru karşısında

ısrarla hiçbir şey bilmediğini söylüyordu Reşid. Cevaplarındaki tutarlı ısrar sayesinde işkence şöleni diğer savaşçılarla kıyaslanamayacak kadar hafif geçecekti. Onların durumu daha vahimdi: Ya kirli bir battaniyenin ya da bir sedyenin üzerine baygın hâlde üst üste yığılıp bir yere fırlatılıyorlar, yaralarından akan oluk oluk kanlar zaten kalabalıktan basacak yer bulamayanların ayaklarına bulaşıyordu.

Kendinden nefret ediyordu. Arkadaşlarının inlemelerini duydukça gözlerini kapatıp bir kurtuluş yolu bulmaya çalışıyordu. Artık cennetin sonsuza dek yaşanacak muhteşem bir yer olduğuna inanmıyordu. Aralarında Mudar hakkında konuşan arkadaşlarından kendini saklıyordu. Mudar, şimdi Ebu Katade[8] lakabını almıştı ve Arap televizyonlarından birinde ekrana çıkmış, Amerikalıları tehdit ediyordu. Şayet Müslüman Irak'tan kayıtsız ve şartsız çekilmeyecek olurlarsa bastıkları her karış toprağı yakacaklarını söylüyordu. Tutuklular, liderleri Ebu Katade'nin sözünden çıkıp esir düşmeleriyle ilgili birbirlerini suçluyorlardı. Hâlbuki Ebu Katade onları uyarmıştı: Iraklılara asla güvenilmezdi, insanı üç kuruşa Amerikalılara satarlardı.

Kürt tercümanla ikinci karşılaşmasında Reşid, bu kez ayağına gelen fırsatı iyi değerlendirmişti. Adamla Kürtçe konuşup küçükken annesinin okuldan dönene kadar kendisini Kürt komşularına emanet ettiğini, o günleri hâlâ dün gibi hatırladığını anlatmıştı. Rastgele birkaç meşhur Kürt sanatçının ismini zikredip bir de Mihemed Şêxo'dan bir şarkı mırıldanmış, sonunda tercümanın dikkatini çekmeyi başarmıştı. Gardiyanlara aldırış bile etmeden koyu bir sohbete dalmışlardı. Adam Meydan Ekbez'deki günlerini, Afrin'deki hayatını soruyor; Cenevre Üniversitesi'nde makine mühendisliği okuduktan sonra gelip trenlerin bakım-onarım amirliğine geçen babası İlyas Abdülmesih'i merak ediyordu.

Reşid inandırıcı bir hikâye kurabilmek için her şeyi yapıyordu. Hikâyesinde ufak tefek boşluklar vardı ama bu, kimsenin dikkatini

8 Peygamber'in süvarisi olarak tanınan sahabelerden biri. [E.N.]

çekmiyordu. Üstelik sorgu memurları da Reşid'in hikâyesinden etkilenmişti. Onca tutukluyla ve psikolojik baskıyla uğraşırken Reşid'in anlattığı her detayı teyit edecek hâlleri de yoktu. Her gün yüzlerce mahkûm getiriliyor, neredeyse tamamen bir askerî cezaevine dönüşen kışlanın koğuşları dolup taşıyordu. Alınan askerî kararlar tutarsızdı, Irak'ın bataklığında saplanıp kalmak tedirginlik yaratıyordu. Artık bu iş yavaş yavaş bir askerî gezi olmaktan çıkmaya başlamıştı; her şey, akıllara Vietnam'ı getiren bir kâbusa dönüşüyordu.

Bir ay geçip kimse anlattığı hikâyenin ayrıntılarını sormayınca Reşid, rahat bir nefes almıştı. Hikâyesinde meşhur bir Iraklı şarkıcı ekibini dağıtıp gidiyor, müzisyenlerini Irak'ın hapishanelerinde, sokaklarında kaybolmaya mahkûm ediyordu. Kendisi de işte bu hikâyedeki kaybolan Hıristiyan müzisyendi ve artık buna neredeyse kendisi bile inanacaktı. Kürt tercümanla ilişkilerini daha da sağlamlaştırmıştı. Adı Behram'dı. Süleymaniye Üniversitesi'nde İngiliz Dili okumuştu ama Baaslılardan intikamını alabilmek için bez maskeyi takıp Amerikan askerine ve soruşturmacılara tercümanlık yapmaktan başka seçeneği olmamıştı.

Behram'la ve sorgu subayı John Mercavel'le kurduğu iyi ilişkiler Reşid'e havalandırmada daha uzun süre kalmak, mahkûmlara yemek dağıtmak gibi basit bazı ayrıcalıklar sağlamıştı. Sonunda pes edip mahkûmlarla ilgili günlük raporlar yazmayı kabul edince beklediği tahliyeye artık kesin gözüyle bakmaya başlamıştı. Soruşturmacıların bilmediği yeni bir şey yoktu raporlarında ama önemli olan işbirliğine güvenmeleriydi. Sonunda beklediği fırsat, tam bir yıl üç ay hapis kaldıktan sonra gelmişti: John kendisini çağırtıp Şükran Günü için gelecek olan askerlerin kurduğu amatör müzik grubunda çalmasını teklif etmişti.

Muhteşem bir orkestra şefi olmuştu Reşid. Amatör askerler can kulağıyla komutlarını dinliyor, ona "maestro" diye sesleniyorlardı. Bob

Marley'in çok sevdiği eski şarkılarıyla birkaç caz parçası seçmiş, her birini trompetle kusursuz bir şekilde çalmıştı. Kutlamaya gelen askerler "My Way" ve "New York, New York" şarkılarına "Bir daha! Bir daha!" tezahüratları yapınca terör suçlamaları tamamen uçup gitmiş, masum olduğuna dair kimsenin içinde tek bir şüphe kırıntısı kalmamıştı. Parmaklarının kıvraklığı geri gelmiş, kemanın üzerinde bir ipeği okşar gibi kayıyordu. Başka bir hapishaneye gönderilmeden bu kâbustan çıkabilmek için bunun tek ve son fırsatı olduğunun farkındaydı.

Ertesi gün John, Reşid'i tebrik edip tutuklandığı için özür dilemişti. Seksen iki dolarını, saatini ve elbiselerini iade edip serbest bıraktılar ama Reşid, ertesi sabah gelecek olan Behram'ı görmeden gitmek istememişti. O geceye mahsus John, Reşid'in hemen yanındaki odada askerlere tahsis edilen yatakta uyumasına izin vermişti; arkadaşıyla vedalaşmak istemesini anlıyordu. Behram geldiğinde arkadaşının tahliyesini tebrik etmişti ve onun son isteğini biraz tereddüt etse de reddetmemişti: Güvenli bir şekilde Süleymaniye'ye gitmesini sağlayacaktı. Tek güvenli yer orasıydı. Ayrıca orada, beş yıl önce Halep'teki Süryani kilisesinin himayesinde Suriyeli ve Iraklı müzisyenlerin verdiği ortak konserde birlikte çaldığı bir tanıdığı da vardı. Konseri Nizar organize etmişti ve bu sayede Reşid'le birlikte unutulmuş birçok Süryanice ve Kürtçe eski parça derlemişlerdi. O zamanlar Reşid, ileride bir gün kendi orkestrasını kurup dünya çapında turnelere çıkma hayalleri olan; Kamışlı'nın, Rakka'nın, Haseke'nin köylerinden topladığı o hazineleri dünyaya tanıtmayı arzulayan idealist bir delikanlıydı. Nizar'la birlikte tam dört ay, iki turist gibi gezip durmuşlardı. Amuda'da yaşayan absürd bir adamın yönettiği orkestrada görevli Kürt müzisyenlere konuk olmuşlardı. Şefleri gerçekten garip biriydi; provaları hiç sevmez, ailesinden öğrendiği sufi parçaları gelişigüzel çalardı.

Askerî cezaevindeki son gecesinde Reşid, Nizar'ın müzisyen arkadaşlarından biri olan Kamuran'ı anımsamıştı. Adamın sahne korkusu

vardı. Nizar, bu Kürt arkadaşının yaşattığı kaos durumlarına artık alışmıştı. Günler öncesinden planlanan görüşmelere gelmediğinde bile artık aldırış etmiyordu. Öyle ki bu adamcağızın arka kapıdan sıvışma hikâyeleri, arkadaş toplantılarında fıkra niyetine anlatılır olmuştu. Ağzına kadar dolu salona gizlice bakar, izleyiciler sahneye çıkmasını beklerken o korkup arka kapıdan gizlice kaçardı. Organizatörlerse ağızları bir karış açık, bakakalırlardı.

Behram, bir Amerikan devriyesi eşliğinde Reşid'i Firdevs Meydanı'na göndermişti. Burası Peşmergeler tarafından korunuyordu ve dört Kürt politikacıyı Süleymaniye'ye götürmek üzere bekleyen Chevrolet araç da buradaydı. Yol boyunca verdikleri her molada Reşid'e çay ikram etmişler, bir taraftan da gürültülü sohbetlerine devam etmişlerdi. Kürtçe konuşuyorlardı elbette ve anlayıp anlamamak artık Reşid'in umurunda bile değildi.

Süleymaniye'ye vardıklarında Reşid'in isteği genç siyasetçileri şaşırtmıştı: Civan Halil adında Kürt bir müzisyeni bulması için yardımcı olmalarını istiyordu onlardan. İçlerinden biri aradığı adamı tanıdığını söyleyip Reşid'i evine kadar götürmüştü. Civan kapısının önünde yolculuktan yorgun düşmüş bu cılız delikanlıyı görünce epey şaşırmıştı. Beş sene evvel Halepli müzisyenlerle birlikte çaldığı o günü ve orada nasıl iyi ağırlandığını Civan da hatırlıyordu. Reşid'i de albümündeki fotoğraflardan tanımıştı; Nizar'ın yanında duran garip tabiatlı çocuktu bu.

Civan kaçıp giden Iraklı müzisyen hakkında yepyeni bir hikâye dinliyordu Reşid'den: Haliç'te yaşıyordu ve savaş başlamadan haftalar önce birlikte Irak'a gelmişlerdi. Amaçları üst düzey bir bürokratın kızı için verdiği partide çalmaktı ama savaş patlayınca Iraklı kaçıp izini kaybettirmişti. Emniyet güçleri de Reşid'i sorgulamak için alıkoymuşlardı. Şimdi acilen Suriye'ye dönmesi gerekiyordu ve lafı hiç dolandırmadan Civan'dan yardım etmesini istiyordu. Yeni bir pasaport için de yardımı gerekiyordu çünkü adam kaçarken pasaportunu

da götürmüştü. Reşid havaalanında geçen savaş maceralarından hiç bahsetmemişti. O geceyi Süleymaniye'de, Kürt müzisyenin evinde geçirdi. Evsahibinin ise Reşid'in dönüşünü sağlamaktan başka çaresi yok gibiydi. İki hafta sonra Viyana'daki bir etkinlik için Şam havaalanına gidecek olan bir orkestrayla Suriye'ye geçişini ayarlamıştı Civan. Kürdistan Demokratik Partisi'nden ricasını kırmayacak birkaç kişiyi araya koyup Reşid'in ismini müzisyenler listesine ekletmişti. Adına bir de sahte pasaport ayarlamıştı ama sınırı geçerken bir aksilik çıkmadığı sürece pasaportu kullanmasına gerek kalmayacaktı.

Reşid işlerin bu kadar kolay hallolduğuna inanamıyordu. Kamışlı'da, Kasımlo Camisi'nin hemen yanındaki lahmacuncuya girip mekân sahibinden cep telefonunu ödünç istedi. Adam, hesabın iki katı bahşiş bırakan bu cömert müşteriye telefonunu uzatırken bir an bile tereddüt etmemişti elbette. Telefon numarasını ezbere bildiği tek kişiyi arıyordu. Nizar, telefonda Reşid'in sesini duyduğunda sinirlerine hâkim olamayıp uzun uzun ağlamıştı. Sonra kendine gelip derhâl Reşid'i Halep'e getirecek bir özel araç ayarlamıştı.

Kapıda duranın Reşid olduğuna hiçbirimiz inanamıyorduk. Ait olduğumuz yerleri terk etmek başımıza ne işler açıyordu. Reşid'in cılız yüzü bize Sevsen'i hatırlatmıştı. Sırtında dünyanın yükü, açlıktan sararmış yüzüyle evine döndüğünde o da aynen böyle görünüyordu. Hep birden Reşid'in boynuna sarılıp ağladık. Sevsen, uykusuz gecelerinin artık bittiğine inanamıyor, Reşid'in cılız vücudunu sıkı sıkı tutup bu gelenin gerçekten kardeşi olduğuna emin olmaya çalışıyordu.

Yaşananlardan duyduğu pişmanlık Reşid'in her hâlinden belliydi; ne kadar özlese de içinden geldiği gibi sarılamıyordu bize. Kamışlı'dan Halep'e gelirken aklından geçen her şey uçup gitmişti; şimdi yine Irak'ta, Ebu Katade'nin ordusunda bir mücahit olsaydı keşke. İlk anda bütün bu kafa karışıklığının yorgunluktan olduğunu

düşünmüştü. Sorduğumuz hiçbir şeye cevap vermiyor, yalnızca annemle biraz yalnız kalmak istiyordu. Annemin öldüğünü ancak o zaman söyleyebilmiştik.

Bağdat'a gitmeden önce son kez başucunda oturduğu zamanı anımsıyordu Reşid. Annem koma hâlindeyken uzun uzun yüzünü izlemişti. Hasta yatağından ve ilaç kutularından gelen kokular insanı boğacak gibi oluyordu. Sürgülerle kilitlenmiş pencereye demir parmaklıklar taktırdığını da o zaman fark etmişti. Elini tutup öptüğünde annem gözlerini aralayıp Başkan'ın öldüğüne sakın ha inanmamasını, yoksa başına büyük işler açılacağını söylemişti. Babamın adıyla hitap ediyordu Reşid'e. Sözü bitince gözlerini görünmez bir şeylere dikip yeniden susuyordu. Reşid o gün annemin başucunda gece yarısına kadar oturmuştu; bunun, onu son görüşü olduğunu çok iyi biliyordu.

Atmaya henüz elimizin varmadığı birkaç parça eşyası dışında odasında anneme dair hiçbir şey kalmamıştı. Karşılaştığı bu manzara karşısında Reşid gözyaşlarına boğulmuş, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Nizar, hıçkırıklarına daha fazla dayanamayıp yanına gitmişti ama kapı içeriden kilitlenmişti. Gelip sofraya oturması için ne kadar dil döktüyse de Reşid'i odadan çıkarmayı başaramadı. Annesinin sitemkâr sesini duyar gibiydi Reşid; onca zaman sonra ancak şimdi başucuna geldiği için kızgındı. Sonra yüzünde hafif bir gülümseme gördü; Meydan Ekbez'de çocukların okuldan dağılırken söyledikleri bir köy şarkısını mırıldanıyordu. Keşke gitmeden son bir kez onunla konuşabilse, hâlini hatırını sorabilseydi. Gerçi soracak bir şey de yoktu; yara bere içindeki bedeninden, alacalanmış teninden ne hâlde olduğu zaten belliydi. Sanki yol kenarına atılmış da gelip geçen herkes bir an önce ölmesini bekliyormuş gibiydi. İşte, herkesin beklentisini gerçekleştirmişti.

Reşid annemin odasından gece yarısı çıktığında hâlâ beklediğimizi görünce şaşırmıştı. Nizar kanepeye uzanmış, Sevsen internetin

gelecekteki önemi hakkında bir metin çevirisiyle meşguldü. Bense ne kadar endişelendiğimizi, korktuğumuzu, Sevsen'in sabah akşam geçirdiği sinir krizlerini, bağrı yanık annelerle beraber Irak'tan dönen mücahitlerin evlerine gidip ondan bir haber almak için neler yaptığını anlatmaya çalışıyordum.

Aynı anneler bu kez sabah ezanıyla birlikte bizim kapımıza dayanmıştı. Reşid salonda oturmuş, tek bir haber almak için gözünün içine bakan kadınlara hiçbir cevap vermeden öylece duruyordu. Sonunda onların evlatlarından da diğer arkadaşlarından da daha Bağdat'a varmadan ayrıldığını söyleyince herkes şaşkınlıktan donup kalmıştı. Kadınlardan biri Reşid'in bu söylediğine itiraz etmişti. Naci el-Maliki diye bir arkadaşı Sevsen'e havaalanında "Ya zafer ya şehadet!" diye Kuran'a el basan birkaç savaşçıdan birinin Reşid olduğunu haber vermemiş miydi? Reşid göz göre göre yalan söylüyordu. Kadın hayretler içinde çantasını alıp çıkmıştı.

Bir savaşçı ve cesur bir mücahit olmak, Reşid'in orta yaşlarına vurduğu en büyük damga olmuştu. Bir kuşluk vakti kapı çalınıp karşısında Şeyh Ebubekir'i görünce şaşkınlığını gizleyememişti. Oldukça mesafeliydi Şeyh, birkaç dakika baş başa kalmak istiyordu. Cezaevindeki arkadaşları hakkında tuttuğu raporlar bir yana, Hıristiyan olduğu için tövbe etmesi gerektiğini söylerken Reşid'in temiz tıraşlı yüzüne suçlayarak ve nefretle bakıyordu. Reşid ise hiç istifini bozmadan kulağına gelen her şeyin yalan olduğunu, herkesten çok savaştığını, kahramanlık ispatına da hiç gerek duymadığını söylemişti. Ayrıca kendisini de arkadaşlarını da hem Suriye hem Irak istihbaratına satan, ölmesi gereken lüzumsuz varlıklarmış gibi kullanıp attıran kendisi değil miydi? Şimdi gerçekten de İslam dininden vazgeçmeyi düşünüyordu ve dünyanın son günü de olsa bu ihanetin hesabı elbet kendisinden sorulacaktı.

Reşid'in tavrı karşısında Şeyh ne yapacağını bilememişti. Alaycı bir gülüşle, gerçek yüzünü göremediği Reşid'e fırsat verdiği için

pişman olduğunu, artık kanını dökmenin helal olduğunu söylemişti. Kendisine küçümseyerek bakan Nizar'ın elini havada bırakıp çıkınca Nizar, ardından kapattığı kapıya doğru okkalı bir küfür savurmuştu. Sonra Reşid'e dönüp boş vermesini, yanına taşınıp kapımızdan eksik olmayan mücahit annelerinden de kurtulmasını istemişti.

Reşid dönmeden önceydi. Sevsen'e, "Annemin öldüğü gece hayatımın en uzun gecesiydi," demiştim. Sevsen cevap vermemişti; metruk bir evin hanımefendisi gibi davranıyordu. Annemin son görüntüsünü zihninden silip atmak istiyordu. Odasını hep kilitli tutuyordu. Nizar o evden çıkıp hep beraber kendi evinde yaşamamız için Sevsen'i ikna etmeye çok uğraşmış ancak başaramamıştı.

Sevsen olduğu yerde takılıp kalmıştı. İkimiz birlikte bütün vaktimizi Arap filmleri ve dizileri araştırarak geçiriyor, televizyonun karşısında saatlerce pinekliyorduk. Tuhaf, hiç değişmeyen bir hâl almıştı bu durum. Ölülerle ilgili konuşmaktan ikimiz de çekiniyorduk. Kayıplara karışan Reşid'in ve ölen annemin yüzleri öylece karşımızda duruyor, bizi gitgide birbirimizden uzaklaştırıyordu. Evden çıkıp uzun süre dönmez olmuştum. Başımı alıp giderek aslında Sevsen'den kaçıyordum. O kelebek gibi hâllerinden eser kalmamıştı; onu hayatımda ilk kez böylesine ağırlaşmış görüyordum ve bu hâl ona hiç yakışmıyordu. Korkuya kapılmıştım; Reşid'in Bağdat'a gidişi hayatımıza son kurşunu sıkmıştı. Artık yaşayamıyorduk. Hepimiz birbirimizle karşılaşmaktan kaçıyorduk. Nizar'ın bile hiçbir şeye hevesi kalmamıştı. Ne yemek yapıyor, ne keman çalıyor, ne müzik dinliyor ne de bizimle ilgileniyordu.

Annem ölmeden önce yağmurlu gecelerde üçümüz birlikte odamıza kapanıp ağlardık. Annemin öksürüğü arada bir artar, ihtiyar atlar gibi inleyip dururdu. Reşid'le ilgili hiç tasa duymadan geçirdiğimiz onca yılı düşündüm; olup biten her şeyi normal zannediyorduk. Oysa Reşid'in hiçbir şeye dayanacak gücü kalmamıştı. Hayatı

boyunca korku içinde yaşadığından, sarhoşları eğlendirmek için çalmaktan duyduğu utançtan bahsederdi. Bu şehir, Reşid'in hayallerini de çalmıştı.

Başkan'ın kırkı çıkıp oğlu yeni başkan olduğu gün boğulacak gibi olmuştu Reşid. Bütün hayatının korku içinde, umutsuzlukla geçeceğini düşünüyordu. Başkan'ın torununun başımıza geçeceği günü görene kadar bekleyemeyeceğini, gecenin bir vakti birden sırf akıllarına geldi diye "Ölü Başkan"a bağlılıklarını haykıran sarhoşlara iltifat etmekten bıktığını söylüyordu. Ölü Başkan, hayatımızın her yerindeydi. Bu şekilde yaşamak imkânsızdı.

Reşid, Bağdat'tan döndüğüne bin pişmandı. Orada en azından cesurca, hiç inanmasa da bir dava uğruna savaşarak, korkusuz insanların arasında onlardan biri gibi yaşama ihtimali vardı. Ara sıra insanları kaçırıp aileleriyle fidye pazarlığı yapan bir çete lideri olma hayalleri kuruyordu. Otogar kahvesine gidip son kez yeni bir şeyler yazmayı denedi ama elleri taş kesilmişti sanki. Havaalanı çatışmasında birlikte çarpıştığı arkadaşları için yazmayı denediği tek bir parçayı bile tamamlayamıyordu. Yazdığı basit, sıradan sözlere bakınca hayallerini süsleyen o keman dinletilerinin bir gün gerçek olacağını artık aklından bile geçiremiyordu. Yine de yaşadığı bu yetersizlik duygusundan şikâyetçi değildi; yıllardan beri bir sürü değişik tecrübe edinmişti. Gece kulübündeki dansçı kadınları gece evlerine bırakır, hatta bazılarıyla sevişirdi ama aşktan hep kaçmıştı. Birkaç (kendi deyimiyle) iğrenç deneyimden sonra kadınlardan da soğumuştu. Bir gün, "İçimizde aile kurmayı düşünen var mı?" diye sormuştu hepimize. Damdan düşer gibi gelen bu soru karşısında bunu her Allah'ın günü düşündüğümü söyleyememiştim. Evlenip çoluk çocuğa karışmayı, beş tane çocuk yapıp onlarla oyunlar oynamayı, bütün zamanımı onlarla geçirmeyi hayal etmediğim gün yoktu. 2005 yılını gelecek hakkında tek bir kelime bile konuşmaktan kaçarak geçirmiştik.

***

Yeni Başkan'ın yönetime geldiği 2000 yılı referandumunda hayatımızda yine aynı şeyler olmaya başlamıştı. Partililer çıkmış otuz seneden fazladır yaptıklarını yine yapıyorlar, memleketin her yanını zillete, rezalete boğuyorlardı. Doktorlar, avukatlar, gazeteciler, tüccarlar, vekiller, üniversite ve lise öğrencileri, hepsi yine aynı berbat megafon cızırtıları arasında aynı zoraki halayda boy gösteriyordu. Diktatörün yeni fotoğrafları ve posterleri hazırlanmış, her yere asılmıştı ve Suriyeliler geleneklerini yine bozmuyor, başlarını kaldırıp fotoğraflara bakmaktan kaçınıyorlardı. Paralel hayatlarını yine akışına bırakmışlar, alınlarına ne yazıldıysa onu yaşamaya hazırdılar.

Diktatörü düşünüyordu Reşid; Bağdat anıları yine içini kemirmeye başlamıştı, artık öylece yaşayıp gitmeye dayanamıyordu. Reşid'in hayatına devam edecek gücü olmadığını bilen tek kişi Nizar'dı; Reşid için hayatın hiçbir anlamı olmadığından son birkaç aydır artık iyice emin olmuştu. Dedesini ezip geçen tren gibi ağır ağır yaklaşıp gitgide büyüyerek koca bir halkı yutan bu utancı izlemeye dayanamıyordu.

Oturduğumuz semtte şiddet ve baskı kol geziyordu. Reşid'e göre memleketin gerçeği işte tam da buydu. Büyük bir kaos ve sabaha kadar köy şarkıları çalan hoparlörler. Erkekler kadınları röntgenliyor, katiller ara sokaklarda dehşet saçıyor, görmezden gelinmek için satılmış polis devriyelerine rüşvetler veriliyor, emekli askerler lokantalarda iş arıyor, çiftçi çocukları istihbarat gönüllüsü olma hayalleri kuruyor... Bu semt, annemin yıkılan hayallerinin canlı şahidiydi ve şu an burada olanlar, bütün memleketi baştan sona ele geçiriyordu.

Reşid yaşadığı mide bulantılarına çok değinmeden öldürmenin nasıl bir his olduğunu anlatıyordu. İçindeki korkuları bulup ona karşı direnmenin hazzından bahsederken, "Neredeyse o korkağı alt edip tam bir savaşçı oluyordum," demişti Nizar'a.

Çevremdeki herkesin, insanı kuruntu dehlizlerinde boğan güçler hakkında bir fikri vardı. Herkesin aksine ben galiba kırılganlığımı seviyordum. Beni giderek büyük, sessiz, ödlek ve hiçbir umudu ol-

mayan birine dönüştüren zayıflığıma bakıyordum da... Yıllardır aynı yatakta yatıyordum. Tekstil fabrikasının tanıtım ofisine gidip akşama kadar çıkmıyor, saçma sapan yayınların çevirilerini yapıyor, korka korka işçi kızları izleyerek vakit geçiriyordum. Ürkek bir güvercin gibiydim; düşünmüyor, hayal kurmuyordum. Tek eğlencem, Sadullah el-Câbiri Meydanı'na bakan Munteda Kahvehanesi'nde oturup eski gazeteleri okumak yahut işyerinden arkadaşlarla satranç oynamaktı. Bazen sırf mutlu olsunlar diye bilerek oyunu verirdim. Kaybetmekten haz alır olmuştum. Öfkeli insanlardan kaçıyordum çünkü öfkeleri giderek büyüyordu. Kahvehane müdavimlerinin bazılarında da dalgınlık ve histeri emareleri baş gösteriyordu. Bir zaman sonra artık sinirlerine hâkim olamayıp yönetime sövmeye başlayacaklar, sonra tüm o küfürler yön değiştirip Başkan'a ve ailesine gidecek, sonra ortadan kaybolacaklar, tuz gibi eriyip gideceklerdi. İsteksiz, hayalsiz, geleceksiz ve geçmişsiz... Benim inandığım mutluluk esasları bunlardı işte. Bu zamanda yaşamanın, benim gibi hiçbir umudu olmayan insanları kurtardığına inandırmıştım kendimi.

Dünyamın yıkılmasından, sonumun muhasebede çalışan o genç adam gibi olmasından korkuyordum. Adını bilmiyordum ama iyi biriydi. Maaş günlerinde paramı almaya gittiğimde selamlaşırdık yalnızca. Başını önündeki evraklardan hiç kaldırmaz, işini ciddiye alırdı. Onu bir iki kez Başkan'a bağlılık kutlamalarında dans etmeye çalışırken görmüştüm; çok uğraşıyordu ama beceremiyordu işte. Benim gibi o da çığlığı basamıyordu belli ki. Muhbirlerin yanında Başkan yalakalığı yapmak için birbirleriyle yarışan iş arkadaşlarına karşı kulaklarını tıkamıştı. Bir gün bana hiç çekinmeden hepsinden tiksindiğini söylemişti; köpekler gibi ayak yalayarak mutlu mesut yaşıyorlardı. Bir gün yerinde göremeyince ofisteki arkadaşına sormuştum. Karısını ve iki çocuğunu öldürdükten sonra kendi kafasına sıkmış. Meğer karısı orospuymuş, çocuklar da kendisinden değilmiş. Gerçi buna hiç inanmamıştım; bence yaşadığı hayata ve susmaya

artık dayanamamıştı. Jean'ın "Suriye'deki Utanç ve Türevleri" kitabında çırılçıplak yazdığı büyük utancı daha fazla kaldıramamıştı belki de.

Sevsen'in kırkıncı yaş gününde Reşid'in isteği üzerine annemin odasında toplanmıştık. Sevsen'in elleriyle hazırladığı bir tabak patates kızartmasıyla tabbule bize yetmişti; sessiz sakin, gürültüsüz, biz bize bir kutlama olmuştu. Reşid, artık aramızda olmayan anneme bizi neden doğurduğunu, yaptığı bu aptallığın bedelini bile ödemeden neden çekip gittiğini sormak istiyordu.

Reşid'de katılaşmış bir şeyler vardı, bunu son günlerde daha bariz görüyordum. Artık namaz kılmıyor, camiye gitmiyordu. Şu ilahi gruplarıyla da tüm bağlarını koparmıştı. Halep'in köklü "kudud" müziğinin yerine şimdilerde mevlitleri tercih eden kaymak tabaka aileler bu gruplara büyük ilgi gösteriyordu. Adamlar yeniden aralarına katılsın diye Reşid'e yalvarıp durmuşlardı ama Reşid tüm ısrarları elinin tersiyle itmişti. Beyaz giysiler giyip insanın midesini ağzına getiren gül suyu kokuları sürünmüş bu adamların pop şarkılarından çalıntı müziklerini yapmayacaktı; "İnançlı insanlar kâfirlerin şarkılarını nasıl böyle soğukkanlılıkla çalabiliyorlar, aklım almıyor," diyordu.

Önemli olan tek bir şey vardı: Artık hepimiz sıkıntılı tipler olmuştuk ve ailece bir araya gelmekten kaçıyorduk. O gece Sevsen'in gözleri ışıl ışıldı. Kalkıp mumları üflemiş, Nizar'ın Halep'teki en iyi pastaneden aldığı pastayı kesiyordu ki birden bıçağı elinden atıp odasına koşmuştu. Baş başa kalmıştık. Nizar ve Reşid bir susup bir konuşuyorlar, çocukluğumuza dair bir şeyler anlatıyorlardı. İçim sıkılmıştı, odama geçtim. Bana göre hayatımın tek mutlu zamanı olan çocukluğumla ilgili Nizar'ın bu şekilde konuşması hoşuma gitmemişti. Doğumum lanetli olabilirdi; Parti'nin devrim yaptığı tarihle tesadüfen aynı hafta doğduğumu zaten hepimiz biliyorduk ama ben

bunu unutmak istiyordum. Defalarca da unutmayı denemiştim ama hep hatırlatan bir şeyler çıkıyordu.

Odama girerken Sevsen'in harika bir mini elbise giydiğini görmüştüm; vücudu hâlâ çok güzeldi. Çantasını eline alıp kimseye bir şey demeden evden çıktı. Jean, kapıyı çalanın Sevsen olduğunu görünce şaşırmıştı; onu görmeyi hiç beklemiyordu. "Haydi, beni yemeğe çıkar," demişti; doğum gününe yakışır, güzel bir restoranda kutlama yapmak istiyordu. Jean'ın ise dili tutulmuştu; büyük bir aptallığa yapılan gizli bir davetti bu aslında ve Jean böyle şeylere artık hiç hazır değildi. Wanes Restoran'da en pahalısından şarap siparişi verdiler. İçkilerini yudumlarken Sevsen, hayatına giren kadınlardan bahsetmesini istemişti. Ne tuhaf, Jean tıpkı o toy, masum zamanlarındaki gibi utanmıştı. Kısacık bir an, o günlere dair bir özlem depreşti içinde. Uzanıp masanın altından Sevsen'in elini tuttu; ilk kez el ele tutuşuyorlardı ve ikisi de çok şaşkındı.

O gece yatağa birlikte girdiler. Sevsen, çocuk sahibi olmak istediğini, şayet hamile kalırsa bebeği aldırmayacağını açıkça söylemişti Jean'a. Jean ise kendi aptallığının hayatının neredeyse yirmi beş yılına mal olduğunu düşünüyordu. Sevsen tüm anılarını, hayallerini, arzularını bir kez daha toparlayıp Jean'ı isteklendirmeyi başarmıştı. Yıllar sonra kavuşmuş iki âşık gibi seviştiler. Sevsen arzulu, Jean güçlüydü. Sevsen'i şefkatle sarmalayıp küçük bir çocuk gibi kollarında uyuttu o gece.

Yeniden buluşmalar Jean'a iyi gelmişti; bedeni yeniden hareketlenmiş, aşka olan isteği tamamen geri gelmişti. Sevsen, kendisini bunca yıl beklemiş bir erkeğe tüm can alıcı zevkleri sunan o kadın olmuştu yine. Geçmişi gömdüğünü zannetmenin koca bir hata olduğuna sonunda inanmıştı Jean. Sevsen'in o ilk gece söylediklerini tartışma konusu bile yapmamıştı; ciddiye alınmaması gereken küçük bir aptallıktı, o kadar. Zaten artık annesinden başka kimseyle yaşayamazdı. Ona, basit Fransızca masallar okuyordu, hatta bu bir

alışkanlık hâline gelmişti. Doksan yaşında olmasına rağmen annesinin zihni hâlâ dupduruydu, Fransızcasını da son zamanlarda epey geliştirmişti.

Sevsen, önce birkaç parça kıyafetini Jean'ın evine götürdü. Sonra bütün kışı birlikte geçirdiler. Annesine çok iyi bakıyordu. Pencereleri açıp evi havalandırıyor, çarşaflarla perdeleri yıkıyor, masa ve sandalye bacaklarını onarıyor, Jean'ın gömleklerini ütülüyor, evraklarını düzenliyor, evdeki o ağır, oturmuş havayı biraz olsun dağıtmaya çalışıyordu. Jean sesini çıkarmıyordu ama yıllardır alıştığı bu havanın pencerelerden uçup gitmesinden de pek hoşnut değildi. Hayır, hayatının geri kalanını Sevsen'le geçiremezdi. Yine de bir şey yapmadı; nasılsa birkaç aya kalmaz isteksizleşir, Sevsen de onu terk edip giderdi.

Sevsen birkaç günlüğüne Jean'ın evinden ayrılmıştı, keyfi yerindeydi. Odasında oturmuş birlikte annemin albümüne bakıyorduk. Her fotoğrafı inceliyor ama hiçbir yorum yapmıyordu. Yıllar geçtikçe anneme daha çok benzediğinin kendisi de farkındaydı; üzerine lacivert bir döpiyes geçirse o katı kurallı, sert öğretmenin ta kendisi olup çıkacaktı sanki. Bu benzerliğin acısını çıkartmak için hiçbir fırsatı boşa harcamıyordu Sevsen. Annemin şaşaalı albümüne özenle dizilmiş tüm fotoğraflara iyice bakıp annem ne yapmışsa tam aksini yapıyordu. Aralarındaki bariz benzerlikten kaçma çabası bu şekildeydi. Saçlarını erkek çocuğu gibi kısacık kestirmiş, kulaklarına kocaman halka küpeler takmıştı. Vaktinde Münzir'le Arles Caddesi'nde yaptıkları bir gezintiden yadigârdı bu küpeler. Falına bakmak isteyen Afrikalı bir adamdan almıştı bunları. Çok güzel bir yaşam çıkmıştı falında. Sevinçten Münzir'in elini sımsıkı tutup dudaklarına bir öpücük kondurmuştu. Onca sıkıntının içinde güzel bir yaşam umudu veren bu falcıya para vermek istediyse de adam kabul etmemiş, o da para vermek yerine alışveriş yapmıştı. Verdiği müjdenin karşılığı olarak adamdan çeşit çeşit deri bileklikler, gümüş yüzükler, saç bantları,

bir de tuhaf şekilli bu halka küpeleri satın almıştı. Şimdi o takıları anneme benzemekten kurtulmak için kullanıyordu.

Jean, Sevsen'in yeni saç modelini çok etkileyici bulmuştu. Bu etkilenme, ilk gece doruğa ulaşmıştı; Jean arzuluydu, tüm damarlarına kan yürümüştü. Ancak bir iki hafta sonra yine soğuklaştı. Sevsen onun kollarında uyurken son derece huzurluydu ama Jean değildi. Sevsen'i hiçbir anlamı olmayan bir asalak gibi görmeye başladığını kızın yüzüne söyleyecek cesareti de yoktu. Elli senedir durduğu yerden hiç kımıldamamış birkaç eşyanın yerinden oynadığını gördüğü an patlayıp bütün öfkesini kusmuştu Sevsen'e. Sonra da çıkıp gitmiş, döndüğünde Sevsen'i uyanık bulmamak için eve sabaha karşı gelmişti. Annesinin kahvaltısını hazırlamak için sabah erkenden kalkacağını biliyordu. Sonra tercüme bürosundaki işine gidecek, akşam geç saatlere kadar yazışmalarla, elindeki işleri bitirmekle uğraşacaktı. Aslında her şeyin farkındaydı Sevsen; ilişkilerini kurtarmak için Jean'dan ara ara uzak kalmaya başlamıştı. Özlesin istiyordu ama Jean özlemiyordu. Sonunda Jean'ın bu hâlini sevmediğini kabullenip o da özlemez olmuştu.

Aralıksız iki ay ayrı kaldıkları hâlde ne Jean arayıp sormuştu ne de Sevsen. Yalnızca Jean akşamüstü dışarıdayken eve ayaküstü bir uğrayıp annesini yokluyordu, o kadar. Yaşlı kadınsa bir geçip giden zamanı, bir de Sevsen'in geçen bunca zaman içinde çoktan değişmiş bir şeyleri hâlâ arayıp durduğunu düşünüyordu. Bilincinin açık olduğu bir an bunları düşünürken, "Kızın sesi kartlaşmış," demişti kendi kendine, "hareketleri hâlâ bir garip ve hâlâ Jean'ın odasından inlemeleri geliyor ama yine de yaşlanmış."

İki aylık ayrılıktan sonra Sevsen, Jean'dan kendisini evde beklemesini istemişti. Gittiğinde kapıyı kendi anahtarıyla açıp içeri girdi. Jean yemek masasını salondaki eski yerine çekmişti, anahtarları masanın üzerine bırakıp oturdu. Jean'a iki aylık hamile olduğunu

söylerken gayet soğukkanlı ve sakindi. Akşam karanlığı evdeki eski mobilyaları yavaş yavaş karartırken Sevsen susuyor, Jean ise hayatındaki hiçbir şeyin kendi seçimi olmadığını düşünüyordu. Fransızcayı bile o seçmemişti. Colette'i de seçmemişti, aksine Colette tarafından seçilmişti ve evlenmeyi neden kabul ettiğini hâlâ bilmiyordu. Etkileyici bir kadın değildi Colette; birlikte sinemaya gitmek isteyeceği yahut elini tutup Cenevre'nin bitmek tükenmek bilmeyen partilerinde boy göstermek isteyeceği bir kadın da değildi. Aslında Jean, Colette'in arkadaşı Jeena'dan hoşlanıyordu ama kadın evliydi; kocası Birleşmiş Milletler'de önemli bir pozisyonu olan bir Brezilyalıydı. Kadın Jean'la ilgileniyor, ona kendini önemli hissettiriyordu. Bir defasında iyice sokulup onu öpmüş, gömleğinin düğmelerini çözüp, "Harika kokuyorsun," diye fısıldamıştı kulağına. Sonra da onu Colette'le bırakıp lütfunu bekleyen bir sürü erkeğe iltifat dağıtmaya gitmişti. Jean'a çok yakın davranıyor, orospu düşkünü kocası Raul'la ne kadar mutsuz olduğunu, adamın Brezilya'dan getirdiği hizmetçisiyle kendisini aldattığını anlatıyor, samimi bir dostuyla dertleşir gibi mutsuzluğunu döküyordu.

Geceler boyunca Jeena'yı hayal etmişti; çırılçıplak esmer vücudunu öpüyordu. Şimdi hatırlıyordu; özenle seçilmiş o ayakkabılarının kokusunu düşlerdi hep. Jeena'nın hayali şimdi yeniden gözünün önündeydi ama gariptir, çoğu ayrıntıyı anımsayamıyordu. Tek bir görüntü dışında her şeyi unutmuştu: Üçü birlikte bir Afgan lokantasında akşam yemeğindeydiler. Jean ilk kez cesaret edip elini Jeena'nın muhteşem kalçalarına götürmüştü ki daha dokunmadan kendini toplayıp elini geri çekmişti. Yine de kan ter içinde kalmıştı. Her şeyden habersiz zarifçe terini silen Colette'in dünyadan haberi yoktu. Jean'ı arabayla eve bırakırken bir şeye ihtiyacı olup olmadığını sormuştu. Jean teşekkür edip inmeye yeltendiğinde ise birden dudaklarına yapışıp Jean'ı uzun uzun öpmüş, "Belki bu öpücük sana iyi gelir," demişti gülümseyerek.

Hâsılı hayatındaki hiçbir şey kendi seçimi değildi. Jeena'yı yalnızca hayallerinde bıraktığına pişmandı. O kırmızı çizgili ayakkabılarını öpmek istediğini söyleyebilse reddedilmeyecekti oysa. O ayakkabıları bir porno yıldızının ayağında görünce gidip İsviçreli bir ayakkabıcıya bire bir anlatarak aynısını yaptırdığını partideki herkese anlatmıştı. Partideki davetliler gülüşüp alkışlarken porno yıldızlarıyla aşık attığını söyleyip kendisi de bir kahkaha atmıştı. Böyle bir kadın, üzerindeki gömlekten ve kokusundan çok etkilendiğini açıkça söylediği bir adamı, hele ki öylesi etkileyici bir davranışı asla reddetmezdi. Jeena'nın skandalları ortalığa saçılıp Birleşmiş Milletler çalışanlarının yarısının onun aşk hikâyelerine konu olduklarını öğrenince çekingenliğine çok hayıflanmıştı Jean. Sonunda Birleşmiş Milletler'de şoförlük yapan bir delikanlıyla Amerika'ya kaçmıştı. Colette, sevişmeden önce Jeena'nın vurmak, kan akıtmak gibi zevkleri olduğu konusunda delikanlıyı uyarmıştı ama her şeye rağmen sevmişti demek ki.

Arkasına yaslanmış, kararını açıklamadan evvel düşünüyordu. Hayatında aldığı ilk ve en muhteşem kararın bir cesaret anında Parti marşını söylemeyi reddedip üniversiteden ayrılmak olduğuna emindi. İkincisi ise üç beş kuruşla yetinmeyi bilen kadınlarla yatmak olmuştu. Şimdi hayatında üçüncü kez cesaretini toplayıp kararını Sevsen'e bildiriyordu: Onunla evlenmeyecekti, karnındakinin de kendisi için bir anlamı yoktu. Kısa cümlelerle evdeki eşyaların yeriyle oynamamasını, eşyaların yerlerinin değişmesinden hoşlanmadığını da araya serpiştirivermişti. Sonra da özür dileyerek şayet isterse kürtaj masraflarını karşılayabileceğini söylemişti. Sevsen, karnındaki cenini gizli saklı bir muayenehanenin atık kutusunda bırakmayı bir an bile aklından geçirmemişti. Jean'ın bebeği istemediğini görünce rahatlamıştı. Onu ikna etmeye uğraşmayacaktı, tartışmaya bile gerek kalmamıştı. Bebeğinin hayatına burnunu sokmaya kalkışan hiç kimseye katlanamazdı, bunu çok iyi biliyordu. Eski hâllerinin altında

gizli kalmış bu yeni hâlini beğenmişti Sevsen. Jean da aslında düşündüğü kadar kötü biri değildi; tamam, sevişirken bir türlü ciddiyetini koruyamayıp hep bir şeylere gülecek oluyordu ama kötü biri değildi.

Nizar'ın kapısını çaldığında kapıyı Reşid açmıştı. Nizar, Michel'le birlikte Keseb'e gitmiş, birkaç güne dönecekmiş. Tam kendini tutamayıp Reşid'e olan biteni anlatacaktı ki Reşid'in getirdiği buzlu kahveden bir yudum alıp kendini susturdu. Zaten Reşid de çoktan *The Guardian* gazetesine gömülüp Irak Savaşı'na katılan Arap savaşçılarla ilgili bir yazıyı incelemeye koyulmuştu.

Reşid, Sevsen'in çıktığını bile fark etmemişti; annemi düşünüyordu. Bu ölüm, bizim bir araya gelmemizi imkânsızlaştırmıştı sanki. Sevsen hiç vakit kaybetmeden bebeğine baba olacak birilerini aramaya başlamıştı bile. Nizar'la irtibata geçmişti; Michel'le birlikte kendisini Keseb Meydanı'nda bekleyecekti. Michel'i görünce karşısında ihtiyar bir adam duruyormuş gibi hissetmişti ama Nizar, Sevsen'in tedirginliğini hemen fark edip rahat olmasını, Michel yokmuş gibi davranmasını söylemişti. Can dostunun yanında olmanın mutluluğu Nizar'ın her hâlinden belliydi ancak Sevsen yine de tereddüt ediyordu. Gerçi biz Nizar dayımdan düşüncelerimizi saklayamazdık, her zaman anlardı. Şimdi de aynısı olmuştu; Sevsen'in aklından geçenleri anlamış, bir kadeh şarap doldurup birlikte odasına geçmişlerdi. Yeğeninin karşısına geçip derdini dinleyeceğini sanıyordu ama Sevsen, "Bebeğime bir baba istiyorum," deyince Nizar allak bullak olmuştu.

Keşke o bebeğe babalık yapabilseydi. Nizar'ın içinden geçen tam da buydu. Durumu Michel'den gizlemeye çalışıyordu. Michel'in ise derdi bambaşkaydı; gurbetten dert yanıyor, Halep'te geçirdiği şu son birkaç ayda nereye gitse kendini yabancı hissettiğini anlatıyordu. Eğer birlikte yaşamaya karar verirlerse Keseb dağlarına yerleşme fikrini bir düşünmesini istiyordu Nizar'dan. Halep'i hep kederle anıyor, adına sahte bir ölüm belgesi çıkarttırmak için dünya kadar para döken ailesini anlatıyordu ve belki de onuncu kez artık bir ölü

olduğunu söylüyordu: "Şu an yanında yatan Michel el-Hayk değil Nizar, biliyorsun değil mi? Ben, Michel Keraziye'yim." Nizar ise sakince başını sallayıp, "Evet, Halep'i terk etmeyi düşünsek iyi olur," demişti, "Bu dağlar yaşlanmak için harika yerler; sebzemizi yetiştirir, bir keçi alır, peynirimizi yaparız. Müziğin sesini istediğimiz kadar açarız. Hatta kışın yüzeriz bile..." Öyle güzel hayallere dalmışlardı ki. En çok da dünyanın dört bir yanından gelen arkadaşlarını ağırlayabilecekleri bir yerin, bir de eşcinsellerin haklarını savunmak için verecekleri mücadelenin hayalini kuruyorlardı.

Yanlarında kaldığı üç gün boyunca Sevsen, hep bu hayalleri dinledi. Aynı yatakta birbirlerine şefkatle sarıldıklarını, tüm arzulardan arınmış bir hâlde yaşadıklarını gördü. Kahvaltılarını yapıp çıkıyorlar, Keseb dağlarında bir saat yürüyüş yapıyorlar, yürüye yürüye denize varınca girip biraz yüzüyorlar, birbirlerine kaçamak öpücükler konduruyorlar, sonra da ellerinde balıkçıların verdiği birkaç balıkla çıkıp geliyorlardı.

Sevsen vücudundaki değişimleri inceliyor, karnındaki bebeği hissetmeye çalışıyordu. Bir taraftan da konuyla ilgili hâlâ tek kelime etmeyen Nizar'ı izliyordu. Kendisinden vazgeçmesinden, el uzatmamasından bu kez çok korkuyordu. Kendini her zamankinden çok daha güçsüz hissediyordu; öyle bir şey olursa asla başa çıkamazdı. Bir geleceği, seveni, sevgilisi, ailesi yok gibiydi. Şu dağların havasında bile henüz hakkı olmayan bir fetüse baba arayan bir kadındı sadece.

Nizar kıvrak zekâsıyla işleri yoluna koymaya başlamıştı bile. Katillerin ortalıkta cirit attığı bir şehirde yaşamayı kaldıramıyordu. Uzun sakallı, kısa cüppeli herifler bellerinde bıçaklarla dolaşıyorlardı Halep'te. Bir yandan da istihbarat, insanları sürekli gözetleyip herkesin rızkına göz dikiyor, düzenli bir şekilde yağmalıyordu. Yapabileceği tek şey, zaten sürekli geldiği bu muhteşem yere taşınmak olabilirdi ancak. Muna el-Şazli'nin evinde kaldığı günleri toplasa burada geçirdiği zaman on seneyi geçerdi. Daha evini aldığı gün bir anahtarını da

Nizar'a vermişti Muna. Sevgililerinin dilediği gibi vakit geçirebileceği vadi manzaralı harika bir yatak odası bile tahsis etmişti.

Arkadaşı Veşme el-Beylûni, bir dağ evi yapmak niyetiyle yıllar önce orada bir arazi satın almıştı. Hiçbir kimyasal madde karıştırılmadan tamamen doğal malzemelerden yapılmış, jakuzili, soyunurken gökyüzünü görebileceği, kışın yağmuru izleyebileceği cam tavanlı bir dağ evi istediğini hep anlatır, yıllardır "Nizar Perşembeleri"nde bu hayalini dile getirirdi. Nizar, satın aldığı arazinin bir kısmına talip olunca Veşme de yıllardır üzerine çöken tembelliği atmaya karar vermişti. Samra köyünde denize nazır altı dönüm araziyi Nizar'a seve seve verince ikisi birlikte işe koyuldular. Birbirlerine projelerini anlatıyorlar, mimari dehası bir arkadaşlarıyla fikir alışverişi yapıyorlardı. O da Nizar ve Veşme gibi uzaklara yerleşme hayalleri kuruyordu. Gidip orada Halep'in tarihini kaleme almayı, hatta bunu birkaç ciltlik büyük bir çalışma olarak tamamlamayı hayal ediyordu. Parti'den intikam almak istercesine yapılan yeni binaları tiye alıyor, bunlara "Gestapo Karargâhı" diyor ve bunların içine girip yaşayabilen insanların estetik yoksunu olduklarını düşünüyordu.

Nizar'ın bu proje için duyduğu heyecan bütün arkadaş çevresine bulaşmıştı; herkes bir şeyler düşünüyor, yıllar önce soğuk Paris gecelerinde Michel'le hayalini kurdukları bu mekâna yaraşır mobilyalar tasarlıyordu. Michel, yaşlılık zamanını can dostu ile geçirmeyi her zaman dilemişti ama şimdi bu mucize gerçek olmak üzereydi. İnanamıyordu. Küçük bir çocuğa birlikte bakacakları dört başı mamur bir aile olacaklardı. Çocuğun saçına mutlaka renkli tokalar takmalıydılar; böylece erkek olsa bile erkeklik güdüleri biraz kırılır, kadınlara karşı anlayışlı olurdu. Kendisini boşayıp şimdi otuz yaşlarında Portekizli bir gençle birlikte olan Fransız kocası hep böyle derdi. Michel'in pişirdiği Halep yemeklerine iltifat ederken dünyadaki tüm erkleri ve çirkinliği kadınlığın yok edeceğini söylerdi. Birlikte ayı seyrederken, "Evet," dedi Nizar'a, "dört dörtlük bir aile... Harika bir çocuk, ye-

mek yapan bir anne ve günün sonunda hatırı sayılır bir hasılatla eve dönen iki balıkçı..."

Reşid evde, bizim yanımızda hayata tutunmaya devam ediyordu. Nizar onu işine dönmesi, grubun başına geçmesi için ne kadar ikna etmeye çalıştıysa da kabul etmemişti. Keseb'teki yeni evine yerleşeceği için kendi evini Reşid'e bırakmak istiyordu ama Reşid oraya taşınmayı da reddetmişti. Nizar'la Michel'in gözlerine bakınca korktuğunun başına geldiğini anlamıştı Reşid; "Sevsen nerede?" sorusu ağzından öyle bir hışımla çıkmıştı ki Nizar olduğu yere çivilenmişti. Sevsen'in tüm eşyalarını olduğu gibi bırakıp ufacık bir çantayla evden çıkarken sıraladığı bahanelere hiç inanmamıştık. Eve sanki son kez bakıyor gibiydi, sorduğumuz hiçbir şeye cevap vermiyordu. Ona göre gerçek bir aile gibi davranmak için epeyce geç kalmıştık. Hem Reşid Bağdat sokaklarında ölümü kovalarken bizi hiç düşünmüş müydü? Annemin adını ise ağzına bile almıyordu, sanki hiç annemiz olmamış gibi. Michel'le birlikte Paris'e gidip en az on yıl gelmeyeceğini söylüyordu. Kendisini unutmamızı, fotoğraflarını yırtıp atmamızı filan istiyordu bizden. Babama sövüyor, ölmüş annemize küfrediyor, bir türlü susmuyordu. Bizi terk ederken kendini suçlu hissetmemek için bahaneler sıralıyordu aslında. Reşid'in her zaman özlemini duyduğu tek kişiydi Sevsen ve şimdi hayatından sonsuza dek çıkıp gidiyordu. Hem de hiç acımadan.

Reşid yatağına uzanmış dinlenirken başına bir hâl gelecek olsa Sevsen'in hiç üzülmeyeceğini düşünüyordu. Aileden birinin ölümüne bile aldırmayan bir aile olma fikri hoştu aslına bakılırsa. Aile bireylerinin birbirleriyle ilgili duydukları üzüntü falan hep yalandı. Gel gör ki defterleri yırtıp atmamak, soy ağacını ateşe vermemek için bu yalana kanmaya ihtiyacımız vardı. Birlikte yeni hayatımızın nasıl olacağını hayal etmeye çalışırken Reşid, "Bana hasta muamelesi yapmayın, ben son derece mutluyum. Olan bitenle de hiçbir

derdim yok," demişti bana. Annemin ölümünden beri ilk kez bu kadar huzurlu görünüyordu. Annemin vefat ettiği günü hatırlamaya çalışıyordu; Irak'taydı. O günün ayrıntılarını bulup çıkarmaya çalışıyordu ama hafızasında hiçbir şey yerli yerinde değildi. Biraz zorlayınca bir şeyler hatırlar gibi olmuştu; 2004'ün bir Haziran günüydü, askerî cezaevindeydi. Sevsen'i özlüyor, işkenceyle öldürüldüğünü düşünüp zavallı kızın nasıl da üzüleceğine dertleniyordu. Bir de delirmemek için beyninin içinde bir şeyler çalıyordu; bir yerlerde yaylılar ağır ağır giriyor, sonra çok uzaklardan, bilmezlerden mahcup bir piyano sesi ekleniyordu. Annemin öldüğü gün etrafa kendi soyunun başka bir aileden, farklı bir anneden geldiğini anlatıp durduğunu fark etti birden ama bu keşif onu çok sarsmadı. Yine de günlerce odasından hiç çıkmadı. Yalnızca Nizar'la birkaç kelime konuşuyordu. Yaşama isteğini kaybetmişti, ölü gibi yatıyordu. Binlerce donuk fotoğraf beliriyordu zihninde: Mücahit arkadaşları... Bağdat'a vardıkları ilk gece uğradıkları şaşkınlık... Birilerinin pazarlığına malzeme olmaları... Birilerinin onları satması, başka birilerinin de satın alması...

Gerçek ile şüphe arasında sıkışıp kalmıştı Reşid. Ölüm ve ihanet üzerine yazmak istediği parçaların notaları arasında kendi zihninde kayboluyordu. Amerikan hapishanelerindeki prangaların, kırbaçların tadını; alçak bir casus, çalgı çalıp işgalcileri eğlendiren gereksiz bir varlık olduğunu düşünen arkadaşlarının gözlerindeki yıkımı yazmak istiyordu.

Aklında görüntüler beliriyor, sonra hepsi soğuk şehirlerde kaybolmuş bir babanın ve ölmek için yalvaran bir annenin solgun görüntülerine karışıyordu. Sonunda her şey gelip içine yerleşen tek ve en sağlam kaçış yoluna, ölümün soğukluğuna bulanıyordu. Ölümün o bembeyaz, lekesiz sayfası gözünün önüne gelince rahatlamıştı. Ne hayatın evhamlarıyla ne müziğin sanrılarıyla kirlenmiş, tertemiz bir sayfa... Ölüm akıl almayacak kadar yakınındayken hayata bu kadar tutunmak saçma geliyordu. Dönüp geldiği onca yol, insanları inan-

dırmak için uydurduğu onca hikâye, umurunda bile olmadığı ailesi bir gün mezarını ziyaret edebilsin diye miydi şimdi? Reşid Sevsen'in yanındayken hissettiği sıcaklığı bir an bile aklından çıkaramıyordu. Evet, kesinlikle Sevsen için, onun o tanıdık kokusu için dönmüştü. Eve gelip Reşid'e sıkı sıkı sarıldığı zaman da aynı kokuyu aramıştı ama yoktu; kuru incir gibi kokan bitkin bir beden bulmuştu onun yerine.

Nizar yemeğini odasına getirmişti. Pencereleri açarken bir taraftan da heyecanla yeni bestesini anlatıyordu: Tempolu bir parçaydı, yaşamın ne kadar yüce bir armağan olduğundan bahsediyordu. İlham kaynağı ise şehir çarşısındaki seslerdi. Öğle yemeğini Kefer Cenne'de yemekten yahut Keseb'in muhteşem ormanlarında birkaç saat yürüyüş yapmaktan, oradaki yeni evinden filan bahsedip Reşid'i heveslendirmeye çalışıyordu ama Reşid sadece başını sallıyordu. Nizar'ın kendi elleriyle özene bezene hazırladığı yemeklerden bir iki lokma alıp buz gibi bir hâlde Sevsen'i soruyor, sonra yine uykuya dalıyordu. Reşid'i kuşatan kâbuslardan kimsenin haberi yoktu: Ölüler merdivenleri tırmanıp tırmanıp kendilerini krematoryumlara atıyorlar, ay yüzlü gencecik çocukların parmakları kesilip cellatları tarafından asit kuyularına atılıyor, hepsi de parmaklarının yok olana kadar eriyişini izliyorlardı. Rüyalarında hiç kadın görmediğini fark etmişti; erkekliğini keşfetmeye yetmeyen o ufak tefek maceraları aklına bile gelmiyordu.

Bağdat'ta kamptayken geceleri uyumadan tam önce kurduğu fantezileri anımsıyordu Reşid. Yan yana çalışıp bir kez bile etkilenmediği tüm o kadınları tek tek düşlerinde ağırlıyordu. Tüm bunlar Sevsen'i hayal etmesine engel olmak içindi aslında; Münzir'le sevgili oldukları zamanlar Dubai'ye gitmeden önce giydiği beyaz, transparan bir elbisesi vardı. O hâliyle nasıl da çekici görünüyordu, muhteşem bir kısrak gibiydi. Yatağına oturdu mu tertemiz kokular gelirdi insanın burnuna. Bu hayalden hemen uzaklaştı. Ölümü isteyip

durmasının asıl sebebi Sevsen'i arzuladığı bu hayallerin ağırlığıydı belki de. Son zamanlarda vücudu biraz fazlaca dolgunlaşmıştı ve hep çocuk özleminden bahsediyor, Lazkiye sahilinde oğluyla koşup eğlenme hayallerini anlatıyordu.

Kırkıncı yaş gününden önce Sevsen, artık potansiyel eş adaylarıyla görüşmeyi kabul etmişti. Hepsi de oturur oturmaz sonu gelmeyen şartlarını sıralamaya başlıyorlardı. Bir an duygularına hâkim olamayıp muhatabının yüzüne bakacak olsa hemen bir tiksinti geliyor, erkeklik taslaya taslaya konuşan o ağızlarından midesi bulanıyordu. Sonra toparlamaya çalışıp kendini tutuyor, bütün hayatını aslı astarı olmayan hayaller peşinde geçirmiş ve bugün artık kırkına gelmiş bir kadın olduğunu getiriyordu aklına. Ne kadar uğraşsa da zamanı tutamıyor, parmaklarının arasından akıveriyordu işte.

Artık şöyle bir yürüyüp geçtiğinde erkeklerin bakışlarını üzerine çekemiyordu Sevsen, kimse dönüp bakmıyordu. Tıpkı hizmetçilere benziyordu yahut depresif devlet memurlarına. Jean bile şaşırtmıştı Sevsen'i; epeydir kendisine benzeyen bir kadın çağırmamıştı eve. Sevsen'in son zamanlardaki bu hâli iştahını kaçırıyor, erkekliğini hepten öldürüyordu. Jean'ın geçkin, yaşlanmış hâline bakmadan kendisiyle acıyarak konuşması tuhaf gelmişti Sevsen'e. Ne onun ne de el-Mehâbbe'deki diğer kız öğrencilerin hayallerini süsleyen o romantik adam değildi artık Jean. Hâlbuki hepsi de ilk mastürbasyonlarını onun hayaliyle yapmışlardı. Nazikçe yataklarına giriyor, göbeklerini, meme uçlarını öpüyor, sonra öyle yumuşacık içeri dalıyordu ki o hayal âleminde Jean'ın erkekliği gitgide yükselip sonsuzluğa ulaşıyordu.

Reşid'in henüz Irak'a gitmediği zamanlardı. Sevsen, üçüncü sınıf orospulara para yedirmekten başka derdi olmayan aptal bir adam olduğunu söyleyip Jean'ı aşağılamıştı. Hemen ertesi gün pişman olmuş, özür dilemişti. Her ikisinin de eski masum dostluklarını yeniden bulmak istedikleri buluşma, işte o buluşmaydı. Yeniden Jean'ın

annesinin odasına girip çıkmaya başlamıştı. Kadın doksan yaşını geçmiş ve artık tamamen kör olmuştu ama zeki esprilerinden ve neşesinden hiçbir şey kaybetmemişti. Mösyö Jean'dan aldığı derslerle Fransızcasını nasıl ilerlettiğini; oğlunun, değerli dostu Orhan Meyser gibi sürrealistlerin kitaplarından kendisi için çeviriler yaptığını anlatıyordu.

Nizar, Reşid'in gömüldüğü sessizlikten çıkabilmesi için biraz sese ve sevgi ortamına ihtiyacı olduğunu söylemiş, bunun için de bir akşam yemeği vermeyi düşünmüştü. Sevsen, Jean'ın da bu yemeğe katılmasını istemişti. Kızın tekini koluna takıp çıkagelmişti Jean. Kız, Mösyö Jean'a çok büyük ilgi gösteriyor, âdeta nişanlısı gibi davranıyordu. Hepimiz sofranın etrafındaydık. Reşid, Sevsen'in yanına oturmuştu. Hayır; Reşid, Sevsen'e yapışmıştı. Birkaç kadehten sonra Jean'ın dili çözülmüştü; Reşid'le tuhaf şeyler konuşmaya başlamışlardı: Fransız bir kâhin Arles'da bir kilisede çeşitli notalar bulmuştu. Bu notalar, 16. yüzyıl başlarında toplu intihar eylemi gerçekleştiren bir grup kâhin tarafından bestelenmişti. Kilise ise bu olayı örtbas etmeye çalışmış, elli senedir kilisenin erzak deposunda duran bozuk yiyeceklerden zehirlendiklerini açıklamıştı.

O gece her şey çözülmüştü. Nizar herkese çok iyi davranıyordu. Mısır ununa bulanmış sucukları zeytinyağında kızartıp servis etmişti. Sonra birkaç klasik müzik parçası çalmıştı, hatta bir tanesine Reşid de eşlik etmişti. Yine de bizimle birlikte eğlenceye devam etmemiş, güçlü alkışlarımız bile işe yaramamış olacak ki müsaade isteyip odasına çekilmişti. Derin bir sessizlik olmuştu sonra. Geç saatlere kadar oturup inanılmaz bir sükûnetle sohbet etmiştik. Sevsen, yanındaki o sinir bozucu kadına rağmen Jean'ın gelmiş olmasından memnundu.

Sevsen terk edip gittiği bu ailenin yeniden eskisi gibi olmasını istemişti, bense onun bu isteğini sorguluyordum şimdi. Ölüp yokluğa karıştıktan sonra mezar taşının ne anlamı vardı ki? Evet, şu an tam da böyleydik. Hâlbuki Meydan Ekbez'den döndüğümüz gün Sevsen'in

ailemizi yeniden diriltme planları vardı. Hatırlanmaya değer bir çocukluk, yaşamaya değer bir hayat istemişti hepimiz için. Hayatın sıradan sürprizleri yeterdi: Annesini koluna takıp çıkagelen bir delikanlı olsa, itibarımızı, şanımızı, şerefimizi övüp ne kadar iyi yetişmiş evlatlar olduğumuzu söyleseler, sonra Çatlak Sevsen'i Allah'ın emriyle isteselerdi... Yahut işimizde aldığımız bir terfinin tadını çıkarsaydık... Bize umut verecek her şey olabilirdi. Başka ailelerde nelere sevinç zılgıtları çekiliyorsa bizde de aynısı olabilirdi.

Sevsen'in zamanı geçmişti. Tıpkı annemin zamanı gibi. Kalan zaman ise pişmanlığa yetmeyecek kadar azdı. Annem, Sevsen'le aynı odada baş başa kalmaktan hiç hoşlanmazdı. Sırtından atıp kurtulması gereken bir yük gibi bakardı kızına. Elbette bunun Sevsen'de de bir karşılığı vardı: O da gelecekteki hâline bakmaktan hep korkardı. Geç de olsa anneme ne kadar çok benzediğini fark etmişti; aynı kara, badem gözler, aynı uzun kirpikler, aynı ipeksi cilt ve birebir aynı orta uzunluktaki boy... Gözünün önündeki bu gelecekten hep kaçmayı istemişti, çünkü asla onun kadar depresif olamazdı. Yine çantasını sırtlayıp mutluluğu Selma'nın evinde aramaya gitmişti. Bu kez de kendisini tanıştırmaya çalıştığı saçma sapan herifler yüzünden Selma'yla araları bozuluyordu. Artık erkekleri etkileyemediğini kabullenmek istemiyordu Sevsen; memeleri sarkmış, tüm o korselere, diyetlere rağmen göbeğinin derisi de pörsümüştü. Hibe'yi anımsadı Sevsen, nasıl da hâlâ endamlı, marul yaprağı gibi taptazeydi. Yeni baştan huzur ve aşk hayalleri kurarken öyle büyük bir aşkın kendisini hiç bulamayacağını düşünüp duruyordu. Duygularını yeniden canlandırabilecek bir adam vallahi cennetlikti. Fantezilerini hatırlayınca içini bir hüzün kaplıyordu; o fantezileri kuran kadın şimdi kırkına girmeden hemen çocuk doğurabileceği doğru düzgün bir adama razıydı. İki çocuk doğurmaya bile vakti yoktu artık, kendini tek çocukla yetinmeye hazırlıyordu. İç geçirdi, bir anda tahtından indirilmiş bir prenses gibiydi sanki. Yine o keskin bakışları gözlerine

yerleşti; hayır, annem gibi terk edilmiş bir kadın olmayacaktı. Reşid gibi yitip gitmeye veya benim gibi kaderine razı olmaya da hiç niyeti yoktu. Nizar dayımın kadın versiyonu olmak istiyordu. Son zamanlarda ikisi birlikte çokça zaman geçirmeye başlamış, akşam yemeklerini hazırlarken uzun uzun sohbet eder olmuşlardı. Sevsen, hayallerin mekânlarla bir alakası olduğuna inanmaya başlamıştı; bir yerde yuvalanıp çörekleniyorlardı ve bizler, ne hayallerimizi o çörekleendikleri yerden alıp yanımızda taşıyabiliyor ne de gittiğimiz yerde onları yeniden kurabiliyorduk. Tüm hayallerin sanki bir kokusu vardı ve ancak zamanla silinip duyulmaz hâle gelebiliyordu.

Sevsen artık bizi hiç umursamıyordu. Bu bizi son terk edişiydi. Alelacele birkaç parça giysisini toparladı, Reşid'i öptü ve çıktı. Michel kapıda bekliyordu. Kendilerini Halep Havalimanı'na götürecek olan arabaya binip uzaklaştılar. Paris'e gidiyorlardı; karıkoca olarak...

Yaşadıklarını anlatırken Reşid'in seçtiği tüm kelimeler acı yüklüydü. Ölümün karşısında nasıl zayıf düştüğünü, sorgu görevlilerinin karşısında korkudan nasıl titrediğini anlatıyordu. Oysa diğerleri Reşid'den çok farklıydı; İslam topraklarının tek bir karışında tek bir Amerikan askeri kalmayana kadar hepsini öldürmek istediklerini hiç korkmadan haykırıyorlardı. Susmuştu; hissettiği suçluluk duygusunun ağırlığından ve zaten karman çorman olan dünyasının hepten altüst olduğundan bize hiç bahsetmiyordu. Bazen yatağından kalkıp abdest alıyor, yüksek sesle dua ediyor, gözlerini kapatıp Allah'ın rahmetini ve affını dileniyordu. Seccadenin üstünde ihtiyar adamlar gibi oturup takva ve huşu içinde gözyaşı döküyordu. Bazen de Kuran sayfalarını yırtıp Mushaf'ı bir kenara atıyor, kendisine ibadet etmemizi isteyecek zatın önce kendisinin biraz daha merhametli ve adil olması gerektiğini söylüyordu. Sessiz sedasız geçirdiği sinir nöbetleri oluyordu bir de; gözleri kocaman olur, bir noktaya bakakalırdı.

Üç ayrı özel partide Nizar dayımla birlikte çalmıştı Reşid. Her biri klasik müzik tutkunu elit insanlar tarafından Avrupalı bir konsolosun evinde düzenlenmişti. İçerideki ferah ortamı ve sükûneti görünce bir kez daha kurtuluşu müzikte bulmayı geçirmişti aklından. Nizar'a hâlâ hiç bahsetmediği bestelerini çıkarıp rastgele birini aldı eline. Çalmayı denedi ama hoşuna gitmedi. Yine de notaları yırtıp atmıyordu. Sakinleşebildiği tek yer annemin boş yatağının başucuydu. Bizim hep kaçtığımız yerde o, saatlerce oturup huzur buluyordu. Onu sapsarı bir suratla ve boş gözlerle o hâlde gördüğümde aslında ölümün yanı başında oturmak istediğini düşünmüştüm; ruhun bedenden ayrılışını izlemek ister gibiydi. Hâlâ savaşın şokunda olduğunu sanıyorduk. Zamanla unutacağını, yeniden eski duygularını ve uzun uzadıya anlatıp durduğu o hayallerini bulacağını düşünüyorduk. Çekip gitmeyi hayal ederdi hep; buralardan gidip komşuların, "Biraz tuzunuz var mıydı?" diye kapıyı çalmayacağı, tohum ayıklayan kadınların kapı önlerinde oturup geleni geçeni izleyemeyecekleri, her şeye bir kulp takmayacakları bir yerde yaşamayı isterdi. Doğru düzgün sahnelerde müzik icra eden Avrupalı müzisyenlerin yaşadıkları hayattan imrenerek bahsederdi; onların yaptıkları işe Parti burnunu sokmaz, konuşmaya bayılan Partililer ha bire sanat düşmanlarından, feodallerden, burjuvaziden, emperyalizmden bahsedip durmazlardı. Bunları zikretmek büyük etki yaratıyordu çünkü. İşçi sınıfından bahsetmek de öyleydi ama şimdi işçi sınıfı ayağına giyecek ayakkabı bile bulamıyordu.

Gündüzleri doya doya uyuyup geceleri işe gittiği o altın yılları aklına geliyordu Reşid'in; nereye koşturduklarını merak ettiği bu insan kalabalığı sokakları görmek zorunda kalmıyordu o zamanlar. Şeyh Ebubekir'in önünde oturup kurtuluşu onda bulacağına inanmak, bugün çektiği tüm acıların tek sebebiydi ona göre. Irak'ta savaştığı için pişman değildi ama o kalabalık koğuşta geçirdiği uykusuz günleri, geceleri, elli kişiyle aynı anda kahvaltı etmek zorunda kalışını

da unutamıyordu. O zamanlar daha toy bir delikanlıydı; sabah borazanıyla uyanıp diğer askerlerle şakalaşırken gayet mutluydu ama birkaç hafta geçmeden sürünün içinde tek başına olmanın korkusu sarmıştı bile. İnsan tek başına yaşayabilir miydi? Reşid zaten oldum olası bu düşünceyi benimsemişti; mutluluğun tam da bu olduğuna inanıyordu. Ama ailenin o derinlerden gelen kokusu burnunun direğini sızlatınca özlemin ne olduğunu anlamıştı.

Irak'a gitmeden önce zamanının çoğunu annemin odasında geçirirdi Reşid. Odaya girince sanki gelecek herhangi bir emre amade, beli bükülmüş bir köle gibi görünürdü. Annemin ise ölmek dışında hiçbir isteği yoktu. Yalnızca nefessiz kaldığından yakınır, ciğerine dolan havanın çakıl taşları gibi şakırdadığını, göğsünü acıttığını söyler, "Hava ses çıkarır mı?" diye sorardı Reşid'e.

Bir zamanlar bir sürü kadının kıskanarak baktığı şık kıyafetlerle dolu gardırobun kapağını açıp da naftalin kokusu yerine fare ölüleriyle karşılaşınca Reşid şaşırıp kalmıştı. Belli ki hayvancıklar orada öleli epey olmuştu ama kimse farkına varmamıştı. Dolabı güzelce temizledi, fare ölülerini yaktı, lime lime olmuş giysileri yeniden katlayıp yerleştirdi, annemin vücudunu kolonyalı bezlerle bir güzel sildi, odanın köşelerine haşere ilacı serpiştirdi. Annem, kendine geldiği bir sıra Neriman'a gitmek istediğini söyledi Reşid'e. Annemin yıkanmasına yardım edip farelerin dişlerinden kurtulmayı başarmış uzun, eski bir ceket çıkarıp anneme giydirdi. İçine de Nizar'ın getirdiği elbiselerden güzel bir elbise seçti. Reşid, benim de gelmemi isteyince evden birlikte çıkmıştık; anneleriyle birlikte akraba ziyaretine giden iki delikanlıydık dışarıdan bakana göre. Ama annem, yaşadığı yerin uğradığı değişim karşısında şaşkın, yirmi senedir yerinde olmayan dut ağacının nereye gittiğini soruyordu Reşid'e.

Neriman kapıyı açıp karşısında bizi görünce ufak bir şaşkınlık yaşamıştı ama sonra hepimize sıcacık sarılıp içeri buyur etmişti.

Kapıdan girdiğimiz gibi dökülmeye başlamıştı: Annesini kaybetmiş, bir başına kalakalmış. Ağabeyi gidip Peygamber'in kabrinin yanında yaşamak isteyince karısı onu terk etmiş, yeğenine Neriman bakıyormuş. Ağabeyi ise şimdi bir hayır kuruluşunun tahsis ettiği bir odada fakirler için giysiler diken Afgan bir terziyle birlikte itikafa girmiş, orada yaşıyormuş.

Neriman'ın evi hâlâ geçmişten kalma izler taşıyordu. Kanepeler, perdeler eskiydi ama evde temiz, ferah bir hava vardı. Bize kahve ile tatlı ikram ederken tereddütle annemi izliyordu; gayet normal ve sağlıklı görünüyordu, hatta annesinin cenazesine katılamadığı için özür bile diliyordu. Neriman'la çocukluk anılarını yâd ediyorlar, kıkır kıkır gülüştükleri günleri anıyorlardı. Annemi o tatlı anıları hatırlarken görmek, hepimizin yüreğinin bağlarını çözmüştü. Neriman'ın yeğeni ise çıkıp gitmişti. Şımarık ve aptal bir kıza benziyordu; iltifat etmeye bile lüzum yoktu. Zaten ben çok başka şeyler düşünüyordum: Annem yaşlılık günlerini böyle bir evde geçirmeyi hak ediyordu aslında. Artık çocuk olmadığımızı, bizim de yaşlılık denen yere yaklaştığımızı aniden fark edince tuhaf bir yıpranmışlık hissettim. Trenler, yarım yamalak anlatabildiğimiz uzak anılara dönüşmüştü bile. Nerede eski bir tren görsek, "Bu bizim çocukluğumuzun treni," diyorduk ama hiçbir şey hissetmiyorduk.

Neriman'ın evinde geçirdiğimiz o kısacık zamanda hepimizin, Parti'yle paralel yaşadığımız hayatların bedelini bir şekilde ödediğimizi gözlemlemiştim. Acaba başka bir zaman diliminde yaşasaydık nasıl olurdu? Annemin, Jean'ın annesinin anlattığı o zamanlarda mesela... Yahut yüz yıl sonraki bir zaman diliminde... Acaba neler değişirdi? Göğsümüze gelip çöreklenen korkular, içimizde fare yuvaları kurmuştu resmen. İçimizde, göğüs kafesimizin altında fare yavruları cirit atıyordu. Kendi bedenimi bu şekilde hayal edince birden korkuya kapılmıştım. Kafamı dağıtmak için kendimi kanaviçe tablolarla oyalamaya çalışıyordum. Zamanında annem ile Neriman, ikişer met-

relik bu koca kanaviçe tabloları işleyip birbirlerine böbürlenirlerdi. Bunları işleyip işleyip salonlarına assınlar diye kardeşlerine verirlerdi.

Eve dönerken yine annemi düşünüyordum; küçük bir çocuk gibi Reşid'in kollarında uyuyakalmıştı.

Gecelerimi Nizar'la birlikte Reşid'i dinleyerek geçiriyordum. Aile hatıralarını, Irak'tan döndüğünden beri yakasını bırakmayan düşüncelerini, düşlerini birer birer atıyordu içinden. Konuşurken sesi zayıf, düşünceleri tutarsızdı. Ama tüm ayrıntılar hemencecik toparlanmış, anlattıkları büyük resme oturmuştu. Bağıra çağıra sloganlar atan, çok arzuladıkları cennete kavuşacakları için birbirlerini tebrik eden bir sürü savaşçının arasında hissettiği yalnızlığı anımsıyordu yeniden. Bunca senedir kendisi de hep ölmeyi düşünmüştü evet, ama onların bu coşkusuna şaşırıyordu Reşid; bir dava uğruna ölmek ile bir araba altında kalıp ölmek arasında ne fark vardı? Ölümün bir tadı var mıydı? Nizar, en yakın arkadaşı ruhuna ağırlık veren tüm bu düşünceleri birer birer atarken her söylediğine kafa sallıyor, ona destek olmaya çalışıyordu.

Reşid kendinden emin, ölümün farklı bir tadı olduğundan bahsediyordu. Bile isteye ölmenin ne muazzam bir şey olduğunu, insan eğer hayatına son vereceği zamanı doğru seçerse tüm kâbuslardan kurtulup kadere kafa tutabileceğini anlatıyordu uzun uzadıya. Birbirinin aynı olan bunca yılı neden ille de yaşamak gerekirdi ki? İnsanlar mutluluğu bir kez bile yakalayamadan yaşlanıp neden sefil bir sonu beklesinlerdi?

Reşid'i bir kadınla gezerken yahut her insan gibi bir aile kurma isteğinden bahsederken gördüğümüz pek olmamıştı. Geceleyin hastalanan çocuklardan, en yakın sağlık ocağına koşmaktan, zamanın nasıl geçtiğini anlamadan çocukların büyüyüvermesinden, okula gitmelerinden, babalarını düşman belleyip eski kafalı düşüncelerine karşı çıkmalarından filan hiç bahsetmezdi. Hiçbirimizin bir aile kurmayı düşünmemiş olması, benim için çok çarpıcı bir farkına varıştı.

Sanki bir başına yaşayıp gitmek dünyanın en normal şeyiymiş gibi, hâlimizi hiç sorgulamamıştık bile. Aramızda çoluk çocuğa karışacak tek kişinin Sevsen olacağını düşünüyorduk hep; biz ise en iyi ihtimalle onları büyütürken yardımcı olur, bol bol şımartırdık. Bu hayalî aileyi gözümde canlandırmaya çalışıyordum ama Sevsen'e layık tek bir görüntü bile oluşmuyordu zihnimde. Meğer öyle bir ailenin nasıl bir şey olacağını bilmediğimdenmiş. Onca sene öylece geçip gitmiş ve hâlâ değişen bir şey olmamış. Hâlâ sofranın başında toplanıp saçma sapan şeyler konuşmayı, beş kuruşumuzun üç kuruşunu kenara koyup banka kredisiyle ev alan Reşid'e eşya parası olarak borç vermeyi filan hayal ediyorduk. Ama Reşid'in duru yüzü, ölümle ilgili ettiği net ve kararlı laflar, hayalimde zar zor bir araya getirdiğim şu görüntüleri bile dağıtıyordu. Evet; bir aile olmak, hâlâ hepimizin hayaliydi.

Saatlerdir Reşid'in yanı başında oturuyorduk. Arkadaşlarının simalarını tekrar tekrar tarif ediyor, Bağdat'ı, Dicle'nin görüntüsünü, su yüzündeki kimliği belirsiz onca cesedi, kimsenin zahmet edip onları kıyıya çekmediğini belki onuncu kez sil baştan anlatıyordu. Ölüleri gömmeye kimsenin zamanı yoktu; insan ölünce gömülmek istiyorsa bir ailesi olmalıydı. Mezarına sahip çıkılsın istiyorsa bir de mezar taşı olmalıydı. Suyun üstünde yüzüp duran ölü bedenler, ölümün sebepleriyle ilgili ilk soruların fitilini ateşlemişti Reşid'in zihninde. Kimlikleri bile bilinmeyen şu zavallılar, artık ölmek için bir neden bile aranmayan bir yerde, bir sürü farklı nedenle öldürülmüştü. Yaşama tutunmak için son bir dal arıyorlardı: Belki bir aşiret davasına kurban gitmişlerdi... Yahut Amerikan askerleri onları öldürüp cesetlerini nehre atmıştı... Ya da belki bir sınıfsal çatışma veya kan davasıydı... Cennet; yaşamdan ölüme geçiş anında zayıfların tutunduğu bir sanrıydı sadece, bir kıyıdan diğerine geçerken cenneti düşünmek güç veriyordu. Reşid'e göre bunun dışında nasıl ve neden öldüğünün hiç önemi yoktu. Alınan son nefes ile verilen son nefes

arasındaki o kısacık andı her şey; sonrası ise tüm soru işaretlerinin silindiği derin bir sükûnet hâliydi. "Ölüm, anıların tamamlanması filan değil," dedi Reşid, "ölüm işte tam da bu..."

Oturduğu yerden kalktığında şafak sökmek üzereydi, doğruca odasına geçti. Nizar oturduğu sandalyede suspus olmuştu, dalgındı. Reşid'in ağzından şeftali çekirdeği tükürür gibi kayıp çıkıveren sorular canını yakmıştı. Bir an Başkan'ın ölüm haberini aldığımız gün o terk edilmiş istasyonun manzarasını yaşadım yeniden; celladının ardından gözyaşı döken Sevsen'i izliyordum. Sonra birden annemin öldüğünü hatırlayıp bağıra çağıra ağlamak istedim.

Gün ağır ağır aydınlanırken Nizar hâlâ sessizdi, ağlıyordu. Kesik kesik iniltiler geliyordu kulağıma. Sanki bedenlerini terk etmek isteyen ruhların bekçileri gibiydik. Evin rutubetli havasından iyice bunalmıştım. Tam kalkıp yatmaya gidecektim ki Nizar'ın bir şeyler söylediğini duydum. Sesi çok sakindi. "Reşid ölmek istiyor," diyordu. Sanki iliklere işleyen kış ayazında sıkı giyinmemi tembihler gibi öylece söylüyordu: "Reşid ölmek istiyor..."

Koşup bizim odanın kapısını açtığımda yer ayaklarımın altından kaydı. Reşid'in bedeni, sinek pisliğinden görünmeyen lambalarla birlikte tavandan sarkıyordu. Nizar, kapı aralığından Reşid'i görmüş, feryat ederek ağlamaya başlamıştı. Öleceğini biliyordu; sadece can dostu ilmeğini sıkıca bağlayabilsin istemişti. Reşid'in içinde hiçbir şüphe kalmamalıydı giderken; ölümün, bir bardak suyun çatlamış topraklara sızıvermesi kadar kolay olduğuna inanmalıydı. Gün aydınlanana dek yerinden kımıldamadan beklemesi sırf bundandı.

Şam-Iowa-Hong Kong
Sonbahar 2007-İlkbahar 2013

HALİD HALİFE

BU ŞEHRİN MUTFAKLARINDA BIÇAK YOK

Türkçeleştiren: Hümeyra Rızvanoğlu Süzen

"Sözcüklerin silahları durduramayacağını biliyorum, ama sessiz kalmak da utanç verici," diyen Halid Halife, *Bu Şehrin Mutfaklarında Bıçak Yok* romanıyla politik, dinî ve cinsel zorbalığın gölgesi altında yaşayan Suriyeli bir ailenin üç nesle yayılan, "utanç" duygusuyla kuşatılmış hikâyesini anlatıyor.

Yıllar içinde yıkıcı bir dönüşüme maruz kalan, çoğu kişinin eski günlerini özlemle andığı Halep şehrinin başlı başına bir karakter olarak yer aldığı roman; elli yılı aşkın bir dönemde Suriye'de yaşanan toplumsal parçalanmayı, yıkılan hayalleri, şiddeti, bastırılan acı ve korkuyu sosyal ve psikolojik derinlikle yarattığı çok sayıda karakter aracılığıyla gözler önüne seriyor.

THG
0932570
SCE

₺ 39.00

ISBN: 978-605-2349-52-6
9 786052 349526

Delidolu
delidolu.com.tr
delidolukitap
Delidolu Yayınları